16

A A f 44

c / Da. 155

The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF
LONDON
DEPOSIT

Accession Number

Press Mark
RAMAZZINI, B.
Vol. 4

65715/A

S6

BERNARDINI RAMAZZINI

OPERUM OMNIUM

TOMUS QUARTUS,

COMPLECTENS

OMNES ORATIONES,

ET

DISSERTATIONES,

Quas ipſe habuit, tùm in Mutinenſi Academià, tùm in Patavino Lyceo.

EDICAL SOCIETY OF LONDO

PATAVII, MDCCXVIII.

Ex Typographia Jo. Baptiſtæ Conzatti.

SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO.

I N D E X
ORATIONUM, & DISSERTATIONUM BERNARDINI RAMAZZINI,

Quæ in hoc Volumine continentur.

O R A T I O P R I M A.

IN ſolemni Mutinenſis Academiæ inſtauratione. Pag. 3

O R A T I O II.

Secularis, quam Auctor primam habuit in Patavino Lyceo anno 1700. 12.*Decembris.* 29

O R A T I O III.

Feliciùs curari à Medico popularem Gentem, quàm Nobiles, & Principes Viros. 59

O R A T I O IV.

Veram Febrium Theoriam, & Praxim inter ea, quæ adhuc deſiderantur eſſe recenſendam. 87

O R A T I O V.

Medicam Artem Navigatoriæ ſimilem eſſe. 107

ORA-

ORATIO VI.

Multum conferre Practico Medico, noſce; qualis ſit de ſe communis hominum opinio. 130

ORATIO VII.

Antiquitatis, & novitatis ſtudio Medicum perfici. 149

ORATIO VIII.

In Medicinà faciendà Remediorum ſimplicitatem operoſæ compoſitioni præferendam. 169

ORATIO IX.

Theoriæ Medicæ nullum jus eſſe, ut ſupra Practicam Dominatum affectet. 189

ORATIO X.

De Medicina ex Sacris literis eruenda, nunc primùm edita. 209

ORATIO XI.

Hyemalis conſtitutio algidiſſima anni 1709. 239

ORATIO XII.

Medicinam cepiſſe negligi, cum magis erat æſtimanda. 263

ORATIO XIII.

Seu diſſertatio de contagioſa epidemia, quæ in

Pa-

Patavino Agro, & totà ferè Venetà ditione in Boves irrepſit. 287

ORATIO XIV.

Medicum valetudinarium aptiorem eſſe ad Medicinam faciendam, quàm alterum inculpatà valetudine degentem. 325

ORATIO XV.

De Peſte Vienenſi. 343

ORATIO XVI.

Medicam Peregrinationem, ſi non neceſſariam, ſaltem perutilem ad artis peritiam, & nominis exiſtimationem comparandam. 361

NOI

NOI REFFORMATORI
Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per la Fede di reviſio-ne, & approbatione del P. F. Vicenzo Maria Mazzoleni Inquiſitore nel Libro intitolato: *Orationi di Bernardino Ramazzini Publico Profeſſor dello Studio di Padoa*, non v'eſſer cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro; niente contro Prencipi, & buoni coſtumi: concedemo Licenza à Gio: Battiſta Conzati Stampatore, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, & preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padoa.

Dat. 20. Luglio 1708.

(
(Girolamo Venier K. Proc. Ref.
(Marin Zorzi Ref.

Agoſtino Gadaldini Segret.

ORATIO PRIMA

In Solemni Mutinenſis Academiæ Inſtauratione

SERENISSIMO FRANCISCO II. Mutinæ Regii &c. Duci X.

ETſi jam ſatis certum, & inconcuſſum eſt, *Sereniſſima Celſitudo*, immortalem hunc, quo vivimus animum, à naturæ elementaris confinio eſſe quàm maximè diſſitum, utpotè *Divinæ particulam auræ*, qualem olim ſatis religiosè Venuſinus Poeta deſcripſit; illum tamen huic corpori, quod animat, & circumfert, adeò cognatis legibus devinxit idem, qui condidit Divinus Opifex, ut illius affectus ex Platonis effato nunquam clariùs eluceſcant, quàm dum ſub ſpecie aliqua corporalis mali adumbrantur. Geminæ ſunt malorum ſpe-

cies (ajebat ille Virorum ſapientiſſimus) quæ à ſtatu melioris vitæ humana corpora quandoque deturbant, Morbus ſcilicet, & Turpitudo; ac profectò, quis unquam vel Stoicæ mentis, ibit inficias, quin in claſſe, malorum ſint morbi, cùm nihil magis optandum, quàm ut ſit *mens ſana in corpore ſano*? Corporis verò turpitudinem cur in eodem cenſu referre non liceat; Quotus enim quiſque pro corporis elegantia, ac venuſtate Gratiis, ac Naturæ non litaſſet? Totidem igitur ex Platonis decreto animis noſtris poſſunt ineſſe mala; corporali ægritudini reſpondet in animo improbitas, turpitudini ignorantia. Ægrotat igitur, Auditores Sapientiſſimi, animus noſter, quoties illum occupavit improbitas; febriculoſus eſt, cum à luxuria peruritur, ictericus, cum livore ſuffunditur, tabidus, cum voluptate marceſcit, diſtortus, cum ab æquitate declinat, repandus, cum ambitione ſuperbit, gibbus, cum ad terrena propendet, quarè ſatyrico æſtro percitus exclamabat olim Volaterranus Vates.

O curvæ in terras animæ cæleſtium inanes.

Verùm ſicuti ægrum, ac languentem animum, ſi ſit improbus, non ineptè quis dixerit, ita quoque deformem, ſi ſit ignorans,

rans, non immeritò pronunciabit. Exulet enim ab illo liberalium diſciplinarum decor, & ornamentum, quid turpius fingi poteſt, quid fædius? Ignoret enim quot, & quanta naturalium rerum arcana reſerarit huc uſque Philoſophia, non imaginaria illa, & phantaſtica, quæ tam curiosè, ac Anatomica penè indagine Ens rationis (ſit verbo venia) in partes, quas non habet, diſſecat, ſed illa, quæ Naturæ indagatrix rerum rationes, & cauſas exquirit; quam invenuſtus prodibit in publicum, quam inamœnus? Ignoret, quanta ſit numerorum dignitas & poteſtas, quomodo cæleſtium corporum curſus, recurſus, errores deprehendat Syderalis ſcientia, quam facilimè quamcunque formam in aliam reddat Geometria, quam puſilla vi ingentia pondera ſuſpendat Statica, quot in facultate Optica, Catoptrica, Hydraulica, Pneumonica ſpectentur prodigia, quam inelegans Sapientiorum oculis apparebit, quam illiberalis? Ignoret, quot nova quotidie Exercitationes Jatrophyſicæ, Hermeticæ, & Anatomicæ Mundo Literario aperiant phænomena; ignoret, quibus legibus, quibus ſanctionibus, terrarum Orbem regat Juriſprudentia: ignoret denique Divinitatis arcana, quæ luminum Pater ſola dignatio-

 ne

ne ſuæ pietatis mortalium mentibus obcæcatis, aperuit, quantum præferet deformitatis, quantum horroris? At quorſum hæc, inquiet aliquis, niſi quoque conveniens afferatur medela ad has peſtes animorum eliminandas? Rectè quidem; quemadmodum igitur ad profligandos morbos reperta eſt Medica facultas, & ad corporis decorationem excolendam inſtituta fuit Ars Gymnaſtica, cum homines in Thermis publicè exercerentur, lavarentur, ungerentur, ità quoque ad animorum ægritudinem propulſandam, & deformitatem emendandam publica majores noſtri aperuere Gymnaſia, ubi ingenua Juventus liberè, ac ſine ullo gravioris ſupercilii metu exerceretur, deſudaret, ac velut publicis in Thermis improbitatis, & ignorantiæ ſordes elueret. Jam videtis, Auditores Ornatiſſimi, quid velim, quid animo intendam, non niſi profectò, ut in hac mea Inaugurali Oratione, dum tanta ſolemnitate hujus Lycæi panduntur fores, non ſecus, ac ſi bifrontis Jani reſeraretur Templum, non niſi inquam, ut ſummatim expendam, quantæ dignitatis, quantæ utilitatis futurum ſit hoc Athenæum, non ſolum huic nobiliſſimæ, & fortunatiſſimæ Civitati, verùm etiam univerſæ Ditioni, quam

Eſten-

Eſtenſes Aquilæ ſub grandium alarum umbra tutantur, ac fovent.

Adeò antiqua, Viri Sapientiſſimi, ſunt literarum primordia, ut in ipſo Mundi exordio per nondum calcatam Signiferi Orbitam vix unum gradum, vel alterum lucis Sol diſpenſator abſolviſſet, cum Terris divinarum, humanarumque rerum Sapientia contemplatrix illuxit. Etenim cum Sapientiſſimus ille Artifex primum humani generis Parentem fictili magiſterio plaſmaſſet, eodem auræ vivificantis afflatu, & animam, ut viveret, & Sapientiam, ut Conditoris Opera contemplaretur, inſpiravit. Hinc ſeminaria transfuſione, ac veluti per traducem ſi non perfecta illa, ac tam diſtincta rerum cognitio, ſaltem innata diſcendi cupiditas continuato ductu deſcendit in poſteros. Nulla idcircò tempeſtate, tam barbaræ, ac à civili cultu adeò ſemotæ gentes extitere unquam, quæ, hoc Naturæ genio ſuadente, literarum Studium non excoluerint; & Academias pro erudienda Juventute non aperuerint. Quandoquidem enim Divinus ille Opifex eadem nos penè corporali ſarcina cum cæteris animantibus inſtructos ab iiſdem ſola ratione ſejunxit, ut, non more ferarum in ſylvis, ſed in Urbibus ſociali

vita degamus, quodnam quæſo aptius eſt inſtrumentum, quod & ad ſocietatem magis alliciat, & horum aſperitatem faciliùs emolliat, quàm ſtudium liberalium diſciplinarum.

Scilicet ingenuas didiciſſe fideliter artes,
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Nimis à ſcopo aberrarem, ſi antiqua vellem hiſtoriarum monumenta evolvere, ac referre, quot, & quales Academias inſtituerit quæque regio, & quàm vetuſta ſit conſuetudo, loca habuiſſe ſtudiis deſtinata. Liceat mihi tamen pauliſper peregrinari, & injucunda recordatione noſtratium Academiarum vetus aliquod ſpecimem vobis exhibere. Primò itaque in ipſo Aſiæ veſtibulo antiquiſſima apud Judæos pro inſtituenda Juventute ſe ſe offert Academia, quam ſacri Codices poſitam fuiſſe memorant in Civitate *Dabir* dicta, quæ priùs *Cariat ſepher* vocabatur, id eſt Civitas literarum. Inſigni quoque fama priſcis illis temporibus claruerunt Epheſus, & Tarſus, ac in Phœnicia Barutus, quam Urbem olim Imperatores legum Nutricem appellavere, cum in illa Jus Civile Romanorum doceretur. Quod ſi penitiores Orientis partes perluſtrare placeat, celeberrima occurrent Gymnaſia, quibus præerant Gymnoſophiſtæ, quos Brach-

man-

mannas appellabant, quemadmodum etiam apud novi Orbis incolas non pauca obſervabimus Scholarum, quæ noſtras æmulentur, ſpecimina.

Sed quid de Africa referam, quæ anteactis ſæculis tot peperit ingeniorum monſtra? Ægyptus enim virtutum æquè ferax, ac ſegetum, quot aluit præclariſſimas Civitates, quæ ſolidioris doctrinæ ubertatem toti penè Mundo diſpenſarunt?

Dicat præ cæteris, quæ in Ægypto olim maximè claruit *Heliopolis*, id eſt Civitas Solis, (nunc proh dolor! Turcicæ Lunæ devota ſolitudo) ex qua abditioris Philoſophiæ prima lumina ſuffuratos eſſe ajunt Homerum, Platonem, Solonem, primæ magnitudinis Sydera, quæ in Cœlo Sapientiæ refulſerint. Dicat Carthago illa Romani nominis æmula, literarum non minùs, quàm armorum venerabilis Magiſtra, quæ optimarum artium ſtudiis ità inclaruit, ut cum ipſo Latio auſa fuerit de armorum, & eloquentiæ primatu contendere. Sed ut propiora nobis, quæ ſuggerit Europa noſtra, contemplemur, ſubeat animos veſtros ſolius Græciæ recordatio, ac præcipuè Athenarum, quam Civitatem meritò dixere nonnulli Græciæ Græciam,

ex qua velut fonte Sapientia defluxit in Tiberim .

Solum itaque Athenarum nomen pro laudum compendio ſufficiat, quandoquidem, quæ magis inter nos excellunt Academiæ , multum ſibi adſciſcant decoris , ſi fronte præferant titulum Athenæi . Non uni tamen Græciæ conceſſum , ut ſola diceretur omnium diſciplinarum Altrix , & Magiſtra , nam Galliæ ſua non defuere Lycęa , & Academiæ , qualis fuit Maſſilienſis , quam Tacitus appellavit Studiorum Magiſtram , & Lugdunenſis , ubi Caligulam aram erexiſſe tradunt , ad quam fierent quotannis græcæ , ac latinæ facundiæ certamina, ac victi pœna,ut ſi maximè diſplicuiſſet, ſcripta ſua ſpongia , vel lingua deleret , hic mallet in proximo flumine demergi ; unde *Lugdunenſem Rhetor dicturus ad aram* ſubito occupabatur pallore , non ſecùs ac ego expallui, ac inhorrui coram tam erudito Conſeſſu dicturus . Apud Hiſpanos quoque Oſcæ Urbis ampliſſimæ , Sertorium eruditum exulem Romanum publicas Scholas aperuiſſe , ſcientiſſimis Præceptoribus magno ſtipendio conductis , hiſtoriarum monumenta teſtantur , ut Hiſpanam Juventutem hoc beneficio ſibi firmiùs obſtringeret . Sed cur tandiù ex exter-

nis

nis immoror ? An priſcis iſtis temporibus habuit Italia noſtra Gymnaſia, quæ Provincialibus tùm celebritate, tùm vetuſtate faſces ſubmitterent ? Antequam Romanum nomen Mundo inclareſceret, Pythagoram in extrema Italiæ ora, circa Metopontum, Heracleamque, & Crotonem Juvenum æmulantium ſtudia cœtus habuiſſe abundè conſtat? poſtquam verò Roma jam ſatis gloriæ armis quæſitum eſſe proſpiceret; tunc literis Aſylum aperuit, quod contigit ſecundo bello punico, cum

Muſa pennato gradu.

Intulit ſe bellicoſum in Romuli gentem feram.

Primùm equidem aluit Roma tantummodò publicos Rhetores, & Juriſconſultos, ſed poſtmodùm etiam reliquis Profeſſoribus publica ſtipendia conſtituit, quæ uſque ad Simmachi ævum manſere, cum Imperii labente Majeſtate, Romanæ Juventutis Magiſtris detracta ſunt ſubſidia ſolemnis alimoniæ. Hinc factum, ut varia poſtmodùm in Italia emergerent Gymnaſia, ut Bononienſe, Patavinum, Ticinenſe, Peruſinum, Ferrarienſe, Piſanum, Parmenſe; parum abfuit, Viri Sapientiſſimi, quin & his quoque immiſcuerim Mutinenſe Gymnaſium. Sed cur in illorum cenſu, & noſtrum quoque non referam? An quia novum alicui

vi-

videbitur? At ſi novitas ſola ſpectetur, hæc nihil officit; *Principem* enim habemus generoſiſſimum, cui arduum non eſt (ut Plinii verbis ad Veſpaſianum Imperatorem utar) cui inquam arduum non eſt, *veſtutis novitatem dare, novis auctoritatem, obſcuris lucem, obſoletis nitorem, faſtiditis gratiam, omnibus naturam, & naturæ ſuæ omnia*. Verùm ſi rem exactè perpendamus, non adeò novum, ut quis putat, eſt Mutinenſe Gymnaſium; Hæc enim Civitas Bononiæ æmula, cum olim non tam pro finibus, quàm pro gloria dimicaſſet, prima jecit iſtius Univerſitatis fundamenta, acceſitis ad hoc opus Clariſſimis Viris, Pileo, & Azone, quos Mutinæ Juriſprudentiam tradidiſſe ſatis conſtat, honorifico ſtipendio illis conſtituto, & publico Palatio eiſdem pro Schola conceſſo; eleganti ſanè ſpectaculo, cum ubi Jus diceretur, ibi quoque doceretur; cum hinc in Tribunali Prætor ſederet, hinc ſtaret in Exedra Præceptor, ac uterque Sententias pronunciaret, hoc tamen diſcrimine, quòd hic modò damnans, modò abſolvens, hunc triſtem, illum hilarem dimitteret, alter legum ænigmata ſolvendo, unumquemque lætiorem, quia peritiorem, remitteret. Quare ſi juſta appellatione unumquodque, quale prorſus eſt,

ap-

appellare volumus, non eſt, quod quiſpiam putet, novam Academiam in hac Civitate inſtitui, ſed antiquam reſtitui, non jeci fundamenta, ſed multò antè jactis ædificium ſuperſtrui. Equidem res novas condere, novas Ædes, nova Theatra, nova Templa, ſplendidum, ac magnificum eſt, at vetuſta jam collapſa reparare, prorſus religioſum eſt. Cùm olim a Gothica barbarie Urbs hæc everſa penitus fuiſſet, ac propriis ruderibus penè ſepulta jaceret, magna contentione agebatur inter Cives, qui excidio ſupererant de nova Urbe alibi ædificanda; vicit Pietas, ut hoc ipſo loco, quo priùs ſteterat, cum P. R. Colonia deducta eſt, inſtauraretur. Quamobrem ut Majorum noſtrorum tentamen Univerſitatem in hac Civitate ſtabiliendi jam impleamus, pietas, ac reverentia expoſcunt, nunc potiſſimùm quando Piiſſimus Princeps aſſurgens hoc Opus tàm hilari vultu intuetur, ac ut rem ſibi acceptiſſimam tanto favore proſequitur. Ecquid enim tali ſub Principe ſperare non liceat? Nùm ſuſpicari fas eſt, quin glorioſiſſimum Avum ſit fortiter æmulaturus, quem jam ſibi propoſuit exemplar? Æmulabitur profectò illius, & pace, & bello præclariſſima geſta, nec illo ſe minorem, aut ſe-

ſecundum niſi ſolo nomine præſtabit. *Franciſcus primus*, Princeps glorioſiſſimi nominis, qui dum eſſet turbulentis bellis implicitus, inter armorum ſtrepitus ſtuduit ſemper, ut ſolidiorem pacem populis ſuis redderet, ac dum pace frueretur, ità ſe ſe armavit, ut hoſtium impetus, cum laceſſeretur, repelleret, pulcherrimam, & munitiſſimam Arcem, condidit, hujus Urbis Ornamentum, & Tutamen, Præſtantiorem Arcem, hoc ſcilicet literarum Aſylum, *Monimentum eræ perennius*, perficiet *Franciſcus* alter, haud diſpari fænore, & perpetuæ laudis,& gloriæ. Binæ igitur Arces pro Civitatis hujus tutela ſtabunt in poſterum, utraque condita ſub auſpicatiſſimo Franciſci nomine. Sic prior illa belligeri Martis erit Domicilium, hæc poſterior Minervæ Sacrarium, illa gentis armatæ Hoſpitium, hæc Togatæ; illa horrorem ſpirans, hæc amœnitatem; illa foſſis, & Vallo munita, hæc in propugnaculum Templum habens, ubi colitur literis propitium Numen; illa in murorum ambitu, ſeu penè tota extra muros poſitas; hæc in medio Civitatis, quia Cor, imò Anima ipſius Civitatis exiſtit.

Hoc autem ineſt diſcrimen, quòd ad illam difficilis, ac non ſine periculo eſt acceſſus, Ne-

mo

mo illuc infert pedem niſi nomen aperiat , & per medios armatos milites inermis incedat, nec licet cuiquam illius penetralia , & Armamenta niſi ſummo favore introſpicere. In hanc Muſarum Arcem facilis, ac ſecurus eſt ingreſſus; patent Valvæ; nullæ hic nocturnæ excubiæ, nulli hic ferro armati cuſtodes; quia nihil eſt, quod hic quiſquam ſurripiat, & aſportet, præter eruditam ſupellectilem, & Ornamenta virtutum, quæ ſumma liberalitate vel immerentibus diſpenſantur.

Nec irrideat quiſquam, quaſi parùm aptè Gymnaſium cum Arce contulerim, nam vero verius eſt, eſſe publicas Academias Civitatum firmiſſima præſidia, neque enim credendum eſt in duplici, vel triplici murorum ordine poſitam eſſe Urbium ſecuritatem, ſed in Civium prudentia,& conſilio. Cùm olim ſapientiſſimus Legislator Lycurgus de Spartanorum muris interrogaretur, reſpondiſſe fertur, non eſſe expertem muri Urbem illam, quam non laterum, ſed Virorum corona ambiret. Eadem fermè ratione Homericus ille Agamemnon, non ſibi plures Ajaces, aut Achilles optavit, ut hoſtica Civitate potiretur, ſed decem Conſultores, qualis eſſet Neſtor, omnium Græcorum prudentiſſimus. Gignunt autem

tem potiſſimùm hujuſmodi notæ Viros Academiæ, in quibus liberalia ſtudia excoluntur, cùm ſint quædam veluti Promptuaria, è quibus magni Principes ſolent educere, quos volunt ad ſumma magiſteria provehere.

Suppeterent mihi ſatis abundè pro hac Veritate firmanda quàm plurima exempla; at unum ſufficiat à Pariſienſi Academia petitum. Cum ſublato Regum Longobardorum nomine Carolus ille ex rebus feliciter actis, & auctis cognomento Magnus libertatem Italiæ vindicaſſet, omnes literas, omnem doctrinam revexit in Galliam, novum triumphi genus commentus, cùm quotquot Romæ, ac univerſa Italia fama clarerent doctiſſimi Viri ſecum Gallicus ille Alcides aurea munerum catena devinctos traheret, ut Pariſiis celeberrimæ Academiæ jaceret fundamenta, quæ poſtmodùm eſſet veluti Mater cœterarum. Hæc fuit Arx potiſſima, hoc Palladium, quod tantus Rex, ac Imperator, pro perpetuæ incolumitatis auctoramento in magna illa Civitate conſtituit; norat quippè nullum firmius excogitari poſſe præſidium, quod magis præſtet, tùm ad Vrbium ſecuritatem ſtabiliendam, tùm Regnorum fortunam provehendam. Neque illum ſua fefellit opinio. Unde enim ampliſſimi Gallia-

lia-

liarum Regni tam perennis felicitas? Undè Francorum Regibus tantus ſemper ad tot ſecula ſupervenit Heroum proventus? Undè tot Uliſſes, tot Neſtores continuò educit, qui nunc vivit, & ſibi viam ſternit ad immortalitatem Ludovicus XIIII? Non niſi profectò ex Equo illo Trojano, ex illo Literatorum Athenæo, ubi mille amulſis, *non deeſt aurea meſſis*.

Quantùm porrò ad reparandas Urbes ab everſore Marte peſſundatas conferant hæc Palladi dicata Sacraria, neminem latere arbitror; quod ſi id quoque exemplis roborandum eſſet, præter externa, non pauca nobis ſuggereret Italia noſtra. Cum ex diuturno, eoque aſperrimo bello adeò graviter afflicta fuiſſet Piſana Civitas, ut ſquallore obſita, Civibus vacua, magnæ potius ſolitudinis ſpeciem præferret, tam miſerandus illius adſpectus Magnanimum *Laurentium Medicem* impulit, ut Urbem antiquiſſimam Hetruriæ redderet, nam redivivus ille Literatorum *Mæcenas*, nobiliſſimo inſtituto Lyceo, Piſis addidit & *Præſidium*, & *Decus*, novum libertatis genus pro veteri amiſſa rependens, ut quæ tam celebris Reſpublica tamdiù, ac tàm amplum mari præſertim imperium, armis exercuerat, exindè

facta Literatorum Reſpublica, præſide Sapientia, *Dominari in cætera poſſet*.

Quamvis autem hic non agatur, Auditores Ornatiſſimi, de Urbe noſtra reparanda, cum nihil damni prorſus ex anteactis bellis ſenſerit, cum Gallici Jovis fulminum Miniſter Ales Eſtenſis aliò bellorum tempeſtates averterit, haud modicum tamen dignitatis, & ſplendoris Mutinæ triumphali palmarum meſſe onuſtæ adjicient Pacis ornamenta, ac potiſſimum hujus Lycei tam feliciter inchoata reparatio. Suſpicari autem nequaquam licet, quin majora in dies incrementa ſuſcepturum ſit tam eximium Opus, cujus fundamenta jecit Religioſa pietas, & cuius Valvis prominent Eſtenſes Aquilæ, quæ non niſi in ſublimi, ac excelſo loco figunt pedes. Neque enim exiſtimandum eſt diù menſuram hanc, quam proſpicimus Lycei formam, quæ profectò ſatis ampla eſt, qualis debetur initiato operi, ſed non quanta opus eſt pro futura illius magnitudine, quam licet ominari ex ſola Principis magnanimitate. Proferet ille proculdubio illius pomæria, ampliora reddet Atria, ampliores Aulas, cum major erit Auditorum confluxus, cum longior Lectorum nomenclatura. Plures quidem in cæteris

Gym-

Gymnaſiis numerantur Exedræ, & Præceptores, at in noſtro, numeri damnum penſat doctiſſimorum Virorum in omni diſciplinarum genere Virtus, ac præſtantia, quorum cætui cum me adſcriptum eſſe animadverto, rubore ſuffundor. Non admodùm tamen longè accerſendos Præceptores eſſe crediderim, quotieſcumque illorum numerum adaugere Ferax omni ævo fuit ſemper hæc Civitas præſtantiſſimorum ingeniorum, nec licet opinari, quod Mutina, quæ aliàs primariis Academiis tot non infimi ſubſellii Profeſſores ſuppeditavit, nunc aliundè cogatur exoticam Sapientiam emendicare.

Nutriit olim hæc Civitas, ac poſtmodùm Bononienſi Archigymnaſio commodavit Nicolaum Mattarellum Bartòli Præceptorem, Petrum Rocham Medicum præſtantiſſimum, Paulum Caloram Aſtronomum peritiſſimum, Carolum Sigonium Virum eruditiſſimum Ferrarienſi Scholæ, Bartholomæum Bellincinum, & Joannem Sadoletum, J.C. Excellentiſſimos, Piſano Lyceo Gabrielem Fallopium Anatomię reſtauratorem, & Ludovicum Scapinellum Virum Oculatiſſimum, Patavino Athenæo, præter multos alios, Geminianum Montanarium adhuc viventem, Matheſeos Profeſſorem ce-

leberrimum . Suppetent igitur ex noſtro penu Literati Viri, ſuppetet ex Urbe ipſa, & ex indigenis honeſtiſſima Juventus, etiam ſi externa non accedat. Verùm & externam quoque ad hunc Sapientiæ fontem allicient Principis favor, Mutinenſium comitas, aeris ſalubritas, omnium rerum affluentia, omne genus oblectamenti, & quod præcipuum erit incitamentum doctiſſimorum virorum nomen, quibus utique pro viribus elogia contexerem, niſi illorum modeſtiæ nimis oneroſa cenſerem.

Hæc, & majora in hujus noſtri Lycei natalitia celebritate libet auſpicari, obſtetricantibus præſertim Eſtenſibus Aquilis, quæ grandes alas expandunt, non ſolùm ut foveant, ſed ut provocent ad volatum. Hinc ſpes affulget, ut hæc Civitas priſcum ſplendorem ſibi vindicet; ac quemadmodum olim Eloquentiæ Parens honeſtavit illam titulo ſplendidiſſimæ P.R. Coloniæ, ità impoſterùm appellanda ſit amœniſſima Literatorum Colonia. Atque ut hæc mea impleantur auſpicia, ne quis putet exigi annorum Chiliadem; ſoſpitent modò nobis Sydera Principem noſtrum, ac dent illi ætatem, quam & ipſe meretur, & nos optamus, quam citiſſimè

ſa-

ſaturabuntur vota noſtra. Scit enim ille, quomodò lentos ſucceſſus temporum redigere poſſit in compendium, & quomodo integri ſeculi futura maturanda ſit vel ſolius anni curriculo. Novit ille, in quantum hujus Civitatis commodum ceſſura ſit hujus Lycei inſtauratio, quam minori impendio, quanta alacritate animi depoſituri ſint Parentes liberos ſuos in ſinu hujus Literarum Nutricis, ſeù Matris, ut hinc hauriant ſolidiora alimenta Virtutum. Ac profectò quanta licebit illis animi quiete perfrui: quam dulces ſomnos capeſſere, dum ipſi ſuccurret, eſſe propria pignora ſub illius oculis, cujus aures ſuavius ferit vox Parentis, quam Principis.

Sed jam video, qualia ſint vota veſtra. Religioſi Viri, qui hujus Gymnaſii jeciſtis fundamenta, & ad hanc formam provexiſtis, attendunt procul dubio aures veſtræ, nùm Principis benignitatem deprecer, pro facultate impetranda à S. Cæſaris Majeſtate, ut Doctorali Laurea in hoc Lyceo decorari poſſint, qui ſtudiorum metam attigerint. Abſit, ut hoc expoſcam à prudentiſſimo Principe; Novit ille ſatis, ſuperque, quid deceat, quid dedeceat. Non enim ipſum latet, quàm eſſet incongruum, ut qui ſub hoc Cœlo, in hoc ſolo de-

ſudaſſet in excolenda virtute, alibi poſtea precariam gloriæ meſsem exquireret: quàm indecorum, ut qui in hac literaria palæſtra legitimè decertaſset, in alia poſtmodùm coronaretur. Cura itaque Doctoratus Inſignia ab Aula Cæſaris impetrandi ipſum manet, cui jam ab initio ſui regiminis propoſitum fuit, ut nullum habeant egregium Ateſtini faſtus, quod non imitetur exemplum. Factum ſatis inſigne, ac memoratu dignum hic apponam, ut potius ſollicitudinem omnem vobis adimam, quam ut ipſum memoriæ Principis regeram, qui quotidiè in annoſis ſuorum Majorum Imaginibus illorum ſplendidiſſima legit facinora.

Albertus ſecundus, Ferrarienſium X. Princeps, cum non ſolum Aulam, ſed & Templa, & Theatra, & Fora Martis pompis præpedita proſpiceret, non indecorum credidit, ſi Eſtenſi familiæ adiiceret Togæ ornamenta. Gymnaſium itaque Ferrariæ aperuit, quod ut firmius ſtabiliret, Romam ad Bonifacium IX. Pontif. Max. cum C.D. nobiliſſimis Equitibus profectus eſt, ubi honorificè exceptus ampliſſimum Diploma obtinuit, quod adhuc videre eſt Ferrariæ, in fronte majoris Templi aureis characteribus conſcriptum. Vereri autem non oportet, quin Principis noſtri Virtu-

tutem *Avunculus excitet Hector, cum non progenerent Aquilæ Columbas*. Præveniet itaque vota veſtra, & quidquid ad ſummum decus, & complementum hujus operis ſpectabit, feſtinata generoſitate perficiet. Ubi enim vox publicæ Scholæ illius perſtrinxit aures, illam ſubitò deſignavit in Plantarium, ex quo educeret Oratores, Poetas, Philoſophos, Mathematicos, Archiatros, Juriſconſultos, Theologos, atque etiam ipſos Armorum Duces. Quid enim arma ſine literis? Qua ſpe victoriæ Dux ut ut fortis, ac ſtrenuus aciem regat Martis in campo, niſi Pallas aſſideat armata conſilio? Quotquot igitur uſui erunt, ut vel manu, vel conſilio proſint, hinc depromet, ut aliquando ad huius Lycei fores inſcribenda ſit hæc Epigraphe: *Hac iter ad Superos*. Quis igitur noſtrorum temporum felicitati non gratuletur, ac præſertim Principis, cujus gloriæ tantum intereſt, ut tamdiù ſtet, ac vigeat hoc Gymnaſium, quamdiù illi optabile eſt, ut ſui ipſius nomen in poſterorum memoria perduret? Non deſunt equidem Principibus Viris, dum vitali hac aura fruuntur Præcones, & Vates, qui illorum geſta ad ſydera extollant. Gemunt quotidiè Præla ſub incumbente preſſura; perſtrepunt ad ravim uſque *ſummi, mi-*

nimique Poetæ, ac palam videre eſt per omnium manus folia, & Poetarum flores *Inſcriptos nomina Regum*. Poſtquàm verò occubuerint, ac regio fulgori ſepulcrales umbræ ſucceſſerint, obmuteſcunt Muſæ, ac paulatim tam decantata nomina obſoleſcunt. Eos verò Principes, qui vel novas Academias inſtituerint, vel collapſas inſtaurarint, ſuperſtes manet etiam poſt mortem nominis immortalitas. Sic etiam nunc celebrat in Hiſpania Salmaticenſis Academia Alphonſum octavum Caſtellæ Regem, in Gallia Pariſienſis *Carolum Magnum*, in Anglia Oxonienſis *Sigisbertum Regem*, in Belgio Lovanienſis *Ioannem* Brabantiæ Ducem, in Polonia Cracovienſis *Cazimirum Secundum*, in Germania Viennenſis *Albertum* Auſtriæ Ducem, in Italia Bononienſis *Theodoſium Imperatorem*, Piſana *Laurentium Medicem*, Parmenſis *Raynucium primum*, & ad illarum exemplar Mutinenſis quoque Academia poſt multas etiam ſeculorum verſiones ſummis decorabit Elogiis *Franciſcum ſecundum*, ut Principem, qui leges dederit, ut Mæcenatem, qui muneribus cumularit, ut Parentem, qui alimenta ſuppeditarit.

Illu-

Illuſtriſſimis, & Excellentiſſimis D.D.

D. FEDERICO MARCELLO
Divi Marci Procuratori,

D. HIERONYMO VENERIO
Equiti, & Divi Marci Procuratori,

D. MARINO GEORGIO

BERNARDINUS RAMAZZINI
Felicitatem.

CUm mihi hactenus mos fuerit ſingulis annis pro ſolenni ſtudiorum inſtauratione Orationem aliquam in Lyceo habere, ut diu feriatam Juventutem aliquo non incurioſo argumento ad capeſſenda ſtudia illicerem, cumque jam Octavus agatur annus ex quo profeſſorio muneri in hoc Gymnaſio ſum addictus, ac totidem Orationes mihi ſint habitæ, quarum quidem nonnullæ typis traditæ fuerunt, aliæ publicam lucem non videre, conſultiùs fore credidi, ſi eaſdem in unum compactas evulgarem, quàm ſi diſſociatas, & citò pe-

perituras vagari ſinerem. Hoſce itaque puſillos ingenii mei fœtus in unum coactos, qualeſcunque ſint, Vobis Illuſtriſſimi, & Excellentiſſimi Domini ſiſto, ac tutelæ veſtræ commendo, quam ſi impetrarint, in publicum ſecuri prodibunt, ne, ſi laudem non promeruerint, deſpectui ſint futuri. Ea enim eſt apud omnes dignitas Veſtra, & Nominum Amplitudo, ut qui ſub patrocinio Veſtro degunt, malignos afflatus non pertimeſcant. Optaſſem equidem librum grandioris molis Vobis offerre, & qui dignitatem Veſtram magis deceret, at forſan (ſi Lacheſi adhuc ſupererit, quod torqueat) incrementum ſuſcipiet; etenim cum Inſtitutum hoc meum Studiorum principio inaugurandi, religiosè ſervare mihi in animo ſit, Opuſculum hoc meum adiiciali Oratione, & annua fœtura, ſenſim augeſcet. Ita Vos ad publica commoda, & literariæ Reipublicæ quoque felicitatem natos, niſi Seculo emenſo, & ſummis honoribus perfunctos, ex hac vita migrare fata non ſinant, mihiq; detur vitæ lineam ulteriùs producere, ut ſœpius Donario aliquo Vobis litare poſſim. Valete plurimùm Patavini Athenæi Cuſtodes Vigilantiſſimi, & Sapientiſſimi.

Patavii Die 13. Junii 1708.

LE-

LECTORI
BENEVOLO
S.

HAud ſum neſcius, non defuturos, quibus titulum, quem huic meo Opuſculo præfixi, arrodere libido erit, quòd nimirùm complures, appoſita veluti hedera, allicere voluiſſe, & Oratoris quoque laudem affectaſſe viſus fuerim. Sentiat quiſque, ut velit, ego certè hujuſmodi ambitione non ſum ductus, ut Orator dici, vel credi velim. Intra Medicinæ Caſtra ſteti, & quia quæ ex Cathedra dicturus eſſem, neque Progymnaſmata, neq; Prælectiones vocare poteram, cum à materia, de qua toto anno verba facturus eſſem longè differrent, Orationes appellare licuit; pro lubitu enim, & genio, ex Artis penu argumenta deprompſi, quæ mihi magis curioſa viderentur, & quibus documenta theorica, & practica Studioſæ Juventuti poſſem ſuggerere. Qua lege autem mihi interdictum eſſe debuit, ne ali-

quo

quo ſermonis, & eruditionis cultu id age-rem, quando hac noſtra ætate, barbarie excuſſa, alio vultu, & ornatu in publicum Medicina procedit? Fecit hoc olìm Carolus Patinus, in hac Univerſitate celeberrimus Profeſſor, eruditione clarus, qui ſingulis annis elegantiſſimas varii argumenti Orationes in Lyceo habuit, ac typis tradidit. Cæterùm ſi diſertos Lectores Orationes hæ meæ non repererint, ægrè non feram, imò pro gratia habebo; eſt enim aliqua Eruditorum rejectio, qua uſus eſt Marcus Tullius: *Hæc doctiſſimum Perſium legere nolo, Lælium Decimum volo*, ajebat ille, ſic ego quoque mea hæc Eloquentiæ Profeſſores legere nolo, Medicos volo, eoſque ingenuo, & præcipuè, qui cultum aliquem à Medicina alienum non putent. Interim Lector benevole mea hæc æqui, bonique conſule, & vale.

ORA-

ORATIO SECUNDA SECULARIS

Quam Auctor primam habuit in Patavino Lyceo

Die XII. Decemb. Anno MDCC.

SI quis unquam fuit, A. N. qui in hoc ampliſſimo, ac toto Orbe celeberrimo Sapientię Theatro primùm dicturus apertè trepidarit, eum ipſum eſſe me ſentio, & Vos, qui hìc conſiditis, ac me intuemini, ſenſiſſe jam video. Etenim cùm pro Medica facultate, ad quam publicè profitendam ſum accitus, dicendi mihi munus incumbat, eamque nunc magis, quàm aliàs, celebrari oporteat, quando noſtra hac ætate ſic crevit, ut grandior penè fieri non poſſit, idque ſit agendum in tam ſplendido loco, ante ſpectatiſſimum tot Pro-

ſeſ-

feſſorum, ac Literatorum cœtum, ac in ea Civitate, è cujus ſinu in Latium uſque manarunt Eloquentiæ Fontes, dubia, fateor, mihi mens hęret, non ſatis perſpiciens, quonam modo tantarum rerum magnitudini poſſit ſatisfieri. Jamdudum equidem, ac antequam patriis è laribus ſolverem, hujuſmodi animi æſtus præſenſeram, quos tamen compeſcere ſtudebam, ſubinde memorans, ſingulos hujus Lycei Clariſs. Profeſſores mihi pro more priùs audiendos, quàm Exedram hanc dicturus conſcederem; rebar enim hoc pacto, poſſe me paulatim aſſueſcere, ut omnium poſtea ſimul oculos, & ora in me converſa firmiori obtutu ſuſtinerem, vel ſaltem trepidationem meam non tam facilè proderem. Verùm quàm læva mihi mens eſſet, & quàm parum fido Nepenthe curas meas ſopirem poſtmodùm cognovi. Singuli enim Eloquentiæ non minus, quàm Sapientiæ præſidiis armati, audientem me deterruere, cùm dicerent, quid poſtea omnes ſimul facturi, cum me tam ineptè, & ſemipagano ſermone dicentem audirent? Sic nova in dies trepidandi ſuccreſcente materia, mihi non ſemel optandum fuit, ut in Areopago potiùs, ubi in tenebris agebantur judicia, quàm in Patavino Athenæo, coram ſingu-

gurante Sapientia veſtra, cauſam meam agerem. Quoniam verò aleam hanc, quocumque res cadat, ſubire mihi neceſſum eſt, ac ulteriùs humanitatem veſtram morari non decet, propterea rem aggrediar, ac eò lubentiùs, quò ſorte quadam in hujuſmodi tempus inci diſſe me video, quo Medicam Facultatem peculiari modo celebrandi peropportuna oblata eſt occaſio. Dicendi principium itaque erit Seculi hujus extremam pulſantis metam finis, & exitus, & conformandæ Orationis modum Romana dictabunt Exempla. Perantiqua, & ſolennis fuit olim Romæ conſuetudo, ut centeſimo quoquo anno ludos quoſdam agerent, tanta quidem celebritate, ac tam magno hominum conventu, ut una in Urbe totus penè Orbis hoſpitari videretur. Ludos hujuſmodi, Seculares dictos, primus Valerius Poplicola, exactis Regibus, & primo libertatis Anno, inſtituit, quorum tempore adventante, miſſitabantur circumquaque Præcones, qui populos convocarent ad ſpectandos ludos, quos nemo vidiſſet unquam, nec eſſet ampliùs viſurus. Eruditis auribus veſtris nimis oneroſum me crederem, ſi ea, quæ per totum triduum, & trinoctium in ſumma Romani Imperii Majeſtate fieri conſueverant recenſe-

re velim. Liceat mihi tamen ritum quendam memorare, quo ipſis ſolenne fuit Carmen quoddam, Seculare dictum, in Apollinis Palatini Templo græca, & romana voce continere, quo ob res illo Seculo proſperè geſtas Diis gratiæ agebantur, ac iiſdem Urbis, Senatus, Romanique Imperii æternitas commendabantur, cujuſmodi carminis penès Venuſinum Poetam pro ludis Auguſti egregium adhuc habemus Exemplar.

Jam penè Seculum exegimus decimum ſeptimum, exordio ab æra Chriſtiana, & redempta libertate deſumpto, quo Seculo mehercle nullum aliud fœliciùs, nullum glorioſiùs vidit, nec forſan ampliùs viſura eſt univerſa Medentum Reſpublica, ut in quo, & Profeſſorum ſolertia, & Fortunæ blandientis favor ex æquo decertarint, ut Facultatem hanc ad ſummum gloriæ faſtigium eveherent. Quemadmodum igitur Romanis (ſi fas eſt parvis magna componere) in ſecularibus Ludis exacti Seculi geſta, & faſtus recolere, & ſeculari carmine in Apollinis Templo inſignire mos fuit, ita mihi in hac Æde ampliſsima Sapientiæ, ubi datum eſt Apollineam Artem profiteri, mihi, inquam, liceat hac mea ſeculari Oratione Seculi hujus in re medica

proſ-

proſperitatem recolere, ac perveſtigare, quibus machinamentis, quali alarum remigio Facultas hæc, quæ tot retrò actis ſeculis humi quodamodò repſerat, nunc tam in ſublime, ad prodigium uſque conſcenderit. Sic mihi talis contingat Oratio, qualem & materiæ dignitas, & loci reverentia, ac hujus ſapientiſſimi Conſeſſus majeſtas expoſcunt.

Ut Romanis documentis Orationis filum perſequar, Roma terrarum princeps, quæ Imperii fines eò uſque provexit, ut magnitudine laborans ſua de Imperii finibus ſtatuendis aliquandò cogitarit, quingentis penè annis à Romulo Conditore ſortem ſuam vidit intrà Italię clauſtra concluſam. Tandiu illi cum finitimis populis confligtandum fuit, imò interdum pro focis, & aris dimicandum, & libertas ipſa quandoque auro redimenda. Erupit tamen poſt tam longum intervallum Romana Virtus, fractiſque Italiæ repagulis, citiſſimè totum terrarum Orbem tanquam flamma pervaſit. Hinc noſtra hac ætate non parùm laborat Annalium, & Numiſmatum fides, ut vix credi poſſit, Romam paulò plus uno Seculo tot bellis, tot victoriis eò deveniſſe, ut nec parem haberet, nec ſuperiorem.

Ablegatis ad Poetas, & Mythologos notis ſigmentis de Apolline, Hygæaque, Hippocratem Medicæ Artis primum Conditorem fuiſſe ſat abundè teſtantur egregia ejuſdem monumenta, imò quæ adhuc extant Oracula. Jecit quidem ille ſumma, qua pollebat ingenii profunditate ſolida, ac æternùm duratura fundamenta, quibus egregiam molem ſuperſtruxit, ſed non abſolvit, ut cui ad Artem longam perficiendam, longior, imò Neſtorea, debebatur vita Operi tam magnifico ex Galeni induſtria, Viri acris ingenii, & ſolertiæ, non levis acceſſit ornatus, & amplitudo, cujus veſtigia ſi poſtmodum preſſiſſent Poſteri, jamdudum fuiſſet abſoluta, *æquataque Machina Cœlo*. Verùm ab Hippocratis, & Galeni aevo uſque ferè ad hæc poſtrema duo Secula jacuit ſquallens, & cultu horrida Medicina, cujus quippe nativum candorem offuſcarint non parum Arabes, ac Mauritani; quin quod (pudet referre) & Grecè, & Latinè loqui penè dedidicit, voces adeò barbaras crepans, ut propter ipſas penè liceret vadimonium deſerere. Non vacat hìc, tam diuturni, & gravis Veterni cauſas diſquirere, ni forſam arbitrari liceat, id fato quodam contigiſſe, ut huic Seculo tota reſervaretur gloriæ ple-

plenitudo; habent quippe, ut reliqua omnia, ſic Artes, & Scientiæ ſua Sydera, quibus ſplendeſcant magis, & culmen ſuum pertingant.

Præluxit quidem huic Seculo præcedens aliud, & Medicina à barbarie, & ſquallore non parùm vindicata, magna futuri incrementi exhibuit præſagia, aſt id ſub finem præſtitit, & cum ad metam jam properaret Seculum verò iſtud ab ipſis incunabulis uſque ad extremum ſenium egregia ſuæ virtutis edidit ſpecimina, ac ſemper ferax, validumque tot præſtantiſſimos Heroes edidit (& quorum pars magna fuit nobiliſſimum iſtud Lyceum (ut nonniſi Nomenclatoris miniſterio juſta fieri poſſet illorum recenſio. Hi ergo anatomicis ſtudiis inſtructi ſumma alacritate, tanquam è ſtativis erumpentes, ampliſſimum Naturæ imperium ſunt adorti, ac alii quidem Regnum Animale, alii Minerale, alii Vegetabile ſibi pertentandum delegere. Tam provido conſilio velificante Fortuna, ſub ipſius Seculi initium, viam præmonſtrantibus Aquapendente, & Caſſerio, in Regni Animalis interiora altiùs penetratum eſt, cùm anteà circa oras extremas Anatomicorum ſolertia velitatione quadam oberraſſet. Per innumeras er-

go Animalium cædes, crudeli quidem diligentia, ſed in bonum commune ceſſura, in amplam Regionem, adſpectu jucundam, fluentem lacte, ac Venerandæ Antiquitati non antè viſam, perventum eſt. Lactearum Venarum Inventum hìc innuo, quod Clariſs. Aſelio potiſſimùm debemus, qui primus in Microcoſmo Galaxiam indigitavit, veros nempe ductus, per quos Chyli pars tenuior diſcurrit in Mare purpureum devolvenda. Fœlix profectò, ſi Cordi potiùs, quàm Hepati nectareum hoc libum deberi advertiſſet, nec pluris credulæ Antiquitatis documenta, quàm Veritatis indaginem feciſſet.

Verùm rei novitate, ac tam jucundo ſpectaculo forſan abreptus, ſuam paſſus eſt perfrigeſcere induſtriam, communi tunc temporis præjudicio detentus, lacteum ſcilicet ſuccum perperam in Hepate induere (*a*). Quòd ſi tot rivulos per meſenterium ſuperiora verſus diſcurrentes in unicum fluentum neceſſariò coire debuiſſe animadvertiſſet, donec in cavitatem aliquam contentum humorem profunderent (quod enim flumen eſt, quod certo tramite ad Mare non devehat? ſicuti lactearum principium deprehenderat, ita quoque

(*a*) *Vid. Sennert. de Morb. Meſent.*

que earumdem finem deprehendiſſet. Sic autem integram, quam Sors obtulerat, gloriæ palmam cum Pecqueto partitus eſt, qui candida primi Obſervatoris veſtigia relegens Chyloſi laticis ſtagnum, ac Thoracica vaſa Chylum in ſubclaviam refundentia poſtmodùm obſervavit, magnoque plauſu lactearum hiſtoriam feliciter abſolvit. Meherclè tamen fortunati ambo, qui per lacteam viam, ac veriùs quidem, quàm priſci Heroes ad nominis immortalitatem migraſtis. Chyli ergo motu, ac illius ductibus in apricum deductis, illicò ab hæmatoſeos munere exauctoratum Hepar, ac purpura illi detracta, Venæ Meſentericæ à Chyli vectura abſolutæ, Cordi priſca dignitas reſtituta, lactis generatio in mammis patefacta, multæque futiles diſceptationes, quæ ad ravim uſque Scholas exercuerant, è Foro Medico penitus proſcriptæ.

Verùm ſicuti proſper eventus ad alium proſperiorem perſæpè viam pandit, ita inſigne lactearum Inventum aliud glorioſiùs, circularis nempè ſanguinis motus, excepit. Phœnomenon iſtud, non ſecùs ac novum, & prodigiale in Cœlo Sydus, omnium Oculos valde perſtrinxit, tanquam in Medentum

Re-

Repub. magnam portenderet rerum viciſſitudinem. Tam admirabile Oſtentum, nobis quid in novum, Naturæ antiquiſſimum (quid enim, precor, Veritate antiquiùs?) circa hujus ſeculi ſextum luſtrum primus omnium Mundo viſendum præbuit Celeberrimus Harvejus, cujus nomen tandiu ſtabit, quandiu movebitur ſanguis, ac in orbem agetur è Corde in Arterias, ab Arteriis in Venas, à Venis in Cor, refluo curſu rediturus.

Non ſecùs ac liquidis phrygius
Meander in undis
Ludit, & ambiguo lapſu refluitque, fluitque,
Occurenſque ſibi venturas
adſpicit undas. (a)

Ex Italis noſtris tamen (ut ſuus cuique honos perſtet) ac potiſſimùm à Celeberrimo, & ſui seculi omniſcio Viro, Paulo Servita, non exigua tam famoſi Inventi documenta Venetiis, ac Patavii, hauſit Harvejus, quæ poſtea in ordinem digeſta poſt ſuum ad Britannos reditum evulgavit, & Orbi literato patefecit (b). Aſt ab Italo ſolo, tanquam divite Fodina, informem hanc gemmam, & rudi ſaxo involutam Anglus ille Artifex, ac peritus re-

rum

(a) *Ovid. lib. 8. Met.*
(b) *Vid. V. vall. in Epiſt. ad Barthol.*

rum Æſtimator eruerit, illam tamen ſic expolivit, ſplendentemque effecit, ut eam Orbi erudito, veluti rem ſuam venditare potuerit. Verùm, ut fieri aſſolet, ac ſicuti olim Vir magnus literis prodidit, *intacta, & nova, graves offenſæ levis gratia*, (a) ſic Harveio ex tam celebri, ac frugifero Invento nulla ferè gratia, imò non niſi probra, cum illud Mundo aperuit, acceſſere. Hinc Pariſanus, illinc Primiroſius, aliique hunc Magnæ Britanniæ Democritum, non ſecùs ac olim ſuum Abderitæ, inſanire proclamarunt. Illorum tamen latratus Magnus Vir ille deſpexit, nec quemquam reſponſo eſt dignatus, Tempori, Judici æquiſſimo, cauſa commiſſa, donec tandem pro livore, qui ut plurimùm in vivis paſcitur, ac cineribus parcit, meritas laudes, & æternam venerationem promeruerit. Hinc penès Literatos omnes, cum Philoſophos, tum Medicos, nihil æquè celebre eſt, quàm Harvei nomen; nihilque tam pro rato habitum, quàm admirandum hoc Naturæ Magiſterium, ut certior ſit ſanguinis in Microcoſmo circuitus, quàm Aquarum in Magno Mundo è fluminibus ad Mare, & è Mari ad fontes, & flumina pericycloſis.

(a) *Plin. Iun. l. 5. Epiſt. 8.*

Quid nunc clariores priorum temporum Medicinæ Coriphæos, dicturos putamus, ſi ab Ælyſiis evocari poſſent, ac iiſdem non apodicticis argumentis, ſed oculata fide purpurei laticis in orbem motus demonſtraretur? Quid, inquam, dicturos putamus de commentitia tot facultatum familia? quid de ſuis Morborum theoriis? quid de tam curioſo in phlebotomia venarum delectu? quid de credita Revulſionis per Venam ſectam tam grandi poteſtate? quid de ſuis Intercipientibus, quid de Derivantibus, quid de tot errorum tenebris, quibus tranſverſi agebantur, quos Phœnomenon iſtud ſplendididiſſimæ facis ad inſtar planè diſcuſſit? Hiſcerent profecto, & animalem œconomiam ab ea longè diverſam, quàm ipſi in mentibus ſuis procuderant, & hiſce quoque in Scholis tradiderant, admirarentur ſtupore perculſi, non ſecùs ac Arabes illi, qui in Caſtra Pompei tranſgreſſi alium admirabantur umbrarum ordinem, quàm quem in torrida Regione ſpectare conſueverant, de quibus ſic Poeta.

Ignotum vobis Arabes veniſtis in Orbem,
Umbras mirati nemorum non ire ſiniſtras. (a)

Mirarentur ſanè tanquam Hoſpites, quomodò tam

[a] *Luc. lib. 3.*

tam ſiniſtrè, ac inverſo ordine illorum animis res procederent; ac ſecum ipſi non caperent, quòd rem tam obviam ignorarint, quaſi noſtrum hoc Seculum illud ipſum ſit, quod olim prænovit, ac prædixit Seneca, qui cum à morali Philoſophia (*a*), quæ paucos ſemper habuit Auditores, ad naturales quæſtiones divertiſſet, ſcriptum reliquit, venturum tempus, quo Poſteri mirarentur, *illos tam aperta neſciviſſe*. E' Cymmeriis tenebris igitur, ac poſt altam noctem Mundo coævam, Harvejano Phoſphoro emergente, cœpit albeſcere Veritas, ut non ampliùs in dubia & crepera luce, ſed in meridiana claritudine ſatis pateat, quale ſit Microcoſmi politicum regimen, quis ordo, quis Promocondus, quis Alimoniæ Diſpenſator, cùm antea vi ἕλξεως non ὤσεως per attractum, non appulſum alimenti partes omnes nutriri, conſtans quidem, ſed æquè fallax eſſet opinio. Abſit tamen, quòd in eorum, qui Seculum iſtud præceſſerunt, famam, & exiſtimationem quidquam ſtatuam; colendi ſunt utique, ac Parentum loco habendi, multumque illis debemus, ſi illorum ſtudiis adeò profecimus, ſi nos, veluti ſuper Gigantum humeros, tam longè proſpeximus. Choream ita-

[*a*] *Lib. 7. c. 25. Q. N.*

itaque ducente ſanguine, cœteros humores, ut ſuccum pancreaticum, Lympham, nervoſum laticem, & quotquot alia fluida in humano corpore deprehendit Proſectorum ſolertia, facili obſequio, & hydraulico quodam concentu in orbem moveri compertum eſt; hinc Virſungii, Bartholini, Rudbechii, Vvilliſii inclaruere nomina.

Quot alia porrò Phœnomena fortunatiſſimum hoc Seculum vidit? res parvas, ac minutas omittam, ne relictis fontibus, rivulos, ut dici ſolet, conſectari videar. Veſicularem Pulmonum ſtructuram, nec non Hepatis, & Lienis glanduloſam compagem Mundo aperuit Malpighius, veram nervorum originem Fracaſſatus, variam, & numeroſam glandularum ſobolem, & uſum Vvarthonus, ac Steno, Vaſorum lymphaticorum valvulas Sylvius, & Rudbechius, ductus ſalivales Gliſſonius, generationis Organa, & Ovarium mulierum R. Graaff, Cordis fabricam Lovverius, Muſculorum ſtructuram, & motum ad Geometriæ leges nunquam ſatis laudandus Borellus. Parcant, quæſo tot Clariſſimorum Virorum Manes, ſi illorum nomina, ac geſta unico veluti faſce complector, tam numeroſa etenim hoc Seculo gigantæo Heroum eſt

pha-

halanx, ut Orationi ſuus ordo conſtare non aleat. Hiſce artibus igitur, his ſtudiis Pro- ectorum phalanges ferro, & Microſcopiis rmatæ per totum Animale Regnum palantes iſcurrere viſæ ſunt, ut nil tam abditum eſ- et, nil tam profundè repoſitum, quod in pertam lucem non fuerit protractum. Hoc acto Medicina, præ cęteris naturalibus Scien- iis, quibus multum lucis fœnerata eſt, caput xtulit, & unius Seculi compendio tot ſecu- orum damna penſavit.

Valeant ergo priſcæ illæ Catonis querelæ, quibus cenſoria veluti virgula ſuorum tem- porum Medicos ſugillabat. *Diſcunt*, ajebat lle, *periculis noſtris, experimenta per mortes agunt Medicoque tantùm hominem occidiſſe, ſum- ma impunitas eſt* (*a*). Diſcimus profectò alie- nis periculis, & experimenta per mortes agimus, ſed Animalium, quæ mactamus, quo- rum viſcera luſtramus, in quibus vivam ana- tomen exercemus, & per longam illorum tor- turam veritatem in alto poſitam extorquemus. Experimenta, inquam, per mortes agimus, dum per Medicinam infuſoriam (quod hujus Seculi quoque egregium Inventum eſt,) in Venas Animalium venena infundimus, ac poſt-

(*a*) *Plin. H. N. lib. 9.*

poſtmodum, illis extinctis, obſervamus quamnam labem Sanguini affricuerint, num illum in craſſamentum, & offam quandam coegerint, an in atrum liquamen diſſolverint. Quin ab uno Animali in alterius venas ſanguinem transfundimus, quo pacto Juventam renovandi modum didicimus. Jam fabula deſiit eſſe, quod de Medea commenti ſunt Poetæ, quæ ut Æſoni ſenio confecto juvenile robur conciliaret, reſectis jugularibns, vitales ſuccos per os,& vulnus infudit; en quàm eleganter à Poeta deſcribitur:

——— Stricto Medea recludit
Enſe ſenis jugulum, veteremque exire cruorem
Paſſa replet ſuccis, quos poſtquam combibit Aeſon,
Aut ore acceptos, aut vulnere, barba, comæque,
Cannicie poſita, nigrum rapuere colorem,
Pulſa fugit macies, abeunt pallorque, ſituſque. (a)

Hominem porrò occidiſſe, ſumma, ut Medicinæ Oſores volunt, ſit impunitas; at ſumma quoque eorum dementia eſt, qui in tanta peritorum Artificum copia, Agyrtis & Circulatoribus ſe curandos committunt, & à quorundam blanditiis, ob crebras viſitatio-
nes,

(a) *Ovid. l. 7. Met.*

nes, ſe captari ſinunt, qui, ut ajebat Sidonius, *parum docti, ſatis ſeduli, multos ægros officioſiſſimè occidunt.* (*a*)

Neque Pithagoræus aliquis lanienam hanc animalium probro nobis obtrudat; etenim ſi animalia mactamus, quæ tanto ſtudio noſtris in laribus educamus, quæ in artis culinariæ gratiam, imò interdum pro ganea ſaginamus, quare nobis ut plurimùm Canes macie confectos necare, & hujuſmodi victimis Veritati litare non liceat? Pingues, ac toroſos Juvencos florum coronamentis ornatos priſci Haruſpices ad ſuorum Numinum aras immolabant, ut divinando ignarum vulgus fallerent. Nos in quocumque animalium genere Extiſpicia noſtra celebramus, ſeu pinguia ſint, ſeu ſtrigoſa, ſeu magna, ſeu puſilla, in Elephante, in Formica, in Culice, in Acaro quoque, ſi lubet, non ut alios decipiamus, ſed ne decipiamur, imò ut immenſam Divini Conditoris Sapientiam admiremur, ut ſic Atheiſmum è Mundo eliminemus. E' Luciani Schola etenim Lyciſcus aliquis in Theatrum Anatomicum pedem immittat, pius exibit. At quid aptiùs ad notationem aliquam ſupremi Numinis mortalium mentibus imprimen-

(*a*) *Lib.* 1. *Ep.* 10.

mendam humana poterat excogitare ſolertia quàm Anatomicam indaginem! Divini Opifi-cis cuncta nexu admirabili componentis pecu-liaris, ut itam dicam, ludus eſt Syntheſis humani ingenii propria eſt Analyſis. Pro Se-cularium ludorum celebritate (quos in Deo-rum honorem inſtitutos ajebant) ingentes Bel-væ, & multa Gladiatorum paria in Theatr[is] urgebantur, ut ad invicem pugnando P. R. oblectamento eſſent, ac homini alterum ju-gulanti magno plauſu acclamabantur. Mitio-res, ac ſanctiores ludos habent hęc noſtra tem-pora; dum in Theatris noſtris Animalium viſ-cera luſtrantur, dum Inſecta quoque ſecan-tur, attonito, ſtupentique animo Divino ar-tifici ſolumodo plauditur.

Neque verò leve eſt, quod univerſæ ani-mantium Naturæ pro ſuſcepto beneficio Me-dicina rependit. quænam enim animalia, quos alites, quæ reptilia, quos vermiculos Terra educat, quos piſces, quæ monſtra alit Oceanus, quorum imagines in amplis Volu-minibus non ſint depictæ? Quin, quod e-legantiùs eſt ipſa animalium primordia, & ſucceſſiva incrementa, quotidiana Ovorum inſpectione (quam Spartam primò Fabricius in Patavino Theatro, mox Malpighius in

Bo-

Bononienſi adornarunt) tam eleganter, tam affabrè exarata ſunt, ut noſtro hoc Seculo abſolutam, & ab Ovo, ut dici ſolet, Animalium habemus hiſtoriam. Quantum ergo humanæ ſolertiæ datum, perſpectam omnium penè viventium ſtructuram, ac indolem habet Ars Medica; novit intus, & in cute, novit numerum partium, novit menſuram, ac ſymmetriam, qua ſibi ad invicem reſpondent, novit quoque in pondere. Cui etenim non innotuit Clariſs. Sanctorii Inventum, qui primus, & ex hoc Lyceo, Staticam in Medicinam invexit?

Luſtrato igitur, & pererrato toto animali Regno, mediciſque legibus parere juſſo, ad excolendum id, quod tanta Diſſectorum induſtria partum fuerat alii ſolertiſſimi Viri operam ſuam impenderunt. Hinc ad veram & ſolidam Morborum theoriam & praxim ſtauminandam egregia prodiere Monimenta, ut Phyſiologiæ, & Pathologiæ reformatæ Methodi medendi ad ſanguinis circulationem, novæ Hippocratis Aphoriſmorum ad veritatis normam Expoſitiones, Pharmaceuticæ, & Chirurgiæ Rationales. Irides febriles, nova Medica Syſtemata, ac tot alia cedro digna Volumina.

Non

Non minori quoque alacritate, nec diſpari ſorte ad Seculi famam perennandam in Regni Mineralis viſcera itum eſt. Et hìc quoque, in quo ſe exerceret Anatomes, invenit non quidem ferro, ſed Igne, magno rerum Analyſta. Vulcani miniſterio itaque, qualis nunc eſt bellandi forma, foſſilium, & metallorum omnium ferocia perdomita, ac triumphata, eò uſque devenit Hermeticorum ſolertia, ut ea, quæ forent magis ſylveſtria cicurare didicerit, & quæ diſcreta, dirum, ac mortiferum eſſent venenum, ad invicem conſociata, Antidoti naturam adſciſcerent. Haud ibo inficias, quin priora quoque Secula egregios Viros habuerint, qui nervosè quidem ac totis viribus Mineralis Regni latebras pertentarint, adeò ut ſibi triumphales currus confinxerint. Verùm mineralia triumphata potiùs, quàm victa. Revera hoc Seculo Hermetica diſciplina rem planè confecit, & omnium penè, quæ in Terræ ſinu Natura recondiderat, analyſi facta, medicam gazam ditavit, effecitque, ut ea, quæ priùs *irritamenta malorum* dici poterant, in medicamenta ſaluberrima tranſierint. Antimonium, quod tam variam ſortem expertum eſt, ac aliquandò tam malè audiit, ut à Pariſienſi

Cu-

Curia olim damnatum fuerit (a), ac in exilium actum, licet poſtmodum abſolutum, & revocatum, nunc ope Chymica ad tam bonam frugem redactum eſt, ut apud celebriores Pharmacopolas inter ſelectiora remedia ſuum habeat elegans Narthecium. Quin varios ad uſus paratum, modò emeticum eſt, modò catarticum, modò diaphoreticum, ac, ſi lubet, etiam coſmeticum. Quænam febris, precor, imò quinam morbus eſt, quem oppugnandum ſuſcipiat Medicus, niſi Stibio diaphoretico armatus? Mercurius quoque, Servus ille olim fugitivus, nunc vinctus, & in compedibus, ad quacumque enchiriſim paratus eſt, ac modò ſe præcipitari, modò in ſublime projici patitur; imò cum volumus, in Torricelliana fiſtula (quod hujus Seculi quoq; nobile Inventum eſt, quod cum Philoſophorum, tum Medicorum exercuit, & adhuc exercet ingenia) perpetuò ſuſpenſus pendere cogitur, ut ſic ingruentium tempeſtatum, atque etiam exinde ſecuturæ ſerenitatis fidelis ſit Præmonſtrator. Nimius eſſem ſi remedia martialia, jovialia, ſolaria, antihectica, ſtomachica, ac tot alia è metallorum ſinu ad herculeos morbos perdomandos

(a) *V. Etm. T.2. de Med. purg.*

eruta, multaque alia recenſere velim, ſub quorum ingenti, & magnifica ſupellectile penè laboramus. Præterire tamen non liceat, Thermalium aquarum virtutem non ſolùm magis, quam aliàs, nunc eſſe exploratam, ſed tam exactam ope Chymica illarum analyſim factam, ut varia mineralium genera in aqua naturali diſſolvendo, ipſius Naturæ magiſteria Ars æquare potuerit, magno utique ægrorum commodo, ut propriis in laribus eos videant Fontes erumpere, quos morbi conditio repoſcat. Jamdudum equidem damnum ſenſerat rerum Parens Natura, dum Fontes ſuos hinc inde muſcoſos, ac fere deſertos conſpiceret, ſecumque ipſa mirabatur, quomodo tantum gratiæ medicatis ſuis ſcatebris deceſſiſſet, cum per tot ſecula, *commune Medentum auxilium* audiſſent, ut de Aponitanis cecinit Claudianus; aſt cognita cauſa riſit, ac de Hermetica diſciplina rectè judicavit, quòd illius magna Opera tam parvo labore luſiſſet. Hoc pacto quot egregii Viri nomina ſua immortalitati commendarunt, ut Libavius, Drebellius, Crollius, Helmontius, Poterius, Tachenius, ac poſtremo celeberrimus Etmullerus.

Non minus proſperè quoque in vegetabilis

Re-

Regni amplitudine perveſtiganda à Botanicis allaboratum eſt. Neque hujuſce rei adeò longè mihi teſtimonia erunt petenda. Ad Patavinum Hortum provoco, quem meritò appellare liceat Plantarum totius penè Orbis Coloniam florentiſſimam. In hoc etenim, non ſecùs ac nativo in ſolo, ac præſertim ſub tanto Præſide, Plantæ omnes ex quacumque Mundi plaga, ſeu calenti, ſeu algida revulſæ feliciter vernant.

Miranturque ſuas frondes, necnon ſua poma.

Diverſa tamen Methodo, ac reliquis temporibus, noſtra hac ætate exculta eſt Botanica; anteà circa externam Plantarum effigiem, & ſignaturam præcipuus impendebatur labor, ut ea in re abſolutam haberemus Plantarum hiſtoriam, modò perfectam habemus Anatomem. Oculis enim microſcopio armatis Plantarum parenchymata, membranas, fibras, utriculos, canaliculos, per quos liquor nutritius in Plantam, & è Planta in radices in orbem fertur (qualem circuitum magnus olim adumbravit Hippocrates) apertè conſpicimus [*a*]. Quòd verò præcipuum eſt, innumeris experimentis, non tralatitia Scriptorum fide, Plantarum omnium, fru-

D 2 ti-

(*a*) *De Nat. Pue. n.* 32.

ticum, ac herbulæ cujuſque exploſis Veterum fabulis, ſatis explorata eſt Virtus, & quanam in parte concluſa lateat, num in volatili, an fixa, num acida, an alchalina. Sic non ampliùs, veluti olim, plantarum cujuſcumque ordinis confuſaneo apparatu, & excogitata compoſitione luxuriæ (uti olim de Theriaca Plinius) [a] parantur remedia, ſed tota ſua ſimplicitate, ac nativa dote à cordatis, ac ingenuis Profeſſoribus Vegetabilia in uſum revocantur, adeò ut ad Homericam Medicinam Ars medendi paulatim remigret. *Medicina quondam*, ajebat Seneca, *paucarum fuit ſcientia herbarum, quibus fluens ſiſteretur ſanguis, vulnera coirent paulatim* (b). Sic Helena apud Homerum ſola radice Oenopiæ, qua à Theonis Regis Uxore fuerat donata, nobilem illam mœroris antidotum (c), Vinum Nepenthes, paravit, quo Menelai, & Telemachi Uliſſis filii luctus, & curas conſopiret. Equidem eò ventum erat, ut qui prolixiores, ac palmares remediorum formulas (ſcriptas, & à tergo quandoque) Ægris præſcriberet, is verè utramque paginam abſolviſſe crederetur.

In

(a) *L. 29. H. N. cap. 1.* (b) *Ep. 95.*
(c) *Od. 8.*

In hac quoque re Fortunæ favor acceſſit; quot enim ſeculis deſudarunt Artis primores; ut febrifugum aliquod reperirent; vel arte conflarent? Modò è Peruviana regione Cortex ad nos defertur, divinum plane remedium ad malè natam febrium ſobolem exterminandam. Poſtremò ut inoffenſa proſperitate ad extremam ſui metam Seculum iſtud procederet, paucis abhinc annis nóvum antidyſentericum remedium in Europam delatum eſt, radix nempe quædam, cujus admiranda virtus in cruentis alvi fluxibus, multis experimentis comprobata eſt, qua de re elegantiſſimum libellum edidit Leibnitius, Vir Celeberrimus. Lubenter equidem, ac ut mei muneris, eſt egregios Profeſſores, qui Botanicam hoc Seculo illuſtrarunt, hìc memorarem; verùm quos primo loco memorem, cum omnes primas teneant? Abſit, quòd hac in re cujuſquam dignitati & famæ quicquam detractum velim; omnes in commune bonum allaborarunt, ſuus quemque honos tuebitur. Jactat, æternumque jactabit Gaſparum, & Joannem de Bauhinis ambos fratres Helvetia, Paulum Hermanum Batavia, Joannem Rajum Anglia, Robertum Moriſonum Scotia, Joſephum Pittonem Tournefortium

Gallia, Fabium Columnam, Lælium, & Jo. Baptiſtam fratres de Triumphetis, Illuſtriſſimum, & Spectatiſſimum Virum D. Abbatem Felicem Viali, Patavini Horti Præſidem, nunquam ſat dignis laudibus noſtra condecorabit Italia.

Grande igitur patrimonium, ac tam magnificam ſupellectilem Poſteris noſtris relinquimus, Auditores Nobiliſſimi, ut partæ magnitudinis optanda ſit potiùs conſervatio, quàm ſperanda amplitudo. Ac profectò ſi tot experimenta, ſi tot tentamina, vel in minimis, mente recolamus, ſi celeberrimæ Naturæ Curioſorum Academiæ Ephemerides ſi ea, quæ veluti in faſtus, & acquiſiti Imperii Rationaria relata ſunt, ut Acta Lipſienſia, Haffnienſia, Britannica, Gallica, Italica evolvamus, citrà jactantiæ aleam fas eſt aſſerere, Veritatem penè occuparam, tria ampliſſima Naturæ Regna in medicam poteſtatem quaſi ex toto redacta. Admirari tamen ſemper licebit quomodo tot publica Gymnaſia, moribus, locorum diverſitate, religionis quoque cultu diſſita, tanto, ac adeò tacito inter ſe animorum conſenſu, in eundem finem collimarint, ut Seculum iſtud perennarent. Quomodo autem à tot inter

ſe

ſe fœderatis Academiis Natura per integrum Seculum circumventa, obſeſſa, tot machinis petita, arietata, vinctas tandem non daret manus, ac non pateretur ſibi peplum detrahi, ut non ampliùs perſonata, ſed tota quanta eſſet, Oculis noſtris pateret? Illa equidem ſub Iſidis perſona nimis jactabunda olìm hiſce gloriabatur verbis (*a*). *Ego ſum Univerſum, & flammeum meum mortalium nemo aperuit*: ac propterea ut ſcrutatorum induſtriæ ſecurius illuderet, ſe totam in minimis abdiderat; in minimis quoque quæſita eſt, inventa eſt, flammeoque detracto, in apertam lucem protracta.

Quid ergo ſupereſt agendum? Nonniſi, quemadmodum Romanis in ſecularibus laudis mos fuit, ut ob res proſperè geſta Divinæ beneficentiæ agantur gratiæ (& quando Romanæ libertatis, & Latini ſanguinis reliquiæ è Tyberi in Adriacam Regiam veluti in Portum conceſſere) ut pro *ampliſſimo Senatu*, *pro Sereniſſimo Principe*, *pro Veneti Imperii æternitate ſuſcipiantur Vota*; hoc enim ſtante æternùm ſtabit, vigebitque celeberrimum iſtud Athenæum. Stabit profecto, ac novo in dies exiſtimationis & famæ incremento, quod hacte-

(*a*) *Plut. de Iſid.*

nùs obtinuit, potiori jure retinebit, nimirùm ut cœteris præcellat. Videte quæſo quos illius cuſtodiæ Sapientiſſimos Moderatores præfecerit ampliſſimi Senatus auctoritas? Ii Veneta in Urbe, tanquam è Specula, non ſolùm illius incolumitati, verùm amplitudini, & decori, vigili cura proſpiciunt. Videte quoque, quos ſpectatiſſimos Viros illi propiùs, tanquam tutelaria Numina adeſſe voluerit. Tanti intereſt hanc Palladis Arcem antiquiſſimam in hac Civitate cuſtodiri, ac in Adriaca Regia Martis Armamentarium ipſum, illud quidem ad publicam ſecuritatem, hanc ad publicam felicitatem. Ibi non ſecùs, ac in Lemnia Vulcani Officina ad arma conflanda continuò deſudant, & ictus ingeminant Steropes, ac Brontes.

- - - - Stridentque cavernis
Strictura Chalybum, & fornacibus ignis anhelat. (a)

Hìc ad conflandos homines numeroſa Sapientum Virorum exercetur phalanx, & continuo, ſed non improbo labore perſtrepunt Scholæ, Atria,

Semper & aſſiduo ruptæ Lectore Columnæ. (b)

Sic autem decebat, imò oportebat, Venetam Maje-

(a) Virg. Æne. l. 8. (b) Juven. Sat. 1.

Majeſtatem non ſolùm armis eſſe decoratam, ſed Sapientia quoque armatam.

Juxtà Patavium locum quendam olìm fuiſſe, ubi Geryonis Oraculum colebatur, eumque locum adiiſſe Tiberium, nondum Imperatorem jactiſque in Aponi Fontem aureis talis, futuri Principatus præſagia ſuſcepiſſe, ex Svetonio habemus. Non eſt quòd ubinam eſſet mendacis Oraculi Domicilium curiosè diſquiramus, dum in hac Civitate Lyceum iſtud extat, ubi humanarum, divinarumque rerum tot ſunt Oracula, quot Profeſſores. Sic antiquam hanc Reip. Literariæ Sedem ſartam tectam tueantur Superi, *cui nec metas rerum, nec tempora ponant.*

ORATIO TERTIA

Feliciùs curari à Medico popularem gentem , quàm Nobiles , & Principes Viros,

Die XII. Novemb. Anno MDCCI.

NOn poſſum, fateor , non admirari . A.O. quomodo mentibus noſtris tam altè inſederit communis de Fortunæ ſupra res humanas dominatu opinio , ut ſi Templa , & Aræ more Vete-
um non exſtent , ubi ad bonæ Fortunæ ſimulacrum litemus , neſcio quid tamen ignoum Numen mente concipimus , quod nobis benignum & ſalutare vovemns , cum ad noum aliquid moliendum ſollicitamur . Sic nimis amplam poteſtatem in rebus , tum publicis , tum privatis illi affingimus , in politicis , n œconomicis , in magnis & privatis domibus,

bus, licet etiam infimæ ſortis, hinc omnibus in locis ſola Fortuna invocatur, ſola laudatur, non raró etiam arguitur, tanquam cæca temeraria, invida, & injuſta bonorum diſpenſatrix. Nihil autem eſſe ubi, quid, & quantum poſſit Fortuna, magis, appareat, *quàm in Gubernatione, in Navigatione, in militari Imperio, ac Medicina*, ſcripſit Plato in libris de Legibus; hinc nihil æquè vulgatum eſt, nihilque magis pro re indubia acceptum, quam oportere Medicum eſſe fortunatum, ac in illo præter doctrinam, & prudentiam deſiderari quoque Fortunam. Num autem in Arte Medica tantum dominii, ac poteſtatis ſibi Fortuna vindicet, uti perſuaſum habet vulgus, mihi non tam facilè perſuadere poſſum, etenim ſi Fortunæ in Medicina facienda locum aliquem largiri liceat, eam eſſe crediderim, cum Medicus aliquis, alioquin ſapiens exercitatus, ac prudens, in morbum inciderit, aſpectu gravem, qui ægrum, & Aſſidentes perterrefaciat, qui quantus, & qualis eſt, vigiliis, jactationibus, doloribus, aliiſque ſymptomatibus ſe prodat, ſed qui tamen curationem non reſpuat, ſicuti enim eum infortunatum appellarè fas ſit, cui accerſiri obtigerit ad curandum morbum ſonticum, ac malignum,

qui

qui latenter ſpiritus depopuletur, & plus periculi habeat in receſſu, quàm in fronte, & qui neq; ſomnum interpellet, appetentiam non deiciat, neque ullam ab ægro querelam extorqueat, ut ut enim Medicus prognoſtico tanquam clypeo, ſe communierit, non tam facilè illi erit ut vulgi calumniam declinet, cum ægri extincti rumor improviſus per Civitatem vagari cæperit. Cæterum, quòd Medici docti licet, ac boni Practici in curandis ſplendidis perſonis, eam non ſortiantur felicitatem, quam ut plurimum experiuntur Clinici minùs docti, qui ad curandam plebem quotidianam operam impendunt, & quibus admirandæ non rarò contingunt curationes, id inter Fortunæ jura reponendum nequaquam cenſeo, illud enim quod ex quarundam cauſarum complexu, ſic & non aliter fieri neceſſum eſt, fortuitum nemo ſapiens, ut reor, appellabit, atque id ipſum eſt, quod hodierna hac mea Oratione demonſtrandum ſuſcepi, abſolutè nimirum, ac feliciùs curari à Medico popularem gentem, quàm Nobiles, & Principes Viros.

Haud ſum neſcius O. D. omnium ferè mentibus hanc hærere opinionem, non aliam ob cauſam minùs proſperè, curari Nobiles, &

Egre-

Egregios Viros, quam vulgarem, & proletariam gentem, niſi quia Medicus, qui ad Virum aliquem excelſum curandum fuerit accitus; non minùs ad ſui nominis exiſtimationem, actu tamen, quàm ad ægri ſalutem ſit attentus, adeò ut tali cautione remedia præſcribat, quæ culpa in quolibet eventu vacare credantur: *cum nemo*, uti ajebat Celſus, *in ſplendida perſona ſua conjectura periclitari velit, ne occidiſſe, niſi ſervarit, videatur* (a); ubi ſi ad plebeum aliquem curandum acceſiſſet, generoſa remedia, quæ & morbum, & morbi cauſam averuncarent, animosè ac fidenter præſcripſiſſet. Egregiè ſanè, atque ut ingenuum Artificem decebat ſe præbuit Galenus, qui cum ad Comodum Imperatorem paſſione quadam ſtomachi laborantem curandum *ex cibi*, ut ipſe ait, *in ventriculo atritione*, ut à Romanis Medicis febrire crederetur, cum ab aſſumpto cibo paulò poſt rigeret, fuiſſet evocatus, explorato pulſu, illum nulla febre teneri pronunciavit, ſed ſimplicem eſſe cibi in Ventriculo atritionem, & in flatus converſionem, quam ob cauſam ab Imperatore queſitus, quid agendum eſſet, hiſce verbis reſpondit. *Si quiſpiam alius eſſet, qui hoc morbo laboraret, bibendum*

ipſi

(a) *In Proemio.*

ipſi dediſſem, quemadmodum ſolitus ſum, vinum pipere inſperſum; Vobis autem Regibus, quibus tutiſſima remedia Medici admovere conſueverunt, lanæ manipulum Nardino pigmento calido intinctum oſtio Ventriculi imponere ſufficiet (a). Galeni ingenuitatem admirans Imperator, præſcriptum remedium in vulgari gente expertum ſibi laboranti adhiberi juſſit, accepto enim vino ſabino cum piperis pulvere inſperſo Imperator ſanitati feliciter eſt reſtitutus. Non ibo ſanè inficias, quin Medentium finis politicus, & circunſpectio in curandis Nobilibus Viris promptæ, & expeditæ curationi aliqua remora eſſe poſſit, ut Nobiles, & Principes Viri, in quorum ſinu, honores, opes, & omnia fortunæ bona videantur confluxiſſe, ea beneficia, ab Arte Medica, quæ omnibus ex ſui natura eadem eſt, non referant, quæ gens vulgaris; aliæ tamen ſuperſunt fortiores cauſæ, quæ non ſinunt, ut hac in re feliciores ſint Patricii, quam plebei homines. Quàm diverſa, immo quam contraria vivendi ratione, eadem in regione, eadem in Urbe ætatem ſuam traducant Nobiles Viri, & viles Operarii, ſub eodem etiam tecto Servi,

(a) *Lib. de præcogn. ad Poſth. Cap. 11. Vide Petrum Bayrum Lib. 11. C. 9.*

vi, & Domini, nemo non novit. Plebs mi-
ſera, & malis aſſueta, paucis contenta eſt c-
bis, ac talis, impellente neceſſitate, eſſe co-
gitur ſobrie vivendo, ubi enim à manuari-
operibus lares ſuos redierit, ſi menſa illi ſ-
tripes, ſalis concha, & vappæ lagena, la-
tè ſibi vivere videtur, pulte, ſeu pane ſecun-
dario, & nigro victitans

Nam tener, & niveus, molliq; ſiligine factus
Servatur Dominis . . . . . . (*a*)

quin etiam feſtis diebus plerunq; ſacrum ſim-
ſumo, ut dici ſolet celebrare illi neceſſe eſt.

Aſt à pauperum, & operariorum menſis
quàm longè diſtant in Magnatum Palatiis, &
Principum Aulis menſæ, non elegantia, &
cultu, ſed omnifario dapum genere inſtru-
ctæ, & oneratæ. At precor quot homines uniu-
Domini gulæ ſerviunt, ut ad illos recen-
ſendos nomenclatore opus ſit! Sic Saltua-
rios, Aucupes, Venatores, Piſcatores, Co-
quos, Cupediarios, Prægustatores, Pocil-
latores, & comptam Ephæborum phalangem
grandes, & argenteas patinas longo ordi-
ne geſtantium, videre eſt ſollicitam, &
anhelantem. Frugales profectò, ac parcas
fuiſſe Deorum menſas, ſi iis conferantur

quæ

(*a*) *Juven. Sat. 5.*

quæ olim apud Romanos Cæſares parari conſueverant, & quæ noſtra hac ætate in Regum Palatiis ſpectantur, fateri oportet, in illis etenim ſolo nectare, & ambroſia victitabant Dii, & ſi aliquando ambroſia ſaturi eſſent, ſolo nectare vivebant, ut de Jove Martialis luſit,

Jupiter ambroſia ſatur, eſt nunc nectare vivit.

Qualem autem chyloſim ex tot diverſis epularum generibus, ex tot monſtruoſis condituris, ex vinis, variis è regionibus conquiſitis fieri credendum eſt, quàm portentoſas in venis, in viſceribus humorum corruptiones progigni conjectare licet? Cùm igitùr Viris tanta lautitia degentibus ægrotare contigerit, quænam, apta remedia habent medica Promptuaria, & Pharmacopæorum pyxides, quibus ipſis ſuccurri poſſit! Quis Medicus, ſi ſapiat, mochlicis remediis Camarinam hujuſmodi movere auſit, quænam Panacæa, quod Nepenthes, ad tàm grandes turbas componendas ſufficiet? Tempeſtivè quidèm ſibi olìm conſuluit Aloyſius Cornarius Patritius Venetus, qui alienis periculis edoctus, & cautior factus, cùm advertiſſet duos, quos habebat fratres, lautè, & opiparè, uti mos eſt Nobilium, aſſiduè degentes, in ipſo ju-

ventæ flore, è vivorum ſtatione ſublatos, nec ulla ope medica ſervari potuiſſe, ſecum animo reputans, ſibi quoque idem fatum imminere, ſi illorum veſtigiis hæreret, non aliud effugium ſupereſſe credidit, quàm ſi ſobriæ, & frugali vitæ ſe totum dederet, ex qua id beneficii eſt conſecutus, ut integrum penè ſeculum fuerit emenſus. Et quod magis mirere, ſenectutem adeò robuſtam, & vegetam traduxerit, ut nonageſimum agens annum, non minùs corporis, quàm animi viribus polleret, non ſecus ac quilibet alius ætate, & viribus florens, ut cùm vellet, Equum conſcenderet, venaretur, choreas ageret, folle luderet, legeret, declamaret, ſtudiis vacaret, quorum egregium ſpecimen exhibuit, opus in illa ætate de Vitæ ſobriæ commodis conſcribendo, Opus ſanè elegantiſſimum, ac dignum, quod notis Medicis ab aliquo Profeſſore illuſtretur, & in publicum bonum recudatur. En quomodò moderata vivendi ratio in hoc Nobiliſſimo Viro vitæ lineam felicitèr produxit, quam intemperantia miſerè intercidiſſet.

At non ſolùm familiaris ciborum, elementa per omnia quæſitorum, quotidiana congeſtio ea eſt, quæ difficiliores, & magis du-

bias

bias curationes in iis efficit, qui divitiis affluunt, quàm in popularibus, quorum victus ſimplicior eſt, non evenit; multa enim alia extant, quæ non ſinunt, ut Nobiles, & Principes Viri è Medicinæ fontibus eam ſalubritatem hauriant, quam Artifices, & viles Operarii: Qui enim in Urbibus potentiores ſunt, eòque magis, qui in ſummo rerum faſtigio ſunt poſiti, perrarò Medentium præceptis obſequntur, & auſcultant, eos enìm qui cæteris imperitare ſolent, non parùm pudet Arti parere omnium imperioſiſſimæ, ut Medicinam vocavit Plinius, *quæ ipſis imperat Imperatoribus* (*a*). Cùm autem citiſſimè curari velint, & urgeant, ſi quid non profuit, illicò damnant, & nova hìnc indè præſidia exquirunt, illos tamèn non rarò ſua diligentia fruſtrante, dùm præcocem ſanitatem nonniſi longo remediorum uſu, & temporis mutatione maturandam ſomniant. Hinc fit, ut Medentium judicia alioquìn ſana pervertantur, ac perſæpè in futuri eventus præſagitione, quem habituri ſint morbi, illi facilius divinent, qui ad ægrotantis mores potiùs, quàm peccantes humores, & morbi ingenium reſpiciant. Curioſum ſanè, & memo-

(*a*) *L*, 30. *Cap*. 1, *Hiſtor. Natur.*

ratu dignum, quod de familiari quodam Antigoni Regis memoriæ prodidit Celſus *(a)*. Huic Nobili Viro, & notæ intemperantiæ, aliquot, ſed mediocria aquæ inter cutis ſigna apparere incæperant, quam ob cauſam duos tùnc temporis Medicæ Artis Profeſſores, unum Chryſippi Diſcipulum, alterum Philippum Epirotem acciri Rex juſſit, ut de naſcente morbo judicium ferrent, & quid agendum eſſet, edicerent; de natura morbi, illius cauſis, parte affecta, intèr ipſos prorſùs conventum eſt, ſolumodò circà eventum non pauca fuit diſſenſio. Negabat aſſeverantèr Chryſippi Diſcipulus Ægrum hujuſmodi cum ſanitate unquàm in gratiam redire poſſe, ac tandèm hydropicum moriturum, conſtantèr autem aſſerebat Philippus Epirotes curabilem eſſe morbum, ſuamq; fidem oppignerare, & polliceri ſe ſuis pharmacis priſtinæ ſanitati redditurum. Acritèr hac de re coràm Rege diſputatum eſt, donec tandèm litem hanc diremit Chryſippi Diſcipulus, judicii enim ſui rationem aperiens dixit, Collegam ſuum rectè ſentire, ſed ſolùm ad corporis morbum, ſe verò ad animi ægritudinem reſpicere, ut qui ſciret qualis eſſet Juvenis illius intemperantia. Neque eum res fefellit,

(a) *Lib. 3. cap. 21.*

ſellit, licèt enim Æger ille ſub Regis cuſtodia, & Medici curantis diligentia cuſtodiretur, remedia, quæ ad ſanitatem conduxiſſent pertæſus, *malagmata ſua devorando, & urinam ſuam bibendo* in extremum exitium ſe præcipitavit. Auream propterea egregii Scriptoris ſententiam de hydrope licet ſubnectere. *Faciliùs*, inquit ille, *in ſervis, quàm in liberis tollitur, quia cùm deſideret famem, ſitim, mille alia tædia, longamque patientiam, promptiùs his ſuccurritur, quàm quibus inutilis libertas eſt*. Cùr non etiam proferre liceat promptiùs à Medicis auxilia præſtari popularibus, & Operariis, qui obſequentes, qui Medentis fidei ſe totos concredunt, qui adventantem Medicum tanquàm præſens Numen excipiunt, qui præſcripta remedia alacritèr capiunt, qui ſuaſoriam non exigunt, antequàm poculum ori admoveant, de Medicina tanquàm re ſacra contenti, potiùs credere, quàm ſcire; Cùr non, inquam, iis expeditiùs opem ferri aſſeremus, quàm ſplendidis perſonis, quibus cùm ex gravi aliquo morbo ægrotant, auctoritas ſua

Perſæpè noxia eſt.

Quid porrò magis ancipites, variiſque fortunæ caſibus obnoxias efficit morborum

curationes, quàm ubi ad ægrum unicum curandum Medici plures convenerint? Satis vulgata eſt vetus Inſcriptio illa, *Medicorum turba Regem interfecit*, ſint licèt, experientia, doctrina, & fama percelebres, ſint ingenui, & ab omni ſimultate, quod perrarum eſt, alieni, par prodigio erit, ſi omnes idem cenſeant, ſi ad unicum ſcopum colliment; etenìm ſi ulla in re, Comici dictem illud locum habet, *Quot capita, tot ſententiæ, ſuus cuique mos* (*a*), maximè in hac re verum eſſe deprehenditur; cuique enìm Medentium pro ſua indole, pro ingenio, quo pollet, de eo, quod agendum eſt, in quo potiſſimus verſatur curationis cardo, facilè ſuam ſententiam profert, ſic ut unus ſine mora properandum cenſeat, hic cunctandum, alter lentè feſtinandum, donèc dùm conſulitur, agendi opportunitas, quæ præceps eſt, elabatur. Inter has ſyrtes, gravitèr periclitantur Nobiles, & Principes Viri, dùm gravis alicuius morbi tempeſtate premuntur, quos non ſine commiſeratione aliquandò ſpectare licet à Medicis circunventos, ac veluti obſeſſos; ac ſi quis ex hoc ordine alieno periculo edoctus juramento ſe obſtrinxerit, nolle niſi unicum ſalutis ſuæ Rectorem habere, ub
ex

[*a*] *Act.* 2.

ex morbo cogatur decumbere, peritum potiùs, quàm diſertum, non tàm facilè votorum ſuorum compotem fieri illi dabitur, ubi enim ægrotare contigerit, ſi fortè ingraveſcat morbus, Uxor, Filii, tota domus, ac Civitas reclamabit uni Medico rei ſummam non eſſe committendam, & Familiæ ſplendori indecorum eſſe, niſi plures Clariſſimi Viri in ſubſidium advocentur, quaſi ſine faſtu, & ambitione ægrotare non liceat, imò quod magis mirere, Medicus ipſe, cujus fidei, & peritiæ ſe totum tradiderit, rationibus, ſive clam, ſive precario ægrum ipſum compellet, ut unum Collegam ſibi habere permittat, quocum ſcilicèt in ſiniſtro eventu potiùs partiatur infamiam, quàm in ſecundo communicet gloriam. Ab hujuſmodi anguſtiis populares homines abſolvit paupertas, & humilis conditio, utpotè quibus, cum decumbunt, unus ſufficit Medicus, interdùm etiam nullus, ſuccenturiante Natura, vera, ac fida morborum medicatrice.

At neque Medentium tantùm, ſed medicamentorum quoque copia, ac turba promiſcua, Nobilibus Viris offerri ſolita, ſæpènumerò graviores efficit morbos, ſeù ſaltèm protractiores facit, qualia incommoda non ſentiunt

populares ægri, & operarii, in quibus Natura, quæ paucis contenta eſt, remediorum parcitatem, & ſimplicitatem faciliùs ſuſtinet, & inſtaurationem ſuſcipit. Conferantur quæſo, ſi lubet, ingentes illæ Vecherianæ, & Schroderianæ Pharmacopeæ, & Chymicæ Collectaneæ, aliæque permultæ, quæ in Procerum, & Nobilium gratiam videntur conflatæ, conferantur, inquam, cum Medicina pauperum Prevotii noſtri libro. quidem parvo, ſed aureolo, uti ſcripſit de Crantoris Opuſculo olìm Tullius. Nec fortè quis putet, vulgaria medicamenta, & paratu facilia popularibus præſcribi, ne tenues illorum facultates pretioſioribus remediis, & operosè elaboratis penitùs abſumantur, nam ſi res benè penſitetur, non hanc ob cauſam facilia medicamenta, & intrà Urbis pomæria prognata, à bono, & perito Medico huic hominum generi præſcribi ſolent, ſed quia humorum conditio, quibus ſcatent illorum corpora, huiuſmodi pharmaca expoſcat, & vehementiora reſpuat. Longè profectò diverſa eſt totius humoralis maſſæ in populari, ac in Nobilium corporibus; Plebei enim homines, qui intrà Urbes degunt, & laborioſæ vitæ ſunt addicti, [ſi quoſdam Artifices demas, qui ſedentarias artes exer-

cent,

cent, Sutores, Sarcinatores, alioſque hujuſ-
modi] eòque magis ruſticanæ gentes, quibus
ab agrorum cultura nullum otium, nullæ fe-
riæ, niſi hyeme parumpèr, cum nix alta ja-
cet, cruorem habent, cæteroſque, quotquot
ſunt in corpore, humores ad legem motus cir-
cularis ſanguinis faciles, & proni, cuius rei
argumentum non leve præbet venarum lati-
udo, ut non immeritò, qui validis exerci-
iis vitam traducunt Epiphlebii dicantur.
Quid enim promptiùs, & faciliùs ſanguinem
vitæ humanæ theſaurum in debito fluore de-
inet, quàm motus, & corporis exercitatio?
Hinc non tàm facile in vaſis ſanguifluis, ac
præcipuè in arteriarum finibus contingunt
ſtagnationes, quales in iis, qui mollem, &
veternoſam vitam agunt, ſæpenumerò obſer-
antur. Hanc ab cauſam ſicubi hominibus,
uotidianis laboribus exercitis febrire, ſive
liquo morbo laborare contigerit, & illorum
orpora à noxiis humoribus expurgare ne-
eſſe ſit, tanto molimine opus non eſt, nec
ortioribus catharticis utendum eſt, cum ſolis
ccoproticis id abſolvi poſſit, quando expe-
entia non raró commonſtrat, à pharmacis
ortioribus malè habere pauperem plebecu-
m, & exolutiones, ſive hypercatharſes ſubi-
re,

re, erroneum certè eſt, mea quidem ſententia, Operarios fortes alioquin, & robuſtos, fortiora medicamenta faciliùs perferre, quàm molles, & delicatos Viros intèr otia, & delitias enutritos, in his enim ab humorum lentore, in quibus Ventriculus, & naturalia viſcera ſunt infarcta, franguntur purgantium ſpicula, ac inviſcantur, ubi in operariorum ſtomachis, ac toto inteſtinorum volumine, in quibus non hoſpitatur tàm craſſa pituita, quam motus, & exercitia extenuant, validiora ſolventia vim ſuam exerunt, & vires exſolvunt. Quid uſitatiùs, quid frequentiùs, quàm videre Religioſos Viros, qui in Clauſtris deſidem vitam trahunt, literarum ſtudiis occupatos, parata è ſtibio remedia, aliaque hujuſce generis in uſu habere ſine noxa, quæ in plebejo homine magnas cierent turbas? Licet enim craſſiori victu utantur Artifices urbani, & ruſticanæ gentes, urgente ſic neceſſitate, ea tamen eſt exercitationis virtus, ut alimenta etiam craſſiora ab acri fermento diſſolvantur, & in juſtum fluorem faceſſant, quàm tenues cibi in otioſis, & feriatis corporibus. Non enim ſatis eſt ſcelectos, & facilis coctionis cibos in uſu quotidiano habere, ut rectè quis nutriatur, &

be-

benè valeat, ſed quod potiſſimùm requiritur, ut, quod aſſumitur, niſi ab humana natura adeò ſit alienum, à ventriculi fermento in liquorem abeat, ac juſta anadoſi per corpus feratur.. *O dura meſſorum ilia* (a), exclamabat olìm Venuſinus Poeta admiratione plenus, quomodo ſegetum meſſores ardenti ſub Sole allium ederent cicutis nocentius, ut ipſe ait; Egregiè quoque in hanc rem, nec minus medicè, quàm philoſophicè ſcripſit Lucretius.

Nec multum refert, quo victu corpus alatur,
Dummodo, quod capias, concoctum didere poſſis
Artubus, & ſtomachi humectum ſervare tenorem. [b]

Ne autèm quis hæc mea commenta eſſe, & mentis cogitata, ut propoſitum meum quoquo modo confirmem, adeamus, ſi lubet, Hippocratem noſtrum fallere, & falli neſcium, ſi ab illo percunctemur, in quo ſtatuenda ſit ſanitas, non enim ulla in re ſanitatem ſitam eſſe ille voluit, quàm in juſta quadam commoderatione inter cibos, & labores, obſervare enim oportet, ajebat ille, *an labores cibos ſuperent, aut moderatè inter ſe habeant, utrum enim tandem ſuperetur, morbi fiunt, ab æqualita-*

[a] *Epodon. L. Ode 2.*
(b) *De Rer. Nat. l. 4.*

litate autem intèr ipſa ſanitas adeſt [*a*]. At precor in Proceribus, & ſummis Viris, qualis eſt proportio inter cibos, & labores, quis non fateatur, ſi ad illorum vivendi modum parumpèr attendat, longè ſuperari labores à cibis, quàm cibos à laboribus, quid mirum poſtea, ſi craſſiores ſucci cumulentur in venis, & æquabilis ille motus in cruoris circulo pervertatur, & unà cum ipſo naturalis totius corporis œconomia, quæ poſteà non tàm facilè, nec niſi validioribus remediis reſtitui poſſunt, neque ſibi blandiantur, quòd exercitationis neceſſitatem agnoſcentes, identidèm equitatione, venatione, aut quovis alio modo ſe exercendo, incolumes præſtare poſſint, non enim adeò ſecurum eſt, à diuturna corporis quiete ad inſolita, & valida exercitia migrare, atque id eſt, quod Oraculi ad inſtàr ſcripſit Hippocrates; *facilius eſſe tranſire à negotio ad otium, quàm ab otio ad negotium* [*b*]. Cùm ergò illuſtrium Virorum hujuſmodi vivendi genus, ut cibi ſuperexcedant labores, non adeò conſtans, & firma poterit eſſe illorum valetudo, nec tàm facilè reſtitui, ubi à ſtatu ſuo deciderit, ſicuti in popu-

(*a*) *L. 3. de dieta num. 7.*
(*b*) *De rat. vic. inacut. d. n. 24.*

pularibus, in quibus cum intèr labores, & alimenta proportio ad æquabilitatem magis accedat, expeditiores erunt viæ, per quas impuritates, quæ in illis morbos faciunt, promptiùs è corpore eliminentur, ſive ano, ſive cato; ſiquidèm ſi magis fluxiles, & ad motum proni ſint humores medicamentis emeticis, catharticis, deobſtruentibus, aliiſq; minùs obſiſtent. Sic ubi hoc hominum genus febribus tenetur, ſi ſudores elicere (quod præcipuum in febribus ſolet eſſe præſidium) opportunum cenſeatur, diaphoreticis facilioribus, è vegetabilium familia petitis res abſolvitur, neque opus eſt ad Bezoartica, Jovialia Mineralia confugere, uti in Nobilioribus Viris, ut hujuſmodi machinis obſtacula, & humorum reſiſtentia vincatur. In Operariis enim, & Artificibus, qui ex conſuetis exercitiis proni ſunt ad ſudorem, ut etiam media hyeme ad quemlibet motum illorum artus madeſcant, perfacilè Medicus remediis parvo conſtantibus optatum ſudorem impetrabit. Idem quoque de diureticis aſſerendum, ubi per urinarias vias ſeroſa colluvies ſit educenda. Nimius eſſem, ſi per ſingula morborum genera ire vellem, & palam facere, quomodò hic, vel ille præter naturam

affe-

affectus, promptiùs, & faciliùs curetur in pauperculis, & vili plebecula, quàm in ditioribus. Unicum tamen morbum pro reliquis omnibus in ſcenam producere mihi liceat. Lues Celtica, morbus olim ignotus, & exterus, ſed jamdudùm Civitate donatus, hujuſmodi eſt indolis, ut cuique hominum generi, cuique ætati, temperamento facilè conſocietur, adeò philantropos eſt hic morbus, nullius conſuetudinem, nullius hoſpitium, & contubernium reſpuit, *æquo pede* ingreditur *pauperum tabernas, Regumq; turres*, nulla illi ambitio, nullus faſtus, veluti Podagræ, quæ penès Magnates in Palatiis hoſpitatur, in humiles verò caſas, & ruſticorum mapallia, pedem immittere, dignitati ſuæ indecorum exiſtimat. Podagra habet neſcio quid regium, ajebat Cardanus, *ſedet, cùm alii ſtant, cubat in mollibus ſtratis, & ſi in publicum procedit, ſella geſtatur (a)*; ſic olìm dùm Carolus Quintus Imperator ſuper Equum ſublimis Mediolanum ingreſſus eſt, illi ad latus adſtabat Antonius de Leva in lectica, quia podagricus; at non ſic Lues Venerea, multam habet comitatem, & ſociabilitatem, Amoris enim eſt filia; cùm ergò indiſcriminatìm hæc morboſa affectio quemque corripiat, ac

mille

(a) *In encomio Podagræ*

mille modis viam ſibi ſtruat, etiam per oſcu-
a, per halitum, & alimentum, ut cùm à Nutrice infecta lac pueri exſugunt, nemo eſt profectò, qui hoſpitem adeò infeſtum è domo ſua procùl abigere non velit, ac ſtudeat. Si tamen bonos, & ingenuos Practicos conſulamus, nullum profectò fore exiſtimo, qui ultrò non fateatur, feliciùs ſanari hunc morbum n populari, & ruſticana gente, quàm in Divitibus, & Nobilibus Viris. Sæpènumerò præmiſſa purgatione ſimplici Guajaci decoctione lues illa abſtergitur, & ſi quod reliquum eſt virulentiæ, dùm ad ſolita exercitia ablegantur, quandò ſola exercitatio, ſed valida,& continuata, primis illis temporibus huiuſce morbi, Fallopio teſte, ſingulare erat remedium, facilè excutitur, ut in hipocauſtis non ſint uſtulanda illorum corpora, neque atralipta opus ſit, qui Mercuriali unguine animam perſæpè cogat expuere, humores enim ob aſſiduos labores, & frugaliorem victum, non adeò craſſi ſunt, nec tantæ ubertatis, ut tàm altas radices morboſa ſemina Luis Venereæ jacere poſſint, quemadmodùm in iis, qui ex nobili genere nati ſunt, & in conviviorum lautitia vitam traducunt (*a*). Sic olim

(*a*) *Fallop. de Morb. Gall. c. 39.*

olim Dorias Celeberrimus ille Claſſium Ductor remiges ſuos, quotieſcumque gallico morbo laborarent integri remi faginei decocto, & ſolita remigationis exercitatione ſub dio & in medio mari ad ſanitatem deducebat.

Quantum porrò in quibuſque morbis, ac præcipuè malignis, qui præſens exitium minitentur ad feliciorem curationem conducat, decumbentium animos, moleſtioribus curis quantum licet eſſe vacuos, nemo non novit: etenim in ſubita quadam pernicialis morbi tempeſtate, ſi ægrotantis animus, variis curarum fluctibus, tanquam in Euripo, huc, & illuc jactatur; quid, precor, præſtare valeant, & Medicus ſua ſolertia, & doctrina: quid pretioſiora medicamenta? quid celebriora Bezoartica, quid Panaceæ, aliaq; hujuſmodi? Oculorum morboſos affectus ſanari non poſſe (a), *niſi prius curetur caput, neque caput niſi prius curetur corpus, neque corpus ſine animo* ajebat *Medicus quidam apud Platonem, quando omnia penè bona, & mala ab animo lege conſortii corrivant in corpus*; cum itaque animis curarum multitudine obſeſſis, multum officiat ſanationi, morborum, & ab animo ipſo curatio eſſet auſpicanda, quis, oro, ibit inficias, quin hanc

(a) *Plato in Charmide.*

hanc ob cauſam quoque præ cæteris proſperiores eventus ſortiantur pauperes, & viles operarii, quàm Excelſi, & Nobiles Viri? Conferatur quæſò viris Artifex in ſuo grabatulo ex gravi morbo decumbens, ut agnoſcat ſibi non leve vitæ periculum impendere, conferatur inquam cum Magnate aliquo; Ægrè fert uterque dùm ſentit, ac timet, ne ſibi hæc vita, qua nihil eſt cariùs ſit deſerenda. Vtrius verò animum moleſtioribus curis tranſverſum agi putandum eſt, plebei hominis, an Patricii? dolet ſanè miſellus Artifex, dùm ſe in ancipiti caſu eſſe videt, & periculum inſtare, ne Conjugi, Filiis ſupremum vale dicere illi neceſſe ſit, attamèn ad Religioſi viri venientis adſpectum non expaveſcit, quin ipſemet ſpontè accerſiri jubet, qui ſacra remedia adminiſtret, non illum rei, familiaris, neque condendi teſtamenti cura ſollicitat, neminem quærit, cui filiorum tutelam commendet, quos ſummi Rectoris providentiæ commiſit, ſic de divina pietate ſecurus placidè, quantùm humana imbecillitas patitur, ad mortem ſe componit, *& quia non agnovit literaturam, ſicùt audivit, ſic ſperat ſe viſurum in Civitate Dei (a)*, ſi illi ab hac vita ſit migran-

(a) *Pſalm. 70.*

dum. Jacet alter aurato in lecto purpura, & byſſo regaliter inſtrato, ac dum veretur ne, à morbi violentia è vivorum albo eradatur, & ſtare loco neſcit, curarum mole licèt oppreſſus, hàc, & illàc ſe jactans, animo identidèm occurſant opes honores, dignitates, familiæ ſplendor, Fortunæ bona, Conjux, Liberi, quæ omnia poſſit deſerere, adeò ut, quid de rebus ſuis deliberet æger, ſæpè neſciat, & impar conſilio illa fatis committat. Si verò in ſtatu orbitatis Vir aliquis ex Nobilium ordine dives, & opulentus exiſtat, & gravitèr ægrotet, ubi rumor aliquis vagari incipiat gravitèr illum periclitari, ex templò ſibi tanquàm ad cadaver adeſſe videt, vultures, captatores, hæredipetas, vultu quidèm pietatis officia ſimulantes, ſed qui citam illius mortem opperiantur. Quid verò ſi invaleſcente morbo videat amicos affines accedere, illum bono animo eſſe hortantes, ſuadenteſque, ut oblata alicujus feſti occaſione, & devotionis ergò animum à culpis expiare, & ſacra Synaxi beare ſe velit. At ſi magnæ ſunt anguſtiæ, & curarum fluctuationes, cùm æquis viribus intèr naturam, & morbum decertatur, & neſcitur, quorſùm res evaſura ſit, nùm ad ſalutem, an ad interitum. quid porrò cum res conclamata eſt, ac depoſito

ſito ſimulationis vultu mors præ foribus denuntiatur, ac de tabulis teſtamenti interrogatur, & de funebri pompa, humi ne, an ſublime velit putreſcere. Verùm haſce Magnarum, & potentiorum Virorum anguſtias nemo melius novit, quàm qui in Medicina facienda ætatem ſuam triverit. Si ergo nihil magis cavent Medici, nihil magìs apud ægros & aſſidentes crepant, quàm iſta animi pathemata, quæ curationem felicitèr, & ex arte inchoatam poſſint evertere, cur ſtatuere non liceat, hanc quoque ob cauſam, longè feliciores eſſe morborum curationes in vulgari gente, quàm in Nobilium, & Illuſtrium Virorum ordine.

Haud alitèr in fęminis Illuſtrioribus difficiliores, & magis protractæ obtingunt morborum curationes, & curantibus Medicis non leve negotium faceſſunt, quàm in plebejo fæminarum genere. Nobiles enìm Mulieres, & ſplendidæ Matronæ, intèr otia, & molles delitias enutritæ, gentilitia intemperie non minùs, quàm viri laborant, undè ciborum varietate oblectantur, ſtruenuè perpotant, noctes totas vigilant, in ludis, choreis, theatris, ac poſteà ad multas diei horas altùm ſtertunt, ac ſimùl exindè meridiando, commeſſando,

pergræcando, uti ajebat Plautus, vitam ducunt: ut Viros etiam provocent, ſicubi autem ægrotarint, quàm moroſæ ſunt, quàm moleſtæ, & artis præceptis refractariæ. Qualem crucem Medicis figunt, ut non raró eaſdem ludificari neceſſe ſit, larvata remedia offerendo. *Quædam nonniſi decepta ſanantur, ajebat Seneca (a)*, hiſtoriam referens filiæ cujuſdam Regis, quæ cum in mamilla tumorem haberet jam maturum, nec ullis precibus adduci poſſet, ut ſineret illum ſibi ferro aperiri. Sagax Chirurgus ab ipſa tandem impetravit, ut ſpongia oleo imbuta tumorem blandè mulcere ſibi liceret, dum igitùr lenitèr tumorem oblinit, ſcalpro in ſpongia abſcondito abſceſſum aperuit, quo pacto regiam puellam grata deceptione ſanavit. Conquerebatur olim hic morum Inſtitutor, quòd ſua ætate Mulieres Medicorum maximum ſua intemperantia mendacem reddidiſſent (b) *Mulieres podagra non laborare, niſi menſtrua defecerint, neque calvas fieri* inter ſua oracula ſcripſit Hippocrates. *Atqui hæ*, ajebat Senecas (c), *jam & capillis deſtituuntur, ac pedibus ægræ ſunt. Non mutata fæminarum natura, ſed vita eſt, nàm cùm virorum licentiam æquaverint, corporum quoque viri-*

lium

a) *De ira l.* 3. c. 39.
(*b*) 6. *Aph.* 36. (*c*) *Seneca Ep.* 91.

lium vitia æquaverunt. Beneficium ſexus ſuis vitiis perdiderunt. Hac tamèn Senecæ in muliebre genus tàm acri, & felle reſperſa objurgatione, illuſtres Fæminas tantùm ſugillari, nequaquàm verò vulgares è plebe mulieres, ex aliis ejuſdem Scriptoris verbis, quæ hìc miſſa facio, ſatis liquet: Perrarum enim eſt noſtris quoque temporibus, & monſtro ſimile, plebejas mulieres, ac præcipuè ruſticanas aſſiduis laboribus, & frugaliori victui ex neceſſitate addictas arthriticis fluxionibus tentari, niſi fortè aliquando in caritate annonæ leguminibus uti cogantur, quemadmodùm in conſtitutione quadam penès Hippocratem, ubi in Æno Civitate Thracię Fæminæ, & Viri, qui continentèr leguminibus, & orobo præcipuè utebantur, gonagra laborabant [*a*]. Quid mirum igitùr ſi in tàm improprio, & naturæ legibus incongruenti vitæ genere frequentiùs, & graviùs præ vilioribus fæminis ægrotent Nobiles Matronæ, & affectibus, & morbis, qui ſexui magis ſunt proprii, mulctentur, quàm cæteræ mulieres, facilè enim fiunt hiſtericæ, crebrò ſubſiſtunt catamenia, difficiliores ſunt partus, & magìs protracta puerperia, & conſectariè in iis magis ſint laborioſæ curationes,

(*a*) 4. *in* 2. *Epid*, *Vide Gal*. 3. *Apho*. 16.

aſt hæc in plebeis, & ruſticanis mulieribus, ob contrarium omninò vitæ genus non eveniunt; parciùs enim degunt, magis laboribus exercitæ, & operoſæ totos dies vigilant, atque etiam antelucanis horis ad conſueta munia exurgunt, ac ſi quandoque illis ægrotare contingat, paucis remediis faciliùs evadunt. Quàm bellè, quàm elegantèr Poetarum Princeps deſcripſit veram Matrem familias.

Cui tolerare colo vitam, tenuique minerva
Impoſitum cinerem, ſopitos ſuſcitat ignes
Noctem addens operi, famulaſque ad lumina longo
Exercet penſo, caſtum ut ſervare cubile
Conjugis, & poſſit parvos educere natos. (a)

Non eſt ergò, quòd Nobiles, & Principes Viri, ſicùbi gravioribus morbis plectuntur, quòd Artem, & Artifices culpent, & execrentur, ſi non tàm citò, ac tutè curentur, uti pauperes, & viliores Artifices, ſed æquo animo ferant, ſi aliquid in terris ſit, quod plebeæ, & proletariæ genti invideant.

ORA-

(a) *Æneid. lib. 8.*

ORATIO QUARTA

Veram Febrium Theoriam, & Praxim intèr ea, quæ ad huc deſiderantur, eſſe recenſendam.

Die VI. Novemb. Anno MDCCII.

Biennali peragratione non improſperè tamèn, neque infrugiferè, ut reor, celebriores microcoſmici imperii provincias, & fines medica indagine luſtravimus, ſingularum ſcilicèt humani corporis partium, non ſtructuram, & uſum, quam Spartam Proſectorum ſolertiæ exornandam relinquimus, ſed morbos inquilinos, quantùm per vires noſtras licuit, perveſtigavimus, & ſingularia remedia, quæ ratio, & uſus ſalubriora oſtenderit, recenſuimus. Quæ Monſtra, quas peſtes, intrà ipſius Vitæ hoſpitia, nedùm in extremis ar-

artubus cubantes deprehendere obtigerit, Vos ipſimet noſtis, Ornatiſſimi Juvenes, quorum non paucos hoc Anno quoque, quod fœlix, fauſtumque ſit, ſumma cum animi mei voluptate datum eſt reviſere. Herculi profectò terrarum Orbem diſcurrenti non occurrere tot Belluæ, tot Monſtra, quot nobis obviam proceſſere multiformes, & monſtruoſæ morborum cohortes, ut non minùs laboris fuerit modum tradere, quo ab iis, quos obſederant locis, abigi poſſent, ac ipſimet Herculi Augiæ ſtabulum repurgare. Memoriæ veſtræ non refricabo, quos perniciales affectus intrà ipſius Palladis ſacram Arcem, & Animæ Lararium, Caput ſcilicèt, deprehenderimus, herculeos verè morbos, veluti Epilepſias, Apoplexias, Catalepſes, Manias, Phrenitides, & alios conſimiles affectus, qui Animam ipſam è ſua ſede deijcere ſunt potis, nec non quæ mala Cor ipſum Vitæ Fontem, ac primum movens impetant, ac arietent, uti Syncopes, Polypi, Eclyſes, & animatæ quoque peſtes, verminoſa ſcilicèt propago, nec memorabo, quot exitiales ægritudines naturalia Viſcera, Stomachum, Inteſtina, Hepar, Lienem, Renes, & ipſa quoque generationis organa infeſtent, & exer-

ceant,

ceant, ac deniquè non repetam, quomodo pars quælibet ſuos patiatur manes.

Per biennium itaque cuncta iſthæc perveſtigavimus, & ad oppugnandos tot hoſtes, qui Vitæ noſtræ clanculum, & apertè excidium pertentant, è triplici Regno Animali, Vegetabili, & Minerali ſubſidia advocavimus. Itum eſt in viſcera terræ, ut ea, quæ Sulmonenſis Poeta, alio tamen ſenſu, irritamenta malorum vocavit, in remediorum materiam faceſſerent.

Verùm ut ut operam noſtram pro virili impenderimus, non omnis tamèn penitùs exantlatus eſt labor; multum operis adhùc, imò quod præcipuum, & maximum eſt, ſubeundum ſupereſt, cum Hydra multorum capitum, quàm igne potius exacuas, quàm perimas, nobis hoc Anno agendum, cum Febre ſcilicèt, cujus Monſtri ingenium atrox, ac verſipelle clarioribus Artis Proceribus ad tot Secula illuſit, & quod dolendum, noſtrorum quoque temporum Anteſignanis non raró illudit, & imponit.

Quàm cautum igitùr, quàm circunſpectum oportet eſse Medicum, ubi cum hoc Proteiformi monſtro congrediendum acceſſerit, nunquàm enim ſatis armatus, ſatis inſtructus ad

illud

illud oppugnandum incedet. Id ſanè mirum eſt, quòd cum Ars Medica tot morborum quibus humana corpora malè plectuntur, naturam, ſedem, & curandi modum indagine nunquàm ſatis laudanda, in apricum eduxerit, in curandis verò febribus, quo morbi genere nihil humanæ naturæ exitialiùs, nihil horribiliùs poſt tot Seculorum fluxum, tàm parum profecerit. Hinc Arti, cui milito, & in qua conſenui, injurium me ab ingenuis, & cordatis Viris ſaltèm nequaquàm credi poſſe arbitror, ſi hodierna hac mea Oratione demonſtrem veram febrium Theoriam, & Praxim intèr ea, quæ deſiderantur, adhùc eſſe recenſendam.

Neque verò perterreſieri in ipſo limine Vos velim, Ornatiſſimi Juvenes; abſit enim, quòd meticuloſos faciam, quos alacres & animoſos peropto, cautos tamèn, ac prudentes, ubi præſertìm de humano corio agitur; expertus quippe ex longa obſervatione didici, qua confidentia febrium paſſim ſuſcipiatur curatio, qua confidentia, utpotè ignorantiæ filia, nihil in Arte Medica exitialiùs; Inſcitia enim, ut vetus fert paræmia, confidentiam parit. Si militiæ peritos, & clariores Exercituum Ductores conſulamus, longè ſecuriùs, & auſpicatiùs

tiùs eſt, pugnaturos de hoſtium fortitudine, & vafritie in anteceſſum commonefacere, quàm de illorum ruditate, & in re bellica inexperientia ſecuros reddere, ad fortitèr enim pugnandum acres ſtimulos adiicit de inſigni victoria, & opimis ſpoliis concepta præſumptio, quàm cum viliori adverſario credita concertatio.

Hactenùs itaque cum de morbis particularibus ageremus, quibuſdam veluti velitationibus cum hoſte palante pugnavimus, modò cum Febre morborum Principe, cujus imperio omnes penè morbi auſcultant, & facili obſequio ſocias vires jungunt, totis viribus, & pleno Marte decernendum, ac intèr armorum ſtrepitus, quibus aures noſtræ verberantur, ac obſurdeſcunt in hoc Literatorum Aſylo, ſeu potiùs Prytanæo, quod ampliſſimi Senatus Veneti magnificentia nobis indulſit, exerceamur, ac documenta captemus, qua fortitudinis, & prudentiæ temperantia febrium oppugnationes aggredi oporteat.

Primò itaque quod in re militari primum quoque eſt, adverſarii, cum quo colluctandum, naturam, indolem, ac vires, quantum ſolertiæ datum eſt, perſpectas habere neceſſum eſt, ne cæco modo, callidiſſimo cum hoſte congre-

grediamur. Ut autem inſitæ feritatis, qua febris ad humani generis internecionem paſſim exardeſcit, notio aliqua mentes veſtras ſubeat, ac altùm incideat, advertatis velim, quòd cum in morborum cenſu alii ſint Endemii, & Indigenæ, qui ſcilicèt locorum, & regionum peculiares ſunt, ut Plica in Polonia, Scorbutus in Germania, Tabes in Anglia, Bronchocelæ in Appenini incolis; alii ſint Epidemii, qui in quibuſdam conſtitutionibus per vulgus graſſantur, uti alui fluxus, Rheumatiſmi, & ſimiles alii morbi, ſola Febris non Endemii, non Epidemii, ſed Coſmici, ideſt Mundani affectus, cognomentum ſibi adſciverit, ac adoptarit. Quis locus enim, quæ regio tàm impervia, extrà Anni, Soliſque vias, gelidoque ſub axe, quò non pervadat febrile incendium?

Habent ætates ſuos peculiares morbos, ſuos ſexuum diverſitas, ſuos varia, ac diverſa Anni tempora, de quibus Magnus Hippocrates, ſuos quoque varia vitæ conditio, & exercitii genus Febri non vacat talia minutè diſtinguere, Nulla non ætas Febri Victima jugulatur; non infantilis, quæ humidiſſima eſt, non ſenilis, quæ frigida eſt, ſatis habent præſidii, ne febrilis flammæ ſint pabulum: Tàm fortiori, quàm ſequiori ſexui infeſta eſt Febris, tam

tàm pauperes in ſuis tabernis, quàm reges in ſuis turribus æquo pede proterit, idque nullo non Anni tempore. Nullis itaque legibus adſtricta eſt Febris, imò penitùs exlex, excors, & ex aſſe tota inhumanitas eſt.

Verùm quod dolendum eſt, poſt Annorum chiliades, omnes Medentium conatus, & machinamenta ad Febris naturam explorandam, nedùm oppugnandam penè in irritum ceſſerint. Quotiès cùm Veterum, tùm Recentiorum Medicinæ Procerum præſtantiora monumenta, & quæ creduntur Cedro magis digna Volumina, evoluere mihi volupe eſt; idem prorſus mihi evenire ſentio, ac Terentiano Seni, qui cùm in filii ſui cauſa plures Advocatos accerſiſſet, eoſque intèr ſe pugnantes deprehendiſſet, *Incertior*, inquit, *multò ſum quàm dudùm*. (*a*)

Non niſi ſub Ignis ſymbolo Febrem nobis adumbravit Magnus Hippocrates; paſsìm enìm in illius Operibus modò *Pyr*, modò *Pyretos* appellatur. Hippocratis veſtigia relegens Galenus *Febrem nativæ caliditatis in igneam naturam vocavit* (*b*), in cujus ſententiam poſtmodùm manibus & pedibus, ut dici ſolet, ivere, qui Medicinam ex traduce diſcunt, ac tradunt in Scholis.

(*a*) *In Phormione Act. 2. Sce. 4.*

(*a*) *In Comment. Aph. 16. p. S.*

lis. Stetitequidèm longum in tempus hæc Galeni opinio, & ad oppugnandam Febrem nihil priùs nihil ſalubriùs creditum, quàm *ſi Frigida pugnarent calidis, humentia ſicis*.

Non parùm tamèn prægreſſo nuper Seculo nutare cæpit hæc Galenicorum opinio, poſtquam enim deſitum eſt *ſapere ex commentario*, & Veterum interpretatione, ac ſedulò ſecretiora Naturæ adyta pertentari cæpta, nova jacta ſunt fundamenta, ingentes, ac magnificæ extructæ ſunt moles, adeò ut Febris noſtra hac ætate longè aliam præferat faciem, quàm quòd olìm veram ne, an adhuc perſonatam, non auſim aſſerere. Scriptorum enim unuſquiſque pro lubitu vario adſpectu, ut polymitha veſte illam cæpit nobis depingere, prout idęam ſibi mente confinxit.

Hinc nova indignantis Archei, & Animæ ſenſitivæ thymoſeos vocabula in Scholas irrepſere (*a*), ſic nonulli poſt cognitam in humano corpore ſanguinis pericyclosim Febrem nil aliud eſſe, quàm ſanguinis motum pretèr naturam acceleratum credidere, (*b*) alii ab inverſa ratione arguentes, Febrem in ſanguinis motu præter naturam retardato conſtituendam tradi-

(*a*) *Helmontius de Febrib.*

(*b*) *Corn. Bontechoe in Diath. de Febr. Blacar. Inſtitut. Medic lib. 3. c. 11.*

didere, alii ab opere piſtorio Zymoſim in maſſam ſanguineam deduxere, & exinde febrilem effervescentiam, nec defuere qui caliditatem Febris eſſe quid adſcitium, ac poſteriùs adveniens, nec illius perpetuam comitem, (*a*) Febres algidas in Scenam inducendo, quæ a ſui principio uſq; ad ultimam ſolutionem unà cum perpetuo frigore tragædiam ſuam abſolvant. Sic nova in dies procedunt Febrium Syſtemata, ſeu potiùs, ſi ritè expendantur, precariæ Hipotheſes, & grandia poſtulata.

Nomenclatore porrò opus eſſet, ſi Febrium ſingulæ differentiæ, & ſpecioſa nomina, quibus noſtra ętate inſigniri ſolent, ſint recenſenda. Veterum nominibus, quibus Febres quædam non vulgares deſignari conſueveverant, tot alia addidere Recentiores, uti qui Febrium nomenclaturam ex ſubſellio recitare velit, non vulgari memoriæ commendatione dignus cenſeri poſſit. Nequis tamèn putet, hujuſmodi conſuetudinem alioquin laudandam mihi improbari, reipſa enim Febris Monſtrum eſt, cui non ſecus ac Furiarum maximæ, ſunt

Nomina mille, mille nocendi Artes.

Quot autem diſceptationes circà Febris ſubje-

(*a*) *Vide Regn. Graaff. de S. Pancre. l.11. Bontekoe in diatriba de Febr.*

bjectum, nùm pars ſolida ſit, vel fluida, nù m
Cor primum vivens, an tota cruoris moles
utpotè febrilis tempeſtatis capax, viguere,
& adhùc vigent in Scholis? Quot paritèr diſ-
putationes de vera & proxima Febris cauſa,
nùm cùm Galenicis bilis ſit, vel ſincera, vel per-
mixta, vel putreſcens, vel ſolum excalefacta
& peruſta, an cùm Hermeticis ſulfur, & ni-
trum Microcoſmi accenſum, vel Alchali cùm
Acido lucta, & conflictus. (a)

Quot paritèr ſomnia, & figmenta circà pe-
riodi, & circuitus in Febribus cauſam literis
prodita fuere! Profectò quemadmodùm in to-
ta Philoſophia nihil eſt, quod ſolidiora torſe-
rit ingenia, quàm fluxus, & refluxus Maris ſta-
tis horis veræ cauſæ diſquiſitio, ac præcipuè
Euripi in Euboea, ubi ſeptiès die, ac nocte flu-
ctuum obſervatur reciprocatio; ità in univerſa
Medicina nihil æquè Clariorum Virorum fati-
gavit indaginem, ſed fruſtrante diligentia,
quàm febrilis circuitus cauſæ perveſtigatio?
Quis enim, precor, ſolidam rationem, quæ
Sapientum palato arrideat, adhùc protulit, qua-
rè Febrium quædam quotidiè, aliæ alternis
diebus, aliæ quarta, quinta, ſexta quaque
die ſtatis horis redeant, ac tempora diſcer-
nant,

(a) *Vide Laurent. Joubertum in ſuis Paradoxis.*

nant, non ſecus ac elaboratiſſima Automata! Quis Clinicus tam ſolers, tam expertus eſt, qui ad Ægrum Febre primò correptum accitus tentato pulſu, dictatoriè pronunciare poſſit, hujuſmodi Febrem fore vel intermittentem, vel continuam, Tertianam ſimplicem, vel duplicem, Quartanam, vel alterius ſortis, quidquid ſcripſerit Galenus eum Medici nomine indignum qui Febris typum in illius primo inſultu non dignoſcat (*a*), ac præſertim ſi quartana fuerit! Non immeritò ſanè Jo: Campeggius Galenum ob tam glorioſum aſſertum gravi cenſura plectendum credidit (*b*), illum jactabundum vocans, & cæteros græcos in hiſtoria mendaces, quod itidem aſſeruit Celeberrimus Sylvius, hujuſmodi gloriationem thraſonicam appellans.

Cum ergo tam inflexa, tam involuta ſit Febrium natura, ut poſt diuturnum Seculorum fluxum, inter eaſdem ambages, ac in eodem luto hæſitemus, neque in univerſa morborum claſſe ullus extet nobis hoſtis infenſior, & cui minùs fidere oporteat veluti Febris (*c*), attamen eò audaciæ ventum eſt, ut inter Quæſtiones Medicas ſit, num ad alios morbos curandos

(*a*) *L. 3. de Cri. c. 4. P. de differ. Febr. c. 10.*
[*b*] *In campis Hiſtorialibus*
(*c*) *Vide Zacut. Luſit. de Prin. Med. Hiſt. l. 1.*

dos Febrem excitare liceat, eò quòd interdum in quibuſdam affectibus, veluti convulſione, & Hippocondriorum dolore ſuperveniens Febris remedii loco fuerit, quaſi in noſtra poteſtate ſit, ignem febrilem accendere, ac pro lubitu ipſum reſtinguere. Quàm libenter ſcirem, quodnam corpus ſive de genere ſimplicium, ſive compoſitorum proſtet, quo quis Tertianam febrem, Quartanam, Synocham, vel quamcunque aliam excitare poſſit. [a] Pro fabula enim accipitur, quod quidam de Pharaonis ficu referunt, quam ajunt Tertianam Febrem excitandi vim habere. Non abſimilis priori eſt alia Quæſtio, non adeò tamen audax, quam habet Celſus [b], num Febrem lentam augere liceat, ut curationi opportunior fiat: Verùm quàm ſuſpecta, & quàm infauſti ominis ſint beneficia, & dona, quæ ab hoſte proveniunt, ſatis compertum eſt, ut vetus proverbium admonet, *Hoſtium munera, non munera*. O quam egregiè in hanc rem Seneca (c). *Graviſſima infamia eſt, Medici opus quærere, multi quos auxerant morbos, & incitaverant, ut majori gloria ſanarent, non potuerunt diſcutere, aut cum magna miſerorum vexatione vicerunt.*

At

(a) *Vide Ricard. Morto. Exer. de Febrib.*
(c) *Lib. 3. c. 9.*
(c) *Lib. 6. de Benef. cap. 36.*

At quorſùm hæc, inquiet aliquis, quæ diſputari ſolent in Scholis ad Medicum Theoricum potiùs, quàm Practicum ſpectant! at reponam ego non minùs ſuis difficultatibus implicitam eſſe Febrium praxim, quàm theoriam. Quoties enim evenit, ut cum plures Medici ad Ægrum ex Febre decumbentem conveniunt, de Febris natura, & illius curativa methodo non ſatis inter illos conveniant, adeò ut Conſultatio, quam rem ſacram appellavit Plato, non raro turpitèr prophanetur! Hinc nonnullos totos operoſos, & pæonium in morem accinctos obſervare eſt ad ravim uſque clamitantes, febrilem Ignem illicò extinguendum, ne tota domus conflagret, hoſtem ſuis in caſtris quàm properè opprimendum, antequam erumpat, & fortior invaleſcat, reclamantes alios, lentè feſtinandum, humorum coctioni incumbendum, ne prætervertatur Criſis, expectandum, ut Febris ſe ipſam conficiat, *Medicos plus interdum quiete, quam movendo proficere* (*a*). Sic evenit, ut Ars Medica non ſecus ac Militaris *ſuos habeat Fabios, ſuos Marcellos*. (*b*)

Haud aliter circa remediorum uſum quoſdam videas, qui non niſi ſanguinis miſſione jugulandam Febrem velint, alios humani

(*b*) *In Theage.* [*b*] *Livius l. 22.*

ſanguinis abſtemios, quos Hæmophobos vocant, quia humani corporis theſaurum in caſſum profundi aſſerant, cum *obſtructio, & putredo*, quæ ſunt Febrium potiſſima cauſa, *ſanguinis miſſione non tollantur* (*a*); Non paucos obſervare eſt, qui toti ſunt in purgandis corporibus, ac piaculum crederent, niſi cuique Febri ſuum præmitteretur leniens, & in fine, ſive ſoluta jam Febre, ad tollendum recidivè metum, ſolennis, & eradicativa, ut vocant, inſtitueretur purgatio; ex adverſo alios, qui ab hujuſmodi purgationibus, circa finem, ſeu extincta jam Febre, cane pejus, & angue cavent, naturæ ductum, & ingenium ſequentes, quæ perrarò, aut ferè nunquam, alui ſolutione Febres finire ſoleat; nonnullos aquam largè potandam præſcribere, cum ex Hippocratis Oraculo *Aqua non præſtet bonum alimentum Igni* [*b*] alios verò quos Pſichrophobos vocant, frigidæ uſum pertimeſcere, ne calor innatus ſtranguletur, & cauſa morbifica deterior fiat; quidam porrò toti ſunt in Præſcribendis Alexipharmacis, quæ Cordialia appellant ad malignitatem, ut ajunt, præcavendam, ſi ſubſit, & non appareat, per-

do-

(*a*) *Galen*.11. *Meth*. *c*.14:
[*b*] *de Morbis n*. 25.

domandam, quidam verò (cordatiores forſan) in cordialium uſu ſuſpenſo pede procedunt, ac temperant, ne addere oleum camino, & equum currentem incitare, ut dici ſolet, videantur.

Quid verè poſſint tot Alexipharmaca, tum galenica, tum chymica, quorum uſus in Febribus ſuſpectæ indolis tam frequens, & communis eſt, licet non tam obvia ſenſibus ſit utilitas, non vacat, neque hujus loci eſt diſquirere, ſolum de illis Virgilianum illud proferre libeat

- - - - *poſſunt, quia poſſe videntur.* (a)

Hæc tamen nec Artis, neque Artificum culpa eveniunt, ſed propter Febris ſævitiem, Monſtri multiformis, quod ratiocinia noſtra perſæpè eludit. Abſit autem, quod Veterum dogmata deſpiciam, ac illorum mèthodum, ut qui ſciam ex Hippocratis effato, *Multa de eodem rectè præcipi poſſe ſive eadem potentia, ſive non* (b) ac multò minùs, quòd Neotericos ſcriptores improbem, ac ſugillem, quòd ejuratis Antiquorum opinionibus adhuc inter ſe non conſentiant. Hinc enim licet inferre non ampliùs cæca perſuaſione nos duci, & pecudum

 ritu

[a] *Lib. 5. Æneid.*
[b] *7. in 6. Epidem.*

ritu præcedentium veſtigiis hærere, ſed circa veritatis inquiſitionem certatìm adlaborari. Neque enim pro nihilo habendum, quòd auctoritatis, à qua tantillum aberrare religio erat, ſoluto faſcino, quiſque ſua tentamina, & excogitata, quibus Monſtrum iſtud è latebris ſuis in apricum produci, & perdomari poſſe credidit, in medium proferat.

Nunquam igitur ſatis commendanda eſt noſtra hac ætate in re medica philoſophandi, & ſentiendi.

Libertas, quæ ſera tamen reſpexit inertes;

ſpem enim facit, ut id, ad quod tot Scrutatorum induſtria collimat, omnium oculis tandem pateſcat.

Tam exacto rei obſtruſiſſimæ ſcrutamini non parùm velificari viſa eſt Fortuna, advecto in Europam inter peregrinas merces Peruviano Cortice, antipyreticorum omnium, quotquot excogitavit Antiquitas, & Chymicorum ſolertia conflavit, facilè Principe: E' ſingulari hujus remedii præſtantia, quod in periodicas Febres vim ſuam potiſſimùm exerat, id beneficii fuimus aſſecuti, ut verum diſcrimen inter Febres intermittentes, ac eas, quæ verè ſunt continuæ, nec non inter illarum focum teneamus, neque ampliùs unica

me-

methodo Febres omnes curentur tam Gaſtricæ (*a*), quàm venoſæ, continuato ſcilicet refrigerantium,& humectantium uſu; tot repetitis Venæ ſectionibus, tot iteratis purgationibus,quæ humani corporis machinam potiùs infirment, quàm confirment, ſed illæ tantum Febres,quæ de Intermittentium familia ſunt,Pulveris exigui hauſtu in vino ſoluti, aut compreſſæ quieſcant, aut etiam penitùs aboleantur.

Profectò poſtquam hujus remedii uſus innotuit, & præmiſſis juſtis purgationibus, non ſemel tantum, ut olim, ſed plures ad dies exhiberi cæptus, donec febrile miaſma fuerit penitùs exantlatum, talem circa Febrium doctrinam, ac illam curandi methodum factam fuiſſe fateri oportet, qualem in re militari poſt inventum pulverem pyrium omnes norunt. Quemadmodum enim abjectis catapultis, & arietibus, ſolo tormentario pulvere terræ cuniculis incluſo, & accenſo alta propugnacula temporis momento ſolo æquantur, & arces obſeſſæ ad deditionem cogantur, ſic valere juſſis tot pharmaceuticis præſidiis, modico Quinquinæ pulvere exhibito contumaciores Febres vinctas dant manus.

(*a*) *Vide Gulielm. Ballonium in ſuis Ephemerid.*

In hujus divini remedii laudes non effundar, cum ſe ipſum ſatis commendet; hariolari tamen licet ex admiranda hujus Corticis Virtute, Febris naturam medullitùs aliquando erutam iri, paſsim enim hujus celeberrimi Febrifugi chimica analyſis inſtituitur, & à Botanicis ſedulò allaboratur ad Plantam aliquam indigenem in Regno vegetabili ejuſdem Virtutis reperiendam; ne tam longè petantur remedia; quòd ſi unquam favore Numinum, & commiſeratione, qua ſolent, in res humanas, aliud majoris energiæ Febrifugum reperire daretur, quod eadem ſecuritate, qua Peruvianus Cortex periodicas ſanat, reliquas Febres, quas ſynochas, & continentes vocant, ſanandi facultate polleret, jam illius, quod Hippocrates in votis habuit, eſſemus compotes, nimirùm quòd *invenire aliquid eorum, quæ nondum inventa ſunt, & quod notum, quàm occultum eſſe præſtat, ſit ſcientiæ Opus, & Votum.* [a]

Licet autem in Peruviano febrifugo, non arte quidem, aut induſtria reperto, ſed nobis dlvinitùs conceſſo, nondum teneamus quid verè ſit Febris, nec ſatis conſtet, quid in

(a) *de Arte num. 1.*

in noſtris corporibus præſtet hoc remedium, cur interdum intervallatas Febres figat, & ſopiat, interdum ex toto extermĭnet, magnum tamen mortalitati noſtræ ſolamen foret, ſi conſimile præſidium haberemus, quo contra Febres verè continuas, quæ nobis exitium interminantur, cæco licet modo, & Andabatarum more pugnaremus, quando idem penè de omnibus remediis, quotquot habet Ars Medica proferre liceat, poſſe nos quidem pro lubitu fingere, quid agant, quove modò operentur, ubi noſtri corporis penetralia ſubjerint, modum autem, & ingenium, quo morbum, & cauſas morbificas oppugnent, verè, ac ſcienter nequaquam poſſe pertingere.

In id operis itaque hoc Anno incumbemus, ut quid Veteres, quid Recentiores, in hac re literis prodiderint, qualis ſcilicet hactenùs fuerit Febrium Theoria, qualis curandi modus, compendiosè exponamus, ex tot enim diſſentientium inter ſe opinionum diſcuſſione, id frugis colligere licebit, quòd magna cautione procedere oporteat, ad congrediendum cum hoſte vaferrimo, cujus ingenium poſt tot Medicinæ Procerum conatus nondum eſt ſatis perſpectum.

ORA-

ORATIO QUINTA

Medicam Artem Navigatoriæ ſimilem eſſe.

Die IV. Novemb. Anno MDCCIII.

IAm quartum, quòd felix, fauſtumque ſit, A. N. Exedram hanc ſpectatiſſimam, ex qua veluti delphica Tripode tot Doctiſſimorum Virorum, quos inter Celeberrimus olìm Sanctorius, manarunt Oracula, Divina favente clementia gravem morbum eluctatus conſcendo, utinam Sexennium integrum, quo fidem meam Ampliſſimo Senatui Veneto oppigneravi, abſolvam, ac tandèm Profeſſorio muneri nuncium remittam. Perarduum ſanè opus, ac nimis longam navigationem, ſi ad Ætatem annis gravem, ſi ad vires ſtudiorum, qualiacumque fuerint, laboribus fra-

ctas

ctas, ſi ad Temporum iniquitatem, quæ inter circumſtrepentium armorum, quibus penè obſidemur, fragorem, literarum Cultores Studiis liberè vacare non ſinunt, animum adverto, ſuſcepiſſe me fateor; abſit tamen quòd animum deſpondeam, imò potiùs totis viribus connitar, ac remis, veliſque, ut dici ſolet, contendam, ut fortiter Portum occupem. Neque ineptè prorsùs, ut reor, Medicam hanc meam Excurſionem per Triennium integrum habitam, dimidio ſpatio jam emenſo, Navigationem dixi; Artis enìm Medicæ, ſi cum Theoricen, tum Practicen ſpectemus, ea eſt difficultas, & amplitudo, ut illam peragrare velle, idem prorsùs ſit, ac incedere per amplum Mare, infidum, naufragiis frequens, ac tùm magis ſuſpectum, cum majorem, Venetis ſilentibus, præfert malaciam. Norunt id ſatis, qui in Medicina facienda ætatem trivere, nam ením tam expertus eſt Artifex, qui de certo eventu ſibi pollicieri poſſit, ac interdum, non ſine alienæ vitæ, & propriæ quoque, exiſtimationis ſcilicet, & honoris, qui vera hominis vita eſt, gravi periculo, fœdiſſima vel in ipſo portu paſſus non fuerit naufragia.

Itá eſt profecto A. N. adeò convenit inter

Na-

Navigatoriam Artem, & Medicam, ut ſi illa-
rum ortum, progreſſum, ac tenorem, quo
ad Opus ſuum procedunt, expendamus, Ars
una alterius ſit veluti Exemplar, & Specimen,
ac ambæ ab eadem Parente ad Vitæ commoda
videantur prognatæ. Lubet itàque Medicam
Facultatem Nauticæ perſimilem oſtendere,
adeò ut prudens, & ſolers Medicus iiſdem legi-
bus, & eodem penè regimine, ac peritus Na-
vita, adminiſtrare debeat eam, quam ſuſcepit
provinciam. Id autem neque incurioſum Argu-
mentum fore exiſtimo, neque prorsùs infru-
giferum, ſtudioſæ præſertim Juventuti, in
hunc ſaltem finem, ut in re ſacra tractan-
da ſumma utatur prudentia, & circumſpe-
ctione, ac ſingula accidentia, ut ut parva,
attentè obſervet, cùm non ſecùs, ac ma-
gnarum in Mari Tempeſtatum, magnorum
quoque Morborum parva, & obſcura ſo-
leant eſſe ſigna, atque principia.

Scitè quidem non minùs quàm eleganter Magnus Hippocrates Jatricæ facultatis Parens, ac Princeps, & inter Medicos non ſecùs, ac alter Tiphys inter Argonautas, in libro de veteri Medicina literis prodidit (*a*); Medicorum pleroſque idem in ſe admittere, quod

(*a*) *n.* 17.

quod imperiti Navigantes : *Etenim*, inquit ille, *qui in tranquillitate Navim gubernantes delinquunt, manifeſti non fiunt, at ſi Ventus Magnus, ac Tempeſtas ipſos deprehenderit, tunc conſpicui fiunt palàm omnibus hominibus, quòd ignorantiæ, & erroris ſui culpa Navim perdiderint*. Divini Præceptoris auctoritate igitur non atopos prorsùs Medicam Artem Navigatoriæ cognatam eſſe pronunciare liceat; ac revera, ſi ritè rem penſitemus, iiſdem penè facultatibus, & diſciplinis Medicum, ac peritum Nautam, inſtructum eſſe oportere, facilè deprehendemus. Navis Gubernatorem Philoſophiæ operam dediſſe, & decet, & neceſſum eſt; de ea tamen Philoſophia intelligi nolim, quæ circa futiles Quæſtiones, & Logomachias Ingenia potiùs deterit, quàm exacuit, ſed de vera, ac ſolida Philoſophia, quàm experimentalem vocant, & quæ in Celebrioribus Lyceis doceri cœpta, utpotè quæ ad Veritatem explorandam, & aſſequendam facem præferat, & manu ducat; haud ſecùs in Mathematicis facultatibus veluti Geometria, Geographia, Aſtronomia, Hydroſtatica, ac præſertim in Mechanicis eumdem inſtructiſſimum eſſe debere nemo non novit.

Hu-

Hujuſmodi ſubſidiis armatum Chriſtophorum Columbum ad Oceani clauſtra reſeranda proceſſiſſe, haud dubia conjectura fas eſt credere, ſicque veros, non fictos eſſe Antipodas [quamvis apud Regales Aulas, à quibus ad tam grande opus auxilia repoſcebat, lepidè delirans crederetur] re ipſa demonſtraſſe, relictaque poſt tergum ultima Thule. Tragici Poetæ vaticinia impleſſe. Quomodo enim fidam navigationem ſibi ſpondeat Nauclerus ille, qui in Phyſicis, & Mathematicis hoſpes omninò ſit, qui quale ſit Coſmicum Syſtema ignoret, qui terrarum, & variarum Regionum ſitus non calleat, qui Syderum ortus, & occaſus heliacos, unde magnæ temporum mutationes pendent, non norit, qui ubi Syrtes, & Scopuli naufragii infames, & alia Oceani monſtra cubent, ac latitent, indigitare neſciat?

Sic pariter Medicum inſtructum eſſe oportere, nemo, cui pectus ſapiat, diſſimulabit. Polymathiam omitto variam, ſcilicet literaturam, magnum alioquin Medicæ Artis Ornamentum: hanc enim Medico non eſſe neceſſariam ultrò fateor, haud neſcius quippe, Mutæ Artis (quo titulo olìm Medicina penès Poetarum Principem audiit] Profeſſorem,

cu-

cujus Opera conducta eſt non ſermo; etiamſi facundia careat, eum tamen, *ſi remedia uſu diſcreta rectè norit*, ut ait Celſus, *In Proemio tantò majorem eſſe futurum Medicum, quàm ſi ſine uſu linguam exercuerit*; Philoſophiam tamen Medico neceſſariam eſſe, certo certiùs eſt. Qua ratione etenim Medicus Naturæ rectè operantis vulgò Adminiſter, & Rector dici queat, niſi ſecretiora Naturæ Adyta, Philoſophia duce, perluſtrarit? Philoſophiam neſcio quid Divini Medico affigere ſcripſit olìm Medicorum Maximus Hippocrates. Ἰητρὸς γὰρ φιλόσοφος ἰσόθεος: οὐ πολλὴ γὰρ διαφορὴ ἐπὶ τὸν ἕτερα; hoc eſt *Medicus Philoſophus eſt Deo æqualis; neque enim magna inter ipſos eſt differentia.*

Non minus ad verum Medicum non tam ad Seculi genium, quàm ad Rationis Criterium efformandum; paulò ante memoratas Matheſeos facultates; tantùm non neceſſarias eſſe fas ſit aſſerere. Si verò quis repugnet, ad Hippocratem provoco, Judicem æquiſſimum, & ex illo celebri Macrobii elogio, *fallere, & falli neſcium*. Hic ergo de Geometria ſic in Epiſtola ad Theſſalum filium. *Ad Geometriam cognoſcendam, Fili mi, mul-*

(a) *de Medico Ornatu n.4.*

multum ſtudii adhibeto ; Geometriæ enim cognitio, quæ uniformis eſt, & omnia cum demonſtratione tranſigit , utilis eſt, & ad Oſſium ſitus , & exarticulationes , & membrorum componendorum ordinem . (*a*) De Aſtronomia pariter, illam ad rem Medicam non parùm conferre protulit ; qui termiminis Mathematicis aliquando uſus eſt, ut *Mothliſi* , & *Momento* , (*b*) quo Vocabulo nihil in ore Medicorum uſitatiùs eſt, ut ſpirituum impetum facientium energiam, & fibrarum vim Motricem, & aliorum Corporum reſiſtentiam exponant. Non vulgare itaque,& præſidium, & decus ſibi adjiciet , qui Mathematicorum Monumenta identidem evolvat , & ea, quæ ad rem medicam magis faciunt, ex illis decerpat.

Verùm aliquis regeret , non fieri Medicum ex libris, neque ex precariis Mathematicorum Poſtulatis, ſed uſu, & experientia, & continua Ægrotantium inſpectione. Profectò ex ſimplici librorum lectione, cujuſcumque ſint facultatis, Medicæ quoque, non conflari verum Medicum , & dictum illud , *Nauta ex libro*, iis quoque congruere, qui ex Scriptorum Monumentis Medicinam hauſerint, & ipſe

(*a*) *De Aer. Aqu. & ſoc. n.* 4.
(*b*) *De Nat. Pueri n.* 42.

ipſe quoque teſtor, & deprędico. Cornelium Celſum (quem latinum Hippocratem vocant) de re medica egregiè ſcripſiſſe, quamvis nunquam Medicinam exercuerit (quidquid Rubeus illius interpres aliter ſenſerit) cum Romana gravitas Ægris manum apponere non dignaretur, ſatis conſtat. Verò tamen veriùs eſt, eumMedicum, qui uſui, & experientiæ prædictas facultates conſociarit, tantùm inter cæteros caput efferre, quantum inter Pumiliones Gigas, ac inter Viburna Cupreſſi.

Felix qui potuit Morborum agnoſcere cauſas,
Atque omnes motus - - - -

Virgilianum illud hic per Parodiam, hoc eſt paucis mutatis, uſurpare liceat. At quis feliciùs id præſtet, quàm ille Medicus, cui tamquam fidæ comites adſtent Philoſophia, & Mathematica? Atque ut exemplo in Mathematicis res planior fiat; Quis, precor, modum, quo fiat viſio, quomodo depravetur, veriùs exponat, quàm qui Opticen didicerit? Quis admirandum Naturæ artificium, quo fit auditio promptiùs expediet, quàm qui Muſurgiam calleat? Quis leges mechanicas, quibus Corporis noſtri latices tam facili obſequio in orbem feruntur, ac per diadoſim

par-

partibus diſpenſantur, nec non quomodo illorum fluxus, ac refluxus quandoque perturbetur apertiùs, ad ſenſum uſque demonſtret, quàm qui ad Hydroſtaticæ Fontes largè potarit? Qui ergo ſic inſtitutus fuerit, quantùm humanis viribus in Arte conjecturali datum *ſecura naviget aura*, ac Morborum, & Symptomatum procellis obſiſtat.

Neque verò congruentius acutum, & exitialem Morbum adumbrari poſſe crediderim, quàm ſub maritimæ Tempeſtatis ſpecimine. Fingite quæſo, ſi lubet animis veſtris, Auditores Ornatiſſimi, Navim in Pelagi medio Ventis jactatam, & periclitantem, ac Nautam anxium, & ſollicitum, ut illam ab Undarum ulnis eripiat, & ſartam tectam ſervet. Peritus itaque Navis Gubernator, non ſolum ubi ab aliqua improviſa Tempeſtate deprehenſus fuerit, ſed etiam ubi illam impendentem prævideritt,

Colligere arma jubet, validiſque incumbere remis, (a)

ut olim Palinurus celebris Nauta apud Virgilium; ſic quam properè Vela ſubmittit, ſeu in Ventum obliquat, ne totum illius impetum ſuſtineat, Anchoras jacit, Clavum ma-

(a) *Eneid. lib. 5.*

nu tenet, Oculos ad Verſoriam intentos habet, timidorum pavorem compeſcit, & ad colluctandum cum Ventis, & Maris rabie ſe totum accingit; ſique Pelagi, & Ventorum furorem crebreſcere obſervet, ac de proximo naufragio timeat, Navim exonerari jubet, ac in Mare projici non ſolùm viliores, & graviores ſarcinas, ſed pretioſiores quoque merces, extremis è Terræ finibus tanto labore, ac ſtudio conquiſitas, veluti ſi Neptuno æquoreo Deo hiſce Donariis litando, illius iram placari poſſe exiſtimet.

Fingamus altera ex parte Medicum totum operoſum, ſtantem circa Ægrum exitiali Morbo conflictatum; Nonne idem prorsùs agit, ac Nauta? Aſſidentes primò ad ſua munia exequenda hortatur, ad Medicinæ Armamentaria ſollicitus accurrit, pulſum tanquam gubernaculum manu prehendit, obtutum ad Ægri faciem defixum ſervat, ut omnes cubantis notas perſpiciat, ſpem vultu ſimulat, fœminarum clamorem, & ejulatus coercet; ſi verò morboſam Tempeſtatem magis ſævire obſervet, Ægrotantis Corpus ab humorum ſaburra, tum κατὸ, tum ἀνό, catharticis, & emeticis exonerat, ad Sacram Phlebotomiæ Anchoram confugiens, Sanguinem, reſectis

Ve-

Venis, ac Arteriis quoque, ſi opus fuerit, abundè profundit. Quid autem Sanguine, Nectare vivifico, & Naturæ genio pretioſiùs, quo ad quotidiana vitæ diſpendia reparanda, & biolychnium ſuſtentandum, nihil æquè neceſſarium?

Modò ſperat, modò deſperat Nauta, anceps, ac dubius, quò res evaſura ſit; hinc unà cum iis, qui in eadem Navi ſunt, Vota concipit, & quotquot in Cœlo ſunt Numina, illorum opem implorat.

Tanta adeò cum res trepidæ reverentia Divum
Naſcitur, & raræ fumant felicibus Aræ. (a)

ut olim Silius Italicus Romanas Matronas deſcribens ſupplicantes ad Aras Deorum, ac diverſa Donaria afferentes, dum Hannibal Urbi immineret, ac illi extremum minaretur excidium, uti etiam num fieri aliquandò videmus, aliqua magna Calamitate impendente, veluti Terræ motibus, Peſtilentiis, aliiſque terrificis caſibus, *Etenim alii potiùs Homines, quàm alii mores*, ajebat Politicorum Magiſter.

Sic pariter Medicus Clinicus quoque, licet ſpem vultu ſimulans, Superos, tacitè tamen,

 vo-

(a) *Lib. 7.*

votis fatigat, ac præſertim ſi ſplendidam aliquam perſonam curandam habeat, aut pravæ aliquot, & contagioſæ Conſtitutiones per vulgus graſſentur, in quibus illud θεῖον Hippocratis obſervetur; *Medicina autem circa Deos reverenter ſe habet, ac iis ſupplicare bonum, & decorum eſt*; (a) verba ſunt ejuſdem Hippocratis, ac ut ſacri teſtantur Codices, Deum pro Infirmis deprecari, *ut ſanitatem dirigat*, Medici officium eſt.

Nihil porrò eſt, in quo Medicina Navigatoriæ ſimilem ſe magis præſtet, quàm in rerum futurarum præſenſione, & ſignis expiſcandis, quibus Morbi ingenium, ac indolem exploret. Navis Gubernator nihil magis cavet, quàm ne Maris tranquillitas illi imponat, & Venti ſilentes, illum ex improviſo excitent, & Claſſicum canant; cuncta Signa propterea, ut ut parva, quæ ſiniſtri aliquid portendant, attentè obſervat, veluti parvam nubeculam longè aſſurgentem, lenem auram molliter undas criſpantem, piſcium ſaltus, ac luſus inſolitos, & ſimilia, quæ recenſuit Mantuanus Vates, experientia ſcilicet edoctus, magnarum in Mari Tempeſtatum parva ſolere eſſe ſigna prænuncia. Huiuſmodi mehercle A.N. Mun-

(a) *Eccleſiaſtic. cap.* 38.

Mundi hujus, quem nos incolimus, ſolet eſſe conditio, ut magnarum Calamitatum puſilla, & obſcura ſint ſigna, atque veſtigia. Peſtilentem Æſtatem Aranearum frequentia, & Ficus folia Cornicis pedem referentia, teſte Plutarcho, prænunciant [*a*]; Annonæ caritatem parvæ maculæ rubræ, quibus fruges dum matureſcunt, ſint reſperſæ, ex Agricolarum obſervatione, portendunt; Terræ motum Aqua in puteis repentè turbidior facta, nec ſine odoris tædio, præmonſtrat. Hoc idem quoque in re medica non raro evenit, & Medicis parum cautis illudit, niſi ad minuta, & puſilla Morborum, & Symptomatum ſigna, & accidentia obſervanda incumbant.

- - - - Sæpè exiguus Mus
Augurium tibi triſte dabit, Tellure ſub ima,
Quem non ullus amor tenuit, ſed in aera apertum
Erupit ſcrobibus, vitæque, atque immemor uſus.

ità olìm Fracaſtorius, inſignis Poeta, & Medicus, in libro de Contagione (*b*); Sic exigua, & minuta puncta in cute Febricitantis appa-

(*a*) *De Orac. Defect.*
(*b*) *Lib. 1. c. ult.*

rentia, quæ interdum ſub Pulicum morſus ſpecie illudunt, malignam Febrem, quàm Puncticularem vocant, Viſcera intus depaſcentem, indigitant; levis Aura frigidior è pedis extremo ſurſum repens, Epilepſiam, Microcoſmi terræmotum, præmonſtrat. Stupor quidam mentis inſolitus, unà cum Artuum levi torpore, Apoplecticum fulmen citò caſurum denunciat. *Nihil temerè, nihil negligere*, [*a*] ajebat Hippocrates, hoc eſt, uti egregiè Valleſius in Commento, nihil caſu fit, ſed ſuam habet cauſam, licet nobis ignotam, nihil propterea leviter contemnendum. In ea Medicinæ parte, quàm Semioticen dicunt? qua nihil forſan magis neglectum, & minùs excultum] Hippocratem accuratiſſimum Obſervatorem fuiſſe ex ejuſdem, quæ extant, Monumentis, ſatis liquet, adeò ut ſigna quædam alicui forſan ridenda, & quæ tanto Medico credi poſſent parùm decora, obſervaret, veluti Aurium Sordes, num dulces eſſent, an amaræ, [quaſi Σκατοφαγός eſſet] & Ventris flatus, num ſine, an cum crepitu, ac ſonitu prodirent (*b*); ſi enim Aurium ceroma dulce ſit, illud non Κακόν, ſed Θανασιμόν, [*c*] hoc

(*a*) 2. *in 6. Epid.* (*b*) 5. *in 6. Epidem.*
(*c*) 1. *Prænot. num.* 15.

hoc eſt, non malum eſſe, ſed lethale pronunciavit, & Ventris flatus ſine crepitu prodire optimum eſſe, literis prodidit.

Quemadmodum igitur periti, & circumſpecti Nautæ nulla re magis commendanda eſt ſolertia, quàm in obſervandis ſignis, quæ ingruentem Tempeſtatem præmonſtrent, ut opportunè in aliquam fidam ſtationem Navim recipiat, vel ad concertandum cum Ventis, & Maris inſania ſe præmuniat: ità prudentis, & experti Medici eſt, Signa quæcumque ut ut exilia, tùm prophœnomena, tùm epiphænomena diligenter attendere, ne poſtmodum veluti ex inſidiis erumpente Morbo unà cum magno Symptomatum turbine, ipſe poſteà; tanquàm è Veterno excuſſus quò ſe vertat, neſciat, neque quid priùs, quid poſteriùs agat. Quàm turpe, ac Arte Medica indignum ſpectaculum eſt, Medicum intueri nil ſiniſtri de Ægro cogitantem, ac ut dici ſolet, ſuper utramque aurem dormientem, à ſubdolo morbo deprehenſum! Nil inexpertum, nil intentatum, ſed tumultuariè, de remediorum materia relinquit; Cœlum terræ miſcet, Botanica, Metallica, Alexicaca, aliaque è Terra, Marique petita, ac perſœpè inter ſe pugnantia, uti ajebat Eraſiſtra-

ſiſtratus, in unum confundit, Naturam eodem tempore, & frænis, & ſtimulis in diverſa trahens, ac diſcerpens, donec Muliercu- lis ipſis palam faciat, quòd oſcitantiæ ſuæ culpa Ægrum miſerè perdiderit.

Prudentes itaque, & circumſpectos Artifices ſuos expoſcunt Ars Medica, & Navigatoria, utrobique enim agitur de humano corio, & de exiſtimationis, & honoris jactura. Prudentia verò partim Naturæ donum eſt, partim uſu, & experientia comparatur hinc eſt, quòd Senilis ætatis magis, quàm Juvenilis, Prudentia ſit propria. Quemadmodum igitur verum, ac legitimum Nautam Virum gravem ad provectiorem ætatem vergentem, *Qui mores hominum multorum, viderit Urbes*, ut de Uliſſe cecinit Homerus, eſſe decet, talem quoque fas eſt eum eſſe, qui Medicinam ritè adminiſtrare velit.

Demiror autem non raro, nec parùm, quo modo, qui longam Navigationem ſuſcepturus eſt, antequam Navim ſubeat, diligenter obſervet, qualis ſit Nautæ facies, & externus habitus, neque illi tam facilè ſe committat, ſi illum viderit Juvenem comptum, & elegantem, tam facilè verò non pauci dum ægrotant Juveni Medico, qui recens ab Academia

ve-

venerit, ſe curandos dedant. Permulti ſint Juvenes docti, [quod non abnuo] qui Medicinæ Adyta perluſtrarint, Experientiæ tamen, quæ Temporis filia eſt, eos expertes eſſe neceſſum eſt. Sic Veteres Æſculapium Medicinæ Præſidem, ingenti barba decoratum fingebant, quamvis Apollo illius Genitor intonſus, imberbis, & elegantis formæ fingeretur.

Haud equidem ibo inficias, quin Fortuna, quæ Juvenili audaciæ interdum magis favet, quàm Senili prudentiæ, in re Medica, non minùs, ac in Navigatoria multùm polleat; in re tamen ancipiti, ac dubia, Rationi atque Experientiæ, tanquam fidis comitibus, hærere, majorem ſemper apud Sapientes promeruit laudem, quàm cæca Temeritas.

Non ſum neſcius curanti Medico vix interdum permitti, ut prudenter agat, & ea, quæ Artis ſunt ritè, & opportunè exequatur, cum quotidiè ferè interpellari ſoleat, ac penè compelli, ut moras omnes præſcindat, & Ægrum quàm properè in Vado reponat, cui tamen quotidianæ Cautioni, uti nimis periculoſæ, Medicum, Uliſſis exemplo, aures obſerare decet, & obſurdeſcere. Cùm olìm (*a*) na-

[*a*] *Epiſt.* 53.

navigaret Seneca, ut ipſemet in quadam Epiſtola ad Lucilium ſuum refert, & gravem jactationem ſibi ſubeundam prænoſceret, Navis Gubernatorem rogare cœpit, ut ſe in aliquo littore exponeret; cui prudenter non minùs, quàm generosè reſpondit Nauta *Se nihil in Tempeſtate æque timere, quàm Terram*. Haud abſimili dicto Medicus quoque cum urgetur, ut Anchoras tollat, ac remis ventiſque Portum rectà contendat, animosè ac uti periti Artificis eſt, reſpondeat; Nihil æquè timendum, quàm ſæviente, & ſpumante Morbo, Salutis Portum occupare velle.

Cautione igitur opus eſt in Medicina adminiſtranda, nec tam confidenter, ac certa ſpe Victoriæ congrediendum cum Morbis, id enim Ignorantiæ palmarium, & apodicticum argumentum eſt; Inſcitia enim ex vulgari dicto Confidentiam parit.

O nimiùm Cœlo, & pelago confiſe ſereno, (a) ſic olim Virgilius de Palinuro, qui in Mari demerſus occubuit. Cur non idem quoque interdum de iis dicendum, qui Morbo ſatis placidè, & laneo pede procedenti, nullaſque turbas excitanti, nimis fidentes, famæ, ac fortunæ ſuæ infelix patiuntur naufragium?

Ni-

(a) *Æneid. lib. 5.*

Nimius eſſem ſi ſingula, quæ in hiſce binis Facultatibus ad invicem ſibi reſpondent. recenſere velim; id tamen obſervatione dignum [ut etiam aliquid ex iis, quæ ad illarum felicitatem, & gloriam ſpectant, pertingam] id inquam animadverſone dignum, quòd uno, vel altero Seculo, æquo pede, ac pari proſperitate adeò proceſſerint, ut ſummum penè perfectionis culmen attigerint. Si Navigatoria recens cum Veteri conferatur, & noſtrorum temporum Medicina cum antiquiori, utraque alio vultu, quàm quòd olìm, apparebit, *Glorioſiſſimæ Venetæ Reipublicæ* Navale adeamus Armamentarium, ac vetera ſpectentur Navigia, quæ inibi pro Venerandæ Antiquitatis monumento aſſervantur: quis, precor, ea cum amplis, & roſtratis Navibus, non minùs robuſtæ, quàm elegantis formæ, conferre velit, & cum auratis Cymbis, quæ per Urbem Adriæ Reginam continuò diſcurrunt, & remorum alis tanta pernicitate prætervolant? Poſt repertum Magnetis uſum longè diverſa eſt Maria ſulcandi ratio; vel ſub intempeſta, & caliginoſa nocte, oculis non ad Cynoſuram, ſed ad Verſoriam, & Tabulam Geographicam defixis, neque ſubdivo, ſed in ſuo Muſæolo concluſus Navis Gubernator ſatis

no-

novit, ubinam locorum ſit, in quamnam par-
tem feratur, & quantùm à deſignato loco di-
ſtet; ſic prægreſſis nuper Seculis Columbus
Veſputius, Magallienus Solis veſtigia ſecu
ti, totum Orbem peragrarunt. Magnum olim
ac Poetarum dignum Argumentum viſum eſt
Argonautas Colchos uſque navigaſſe, ut Na
vis, quæ Heroes illos geſtavit in ſinu, di
gna haberi potuerit, quæ in Cœlum tranſla
ta inter ſydereas imagines radiaret. At qui
Expeditio illa, cujus præmium erat Phrixe
Arietis aureum Vellus, cum iis, que quo
tannis ab Anglia, Hollandia, Gallia, Luſi
tania, Hiſpania, ad Indos fiunt, quæ Expe
ditiones aureos Montes, & alterius Mund
Imperium pollicentur? Sic toto Orbe perem
rato nullus penè novarum Regionum [in Bo
reali ſaltem plaga] ſcrutamini locus relictu
videtur, niſi exiguum quidpiam ſub Polo
humanæ induſtriæ impervium, ubi Mare pe
hyemem ſolidatur in glaciem, quam olìm fran
gere pertentarunt Hollandi, ut compendia
ria via in Sinarum Regnum penetrarent, ſe
fruſtranter diligentia, cùm glaciali Remor
tota Claſſe devincta, inibi inter Cimmeria
plurium menſium tenebras, ſine Solis adſpe
ctu hyemare coacti fuerint.

Quid

Quid autem exacto nuper Seculo non per-
entavit, & non aſſequuta eſt in Microcoſmo
Ars Medica? Suos quoque Columbos habuit
Ars noſtra. Realdum Columbum Cremonen-
em hìc innuo, qui primus forſan perennem
Sanguinis in orbem motum mente concepit, &
nobis adumbravit, ut taceam Cæſalpinum,
c poſtremò Magnum Harvejum, qui poſteà
Myſterium iſtud ſoli Naturæ à Mundi primor-
liis cognitum ad ſenſum uſque aperuit, & rem
oram ex aſſe perfecit. Hìc non eſt, quòd tot
lia celeberrima Inventa memorem, uti Abdo-
ninis, & Thoracis Vaſa lactifera, unde ve-
us Viſcerum naturalium uſus anteà innotuit,
Lympham, & Vaſa Lymphatica, & omnium
luidorum motum adeò, ut ſicuti in magno
Mundo cuncta Maria, Sinus, Lacus, Flumina,
Fontes, inter ſe, vel clam, vel apertè, mu-
ua ſervant commercia, ita in parvo Fluida
quæque ad invicem communicent, & concor-
lem agant choream. Quid, ſi Artis Medicæ
noſtrorum temporum adeamus armamentaria,
ac illa cum iis, quæ habebant Veteres, com-
ponamus? Quot paraſangis, & magnificen-
ia, & præſtantia, & uſu illa ſuperexcellunt,
id ſatis abundè teſtantur, ampliſſima Anato-
mes Theatra, & varius Inſtrumentorum ad
Cor-

Corporum diſſectionem Apparatus, necnon Hermeticorum Officinæ ad elegantiſſima, & efficaciſſima remedia concinnanda: Sic Parentes noſtri peramplam quidem novis reliquerunt hæreditatem, ſed illam amplificandi omnem penè ademerunt locum. Hinc factum quòd noſtra hac Ætate novarum rerum alicujus ponderis in humano corpore penè deſperata cognitione, ad omne Inſectorum genus inſectandum, quodam veluti Venationis ſtudio, Anatomicorum induſtria diverterit, Quid mirum igitur, ſi alia nunc ſit Medicinæ facies, quàm quæ olìm, ac poſt tot glorioſa Inventa, non ſecùs ac poſt repertas Cereales fruges, ingenui Profeſſores in Scholis ſaniori doctrina paſcant Ingenia, & peritiores Clinici diverſa methodo Morborum curationes inſtituant?

Verùm jam tempus, ut

Vela trabam, ac terris feſtinem advertere proram;

Tandem haud diſpari ſorte Navigatoria, & Ars Medica ab iis, quibus operam ſuam, licet ſedulò inpenderit, non raro aut parùm vel nihil gratiæ referunt. Sic qui in horrida Maris tempeſtate Nautæ ſolertia ab Orcis faucibus fuerint erepti, ubi à longè Terram pa-

ren-

rentem ſalutarint, ac littus attigerint, vix Nautæ faciem agnoſcunt. Haud ſecùs qui ex perniciali morbo periclitati fuerint, ubi rem in Vado eſſe cognoverint, modico Soſtro, interdum etiam nullo, Medicum dimittunt, niſi etiam ab illo Soteria repoſcant, ſive illum irriſui, & deſpicatui habeant. Si verò atrox tempeſtas malignorum Symptomatum gravida Ægrum obruerit, quot, & quanta in Medicum effunduntur conviciorum plauſtra? Sic in proſpero Eventu [ut Plautino dicto utar] *levior pluma eſt gratia*, in ſiniſtro, *plumbeæ ſunt iræ*: Hujuſmodi vitium ſatis vetus exprobrabat olìm Seneca [a], graviſſimus Morum Cenſor, cùm ſimplici Mercedula, Medico debitum non perſolvi crederet, ſi diligentem præſtiterit operam. *Quædam pluris ſunt*, ajebat ille, *quàm emuntur. Emitur à Medico res inæſtimabilis, Vita, & bona Valetudo*. At quid agendum? Num rejiciendum levidenſe illud, quod offertur? Nequaquàm; id enim eſſet avari hominis, & lucrimulgi Medici ſpeciem ſubire? præterea extrema dementia eſſet, *poſt omnia perdere Naulum*. Quoniam igitur inter Navigatoriam Artem, & Medicam tanta intercedit

(*De Beneff. l. 6. cap. 15.*

affinitas, ac ſimilitudo, ſalutaria Documenta ex Arte cognata prudens mutuetur Medicus, ut Ægrotantium Saluti poſſit proſperè veliſicari.

ORA.

ORATIO SEXTA

Multum Conferre Practico Medico, Noſſe, qualis ſit de ſe communis hominum Opinio.

Die XII. Novemb. Anno MDCCIV.

QUemadmodum in Oratoria Facultate olìm dum vigeret Eloquentiæ ſtudium, quæſitum eſt, quis fuerit, & qualis eſſe debeàt verus, & perfectus Orator, neque vel ipſo Tullio judice, decerni potuerit, quiſnam hic fuerit, ut pro exemplari eſſe poſſit, quibuſve dotibus Oratorem inſignitum eſſe oporteat. Ita prorſus in re medica idem eveniſſe crediderim, non minùs ſcilicet arduum eſt, Ægrum perniciale morbo conflictatum ſervare, ac reum in capitali judicio ritè, & ex arte patroci-

nari.(a) De Marco Antonio Oratore literis proditum eſt, illum præ cæteris laudibus hanc præcipuam meruiſſe, quòd nullum unquam verbum ante Judices illi ab ore exciderit, quod ei, pro quo dixiſſet, obeſſe potuerit, cum perſæpè contingat, quòd Orator, aut Patronus imprudenter, ac intempeſtivè dicendo, vel agendo deteriorem potiùs, quàm meliorem faciat eam, quam ſuſcepit cauſam. Si tale quidpiam fortè præſtarit Medicorum aliquis, ut facilè perſuadere poſſet, nullam ſe unquam dictaſſe remedii formulam, quæ morbum exaſperarit, id ſanè perrarum eſſet, & Sapientiæ, & Felicitatis exemplum. Sed neminem adhuc fuiſſe facilè putarim, qui tam ritè, ac prudenter Medicinam fecerit, ut laudem hanc promeruerit, ſeu proferri poſſit, id quod quidam, qui nullam unquam cædem patrarat dicere ſolebat, *nulla domus, mei culpâ, pullam veſtem induit*. O' ſi quemadmodum in acta, & medicos faſtus referuntur magnificæ quædam curationes eorùm, qui poſt aliquod exhibitum remedium è gravi aliqua tempeſtate ſeu *fati ope, vel Medici* emerſere, ita in iiſdem deſcriptos legeremus, quot vel intempeſtiva Medicina in profundum demerſit, vel

(a) *Tull. lib. 2. de Oratore.*

vel inopportuna venæ ſectio jugulavit, feliciorem forſan, & ſecuriorem haberemus Medicam praxim, quàm quod habemus. At nemo eſt, cui licet tacita culpa ſudet mens conſcia, qui inſcitiæ ſuæ velum aliquod non prætendat, Hippocrate excepto, qui ingenua confeſſione, more ſcilicet magnorum Virorum, ſe à futuris deceptum fuiſſe poſteris tradidit. Quibus verò ſtudiis, ac facultatibus inſtructum eſſe oporteat verum, & perfectum Medicum, ſtatuere, aut diſquirere mihi haud quaquam mens eſt. Fecit id olim Hippocrates Medicorum maximus, qui boni Medici Idæam nobis depinxit, quod itidem Galenus, aliique Clariſſimi Viri noſtra quoque ætate fecere, ut in eò, qui ſupra vulgares eminere debeat deſiderari velint non ſolam Phyloſophiam, atque eam partem potiſſimùm, quam experimentalem vocant, ſed Mathematicas facultates, & Polymathiam præcipuè, variam ſcilicet literaturam. His, atque aliis, ut lubet, inſignibus præfulgeat is, qui profeſſorio muneri ſe addixerit, aut librorum editione poſthumam famam affectet; ego ſiquidem (quando in hoc celeberrimo Lyceo, & ab hac Exedra Practicæ Medicinæ tradendæ mihi munus incumbit) peculiarem quandam prerogativam forſan,

vel

vel neglectam, vel parum animadverſam, ex qua tamen plurimum Ægris emolumenti, & Artis Medicæ decoris proficiſci queat, in practico Medico deſiderarim. Eamque eſſe dico, ut qui ritè, ac piè Clinicam exercere velit, ſatagat noſcere, quale ſit de ſe in Medicina facienda commune hominum judicium.

Mirum ſane, & obſervatione dignum, quomodo Medentium ferè quiſquis, prout hac, vel illa corporis temperie à natura donatus eſt, & conſectariè prout his, vel illis animi affectibus obnoxius, ita morborum curationem ſuſcipiat, ac de illorum eventu facilè judicium ferat. Sic quoſdam præfervidi ingenii, & quibus ex maſcula bile turget Jecur, videre eſt, ubi ad Ægrum aliquem gravitèr decumbentem acciti fuerint, extemplò certa victoriæ ſpe concepta, Claſſicum canere, & ad Medicinæ armamentaria ſollicitè accurrere, licet Ægri naturam, & morbi ingenium non habeant ſatis benè perſpectum. Iſtos ſubinde, ſi quis obſiſtat, & illorum impetum parumper ſufflaminare contendat, ad ravim uſquè clamitantes audias, hoſtem quàm celerrimè conficiendum, antequam fortior invaleſcat, ſerò medicinam parari fractis, ac attritis jam viribus, *Dilationem omnem malam eſſe*, in Arte ve-

rò

rò medica peſſimam [a], ubi *Dilatio* eſt Animæ *periculum*. Ita penès iſtos nec mora, nec requies, nullæ feriæ, nullum Sabathum, nulla viſitatatio ſine aliqua novi remedii formula præſcripta. Mineralia offeruntur, ſi vegetabilia, & animalia non proficiant, compoſita, & inexplicabiles mixturæ, ſi non ſatis virium credantur habere ſimplicia, ipſa quoque alimenta variarum rerum mixtione fulciantur, nec offerri ſolent, niſi medicinale quid ſapiant; Sic aſſiduis ferè ſtimulis naturam licet repugnantem, ad pugnandum cum hoſte inteſtino compellunt. Hæc itaque virtus animi vivida, & nimia ad agendum promptitudo non rarò inofficioſa eſt, & ægri rebus non parum noxia, eoque deterior, ſi is, qui Medici officio fungitur, *recens*, ut dici ſolet, *è Lyceo venerit*, Juvenili audacia exultans, & experiundis cupidus, quanquam non deſint etiam Medici provectioris ætatis, & ſilicernio jam proximi, qui vel ob aſſuetudinem, vel ob aliquot nativæ indolis igniculos adhuc ſuperſtites, nullas cum morbo inducias paciſci volunt, ſed perpetuum bellum gerere ad internecionem uſque vel morbi, vel ægri.

Neque verò hìc mihi iis Medicis ſermo eſt,

[a] *De arte num.* 20.

qui dolo malo, ac peſſimo conſilio remedia remediis aggerant, ut Pharmacopœis, quorum gratiam demereri fœnerare eſt, gratiores ſint, ſeu ne in ſiniſtro eventu quicquam inexpertum, vel intentatum videantur reliquiſſe, hos enim ærulcatores, atque ut cum Plinio loquar, *animarum negotiatores* potius appellarim, ac ſolùm dignos, ut è Medicorum albo eradantur, ſed cum iis mihi res eſt, qui rectè, & ex arte ſe exiſtimantes, ſuo genio nimis auſcultant, & à naturalibus ſuis affectibus ſe transverſos agi patiuntur.

Aliud porrò Medentium genus eſt ab iis, qui nimis actuoſi ſunt longè diverſum; hi vultu, ſermone, inceſſu melancholiam præferentes, habent omnia ſuſpecta, & ex ſua natura meticuloſi in quocumque ferè morbo ad funeſta præſagia ſunt valdè proclives, timent quippè, ne morbus vultu placidus ſibi illudat, lentè propterea, ac ſuſpenſo pede ad morborum curationem procedunt, cuctandum rati, atque expectandum, *quid ſerus Veſper vehat*, quid dies craſtina, obſervando, num magis ſe prodat morbus, num ſat virium Naturæ ſit ad oppugnandum ſe ſola morbum, num præindicata ſit Criſis, num à catharſi, an à Venæ ſectione exordienda ſit curatio; ſic perſæ-

pè

pè ſibi moras nectendo, & prolatando occaſionem, quæ præpeti pede fugit, & agendi opportunitatem ſibi è manibus turpiter elabi patiuntur.

At qui decumbit, ſentitque in dies vires fatiſcere, atque unà illius domeſtici non ulteriùs differendum reclamant, habet hoc Medicorum genus paratas, ac veluti in numerato rationes, & argumenta, quibus talem operandi modum tueantur. Primò quidem percelebre dictum illud Q. Fabii M. quod T. Livius recenſuit, obtrudunt, (a) *Medicos, & Imperatores plus interdum quiete, quàm agendo, & movendo proficere. Tempus ut morbos facit, ita & ſolvere*, non eſſe tam facilè, ut creditur; conjecturis aſſequi, quid Natura intus moliatur, quò tendat, eam ſolam Morborum medicatricem, eſſe, cui repugnare velle, nil aliud ſit, uti ajebat Tullius, quàm *more Gigantum pugnare cum Diis*. (b)

Hæc, & ſimilia objectant, ut naturalem ſuam ſegnitiem a culpa vindicent; interea tam qui nimis operoſi ſunt, ac ſolliciti, quàm qui nimis lenti, ac ſegnes, non ſatis benè audiunt, tum apud Sapientes, tum apud vulgus, ut illi paſſim traducantur tanquam fræno, hi ve-

(a) Lib. 22. (b) De Senectute.

verò tanquam ſtimulis egentes, veluti de Ephoro, & Theopompo ſuis diſcipulis dixit Iſocrates Orator clariſſimus.

Longum eſſet recenſere ſingula ingeniorum diſcrimina, & quò quemque Natura ducat, vel trahat, penè incredibilis enim in hac re eſt varietas, adeò ut non pauciores ſint animorum, quàm corporum formæ; idem propemodum, quod in Oratoribus evenit, quorum quiſquis ſuum habet peculiare dicendi genus, ita & in Medicis obſervatur, quorum ſinguli ſuam habent ex genio medendi formam: Sunt, qui placitis ſuis mordicùs hæreant, nec tam facilè ab eo, quod ſemel ſecundum rationem ſtatuiſſe viſi fuerint, divelli poſſint, reclamante licet experientia, & Ægro in pejus ruente; ſunt, qui mobilis, & incoſtantis genii prout miteſcit, & aſperatur morbus, ſententiam & remedia in contrarium mutant; ſunt, qui ſubagreſtis, ac tetricæ naturę nihil Ægro gratificantes, vel in rebus leviſſimis, Tortorum vices ſubeunt, & Tyrannidem quamdam exercent; ſunt alii, qui nimis mites, & philantropi *cubantium delitiis ſubſcribunt*.

Quidam nimis creduli, remediorum efficaciæ multùm tribuunt, ſunt qui nihil, pyrrhoniano more ſuum illud, ἐπέχω, proferentes

&

& ut aliquid agere videantur, herbulam unam, vel alteram in jure decoquunt, & exhibent. Quoſdam obſervare eſt taciturnos, pauciloquos, dictatoriè, quid agendum ſit, præſcribentes, ſed qui de morbi natura, & præſcripto remedio rationem nullam ediſſerant; quoſdam ex adverſo multiloquos, clamoſos, aptiores potiùs, ut laboranti Lunæ, quàm dolenti Ægro ſuccurrant, decumbenti propterea non parum infeſtos, ut exindè Grecum illud manarit adagium Ἰατρὸς ἀδόλεχος νοσῦντι πάλιν νόσος h.e. Medicus loquax, Ægro alter morbus; Habet quippe medicum Forum ſuas quoque Rabulas, & loquutulejos, qui Mutam Artem loquacem fecere.

Cum autem talia paſſim eveniant, neque tantum penès locorum, & regionum diverſitatem, cum revera uti ajebat Celſus (a), aliud ſit Medicinam exercere Romæ, aliud in Ægypto, aliud in Gallia, ſed hæc obſerventur iiſdem in locis, eadem in Urbe, in Medicis, iiſdem in ſcholis inſtructis, ac veluti collactaneis, quamnam, precor, aliam cauſam, cur tam variæ, ac diverſæ ſint medendi formæ imaginari poſſumus, quàm temperamenti diverſitatem, & exinde morum diſſimilitudinem, ſic ut quiſque

(a) *In Prohemio.*

que ſui ingenii voluptati indulgeat, atque obtemperet. Rem non abſimilem in celebrioribus ſuæ ætatis Oratoribus admirabatur olim Tullius(*a*), ut hanc ob cauſam neſciret, quis eſſet Orator imitatione dignus. *Quid enim majus*, ajebat ille, *quàm cum tanta ſit inter Oratores bonos diſſimilitudo, judicare, quæ ſit optima ſpecies, & figura dicendi*! Id ipſum quantò magis admiraretur ipſe Tullius, ſi illi reviviſcere daretur, & in hoc Celeberrimo Athæneo latialis facundiæ Domicilio, tot Profeſſores de ſublimioribus Scientiis tam doctè, tam diſertè, ſed tam diverſis dicendi formis differentes unica die audiret! Cum igitur inter Medicos non vulgares, ſed probatos, & commendatione dignos, tum in prædicendis morborum eventibus, tum iiſdem curandis, tanta ubique locorum obſervetur morum diverſitas, quiſnon videt, cuique Medicinam facienti neceſſitatem incumbere, ut ad illud Oraculi Monitum Γνῶθι σεαυτόν vires, & animum intendat.

Studeat igitur quiſque, ut ſe ipſum perfectè agnoſcat, & quantum ab ea mediocritate, quæ in unaquaque re expetitur, ac præcipuè in re medica, ubi de humano corio agitur, declinet

(*a*) *De Oratore*.

net, ut ſi naturalem corporis temperiem immutare nequeat, ſaltem animi affectus prudentia medicatrice moderetur, inflectat, & ad Symmetron illud, in quo Virtus poſita eſt, paulatim deducat. Quotus enim quiſque Medicorum eſt, cui ex tam bono luto Titan præcordia finxerit, ut temperiem illam, quam Elementorum penſores ad pondus vocant, obtinverit, ut neque pluſquàm decet, promptior ſit ad agendum, neque ſegnior, neque plus æquo audax, neque magis, quàm par eſt, meticuloſus? (a) *Quiſque ſuos patitur manes*, rectè ajebat Poetarum Princeps, nulluſque ferè eſt è Medentium claſſe, qui hac in re medela non egeat; remedia verò non è decantatis Medicinæ fontibus haurienda, ſed è Moralis Phyloſophiæ Promptuariis petenda.

Hujuſmodi curationis neceſſitatem præ cæteris agnovit Galenus, ſiquidem cum elegantiſſimum Tractatum, cui titulum fecit, *Quòd animi mores ſequantur corporis temperaturam*, conſcripſiſſet, alium adjecit, *De cognoſcendis, & curandis animi morbis*. Talis equidem curatio non adeò facilis eſt, neque paucorum dierum eſt, opus illam tamen inter adynata nequaquàm reponendam eſſe, quotidiana experien-

(a) 6. *Æneidos*.

rientia ſatis commonſtrat. Quemadmodum autem Medicus; ſi quando illi ægrotare contingat, ſibi ipſi non fidit, ſed alium accerſit, à quo morboſi affectus, quo premitur, naturam dignoſcat, ita in hac re, de qua agitur, à recta ratione non aberrabit Medicus Practicus, ſi ab aliis addiſcat, qualiter ſit affectus, num Medicinam ingenuè, prudenter, & cum plauſu exerceat, quibus in rebus ex communi conſenſu delinquat, & malè audiat. Dexterè itaque, & pro re nata ab hoc, & illo quaſi ludens commune hominum judicium ſubolfaciat; ac licet non raró quædam illi parum grata ſint audienda, hilari tamen animo accipienda, non ſecùs ac Medicatæ potiones, ac ſincero examine expendenda, num vera, an ficta, num ab amico, an ab inimico pectore prodierint, atque hinc documenta pro affectibus ſuis moderandis excipere.

Quantum referat perſpectum habere, quale ſit de ſe hominum judicium, ipſemet Servator Noſter ſatis oſtendit [*a*], dum enim humana ſub imagine terras luſtraret, quamvis quis, & qualis eſſet perfectiſſimè noſſet, viſus eſt tamen aliquando ſcire optaſſe, quid de ſe ſentirent homines, cum ad diſcipulos ſuos con-

ver-

(*a*) *Divus Marcus* c. 16.

verſus illos his verbis interpellavit, *Quem di-unt eſſe filium hominis?* Licet enim interroga-ionem hanc ab eo factam velint ad eliciendam ſuis diſcipulis fidei confeſſionem, non abs e tamen fuerit hinc documentum excipere d mores noſtros componendos.

Neque pudori ſit Practico Medico quoquo-nodo perveſtigare qualis de ſe circumferatur pinio, neque ſolum quid amici ſentiant, ed quid Æmuli, quibus cum aliqua fuerit ſi. nultas; ab amicis enim laudem, quæ palato erjucunda eſt, facilè eſt re ferre, ab inimicis utem veritatem, quæ ſalubrior. Non modi: a profectò ſunt emolumenta, quæ ab inimi. is referri poſſunt, ſi quis animum rectè ad-ertat, & malo benè uti velit, *Qui enim ini-nicum habet Magiſtrum, gratis habet, ex quo ali-uid diſcat, quod amicos fugiat* [a], cæcutit enim Amicus in eo, quem adamat, uti ajebat Pla-o, qui enim livore tangitur ea, quæ laudan-la ſunt, vel ſicco pede præterit, aut exte-uat, quæ verò vitium ſonant, ampliat, ac pargit in vulgus. Ita verò naturæ humanæ mbecillitate, aut malignitate comparatum ſt, ut aliena vitia lynceis oculis perſpicia-nus, noſtra verò lippis, nec videamus *man-*

ti-

(a) *Plutar. de emolu. ab inim. capien.*

ticæ quod in tergo, eſt,(*a*) ut vetus fert parœmia.

Neque peritorum Medicæ Facultatis tantùm, ſed cæterorum quoque; quos in aliis Scientiarum generibus fama commendet, Sententiam ſcrutari, ſalutare conſilium fuerit, quin populariuin quoque ſenſa explorare, non inutilis erit indago, prudentia enim, & recti cognitio non ſolis literarum Cultoribus mancipio datur, ſed plebeis quoque, quibus mira ſagacitas in rebus ſuis agendis ineſt, literatis ipſis non rarò invidenda. (*b*) Pomponium ſecundum Tragædiarum Scriptorem referunt tantum populari judicio tribuiſſe, ut quoties aliquis ex ejus amicis illi Suaſor eſſet, ut aliquod ex ſcriptis tolleret, ipſe verò retinendum arbitraretur, ſolitum dicere fuiſſe, *Ad populum provoco, atque ita Populi vel aſſenſu vel ſilentio, aut ſuam, aut amici ſententiam ſequutum.*

Pictoribus quoque olìm id moris fuit, ut poſt tabulas palàm expoſitas laterent, ut non tàm curioſitatis, quàm emendationis ſtudio prætereuntium judicium auſcultarent, ut de Phydia perhibent, [*c*] qui cum Jovis imaginem abſolviſſet, illam hominibus viſendam oſtendit,

(*a*) *Catullus.* [*b*] *Plin. Jun. lib. 1. Ep. 17.*
[*c*] *Luc. de imag.*

dit, ipſum verò poſt januam attendiſſe, quid quiſque ſpectantium laudaret, aut reprehenderet, quibus digreſſis ad populi judicium, & opinionem imaginem emendaſſe; *Neque enim exiſtimabat mediocre, aut contemnendum eſſe populi numeroſi conſilium*; verum quippe, & Oraculi loco, præcipuè quod morum correctionem attinet, habitum eſt dictum illud, *Nemo populum, populus neminem fefellit*.

Quiſquis igitur Medicæ praxi ſe devoverit ad mendum illud, in quod omnium oculi offendant, emendandum totis viribus intendat, ut id, quod in corporis conſtitutione à Natura non impetrarit, propria virtute animo ſuo adſciſcat. Medicus itaque Practicus, cui non vile lucrum, ſed ægrorum ſalus, & proprii nominis exiſtimatio curæ fuerit, ad publicam hominum cenſuram, tanquam ad Speculum ſuos componat affectus, ſique intelligat nimiam ſuam alacritatem, & in agendo celeritatem damnari, illam pauliſper compeſcat, & lentè feſtinare perdiſcat, ſi nimiam tarditatem improbari, & morum ſeveritatem faſtidiri torporem ſuum excutiat, & comitatem, quantum licet, ſibi adiiciat, atque ut dici ſolet, *Gratiis litet*. Habent enim id Medici, quos vel in conceptu, vel ortu Sa-

turni Sydus afflaverit, ut non adeò gratus ſit illorum acceſſus, & conſuetudo, qualis eſt eorum, quibus ſub feliciori aſtro natis amænum ingenium Natura indulſerit. Quod forſan in hanc rem eleganti dicto innuere voluit Clariſſimus Orator, *In quibuſdam Virtutes gratiam non habent, in quibuſdam vitia delectant.* (a)

Medicus itaque ſic compoſitus talis erit, qualem optabat Pindarus, ἐπιχειρότατον hoc eſt ad manus promptiſſimum, ſic enim agendi opportunitatem agnoſcet, quando ſcilicet properandum, quando cunctandum, quando periclitari, quando morbi impetum eludere oporteat, quo pacto Quinti Fabii Maximi, & Marcelli laudes ſibi adiiciet, quorum unus Romanæ Reipublicæ Clypeus, alter Enſis dicebatur.

Quod verò præcipuum eſt, altercationes, ac lites ſummoperè cavebit, ubi cum aliis Medicis conſulere oporteat, malum ſatis frequens, quod in Medicina *ſemper damnabitur, & ſemper retinebitur*. Nihil eſſe, quod Medicam Artem magis dehoneſtet, & impoſturæ ſimilem faciat, quàm crebras Clinicorum concertationes, ac rixas, non raro coram Ægris ipſis, & ubi de aliquo remedio deliberandum

ſit,

(a) *Quintil. Lib.* 11. *inſtitutionum.*

ſit, ſatis liquet, *nemine idem ſentiente, ne alterius videatur acceſſio*, quod non tam in Artis infirmitatem, & incertitudinem acceptum referri debet, quàm in odia, quæ Medici ipſi tunc magis exercent, ac pandunt, quando occultanda eſſent, aut ſalutem ad tempus ſeponenda. Ariſtides, ac Temiſtocles duo apud Athenienſes principes Viri, & ad præcipua Reipublicæ munia deligi ſoliti, apertis odiis ob æmulam Virtutem ſeſe ad invicèm inflectabantur, [a] *quoties tamen in legationem, vel expeditionem aliquam proficiſcerentur, deponebant ad fines ſimultatem, quam reverſi reſumebant*. Egregium ſanè Medicis documentum, ubi ad conſultandum, atq; Ægrum aliquem curandum unà conveniant.

ORA-

(a) *Plutarcus in Præceptis politicis*.

ORATIO SEPTIMA

Antiquitatis, & Novitatis Studio Medicum Perfici.

Die XV. Novemb. Anno MDCCV.

SI olìm, cum nondum intra Urbes, & Oppida concluſi homines per agros palantes ævum traducerent, Artes quaſcunque, ac eas præcipuè, quarum magis neceſſarius eſſet uſus, magnis honoribus exceptas fuiſſe, ac illarum Inventores à bona poſteritate in Deorum cœtum relatos quandoque legimus, nihil omninò admirari ſolemus A. N. Quo enim, precor, à ferarum victu differret humanum genus, niſi repertæ fuiſſent Artes, quarum beneficio ſocialem vitam, qua nihil in terris beatiùs eſt. degeremus! Artium porrò quaſdam à primæva ſua dignitate, & exiſti-

mationе deſciviſſe, ſive ob ſolitam rerum viciſſitudinem, ſive ob Hominum ſocordiam, uti conqueſtus eſt, qui de cauſis corruptæ Eloquentiæ ſcripſit, neque pariter admirationi eſſe conſuevit. Quòd verò ingenuæ quædam, ac honeſtæ Diſciplinæ tunc primùm neglectui eſſe cæperint, cum ſummum penè perfectionis culmen pertigerint, cui infortunio præ cæteris maximè obnoxia eſt Ars Medica, id unum eſt, quod nec ſatis admirari ſoleo, nec parum dolere poſſum. Medicina olìm cum ruditatis multum, & opere, & ſermone præferret, ac fidenter magis, quàm ſcienter de partium ſtructura, & uſu, de morborum natura, ac indole, de remediorum poteſtate, tum coram Ægris in Conſultationibus, tum in Lyceis declamaret, magna præmia, & magnos honores promeruit, adeò ut Medico prætereunti quilibet vir honeſtus caput aperiret, ac de via decederet; modò eadem poſt tot exantlatos labores, poſt tot glorioſa Inventa, cum non ampliùs analogiſmis, ſed apodicticè procedat, imò oculata fide indigitet, quale ſit verum Naturæ regimen, qualis Cerebri, partium ſpiritalium, Cordis, inferiorum Viſcerum, & cujuſque minimæ partis vera conformatio, & officium, ubi nam cubent gravio-

viores morborum peſtes, ac ingenuè confeſſa quo uſque protendatur remediorum virtus, ridetur, deſpicitur, ac tanquam Ars ſervilis traducitur, quam non ampliùs, ut olím, dignentur patritiæ manus attingere. At quid hoc rei eſt unquam? Num corruptos Seculi mores, ac temporum noſtrorum barbariem culpare liceat? abſit. Quandonam enim unquam literatior fuit Mundus! Quanam ætate tam unanimi ubiq; terrarum conſenſu à doctis Viris deſudatum eſt ad priſcum literis honorem reſtituendum! Mihi equidem circa hujuſmodi contemptum, & tam proſtratam Medicæ Artis exiſtimationem animum intendenti cum variæ, ac diverſæ obverſarentur cauſæ, potiſſimam eſſe credidi perpetua ferè inter Profeſſores ipſos diſſidia, ac præcipuè Antiquitatis, & Novitatis contraria ſtudia, adeò ut Medici in binas veluti acies, tanquàm dimicaturi diſceſſerint, quarum unà Veterum doctrinam pęnè adoret, & mordicùs retinendam velit, novam autem deſpiciat, altera verò auctoritatis jugo excuſſo, ſoli rationi, & autopſiæ auſcultandum aſſerat; unde factum, ut cùm ſapientes Viri, tum plebei quoque homines, qui haſce concertationes norunt, & quandoque audiunt, ſtomachentur, & Medi-

cinam ab arte captatoria, vel parum, vel nihil differre exiſtiment. Vobiſcum itaque hac mea parænetica Oratione mihi res erit, Ornatiſſimi Philiatri, ut ſi forte labes iſta animos veſtros irrepſerit, illam elvam, & abſtergam, oſtenſurus Antiquitatis, & Novitatis ſtudio Medicum perfici.

Quàm graves turbas in politico regimine ferè ſemper ciere conſueverint rerum Novitates, ubi quis nimirum veteres mores, ac leges abrogare, ac novas, licet poſtmodum in majora commoda ceſſuras, inferre pertentarit, jam ſatis, præter experientiam ipſam, cùm veteres, tum recentes hiſtoriæ loquuntur. Magni quippe ſemper intereſſe credi, tum eſt, qualemcunque Civitatis ſtatum, dummodo quietum, integrum ſervare, (a) quam ob cauſam Romæ olim libros de Sacrorum origine in Sepulcro Numæ Pompilii à bubulco repertos, Senatus cremari juſſit, ne ſi ad vulgi manus deveniſſent, cum abſurda quædam in iis continerentur, popularem ſtatum perturbarent. Quibus inteſtinis motibus, exacto nuper Seculo, concuſſa fuerit Medicorum Reſpublica, ubi primùm ab Anglico Cœlo celeberrimum illud Phœnomenon circularis ſan-

[a] *Div. Auguſt. de Civit. Dei lib. 7. cap. 34.*

ſanguinis motus apparuit, quod Medicorum non paucos in ſui admirationem, & amorem pellexit, jam ſatis perſpectum eſt, ut nihil magis. Ad novum enim illius lumen cœcutientes, ac penè inſanientes docti alioquin Viri clamitare cæperunt, fatuum Ignem illud eſſe citò deſiturum, ac purum prurientis ingenii Commentum, quo ſtante brevi totam Medicinam everſum iri neceſſum eſſet. Diù equidem, & acriter utrinque pugnatum eſt, verùm, ut olìm de Romanorum bellis civilibus,

Bella geri placuit nullos habitura triumphos.

Sicuti enim Veteris Medicinæ Aſſertoribus nequaquàm datum eſt, tam egregium, & frugiferum Inventum, multaque alia, quæ exinde Scrutatorum æmula virtus aperuit, evertere; ita neque illis priſcam Medicinam adeò convellere, ut licet multum de illius amplitudine detractum fuerit, adhuc tamen multum honoris, ac dignitatis, illi non ſuperſit. Quoniam autem res nondum ſatis benè ſunt compoſitæ, & quibuſdam in locis contentioſum hunc funem ducere libido eſt, propterea prudentis, ac ingenui Medici, qui ſolius Veritatis conquirendæ ſtudio teneatur, erit, ita ſe gerere, ut ſine partium ſtudio, ſine offenſa poſſit utriuſque Provinciæ fines longè, la-

tèque diſcurrere, eaque ſibi comparare; quæ non ſolùm ad Medicam Eruditionem faciant, ſed quæ ad Medicinam ritè, & cum laude exercendam conducant.

Ampliſſimus autem ad id patebit campus, nam ex ſolo Hippocrate quantum bonæ, ac ſinceræ frugis licebit colligere! quot documenta, imò quot Oracula ad morbos prænoſcendos, & fugandos quoque, ab inexhauſto illius penu haberi poſſunt! Nemo ad illum accedit, quin doctior abeat, nihil eſt, quod quis diſcere velit, quod ille docere non poſſit (a). Experientiſſimus hic Senex, qui ſatis norat, quantum juxta locorum, & regionum natura Medicina differet, tanti tamen ſua documenta ad morbos prænoſcendos fecit, ut Vir alioquin modeſtiſſimus literis prodere veritus non fuerit, illa vera eſſe, & in Lybia, & in Delo, & in Scythia, hoc eſt in calidis, temperatis, & frigidis regionibus. Quàm doctè porrò, quàm eleganter Celſus, quem Latinum Hippopocratem vocant, Medicum inſtruit, imò ſi lubet, expertum Chirurgum facit! quid autem è Galeni, non dicam Operibus, ſed Bibliotheca ſperare non liceat, ſi quis illam modò pulverulentam excutiat, ſivè raram, & pe-

re-

(a) *Hippoc. lib. Prænot. num. 27.*

regrinam eruditionem circa Phyloſophorum, & Medicorum placita, ſive particulares caſus, & medicas hiſtorias, ſive egregia documenta pro reparanda, ſive pro tuenda valetudine exoptet. Neque irritus labor fuerit Arabum Sapientiam deguſtaſſe, aliorumq; Scriptorum, qui poſtmodùm per tot Secula commentaria ſua poſteritati tradidere. Nolim tamen, quis putet, velle me, quod Medicus, qualem pero. pto, exactè calleat, *ut digitos, ungueſque ſuos*, quidquid apud hujuſmodi Auctores ſcriptum reperitur. Etenim, cum ob antiquum illud ſcribendi Cacoethes, quod noſtra ætate non parùm perfrixiſſe viſum eſt, magna ſit librorum turba, quæ diſcentem potiùs oneret, quàm inſtruat, nimis improbus labor eſſet, velle in cunctis diſquirere, quid boni reperiatur, niſi interdum contingeret erronea quædam dogmata, & ſupervacua diſcere, mox dediſcenda. Medicus tamen à bono Præceptore inſtitutus facilè noſcet, quos libros attentè legat, quos obiter excurrat, & quorum, ne hoſpes in Medicina videatur, ſolam nomenclaturam habere ſufficiat.

Haud ſecùs bonum Medicum novitatis ſtudioſum eſſe, & decet, & neceſſe eſt. Quot beneficia, & inopinata commoda ex abdita-

rum

rum rerum ſtudio, atque ſcrutamine ad perficiendas Artes proficiſci ſoleant, ſola Magnetis ad Polum cognita converſio, cujus beneficio per ampla Oceani ſpatia *extra Anni, Soliſque vias*, oculis non ad Aſtra, ſed ad Verſoriam intentis, licet diſcurrere, ſatis palam fecit. Curioſitas equidem Ignorantiæ filia dicitur, ſed poſteà Sapientiæ Mater evadit, Niſi tam curioſa indagine tot Scrutatores, quos habuit fortunatiſſimum præcedens Seculum, nobis aperuiſſent, quomodo, quibuſve legibus in orbem feratur ſanguis, per quos ductus chyloſus latex, lympha, aliæque fluidæ ſubſtantiæ ſuos abſolvant motus, qualis ſit partium ſolidarum configuratio, & uſus, qualiſve earum ad invicem harmonia, quænam vis cunctos infuſa per Artus corpoream molem agitet, quanta rerum caligo nos teneret? adhuc inter antiqua ſomnia verſaremur inter facultates Tractrices, Retentrices, multaſque alias tum ſocias, tum famulas; adhuc inter primarum qualitatum repagula Phyſiologica, & Pathologica coerceretur Doctrina; adhuc Jecur infectorio munere candidam chyli veſtem in purpuream verteret; adhuc Lien peculiarem ſuccum ſtomacho pro acetario ad excitandam Orexim

ſuf-

ſuffunderet ; adhuc Pancreas , cœteræque glandulæ ſub vili miniſterio fulciendi Vaſa laborarent ; adhuc ad Cor tantummodò perfrigerandum, & extrudendas fuligines anhelarent Pulmones. Adhuc, cæcorum ad inſtar, cum morbis congrederemur.

Quoniam autem Proſectorum induſtria, manibus ferro, oculiſque microſcopio armatis, tam altè in Regnum Naturæ penetratum eſt, imò Natura ipſa, quæ nobis antea tot variis formis illudere conſueverat, tandem non ſecus ac Virgilii Protheus, tortura, & vinclis in vivorum anatome verum fateri coacta eſt, modo ad oppugnandos morbos, ratione duce, & auſpice procedimus, ut Pharmaceuticam rationalem, Chirurgiam, & rationalem quoque Diætam teneamus. Sit autem, quod non abnuo, non ignotum prorſus fuiſſe veteribus ſanguinis in orbem motum, aliaque Inventa, quæ modo habemus, non niſi obſcurè tamen, ac ſine uſu ea noverunt, quæ nos tam magno emolumento, tam manifeſta ac clara luce, conſpicimus, ut non ineptè Prophetæ dictum illud pronunciari poſſit. *Seniores ſomnia ſomniaverunt, juniores autem viſiones viderunt*.(a) Hinc diſcere liceat,

(a) *Joel. 2.*

ceat, Ornatiſſimi Philiatri, quantum interſit nova Documenta, non ſolùm nudè, & ſimpliciter cognita, ſed ritè habere perſpecta, ad quæ extra omnem controverſiæ aleam poſita, ac veluti ad Policleti regulam referre liceat, quidquid ſcriptum reperitur. Non ſatis itaque fuerit ab antiquis Fontibus Medicinam hauſiſſe, ſed neceſſe quoque eſt puros, ac ſecuros latices deguſtaſſe, quos novæ ſcaturigines tam larga vena effudère. Ex novarum itaque, & antiquarum rerum peritia, bonus, ac verus conflatur Medicus, qui ſciat, qualis fuerit Medicinæ ortus, & progreſſus: qualis præſens illius ſtatus, ac, ſi licet, divinare etiam, qualis futurus ſit. Hoc eſt vere Medicam Artem profiteri, nequaquam verò in Veterum decreta ſolumodo juraſſe, ac variis textuum interpretationibus, idem agere, quod veteramentarii Sutores, *Dentibus antiquas ſoliti producere pelles*, aut ejuratis Galeni, aliorumque Doctrinis, ſolam novitatem affectare.

Quanquam, ſi rem attentè expendamus, uſitata iſthæc Antiquitatis, & Novitatis Vocabula non rarò nobis imponunt, dum rebus antiquiſſimis, antea à nobis ignoratis novarum rerum nomina imponimus; ſic novum m

vum Orbem eam Mundi partem vocamus, quam rerum Univerſitati coævam primus omnium Columbus navigatione nulli antea pertentata aperuit; ſic novos Planetas Corpora illa cœleſtia dicimus, quæ à Mundi origine mortalium obtutui inconſpicua, Galilæus, Vir ſanè Lynceus, oculis Teleſcopio munitis viſenda præbuit, atque ut ea ſplendidiora redderet, regio Mediceæ Familiæ cognomento inſignivit; ſic verbo rei parum congruo primas Mundi ætates antiqua tempora vocamus, cum verè noſtra tempora antiqua dici mereantur, & Mundi grandævitas in dies major ſemper futura ſit, exordio ſcilicet, uti fas eſt, ab Univerſi fabrica deducto, Non ſunt igitur tanti facienda Antiquitatis, & Novitatis nomina, ut vos O.D. à Veritatis ſtudio, quod unicum eſſe debet, abducant, ac tranſverſos in rixas, ac ſimultates agant. Id enim, quod à nobis novum dicitur, ſi verum eſt, antiquum eſt; quid enim veritate antiquius!

Ad evoluenda igitur tam priſcæ, quàm novæ Medicinæ ſelectiora monumenta vires, ac animos intendite; Vobis exemplo ſint cæterarum Facultatum cultores. Quibus volupe eſt Poeſi indulgere, num ſolùm Virgilium

lium, Horatium, Ovidium, alioſque illoru
temporum [ut intra Auſoniæ fines, intacti
Græciæ litoribus conſiſtamus] colere, & le
ctitare cenſendum eſt? an non etiam claric
res Poetas, quos habuere poſteriora Secul
uti Pontanum Actium Sincerum, atque eo
etiam, quos hàbet ætas hæc noſtra? D
Poetarum Principe ſatis conſtat, illum, &
ſuorum, & antiquiorum temporum Poeta
coluiſſe, atque Ennii carminibus apprim
oblectatum fuiſſe, cumque ab eo quærere
tur, quid in obſoleto Poeta reperiret, *Au*
rum inquit, ex Ennii ſtercore colligo.

Quiſnam Philoſophus eſt, qui poſtquam
Ariſtotelis opera ſatis verſarit, (ſit tame
ſapiat, ac verè Philoſophus h. e. Sapienti
amans dici optet) experiri etiam non velit
qualis ſit Philoſophorum noſtræ ætatis Do
ctrina? Quiſnam Mathematicum ſe profitea
tur, & ſolius Euclidis elementis contentum di
cat, Galilei autem, & Borelli ſapientiam de
guſtare non dignetur. Aut quis Geographia
ſtudioſus eſt, qui ſolas Ptolomæi tabulas
ubi antiquus Orbis deſcribitur, obſervarit
ac nunquam exactiſſimas, & elegantiſſimas
quas modò habemus, mappas luſtrarit, ubi tum
antiquus, tum novus Orbis magno menti
& ocu-

& oculorum oblectamento delineatus viſitur?

Verùm ut quid externa exempla conquirimus, cum domeſtica abundè ſuppetant? (*a*) Magnus Hippocrates Medicæ Artis conditor ſimul, & Stator, ſicuti novitatis ſtudium commendavit, ubi Democritum convenit animalium Corpora diſſecantem, ut amentiæ ſedem diſquireret, ita neque priſcam Medicinam abhorruit, librum enim de veteri Medicina conſcripſit, parvum quidem, ſed aureolum, quem totum ſui juris fecere Hermeticorum Alumni. (*b*) Galenus quoque in ſuis, quas ſuſcepit, peregrinationibus, ſe non parum novarum rerum ſtudioſum oſtendit. Vir iſte ſolertiſſimus Deſtillatoriam Artem mente concipiens in votis habuit, ut modum ſciret, quo pars Vini meracior, & tenujor à craſſioribus ſecerni poſſit, ſicuti Butyrum à lacte ſeparatur, imò non levem gratiam iis habiturum ſe dixit, qui tale mechanicum inſtrumentum ſibi oſtenderent.

Doctiſſimus Mercurialis [ut novos quoque Scriptores in ſcenam producamus] multa quidem cedro digna Volumina conſcripſit,

[*a*] *In Epiſt.*
[*b*] *De ſimpl. Med. Facul. lib. 1. cap. 17.*

pſit, aſt quantum dignitatis, & claritudinis nomini ſuo adſcivit ſolo Artis Gymnaſticæ libro, ubi modum, ac leges patefecit, quibus Veteres corpora ſua exercerent, non ſolùm ad publica ſpectacula, ſed ad ſalubritatem, & decorationem conciliandam, qualem Artem noſtra ætate penè obſoletam Majores noſtri tanti fecere, ut illi ad Juventutem exercendam, ſuos Pædotribas, & Gymnaſiarchas præficerent, quos inter olim percelebris fuit Herodicus Hippocratis Præceptor, qui Platone referente, Artis Gymnaſticæ beneficio licet ſemper valetudinarius, vitam ad ultimam ſenectam produxit. (*a*) Thomas Bartolinus Haffnienſis Academiæ clariſſimum lumen Novitatis, ſi quis alius, ſtudioſiſſimus Cultor, cum repertis vaſis Lymphaticis magnum ſibi nomen comparaſſet, ut in Anatomico Theatro inter novarum rerum Inventores in decimo quarto gradu ſedere poſſet, ad illuſtrandam antiquitatem animo converſo, egregium Opus de Veterum puerperiis ad umbilicum penè perduxerat, aſt illius Gloriæ Vulcanus invidit, qui ejuſdem inſigni Bibliotecha exuſta, id quidem obtinuit, ut hoc tam præſtanti Opere

re

(*a*) *De Rep. Dialogo 3.*

re careat poſteritas, ſed non ut illius aboleatur memoria, ac deſiderium.

Quantum igitur à Medicæ Artis Procerum Veſtigiis aberrent, tum ii, quorum palato ſolùm arrident, quæ novitatem ſapiunt, & fatua videntur, quæ Antiquitatem redolent, tum ii, qui cum Veterum ſalivam ſemel combiberint, reliqua omnia faſtidiunt, ſatis liquet. Quoties aliquem pro dignitate priſcæ Medicinæ reparanda perorantem audio, mihi Symmachum Romæ Præfectum declamantem audire videor, qui cum Deorum cultum deſeri, ac omnes ad Chriſtianam Religionem confluere videret, magna facundia, ac delenificis verbis ſuadebat, ut in Curia Ara vetus Deæ Victoriæ inſtauraretur, cui poſtea D. Ambroſius non minùs elegantem, quam doctam, & nervoſam Orationem repoſuit.

Haud aliter ſine ſtomacho audire non liceat, qui omnem Veterum doctrinam, tanquam falſis theoriis ſuperſtructam è Scholis proſcriptam vellent, non ſecùs, ac ſi cuncta omnia, quæ novi Scriptores literis mandarint, tam firmo ſtent talo, ut aliquando è ſua dignitate cadere nequeant. Ut unicam rem pertingam, paucis ab hinc annis

Scholæ totæ erant in fermentis, ut nihil aliud creparent Cathedræ, quàm fermentationem, qua naturalem partium œconomiam exponerent; modo ad Piſtores ablegatis omnibus penè fermentis, naturales functiones per ſimplicem texturam, configurationem, & mechaniſmum explicantur. Suos igitur manes nova quoque patitur Medicina, & non pauca illius dogmata, quæ multo plauſu excepta ſunt, forſan aliquando ab Aula recedent, & quæ exulare juſſa fuerant, in gratiam redibunt. Aſt ſive illorum ignavia, qui Medicinam diſcunt, & Artem ſuapte natura longam, brevem fieri vellent, in cauſa eſt, ut medio in curſu conſiſtant, ſive varia, & diverſa in Scholis Juvenum inſtitutio effecit, ut Medicæ Artis Alumni Nutricos ſuos nimis diligant, & ab illorum præceptis ne hilum quidem diſcedant; ſed forſan Tempus veritatis Parens, & diuturnarum ægritudinum verus Medicus huic malo medelam aliquam adferet.

Utriuſque juris igitur Medici antiqui, & novi peritum eſſe oportet Jatricæ facultatis Profeſſorem, nullique ſectæ mancipatum *Sanus homo, qui & bene valet, & ſuæ ſpontis, eſt, nullis obligare ſe legibus debet. Hunc oportet*

tet varium habere vitæ genus, modò ruri eſſe, modò in Urbe, nullum cibi genus fugere (a); Sic olìm Celſus de Homine ſano, & libero; id ipſum quoque de Medico ingenuo, & cui ſanum ſit ſynciput, proferre liceat, nimirum quòd liberè ſentiendi integram poteſtatem ſervet, nullumque doctrinæ genus abhorreat, dummodò rationi, & experientiæ reſpondeat. Etenim ſicuti in Nummis non elegantia, neque num recens, an multò ante percuſſi fuerint, ſed bonitas, & pondus ſpectatur, ita & de libris idem judicium eſto. [b]*Qui veteri vino utuntur, ſapientes puto*, ajebat Comicus; rectè quidem, niſi tamen vinum in vappam, ſeu acorem tranſierit; non minùs tamen Sapientes judicandi, qui recenti utuntur vino, ſi defæcatum fuerit; hoc enim vini genus plus nutrit, multòque plus ſpiritus ab eo elicitur. Non mediocri autem oblectamento Vobis erit, Studioſiſſimi Juvenes, ab antiquis lectionibus ad novas migrare, à Sylvis poſt longam venationem ad culta Novalia, unde amplæ ſegetes haberi poſſint, ſic quotieſcunque ad Veterum Menſas, ubi aliquantò craſſiores Cibi offeruntur, Vos ſaturos noveritis, liceat Vobis ad Scripto-

 rum

(a) *Celſus lib. 1. cap. 1.*
(b *Plaut. in Prologo Caſinæ.*

rum noſtræ ætatis Sympoſia divertere, ubi elegantiores, & ſapidiores præſto ſunt epulæ, quæ magis ad ſtomachum faciunt, & concoctu faciliores ſunt.

Neque vero cuiquam ex Vobis, O. D. pudori ſit ſuis opinionibus, quas diu foverit interdum nuncium remittere, ſi ad lydium veritatis lapidem non ſatis reſpondeant; perſæpè enim fit, ut nonnulli id, quo imbuti fuerint, arctè retineant, vel quia vereantur, ne inconſtantes, ac transfugæ dici queant,

Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere, Senes perdenda fateri [a]

Non deſunt Doctiſſimorum Virorum exempla, qui opinionibus ſuis, falſas deprehenderint, non ſolùm vale dixerint, ſed retractionum libros ediderint, uti inter Sacros Scriptores D. Auguſtinus, ac inter noſtros F. Plempius, qui eam, quam de ſanguinis circulari motu doctrinam evertere contenderat, ſolidis rationum momentis ſtatuminare connixus eſt, adeò verum eſt ſæpènumerò fieri, veluti ajebat Terentianus Senex, *ut illa, quæ te ſcire credas, neſcias, & quæ putaris prima, in experiundo repudies.* (b)

Exem-

(a) *Hor. lib. 2. Epiſt.* (b) *In Adelelphi Actu pr.*

Exemplaria igitur, tum vetera, tum nova *Nocturna verſate manu, verſate diurna*, & quidquid bonæ frugis illis ineſt, ſine partium ſtudio colligite, atque aſſervate. Fas ſit Veterum Sapientiam admirari, non ita tamen ut noſtrorum temporum deſpiciantur ingenia; ceſſent tandem odia, ceſſent convitia, quibus utraque pars damnatur, neutra abſolvitur. Suus apud vos novis Scriptoribus, qui Medicinæ pomæria tam amplè, tam feliciter protenderunt, perſtet honos, & cultus; Priſcis quoque Auctoribus, quorum humeris nos inſidentes tam longè proſpeximus, ſuus habeatur honos, & gratia. Licet autem illi humani aliquid interdum paſſi fuerint, erronea quædam dogmata tradendo, non idcircò deſpuenda ſunt illorum opera, tanquam prorſus infrugifera: fateri enim licet ingenioſa fuiſſe, in tanta tunc temporis obſcuritate illorum figmenta, quibus ſi non laus, ſaltèm neque debeatur contemptus. Lubet hic referre Plinii Junioris verba, quibus amicum ſuum in Achajam proficiſcentem admonitum voluit, ſuſceptam Provinciam rectè admiſtraret *ſuus apud te*, ajebat ille, *ſit honos Antiquitatis, ſit ingentibus factis, ſit Fabulis quoque.* (a)

(a) *Plinius lib. 8. Epiſt. 24.*

ORATIO OCTAVA

In Medicina facienda remediorum ſimplicitatem Operoſæ Compoſitioni Præferendam.

Habita die 5. Novembris MDCCVI.

QUotieſcunque mecum ipſe A. N. ad eam Facultatem, quam publicè profiteri datum eſt, animum adverto, ac perpendo, quàm gravis, quàm numeroſa morborum cohors humano generi incubuerit, atque illud malè plectat, ex adverſo autem quàm parum firmis præſidiis ad tot hoſtes propulſandos Natura nos communierit, magna equidem me corripit commiſeratio, tum mortalitatis noſtræ, cui à tam infeſta, & ſubdola ſtirpe nulla unquam pax fida, nulla ſecuritas, tum Medicæ Artis, quæ cum non ſemper præſtare valeat, quo acer-

biùs

biùs interdum ab illa exigitur, probris, & conviciis paſſim impetitur, quaſi Ars illuſoria ſit, aut adeò infirma, ut & ipſa quoque medela indigeat. Scitè quidem, ac eleganter pronunciavit olim egregius Scriptor, *Natura infirmitatis humanæ tardiora eſſe Remedia, quàm mala* (*a*): quod dictum meherclè, quamvis ab Auctore ſuo ita fuerit prolatum, ut ad res quaſcunque, tum publicas, tum privatas accommodari queat, rei medicæ tamen adeò proprium eſt, ut cuncta Remedia, quæ hactenus excogitata, & reperta fuere, ad congredien dum cum morbis non niſi claudo pede incedant. Febris Furiarum maxima funereis facibus armata, quàm properè humana corpora depaſcitur, atque abſumit! at præſidia, quæ ad febrile incendium ſin extinguendum, ſaltem ſufflaminandum opponimus, tantò tardiora ſunt, quantò unda eſt tardior igne. Symplex afflatus apoplecticus fulminis ad inſtar hominem, ut ut robuſtum, temporis momento exanimat, atque proſternit; quale autem habemus Remedium licet de volatilium familia, quod tàm gravis affectus in agendo pernicitatem æquare valeat? In iis quoque morbis, qui lentè, & laneò pede, ut dici ſolet, pro-

(*a*) *Tacit. in vita Julii Agricolæ.*

procedunt, antequam erumpant, & diritatem ſuam prodant, qualis eſt hydrophobia ex rabidi canis morſu, ſtupet attonita Ars Medica, & plerumque neſcit, quomodo venienti morbo occurrat. Ita eſt profectò A. O. ſingula percurramus morborum genera, vero veriùs deprehendemus, tardiora eſſe Remedia, quàm mala. Verùm iſtud etiam utcumque ferendum eſſet, quando in Orbem terrarum, ceu in arenam hac lege deſcendimus, ut nobis levi Armatura inſtructis cum truculentis morborum feris continuò ſit depugnandum; at quod magis dolendum, & diſſimulare non liceat, eſt, quod non rarò noſtra culpa fit, ut tardiora ſint Remedia, ſi malis conferantur, quàm quòd revera talia ſint nata, dum illa ad invicem permiſcendo, confundendo, corrumpimus, eviramus, ac talia reddimus, ut cum intra vitæ hoſpitia fuerint admiſſa, inter ſe potiùs, quàm cum Morbo, & cauſa morbifica pugnam ineant. Providæ quidem, ac ſatis benignè Natura nobiſcum egerat, dum nobis quidem ignoto, ſed ſubtiliſſimo magiſterio innoxia Remedia elaboraverat, imò notis quibuſdam, & lineamentis diſtinxerat, ut facilè, & ipſo obtutu peritus Obſervator poſſet internoſcere, qualem plantam ſibi cognatam,
& men-

& mendicatricem pars quælibet corporis fuerit ſortita, niſi in noſtram perniciem convertere lubuiſſet; quæ in ſalubritaris gratiam fuerant ſabrefacta. Jam tenetis video, O. D., quid velim, quid mediter, non niſi ſcilicet, ut quando Practicæ Medicinæ tradendæ mihi munus incumbit, rationum momentis oſtendam, in aggredienda morborum curatione, Remediorum ſimplicitatem nimis operoſæ compoſitioni præferendam.

Medicinam ſolius Divinæ beneficentiæ, ad malorum, quibus conflictamur, lenimen aliquod, donum eſſe ex ſacrorum Codicum teſtimonio ſatis conſtat, quod ipſum Ethnici quoque ſenſere, qui proverbiali dicto Medicamenta Θεῶν χεῖρες h. e. Deorum manus appellarunt. Non ſunt ergo Medicamenta humanæ conjecturæ Opus, ſi Divinum ſunt Magiſterium; ad Medentium ſolertiam ſolumodò ſpectaret amplum Naturæ Regnum perluſtrare, ac diligenter ſcrutari, quænam ſint Remedia ad particulares corporis affectus ſanandos nata, multiplici nimirum experimento, & accurata obſervatione, uti olìm priſcis Medicinæ Parentibus laudabili inſtituto mos fuit. [a] *Gloria Dei eſt rem celare, Gloria Regis inveſtigare,*

(a) *Prover. cap. 25.*

re, ſic olìm humanæ Sapientiæ Promocondus Salomon. Summus rerum Opifex, tanquam ludens in Orbe terrarum, in ſinu vegetabilium, Animalium, & Mineralium arcanas vires occuluit, ut eſſet hominibus, unde ingenium, ac induſtriam exercerent, & rerum Virtutes abſconditas in apricum eruerent. Aſt minus periti Artifices nobis videmur, niſi prælongas, ac interdum etiam ſcriptas à tergo Schedas apud ægros relinquamus, & in ſimplici quoque affectu non ſolum ſimplicia ſimplicibus, ſed etiam compoſita compoſitis permiſceamus. Non multum equidem hac in re abſimiles ſumus Pictoribus, qui ſiniſtra manu tabellam, dextra pennicillum gerentes, toti ſunt in permiſcendis coloribus, hoc tamen diſcrimine, quòd illorum obtutui extemplò ſe prodit nova coloris ſpecies, nobis autem neque ſenſuum miniſterio, neque ratiocinantis facultatis ope conceſſum eſt, noſſe tam facilè, quale ſit concretum, quod ex confuſanea Remediorum turba emergat.

Elenchum ſanè magnum admittit, & mendosè colligit quiſquis ex qualitatibus, quæ rebus miſcibilibus inſunt, inferre velit, eaſdem proportionatè in mixto corpore reperiri, cum in novo producto præter nativas qualitates inſigni-

ſigniter fractas, perſæpè aliæ omnino diverſæ, interdum etiam virulentæ caput exerant. Ex binis liquoribus pellucidis, ſi unà permiſceantur, corpus opacum aeri ſatis vulgare experimentum eſt, ut in ſcriptorio attramento. (a) Binas pariter fluidas ſubſtantias in ipſo permixtionis actu in ſolidum corpus concreſcere, Offa helmontiana demonſtrat. (b) Aurum ex ſui natura vim fulminandi non habet, cum ſpiritu nitri fulmineam poteſtatem adſciſcit. Argentum vim purgatricem non poſſidet, cum eodem nitri ſpiritu vehemens hydragogum evadit. Ex variis ſalium generibus, quorum uſus ſeorſim innoxius, eſt parari aquas ſtygias, & fortes, ut vocant, acerrimum venenum, ſatis vulgatum eſt. Imo quod magis mirere, bina venena conſociata quandoque in Antidotum migrarunt; quale exemplum habet Auſonius de muliere, quæ cum zelotypo marito toxicum propinaſſet, ut necem magis accelleraret, argentum vivum ſuperaddidit, ex quorum miſcella, & luctamine miſerando illi inexpectata ſalus oborta eſt. Quid porrò magis palam facit, quanta mixtionis ſit dynamis, quàm pulveris pyrii compoſitio; Con-
fla-

[a] *Boy'e in Phil. Expe.*
[b] *Etmulerus Pyrotec. Ratio. cap. 2.*

ſlatur hic, ut norunt omnes, ex ſulphure, nitro, & carbonibus; ſulphur lentè conflagrat, nitrum ab igne reſilit, carbones accenſi ſcintillas projiciunt. At iſthæc invicem diſcreta quid admirandi continent! Ex horum tamen permixtione cum proportione quadam tale productum, ac tantarum virium exurgit, ut niſi periculis noſtris, atque hac tempeſtate magis, qua ferali bello tota exardeſcit Europa, experiremus, quid poſſit, tale portentum Atellanis fabulis accenſeremus. Profectò ſi Virgilius tale id ſciſſet, neque Salmonea dementem, neque fulmen non imitabile dixiſſet. Quàm cautè igitur, quàm circumſpectè in pharmacia adminiſtranda procedere debet bonus Medicus cavendo à tumultuaria Medicaminum mixtione, unde ignotarum virium concreta emergant, immo interdum Monſtra; non ſecus ac in Africa ex ferarum diverſi generis coitione, quæ Medicamenta cum Stomachum, qui campus Martius eſt, ubi exercentur graviores pugnæ, ſubierint, quos tumultus, quales turbas interdum non cient? Præterea cum ad rerum craſim, & texturam immutandam, & invertendam multum polleat fermentatio, atque ubi rerum diverſæ indolis

fiat

(a) *Æneid. lib. 6,*

fiat permixtio hæc præſto ſit, non immeritò ambigere licebit, noxia ne, an ſalubria futura ſint hujuſmodi remedia, præſertim ſi exhibeantur, abſoluta nondum fermentatione. Sic in cubiculis, ubi Ægri decumbunt, ſuper menſas magno apparatu inſtructas non rarò videre eſt mixturas ex variis cardiacis ad malignitatem præcavendam, vel abigendam in febribus præſcribi ſolitas, in tumorem attolli, & è vaſculis ipſis effundi, Ægris ipſis, qui rem hujuſmodi ſpectant, non parum ſtomachantibus. Haud ſecus cum ſimplicia corpora per menſtrua ſolvantur, ut Exſtracta, ac Magiſteria haberi poſſint, non tam facilè, ex ingenua quoque Chymicorum confeſſione (*a*), menſtrua à ſoluto corpore ſeparari poſſunt, ut aliquid de illis non ſuperſit. Quid verò ſi ad hæc ignis tortura accedat? Ignem magnum Analyſtam, & rerum corruptorem appellavit Helmontius, at propius vero acceſſiſſe viſus eſt Plinius, qui tanquam Chymiſta ſcepticus dubium eſſe ſcripſit, num ignis *plura abſuma, an pariat, & aliud eſſe, quod primis ignibus, aliud quod ſecundis, aliud quod tertiis gignitur* (*b*). Cur ergo ſi veri ſpecimen aliquod habent iſta in

Me-

(*a*) *Senert. de Conſ. & Diſſ Chim. cum Gal. c.* 19. *Etmul. in Pyrot. Rat.*

(*b*) *Lib.* 3. *cap. ult.*

Medicina facienda, Remediis compoſitis non præferantur ſimplicia tot caſibus, tot mutationibus, haudquaquam obnoxia?

Sit autem, quod non diffiteor, Remedia iſta, quæ proſtant ad normam, ac leges, quas Officinarum Diſpenſatoria præſcripſerint, exactè, & ſcrupulatìm fuiſſe compoſita, & juxta proportiones omnes tum Geometricas, tum Harmonicas [cum in ſubſidium Muſicam quoque advocarint medicaminum fartores, ut in Theriaca diateſſaron] an propterea cenſendum leges hujuſmodi aliquo Numine afflante Logiatris, qui eas tulere, fuiſſe dictatas, ut ſi qui illarum abrogationem intentare velit, tanquam violatæ Religionis reus habendus ſit? Illa equidem præſidia, quæ parens Natura, ſeu Naturæ Auctor fabrefecit, in pondere, numero, & menſura facta fuiſſe credendum eſt, ac ejuſmodi ſtructura, ut mechanica quadam neceſſitate, particulares quoſdam effectus edant, quos magis admirari, quàm intelligere, & imitari poſſumus. Cum autem non levi compendio à ſimplicibus, interdum etiam intra pomeria ipſa prognatis, impetrare liceat quidquid fucatis titulis polliceantur nimis operosè ex variis rebus non tàm ſolo diverſis, quàm viribus inter ſe ad-

verſis conſarcinata medicamenta, cur decumbentium vires, & patrimonium fatigabimus?

Neque obtrudat quiſpiam non omni prorſus noxa carere ſimplicia, ideoque aliarum rerum permixtione corrigenda, caſtiganda; caſtiganda utique etiam ipſa ſimplicia, ſed non ſecùs ac triticum, ex quo panis conficitur, caſtigari ſolet, dum ſub verſatili mola in pollinem teritur, dum ſimilago à furfuribus ſecernitur, dum fermentatur, dum paſta pinſitur, dum coquitur. Et qua rerum permixtione totum hoc opus perficitur? non niſi ſimplicis aquæ affuſione; quòd verò animadverſione dignum eſt, panis omnem ferè alienam mixturam reſpuit, nam ſi cum melle, ſaccaro, butyro, ovis, aliiſque rebus hujuſce generis paratus fuerit, quantum ſalubritatis illi decedit! licet autem ad unam, vel alteram diem palato gratior ſit dulciarius hic panis, quàm denſus poſtmodum, quàm oneroſus ſtomacho evadit? ſic neque Vinum ad hilarandas menſas accedit, niſi prius muſtum ruſtico pede ab uvis expreſſum, in tinis efferbuerit, in doliis deſpumarit, ac defœcatum fuerit; quòd ſi præ nimia ſpirituum copia turgeat, & Capiti noxam aliquam minitetur, aut lympha, aut ſacco franguntur illius vires. Idem quo-

que fiat de ſimplicibus Remediis illa à ſordibus expurgando, infundendo, macerando, decoquendo, ſuccum exprimendo, & conſimilibus aliis modis. Quòd ſi de maritandis ſimplicibus lubido aliqua ſubeat, id cautè fiat, ut non alienigenis, & exoticis tam facilè jungantur, ſed iis, quæ de eadem ſint cognatione. Ut autem juſta emendatio, & correctio Medicamenti habeatur, ritè perſpectam, & exploratam, neceſſe eſt habere Naturam, tum illius, quod emendari debet, tum ejus, quod pro corrigente adhibetur; perſæpe enim fit, ut hiſce corrigentibus, Medicamenti nativa virtus, aut nimis obtundatur, aut plus, quàm par eſt, exaltetur. Ad quot Secula creditum eſt Opii vim narcoticam calidiorum aromatum permixtione corrigi, atque cicurari, ut in Philoni Romani, aliorumque opiatorum præparatione, cæca ſcilicet perſuaſione per traducem ad noſtra ferè tempora deducta, qua credidere Majores noſtri vim Opii ſoporiferam in excellenti frigoris gradu eſſe poſitam.

Nolim tamen quis putet conſuetudinem hanc Medicamenta miſcendi, & remiſcendi traduci mihi tanquam ſeculi vitium, & impoſturam; perantiquus enim mos eſt hujuſmodi, & ſola antiquitate defenditur, qui

 pri-

primùm in Græcia poſt Hippocratem caput extulit, ac poſtmodum apud Arabum Scholas maximè inolevit, & ex inde totam Medicam Rempublicam contagione quadam pervaſit. Conſuetudinem hanc eleganter expreſſit Poetarum Princeps, dum Medicum quemdam nomine Japidem deſcriberet, Pæonium in morem ſuccintum, ac ſatagentem, ut ſagittam infixam evelleret, qua Æneas in acie fuerat ſauciatus, idque cum fruſtra pertentaret, tenaci forcipe telum infixum trahendo, & vulnus blande fovendo ex variis herbis fotu parato. Venus Dictamum creticum balneo permiſcendo effecit, ut ſagitta manum ſecuta nullo cogente excideret. (*a*)

Hic Venus obſcuro faciem circumdata nimbo
Detulit, hoc fuſcum labris ſplendentibus amnem
Inficit, occultè medicans, ſpargitque ſalubres
Ambroſiæ ſuccos, & odoriferam panacæam.

Non ita verò Homerus, (*b*) cujus ævo forſan ſimplicior, ac propterea ſalubrior erat medendi ratio; Helenam enim deſcribens celebre illud mæroris, & luctus Pharmacum, (*c*) h. e. Vinum Nepenthes parantem, ut Menelao, ac Thelemacho Ulyſſis Filio graves cu-

(*a*) *Lib. XII Æneid.*
(*b*) *Odiſſ. Lib. 3.*
(*c*) *Vid. Lang. lib. 3. Epiſt. 6.*

curas ob longam nimis peregrinationem conſopiret, illam finxit radicem Oenopiæ in vino infundentem, qua planta in Ægypto à Polydamna Regis Theonis uxore fuerat donata.

Α'αυτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον
Νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν 'ἐπὶ λήθον ἁπάντων.

At ſi modò languenti ægro medicatum aliquod Vinum eſſet præſcribendum, minùs ritè paratum habebitur, niſi in illo infuſæ, & ad putrilaginem uſque fuerint maceratæ plantarum diverſi generis radices, folia, flores, fructus, ſemina, aromata, ſummatim integra remediorum ſylva, irrita ſanè diligentia, qua numerus computatur, ubi virtus, & pondus quærítur; Verùm uſus obtinuit, ut in omni penè morbo miſcellanea Remediorum turba, quam non immeritò arenam ſine calce quis dixerit, in Scenam producatur, ac pudori ferè ſit Schedam aliquam ad Seplaſiarium deferendam, & in propatulo collocandam conſcribere, niſi celebre illud *Miſcè* tamquam publicum Pharmaceutices ſigillum fuerit appoſitum.

Non poſſum, fateor, non mirari quomodo Medentium ferè quiſquis tam ſeverè, tam religioſè in alendis Ægris victus ſimplicita-

tem ſervandam velit, ut ſiquid hac in re ab aſſidentium indulgentia peccatum fuerit, ad ravim uſque clamitet, ac proteſtetur ſibi culpæ minimè vertendum, ſi quidquam ſiniſtri contigerit; in adminiſtrandis verò Remediis, quorum vires perſæpè non ſatis ſunt perſpectæ, & ſtomacho inſuetæ, nullum non mixturarum genus tàm fidenter in uſum revocet. Profectò quantum ad Vitæ longævitatem, ac integram valetudinem ſervandam conducat victus ſimplicitas, nemo non novit, ac ſatis palàm faciunt veteres Heremicolæ, qui ſolis herbis, & palmarum fructibus victitantes, ad integrum ſeculum vitam producebant, id ipſum quoque teſtantur ruſticani homines, quibus, ut ajebat Virgilius,

Fundit humo facilem victum juſtiſſima tellus(a)

Non ſic autem urbanæ gentes, ac præſertim nobiles, & principes Viri, qui quodcunque cupediarum genus elementa per omnia quærentes, graves ſibi morbos accerſunt, & in medio vitæ ſtadio in Orci familiam deſcendunt. Rectè quidem in hanc rem Venuſinus Poeta

——— Nam cum ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis,

Dul-

(a) Georg. lib. 2.

Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoque tumultum
Lenta feret pituita ——— (*a*)

Neque ſola ciborum varietas morborum nutricula eſt, ſed & potus quoque; ſic vina celebriora, variis ex locis conquiſita, veluti Hiſpanica, Gallica, Italica, quibus in conviviis ſe proluunt Proceres, cum Stomachum ſubierint, non minùs inter ſe diſſident, ac tumultuantur, quàm nationes, ac populi, unde fuerint advecta. Aqua ipſa, qua nullus potus ſimplicior eſt, tunc magis commendatur, cum ſaporis, odoris, & cujuſque peregrinæ qualitatis expers eſt; ſic aquam illam ob puritatem ſuam adeò celebrem, quam M. Agrippa Romam deduxit, Virginem appellarunt, quia, referente Plinio (*b*) herculaneo rivo in præneſtina via ſe commiſcere reſpueret. Sic magnorum fluminum aquas ad potum inſalubres eſſe, litteris prodidit Magnus Hippocrates [*c*], ſiquidem cum magna flumina, velut Eridanus, Rhenus, Iſter variis, ac diverſis fluminibus in unum confluentibus magnitudinem ſuam acceptam referant, non poſſunt non habere

(*a*) *Horat. ſermo. lib.2. Satyr. 2.*
[*b*] *Lib. 31. cap. 30.*
(*c*) *De aere aquis, locis num.21.*

aquas difformes, & inæquales, prout variis ex locis varios ſapores combiberint; aquas hujuſmodi propterea divinus Præceptor non ineleganti vocabulo *diſſidentes* appellavit. At ſi ad ſanitatem ſartam tectam ſervandam adeò conducit cibi, & potus ſimplicitas, cur ad amiſſam redimendam feliciorem operam non præſtabunt ſimplicia, quàm compoſita Remedia? An ſi humorum ſaburram, vel cato, vel ano educere animus ſit, deſunt in ſimplicium claſſe Catarthica, Emethica, atque etiam Minorativa (ſit verbo venia) h. e. Medicamenta alvum blandè ſolventia, quo remedii genere non caruere veteres Medici, qui lenientia ſyrneſmos appellabant? [a] An ſi particulare aliquod Viſcus, uti Caput, Stomachum, Hepar, Lienem, Renes, aliaſque partes roborare, iiſque tonum ſuum reſtituere, mens fuerit, è ſimplicium Regno non ſuppetunt Cephalica, Stomachica, Hepatica, Splenetica, Nephritica præſidia? An ſi de veneno propinato, vel ingenito, ſive per ferarum morſus illato agatur ad Theriacam, ſatis tutum eſt confugium, tanquam ad unicum Alexicacon herculeis viribus inſtructum ad venenum quod-

cun-

(a) *Lang. lib. 1. Epiſt. 17.*

cunque perdomandum, ac potiùs; ſi veneni conditio innotuerit, à ſingularibus, & ſpecificis non quæratur auxilium? Abſit autem, ut hujus tam celebris præſidii exiſtimationi, & famæ ubique gentium quidquam detractum velim, ſolùm innuere liceat Theriacam, quamvis in illa tot ſint congeſta alexipharmaca, non eſſe univerſale Antidotum, cum ſatis conſtet in acri, & rodente veneno noxiam illam eſſe [a], & longè majora beneficia è ſimplicibus remediis, uti è lacte, & oleoſis ſubſtantiis obtineri. Nomine autem ſimplicium nequaquam intelligi velim ea ſola, quæ nobis è vegetabilium familia, ſed etiam illa, quæ ex animalium, & mineralium claſſe abundè ſuggeruntur, quæ ſingula recenſere nimis longum eſſet. Sicco tamen pede thermales aquas præterire non licet, quas tam larga vena ubique terrarum Natura profudit, quas inter primas tenent Aponitanæ, tum antiquitatis jure, tum ob divinas, quibus excellunt virtutes, quando Claudianus illas *commune Medentum auxilium, & præſens Numen appellavit* [b], cum omnia penè mala, quæ Artis magiſteria eluſerint, ad

(a) *Vide Valleſ. in 7. Epidem n.79.*
[b] *Claudianus de Balneis aponitanis*

ad haſce medicatrices undas , tanquam ad lethea pocula feritatis ſuæ oblita conquieſcant. Vetus tamen ſcabies miſcendi, ac remiſcendi Medicamenta non ſinit interdum, ut ſacri thermarum latices, quales Natura protulit, ægris potandi exhibeantur, cum aliquando Thermales aquæ variis è Scatebris, & diverſæ Facultatis eductæ ſimul commiſceantur, ſive alicujus ſpiritus, ut vitrioli, ſulphuris, aut alicujus acidi ſtagmatis affuſione, ut diureticæ fiant, depraventur, conjectura non prorſus improbanda, quòd hoc pacto conflari poſſint aquæ ſtygiæ, & rodentes. Suppeterent quamplurima alia argumenta, ſed vereor, ne prolixitate nimia favorem veſtrum minùs demereri poſſim; pauca tamen per humanitatem veſtram adhuc proferre liceat, ut quod mihi ab initio fuit propoſitum, planè evincam. Quam diù a peritioribus Artis Magiſtris inſudatum eſt, ad Febrifugum aliquod conflandum, ex triplici Regno materia petita? at omnes hactenus illorum labores, fruſtrante diligentia, in irritum ceſſere, & ſi aliquod antipyreticum in illorum monumentis extat, non niſi ſub grypho deſcriptum legitur, ut Delio natatore opus ſit, ſi mens Auctoris ſincera habenda

ſit

. Solus Peruvianus cortex, nobis à Divi-
beneficentia munus conceſſum, ſine alte-
ıs rei mixtura in qualibet Regione, quocun-
ıe anni tempore, ætate, ſexu, tempera-
ento, Febres ſaltem recurrentes, atque in-
rvallatas fugat, & exterminat, quamquam
n defuerint, qui hieron hoc picron ex
bore Vitæ decerptum temerare pertenta-
ıt Opio; aliiſque rebus adjectis, ut ſolitis
angoniis vulgo imponerent. Ex eadem
ruviana Regione poſtremò ad nos deferri
pit radix quædam Ipecuachana dicta, ſin-
ılare ac plane divinum Remedium ad flu-
ıs dyſentericos perſanandos, quod morbi
nus, utpote Epidemicum Urbes, & Agros
populatur, ac interdum magnos Exercitus
on ſolum decimavit, ſed prorſus delevit.
d Luem veneream, Monſtrum horrendum
gens perdomandam, quodnam Guajaco
æſtantius habemus Remedium? Hoc ligno
aqua ſimplici infuſo, ac decocto celticam
bem quolibet alio Remedio ferè ineluibi-
m mirificè abſtergimus, ac defædatis cor-
oribus priſtinum nitorem conciliamus. Haud
ım neſcius, decocto ex Guajaco multa alia
dmiſceri ſolita, aſt id fieri exiſtimo ex
eteri intemperie Medicamenta permiſcendi
cum

cum ea , quæ hoc ligno incoqui ſolent, re
dere quidem poſſint potionem minùs grata
ſed non magis ſalubrem . Hinc nunquam ſ
tis dignè commendandum Antonii Galli co
ſilium , qui cum ſua quoque ætate proph
nari hoc remedium multarum rerum permi
tione obſervaret , idque ſine ſtomacho pe
ferre non poſſet , Librum *de Ligno Sancto n
permiſcendo* conſcripſit . Sicubi ergo mul
plici, ac fido experimento medicamentorum
quæ ſimplicia vocant , & quorum tam mag
eſt ſupellex , ſatis perſpecta fuerit Virtu
prudentis , ac ingenui Medici erit talia R
media in curandis ægris illis præferre , qu
nimis ſtudioſè parata varias metamorphoſ
ſubierint. (*a*)Noſtris tamen temporibus grat
lari licet , quibus multis antiquatis opinion
bus valere juſſis , analyſis potius , quà
ſyntheſis curæ eſt , & ſaniori conſilio uſ
eſſe incipiunt dona incorrupta divinæ Pare
tis , & artificis Naturæ , quæ ſicuti ad lam
padem vitalem ſuſtentandam Alimenta no
bis liberaliter indulſit , ita ad morbos pro
fligandos Medicamenta abundè ſuggeſſit , &
propriis manibus concinnavit .

ORA-

(*a*) *Ledel. Ephem. Germ. Decur. III. Ann. 19.*

ORATIO
NONA

Theoricæ Medicinæ nullum Jus eſſe, ut ſupra Practicam Dominatum affectet.

Habita die 5. Novembris MDCCVII.

QUemadmodum pro civilis ſocietatis recto regimine, cujus beneficio à ferarum victu diſpeſcitur humanum genus, varia inſtituta fuere Politiæ genera, ita ut modò unus, mo-
ò plures ſimul dominatum exercerent, ita
ro regenda humani corporis Valetudine,
uæ unicum in terris bonum eſt, quando
on eſt vivere vita, ſed valere, idem pa-
ter eveniſſe arbitrari licet, A. O. Ab ipſius
lundi primordiis, cum primo noſtro Pa-
nti poſt lapſum, ac exinde illius poſterita-
inſudandum fuit ad victum, ſive terram

exer-

exercendo, ſive venando opere paſtor
tio, ſibi comparandum, variæque aeris
tum æſtus, tum frigoris intemperantiæ ſub
undæ, ac propterea primævum illud viriu
robur infringi, & infirmari cæptum eſt, erum
pente infeſta morborum ſegete, ſola Medic
na Practica tutandæ, & reparandæ ſalutis Ju
ſummum, & arbitrium ſibi adſcivit, & a
multa ſecula non improſperè exercuit. Com
parata itaque varia remediorum ſupellecti
ſimplici tamen, utpote è vegetabilium cen
deprompta (cum nondum itum eſſet in Te
ræ viſcera, neque ea, quæ altè Natura r
condiderat in apricum fuiſſent eruta) prima
ſuam ætatem ſatis placidè, & feliciter trad
xit Ars Medica, tunc temporis Ars verè m
ta, ſilente omninò Theorica. Aſt ubi mort
lium mentem ſciendi æſtro inſita vi flagra
tem rerum naturalium cauſas inveſtigandi c
pido, ſemper tamen laudanda, inceſſit, tu
primùm remediorum, quæ ſalubriora fuera
comperta, quæſita eſt ratio, & naſcentiu
in dies morborum attentè obſervari cœpta i
doles, & ingenium. Paulatim igitur Pract
cæ Medicinæ ſe comitem addidit, & ſocia
vires junxit Theorica, reverenter tamen ci
ca illam tanquam Parentem ſe gerens, ratio
nem

em quippe facto; non factum rationi ac-
ɔmodans. Verùm temporis progreſſu, ac
ɔtiſſimum ob raram, & admirandam exacti
uper ſeculi felicitatem, propter tot glorio-
Inventa majores nido pennas extendens,
leò in ſublime ſe evexit, ut comitem ſuam
ultis paraſangis poſt ſe videatur reliquiſſe.
Iodò igitur ſola Theorica àdmirationi eſt,
la commendatur, ac potiſſimum excolitur,
mque ferè nemo eſt, ſive Philoſophus,
ve Philomates, qui de humani Corporis
ructura, & partium uſu, qui de cujuſque
ıorbi vel exotici natura, & indole, qui de
emediorum poteſtate, ac illorum in huma-
is corporibus operandi modo diſertè, ac
ervosè diſſerere, atque etiam ſcribere, ſi
elit, non poſſit, licet medendi uſum non te-
eat magis, quàm navigandi modum, qui
Nauticam ex Libris tantum didicerit. Hæc
aque Facultas adeò culta, adeò ſplendida,
t fulgore ſuo reliquas Artes prægravet,
Dictaturam, principatum ſupra Practicam vi-
etur affectare, ac licet Mundo poſterior na-
a, alteri antiquiſſimæ, & cujus fortunæ antea
elificabat, gubernaculum è manibus jam jam
entat eripere, leges, & operandi modum
li vel è longinquo præſcribens. Mihi igitur

in

in hoc ampliſſimo Scientiarum omnium,
Artium Emporio Practicam Medicinam pr
ſitenti, æquum viſum eſt coram Vobis ta
quam æquiſſimis Judicibus hodierna hac m
Oratione cauſam hanc agere, ac rationibu
& exemplis palam facere, non eſſe Theoric
Medicinæ Jus ullum, ut ſupra Practicam de
poticum dominatum ſibi depoſcat, ſed p
tius optandum, ut ambæ hæ humanæ felic
tatis Præſides ad invicem fœderatæ mixtu
exerceant ex æquo imperium.

Quàm facilè, ac frequenter ratiocinia n
ſtra, ut ut ingenioſa, ac penè apodictica n
bis illudant, ac imponant, non paucis exe
plis, cum iis ex rebus, quæ ad natural
ſcientias, tum quæ ad Civilem prudentia
ſpectant, demonſtrare poſſem ſi vellem. Qu
precor, in Philoſophorum Scholis majori pla
ſu exceptum, & conſtantiùs retentum, quà
ſimplicium corporum, ex quorum mutuo co
plexu omnia primò conflentur, & in qu
omnia demum ſolvantur, excogitatus il
quaternio, ex eo deductus, quòd duo ſi
corpora, quæ ex ſua gravitate deſcendunt
veluti Terra, & Aqua, alia duo, quæ ex i
ſita levitate ſurſum petant uti Aer, & Ignis
Aſt hujuſmodi doctrina de Elementorum n
me-

mero de credita quorundam corporum levitate apud Eruditos modò quid inaniùs, quid leviùs? Omnia corpora, quæcunque ea ſint, à propria gravitate deorſum ferri, & urgeri, nihil autem ſurſum, niſi ab aliena vi efferri extra omnem dubitationis aleam exiſtit.

Ne tibi dent, timeo, flammarum corpora fraudem;
Nec cum ſubſiliunt ignes ad tecta domorum,
Sponte ſua facere id ſine vi ſubigente putandum eſt. (a)

Sic olim quoque Lucretius de rerum natura; quot Mundi Syſtemata humanæ mentes hactenus cudere, quæ fidem, & ſuos Cultores promerita ſunt? Niſi ſacrorum Voluminum auctoritas piorum mentem inter obſequii repagula coerceret, pauci forſan eſſent, qui in eam non irent ſententiam, quæ ſtatuit Terram, cui inſiſtimus, aſſidua rapi vertigine, Solem autem in Mundi centro regia majeſtate immotum ſtare: adeò benè omnibus phænomenis in hoc Syſtemate reſpondet Planetarum Theorica. Porrò quam ſæpè in rebus tum publicis, tum privatis, nos fallant noſtra conſilia ad prudentiæ libramentum licet expenſa, Veterum monu-

[a] Lib. 2.

menta, & quotidiani caſus abundè loquuntur. Satis ſit in hanc rem dictum illud Bruti, qui poſt Cæſaris necem pro afferenda Patriæ libertate patratam, cum omnia benè conſulta male ceſſiſſe adverteret, ferrum manu ſtringens, quo ſibi mortem conſciſceret, exclamaſſe fertur. *O miſera Virtus! ergo fabula eras, ſeu verba, & ego te uti rem colebam, & exercebam, verùm fortunæ ſerviebas.* [a]

Haud aliter in Arte Medica, Arte, ſi qua ulla eſt, planè conjecturali, ut in qua non ſecus ac in militari, & navigatoria ſolet fortuna ludere, paſſim contingere videmus; non rarò quippe evenit, ut ea, quæ ad morbum aliquem oppugnandum ritè, & ad medicas leges fuerant ſancita, ut neque Hippocrates ipſe potuiſſet meliùs, in ipſo conflictu eventum ſortiantur adeo improſperum, ut ſuſcepta conſilia, ſi non apertè, tacitè ſaltem damnare neceſſe ſit, & contrariam prorſus inceptæ curationi viam inire; exemplo Antonii Muſæ, qui Auguſtum graviter laborantem contraria Medicina reſtituit [b]: Habet equidem ea Medicinæ pars, quæ Theorica dicitur, ſpecioſa theoremata, &

(a) *Dionyſ. Halica. L.47.*
[b] *Plin. Lib. 29. H N. cap.1.*

& univerſalia quædam effata, quorum merito ſcientiarum cœtui videatur poſſe accenſeri, aſt ubi ad tecmarſim, & curandos particulatim morbos velit deſcendere, non pauca illi obviam fient impedimenta, adeò ut perſæpè reipſa præſtare nequeat, quæ fidenter, & magnificè nimis ſpoponderat. Regionum, & locorum diverſitas, varium, & multiforme alimentorum genus quibus non tàm ad neceſſitatem, quàm ad voluptuoſam vitam utuntur homines, particulares in quibuſdam Idioſyncraſiæ, Epidemicæ quædam morborum conſtitutiones, identidem recurrentes, aliæque abditiores cauſæ, peritiores Medicos perſæpè compellunt, ut elegantioribus ratiociniis nuncio remiſſo, ſive fortunæ arbitrio, ſive Naturæ nutibus cæco quodam modo auſcultent, & morem gerant. Si popularis aliqua conſtitutio, uti febrium, pleuritidum, alui fluxuum, aliorumque id genus affectuum vagari incipiat, quàm cautum, quàm circumſpectum oportet eſſe Medicum! etenim, ſi quidquam ſapiat, ſuſpenſo pede procedet, nec tam facilè, ut in morbis ſporadicis ad magna remedia adminiſtranda deſcendet, niſi prius atentè obſervarit, quo tenore natura procedat

dat in iis curandis, quos ſua ſors non peremerit; novit quippe ea remedia, uti phlebotomiam, purgationes, febrifuga, aliaque id genus, quæ in una Conſtitutione contulerint, in altera licet ſimili, & in eodem ſpecie affectu Aegros jugulaſſe. Eos propterea, quibus in hujuſmodi Conſtitutionum principio ægrotare contigerit, ſub infauſto ſydere natos vocare liceat, quorum periculo nimirum perdiſcant Clinici, qualem poſtea in cæteris curationem inſtituant. Non ideò tamen is cenſeri velim, qui putem, ratione neglecta, ab Eventu ſolummodo notanda eſſe facta, careat enim ſucceſſibus, qui ita ſentiat; [a] ſit Eventus, uti apud Livium ajebat Q. Fabius Maximus, ſtultorum magiſter, ſi ratio conſtans, & immutabilis ſit, ubi tamen de corio humano agitur, & ratio veri ſpecimen aliquod tantummodo habeat, Eventum, & Experientiam, quæ Artem fecit præferendam crediderim. In a longis quidem morbis, quos tempus ut facit, ita & ſolvit, (b) *ſi omnia ſecundum rationem facienti non ſuccedat, ſecundum rationem* non ſtatim condemnetur, *ſi quid non ſtatim profuit; in acu-*

tis

(a) *Lib. 22.* (b) *Vide Heurnium l. 2. Apho. 52. Celſus lib 3. cap. 1.*

tis autem morbis tito mutetur, quod non profuit; liceatque experiri aliud, atque aliud.

Novus aliquis morbus, uti aliquando eveniſſe legimus, caput efferat, quales turbæ excitantur, quàm gravibus logomachiis inter ſe dimicant celebriores Artis Anteſignani; ut morbi non antea viſi, neque apud Veterum quemquam adumbrati, indolem rimentur, & rationalem medendi modum ſtatuant, quod ferè tamen non aſſequuntur, niſi poſtquam Practica Medicina, aut caſu, aut analogiſmo proprium, & ſingulare remedium repererit, ac evulgarit. Jam duo ſecula effluxere, ex quo Gallicus morbus, Italiam primò in Neapolitano Regno, mox totam Europam dira contagione pervaſit, & adhuc infeſtat, licet tandem mitior factus, multum ferociæ, & inſolentiæ ſuæ dimiſerit; ſi monumenta Scriptorum evolvamus, qui hujuſce morbi hiſtoriam, & curandi modum tunc temporis tradidere, quæ ſomnia, quàm ineptas diſceptationes in iis deprehendemus! Profectò in quibuſdam illorum verſandis vix riſum, in quibuſdam vix ſomnum tenere me fateor. In hanc rem id unum ſufficiat, valde plauſibilem fuiſſe illorum ſententiam, qui crederent, Gallicam luem nil aliud eſſe,

quam calidam, & ſiccam Jecoris intemperiem, ex contrariorum regula facilè expugnandam. Simplex autem Guajaci in aqua decoctio non minus ad Theorias omnes, quas de hoc morbo veteres confinxerant, prorſus abolendas valuit, quàm ad Celticam labem eluendam.

Non abſimili ratione Peruvianus Cortex, celebre illud Febrifugum, cujus noſtra hac ætate tam frequens, niſi forſan nimius, & impudens eſt uſus, nondum medullitùs febris naturam nos attigiſſe palam fecit, cum ſat virium habuerit, ut omnium Antiquorum de natura Febris Syſtemata è ſuo gradu dejiceret, & Recentiorum quoque Ideas omnes, quæ de hoc affectu hactenus prodiere, non parum dubias reddiderit, adeò ut inter ea, quæ adhuc deſiderantur, non immeritò referri poſſit, ſcire, quid verè ſit Febris. Sic Indorum Practica Medicina particularibus ſuis remediis ſuppetias indigentiis noſtris identidem ferens Europæorum Theoricam exercet, & fatigat.

Nolim tamen, quis putet; velle me iniquo animo Theoricam, tanquam rem inanem, & nullius uſus hoc pacto traducere: illam enim

(a) *Hac de re vide Bertinum in Defenſione Medicinæ*

enim ſemper maximi feci, & faciam, qua nimirum ſi careret Ars Medica, manca eſſet, & imperfecta, ſed ea tantum mihi mens eſt, ut oſtendam non eſſe illi, unde tantum ſe efferat, ut ſupra Practicam dominatum ſibi deberi exiſtimet, & illi præire velit, cujus veſtigia olim preſſit,

Ut rota poſterior currens, & in axe ſecundo; [a] etenim longè diverſum eſt ratiocinari, ac operari, atque aliud eſt, Ægrum videre in lecto jacentem, aliud in libro deſcriptum; Vena tangenda eſt, atque obſervandæ magnæ illæ morborum tempeſtates, & inſultum reciprocationes, quibus in ſuis lectulis tanquam in Euripo Ægri jactantur. Frequentibus Exſtiſpiciis inſignium Profeſſorum exemplo in corporibus recens denatis, & adhuc calentibus luſtranda ſunt Viſcera, & partium nervolarum fibrillæ, & capillamenta exploranda hac ratione divinando, non res futuras, ut olim Haruſpices, ſed quænam fuerit morbi non ſat benè cogniti, & ſubitæ, vel non prænunciatæ mortis vera, & germana cauſa *(b)*. Verus itaque Practicus totus operoſus eſt, & mente, & manu Naturæ li-

(a) *Perſius Sat. 5.*

[b] *Jo. M. Lanciſ. Archiater Pontificius de mortibus ſubitaneis.*

brum conſulens, & evolvens, ut exinde magis ad agendum, quàm ad dicendum inſtructior, & paratior eſſe valeat, Exultet in ditione ſua, quantum lubet Theorica, ſibi plaudat, & vires ſuas oſtentet, aſt in Practicæ fines tranſgreſſa ſibi temperet, & magna ſemper efflandi tumore omiſſo, agnoſcat, qualis in ea provincia hoſpes illa ſit, & quanto temporis impendio conſtet fidelis, & ſolidæ Praxis acquiſitio. Quis autem, modò literarum ſtudiis fuerit inſtructus, ac puriorem Philoſophiam hauſerit, noſtra hac ætate, qua omnia complanata ſunt, ac ad Scientias omnes facilis patet aditus, quis, inquam, ſola ſelectiorum Scriptorum lectione in bonum Theoricum exiguo tempore, ſi velit, emergere non poſſit, quamvis Lycei fores nunquam ſalutarit, & neminem è ſubſelliis declamantem audierit? Seponat ergo ſecreta ſua ſtudia is, qui ſoli Theoricæ ſe totum mancipavit, & Libris dies, noctesq; impalleſcens vitam lucernariam degit, ſcire affectãs quidquid tùm Veteres, tùm novi Scriptores dixerint (quando perſæpè noſtrum ſcire nihil aliud eſt, quàm ſcire, quid unus, & alter dixerit) ſeponat inquam libros, & Medicæ Praxi ſe addicat, Noſocomia adeat, vicatìm Ægros inviſendo,

uti

iti mos eſt Clinicis, diſcurrere incipiat, qualis Tyro apud ægros, & Aſſidentes apparebit præceptis, ac documentis Scriptorum licèt inſtructus, & ſaginatus? Stupens nimirum, ac attonitus, ceu ineptus Artifex, ſuo indicio quaſi Sorex ſe prodet. Idem propemodum in experto Medico in aggrediendis morborum curationibus accidere crediderim, ac olìm Declamatoribus in agendis cauſis. Illi etenim, qui privatis in locis declamare conſueverant, doctè licet, ac diſertè Controverſias ad lubitum ſibi fingendo, ubi primùm Forum ingrederentur, alicujus cauſæ patrocinium ſuſcepturi, conſpectu loci, & judicum interdum ita perterrebantur, ut illos ex improviſo ſua Eloquentia deſereret, & Clientes potius, quàm Patroni cenſeri poſſent. *Proprius eſt Fori profectus*, ajebat olim Oratoriæ facultatis magnus Inſtitutor, (a) *alia lux, alia veri diſcriminis facies, pluſque ſi ſepares, uſus ſine doctrina, quàm citra uſum doctrina valeat; Ideoque nonnulli ſenes in Schola facti ſtupent novitate, cum in judicia venerunt*. Quod igitur in judiciario Foro olìm obſervari conſueverat, illud ipſum in Foro quoque Medico contingere videmus, ubi

quis

(a) Quint. Inſtit. Orat, l. 12. Cap 7.

quis manus nondum medicas admovere velit ad venas tentandas, & pharmaca præſcribenda.

Faſces ergo ad Ægrotantium lectulos ſubmittat neceſſum eſt, doctus licet, & erudi tus Theoricus, atque is præſertim, qui recen ab Academia venerit, & paulò ante laurea tus de gravioribus morbis facilem victoriam ſibi ſpoponderit. Non ſatis eſt enim celebrio ra Hippocratis, Celſi, aliorumque Medicina Procerum documenta in numerato, ut dic ſolet habere, ut certò quis proferre poſſit qualis ſit morbi, quem ſuſcepit conditio, & ingenium, ubi nam cubet, cui parti exitium minitetur, qualem eventum ſit habiturus, & quibus præſidiis tentanda ſit oppugnatio: Pulchrum quidem eſſet ſcire etiam, quæ ad medicam eruditionem ſpectant, ſed quemadmodum perito Nautæ indecorum non eſt, Marin fluxus, & refluxus cauſam neſcire, dummodo non ignoret, ubi ſyrtes, & ſcopuli lateant & quommodò portum occupare oporteat; it bono Practico nequaquam vitio vertendum ſi quædam ignoret, quæ ad elegantiam, po tiuſquam ad ægrotantium ſalutem ſpectant.

(a) *Similitudines parere errores etiam bonis Medici*

pro-

[a] 8. *In 6. Epid.*

ronunciavit olìm Magnus Artis Præceptor, uod utiq; verum eſt, cum non raròcontingat, t diverſi omninò ſpecie Affectus iiſdem ſignis, : Syptomatibus ſtipari ſoleant, ut Colica, Jephriticis, Galeno teſte [a], qui ingenua con-ſſione ſe deceptum fuiſſe ſcripſit, dum puta-et ſe Renum dolore laborare, ac poſtea Co-ca paſſione ſe mulctatum fuiſſe deprehende-it; Aſt hujuſmodi Preceptoris dictum longè erius eſt in Theorico, quàm in Practico, no-it etenim bonus, & expertus Practicus, quàm acilè ſit decipi, & quam difficile ſit Judicium, mmò quam periculoſum Artis, & Artificis onori de morbi natura Judicium aſſeveranter roferre, atque illud propalam facere. At ſi æc veri ſpecimen aliquod præferant, quanam atione, quo titulo unquam Theorica prima-um in Arte ſibi depoſcat? an quia conſilio, documentis multum lucis Practicæ fœnere-ur, ac illi quodammodo facem præferat, ne eſpitet, ne à recta ſemita deflectat? Aſt fa-em præferre miniſterium eſt non ejus, qui do-minetur, & imperet, ſed qui ſerviat. Mul-um quidem Theoricæ debet Practica, quis nficiari auſit? etenim benefacta malignè de-rectare nefas eſſet, ſi tamen dati, & acce-

pti

(a) 2. *de loc. affect. cap.* 5.

pti ineunda ſit ratio, in certo erit, quænai alteri plus debeat. Id tamen certum eſt bon Practico longè plus Ægrum debere, quam bo no Theorico; cum enim, qui magis cum Æ gris, quàm cum ſanis hominibus ævum tradu xerit, non tam facile fallent morborum ſub la va latentium monſtruoſæ facies, neque erro ribus, tum in judicando, tum medendo i erit obnoxius, ut his, qui legendo, ſcriben do, & declamando conſenuerit. Fidem auter meis is dictis promereri mihi non viderer niſi alicujus exempli appoſitione rem certam f cerem. Ab humanitate veſtra itaque, Ornati ſimi Domini, impetrare liceat, ut in hanc re hiſtoriam oppidò curioſam, & memoratu d gnam referam.

[a] Venetiis Anno ſeptuageſimoſexto ſupr ſesquimilleſimum non adſpernanda peſtilen tiæ ſigna ex improviſo ſe prodidere, cuju rei novitate Primorum Ordinibus, & tot Civitate perculſa publicæ ſalutis cuſtodiæ ſin gulari diligentia invigilari cœptum. Verùn cum ob frequentioria in dies funera rumor hu juſmodi percrebreſceret, ac magnæ inter Me dicos, uti mos eſt, obortæ fuiſſent circa mor

bi

(a) *Antonius Ricobonus in Gymnaſio Patav. L. Quinto Cap. Quinto.*

ɔi Naturam contentiones, aliis peſtilentem
norbum eſſe negantibus, aliis verò reclaman-
ibus diram, & exitialem peſtem eſſe, non
nultò poſt ſtragem ingentem edituram; id-
ircò inter hæc diſcrimina, & Medentium in
e tam gravi diſceptationes, ut decerneretur,
qualis eſſet revera graſſantis morbi conditio,
ublico decreto Venetias acciti Hieronymus
Mercurialis, & Hieronymus Capivaccius,
Patavini Lycei duo tunc temporis clariſſima
umina. Splendido itaque comitatu Venetias
rofecti ſunt hi celeberrimi Viri, neque mi-
ori expectatione ab univerſa Civitate exce-
ti fuere, ac olìm magnus Hippocrates ab
Abderitis ad curandum Democritum evoca-
us. Munus ergo ſuum adorti vagante morbo
d ſeverum examen juxta normam medicarum
egum adducto, ac ſignis omnibus peſtis, tum
rophænomenis, tum epiphænomenis, ritè
enſitatis, nec non partium inter ſe diſſiden-
ium rationibus utrinque auditis, ad Excel-
um Collegium perducti, coram Sereniſſimo
Principe ſententiam ſuam tulere nequaquam
eſtilentem eſſe, eam quæ vagabatur Epide-
niam, ac liberè profeſſi ſunt, ſe ſuis metho-
is, ac præſidiis morbum hujuſmodi curatu-
os. Ad tam favorabilem ſententiam pronis
au-

auribus exceptam, & palam factam magna anxietate, & metu illicò ſoluta eſt Civitas quæ in ſummum gaudium effuſa Soteres ſuos ad Cœlum uſque efferebat. Verùm intra paucos dies miſerè peſſum ivit malè concepta lætitia, etenim cum à ſolita diligentia lue infectos ad remotiora loca adſportandi deſitum eſſet, exitialis ille morbus à Judicibus tantæ auctoritatis tanquam inſons abſolutus majori ſecuritate in vulgus ſævire cœpit, adeò ut anni unius ſpatio centum ferè hominum millia in Orci familia demiſerit; perhumaniter tamen erga ſuos Judices ſe geſſit peſtilens ille morbus, illis enim pepercit, ac indulſit, ut ſoſpites, comitatu ſuo tamen, magna ex parte orbati, Patavium redirent; ſic

Quæſitæ nocuere Artes, ceſſere Magiſtri,
Phillyrides Chiron, Amythaoniuſque Melampus (a)

ut olim Virgilius de Medicis in peſtilenti quadam conſtitutione. talem habuit exitum tantorum Virorum, tam magnifica, tam ſolennis ad Venetam Urbem profectio.

Abſit autem, ut hujuſmodi narratione, tam inſignium Profeſſorum famæ, & exiſtimationi quidquam detractum velim, perennis enim

erit

(a) *Georg. lib. 3.*

rit illorum gloria, & nomen, donec inter
nortales vigebit Ars Medica, & Lyceum hoc
abit Æternitati ſacrum, ſed ſolum mihi ani-
nus fuit, ut Clariſs. Virorum exemplo,
ui in Theoricis magis claruere, quàm in
racticis, & quorum methodi habebantur
ro Secretis, propoſitum meum firmiùs ſtatu-
ninarem.

Cum ergo ſatis ſuperque, niſi me fallit phi-
ucia, fuerit demonſtratum, nullum jus Theo,
cæ legitimum eſſe, ut ſupra Practicam do-
inatum ullum obtineat, nihil optabiliùs fo-
et, nihil ad publicum bonum magis condu-
bile, quàm ut hæ binæ Valetudinis Rectri-
es, ſimultatibus ſepoſitis, ſincerum inter
inirent fœdus, & ſociale ex æquo regimen
xercerent. Multò magis quidem optandum
oret, ut idem eſſet, bonus Theoricus, &
onus Practicus, ſed paucis hoc datum eſt,
: iis tantum

—— quos æquus amavit
Jupiter, aut ardens evexit ad æthera
Virtus.

Iabuere tamen ſingulæ Ætates hujuſce ordi-
is Profeſſores, habet etiam præſens hæc
tas, & noſtrum hoc Lyceum. Summa itaq;
otorum ſit, ut ambæ hæ Facultates, qui-
bus

bus Ars conſtat, & perficitur, Conſilio, &
opere, Præceptis & Experimentis ita ad in
vicem conſentiant, ut non duorum, ſe
unius tantum videatur imperium.

ORA-

ORATIO DECIMA

De Medicina ex Sacris literis eruenda

Habita die 6. Novembris MDCCVIII.

QUemadmodum in hac humana ſocietate nemo ferè eſt, qui amicum, aut quempiam alium de aliqua ægritudine conquerentem audiens, remedium aliquod ad manus promptum, & paratu facile, non habeat illi proponendum, ut à moleſtia, qua premitur, quam ciiſſimè ſe expediat; ita ferme Scriptorem nullum reperire eſt, cui volupe non ſit Scriptis ſuis de medica ſupellectile interſerere, ſive ut iis, quæ tractet, pondus aliquod, ſive ut elegantiam, & decus adſciſcat. Si eveluantur ea, quæ de Philoſophia, & naturali Hiſtoria extant, volumina, ſi quæ de

Ethica, & Politico Regimine literis prodita fuere; ſi ad Poeſim tum græcam, tum latinam divertamus, paſſim occurrent celebriora Medicinæ Procerum effata, quæ inibi licet ſparſa, & tralatitia magis emicent, & legentium animos altius ſubeant, quàm in propria ditione, & ſuis in locis diſpoſita, & collecta.

Veteres Philoſophi, & naturalis Hiſtoriæ Scriptores, ſi eam Medicinæ partem, quam Clinicen vocant, non excoluere, ſtuduiſſe tamen, ut Artis abdita, & myſteria penetrarent, ex illorum monumentis ſatis liquet, imò quoſdam ex iis in diſſecandis animalium corporibus manus ſuas cruentare non dedignatos, veluti de Democrito ſcriptum legimus. Homerum omnigenis Doctrinæ promocondum complura ad Pharmaceuticen, & Chirurgiam ſpectantia Iliadi ſuæ affinxiſſe, dum caſtrenſes Medicos Podalirium, & Machaonem induceret hominibus, & ipſis etiam Diis medentes, ſicubi vulnus aliquod ſuſcepiſſent, dum pro partium ſtudio mediis conflictibus ſeſe immiſcerent, polimathiæ ſtudioſis res ſatis cognita eſt, ſicuti eumdem Homerum in deſcribendis Ulyſſis erroribus varias admirandæ virtutis Plantas memoraſſe,

quæ

quæ celebriores noſtræ quoque ætatis Botanices exercent, ut nondum decerni potuerit, quæ, & quales revera ſint homericæ illæ Plantæ. Idem quoque factitaſſe latinos Poetas, & à bicipiti Parnaſſo ad Medicinæ fontes quandoque deſcendiſſe, & largiter potaſſe norunt Literati omnes, & celebriores quoque Medici, quos tantum abeſt, ut pudeat ab Exedris, in Conſultationibus, in ſuis Operibus inſignioris alicujus Poetæ auctoritatem efferre, ut potius rebus ſuis præſidium, & Decus hoc pacto adiici poſſe exiſtimet. Utinam cuncta, quæ apud veteres Poetas de re Medica leguntur ſcripta, ſicuti è ſuis Interpretibus ob ignoratam Medicinam non ſatis rectè fuerunt diſpoſita, ita Medica Interpretatione ab aliquo eruditο Profeſſore proprio, & nativo ſuo nitori fuiſſent reſtituta, qualem ſortem ſolus, quod ſciam, Martialis obtinuit. (a) Quot porrò è Sacris Voluminibus egregia documenta, neque ſuſpectæ fidei, qualia ſunt, quæ ab Ethnicorum monumentis habemus; ſed fida, & ſincera Medicæ Artis cultoribus ſuppetunt, ſi quis rectè advertat, & hujuſmodi Librorum lectione oblectetur. Sacra quidem Vo-

O 2 lu-

(a) *Cæſar Zarotus de Med. Mart. Interpr.*

lumina potiſſimum pietatis, & religionis ſunt fundamentum, atque ad id præcipuus eſt illorum uſus, attamen tantæ ſunt excellentiæ, ac fœcunditatis, ut in iis cœleſtis quædam panſpermia contineatur, adeò ut nemo ad illa perluſtranda accedat, quin in ea, quam profitetur, facultate doctior, & inſtructior abeat. Lubet itaque, A. O., hodierna hac mea Oratione Medicinam Sacram ex Veteri, & Novo Teſtamento Vobis exhibere, ſelectiora nempe Sacrorum Codicum loca annotando, ſeu potius delibando, cum non poſſit molimen hujuſmodi unica Oratione ſatis dignè, uti par eſſet, abſolvi.

Medicinam ampliſſimum Divinæ Beneficentiæ Donum eſſe mortalitati noſtræ conceſſum ad ſanitatem, quantum licet, integram ſervandam, ſeu infractam reſarciendam, ex ſacrarum Literarum teſtimonio ſatis liquere exiſtimo. *Medicinam de terra creavit Altiſſimus, & Vir prudens non abborrebit illam*, [a] ſic olim omnium Sapientiſſimus Salomon, ſive quiſquis fuit, qui effatum iſtud protulit. Neque Medicinæ oſores, quorum non paucos habuit ſemper ætas quælibet, de ſpirituali Medicina, nequaquam verò de naturali

(a) *Eccleſiaſt. cap.* 38.

rali dictum hujuſmodi intelligendum velint, ſatis enim apertè ex Sacri Textus verbis apparet, creaſſe Deum Medicinam de Terra, herbis ſcilicet, plantis, foſſilibus, & aliis medicas vires ad morbos fugandos indidiſſe. A primo itaque Parente noſtro, cui Summus Ille Opifex Scientias omnes inditas, non ſtudio comparatas eſſe voluit, propria, & vera malorum remedia, rectumque illorum uſum ad poſteros, veluti per traducem, dimanaſſe credendum eſt, ſicque Medicinam per manus traditam in primæva ſua ſimplicitate, utpotè è plantis præcipuè petitam diu perſtitiſſe, donec poſt longum ſeculorum luxum reperto literarum uſu, membranis, & papyris mandari cœpta eſt, & in Artis quæſtuariæ formam traduci, qualis nunc eſt, eritque ſemper, ubi lucri ſpes affulſerit, cujus odor tam bonus è re qualibet; ut ait Poeta, ducitur. Fateri quidem licet ab Ethnicorum monumentis, & præcipuè Coi ſenis (quem ajunt è tabellis ad Æſculapii Templum in Epidauro appenſis didiciſſe, quomodo, quibuſve remediis quiſque morbus ſanari poſſet, ac poſtea Templo ſuccenſo Commentaria ſua edidiſſe) fateri, inquam, licet, habere nos à Medicinæ Parentibus ele-

gantiſſima Theoremata, & præceptiones ad Medicinam, humanis viribus quantum licet, exercendam. Si tamen in perſcrutandis Sacris Voluminibus ſtudium aliquod adhibeatur; egregia documenta, imò Oracula emergent, quæ Medicum pariter doctum, & pium efficiant.

Ut autem ordine aliquo, & ad normam partium quibus juxta morem Scholarum Ars conſtat, procedamus, ſatis amplam ex Geneſeos Libris habemus phyſiologicam doctrinam de humani corporis principiis, ſtructura, & illius facultatibus. *Formavit Deus Hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt Homo in Animam viventem* (a). Cum ergo ex limo terræ formatus ſit Homo, ex Elementis Terra, ſcilicet Aqua, Aereis, & Ignis particulis conflatum fuiſſe conſtat, & optimo temperamento ad juſtitiam donatum, & pondus quoque ſi lubet, quando Summus ille Artifex omnia fecit *in pondere, numero, & menſura*.

Neque putare licet, primum illud Hominis ſimulacrum eo modo compactum fuiſſe, quo Plaſtes aliquis ex ſimplici maſſa Argillæ, ſtatuam

(a) *Geneſ cap. 2.*

tuam aliquam ad ſpeciem externam ſolumodò intentus conficeret, Divinum enim illum Artificem principalia viſcera, Cor, Cerebrum, Senſuum Organa, aliaſque internas partes ex apta, & convenienti materia, prout partium temperies, & officium exigerent, prius condidiſſe, ſuiſque in locis ſtatuiſſe credendum, deinde Operi perfecto Cutem, tanquam commune integumentum circumduxiſſe, unde Job in ſui Corporis Diſſolutione, & tabeſcentia exclamabat: *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu, pelle, & carnibus veſtiſti me*. Sic Regius quoque Vates in corporis ſui fabrica Summi Conditoris Sapientiam admirans, ajebat. *Confitebor Tibi Domine, quoniam mirabiliter formaſti me*.

Abſolutiſſimi autem Operis, quod Divinus Plaſtes perficere intendebat, ſit argumentum, quod Mundum prius fabreſecerit tanquam Archetypum, ut exinde Hominem conformaret, contraria prorſus ratione, qua Architectonices periti, qui cum grande aliquid, veluti Baſilicam, Theatrum, aut Regias Aedes moliri volunt, parvum exemplar ſibi prius conſtruunt, ad quod oculos, & mentem intendant, in opere perficiundo, quod mente conceperant. Divini autem Arti-

tificis eſt, magnum in parvo clauſiſſe, undè eſt, quod admirationis multò plus exigant tenuja Inſectorum corpuſcula, quam immenſa corpora Balenarum. Opus itaque plene Divinum humanum eſt corpus, in quo non ſecus ac in Automate *pulchriora latent*, quæ ſi quandoque in conſpectum veniant, infinitam Auctoris ſui ſapientiam muto eloquio deprædicant. In hujus modi autem fictili opificio, ſed ſummæ ſubtilitatis, & ſtructuræ placitum Deo immortalis Animæ Theſaurum recondere, in primi illius hominis faciem *Divinæ particulam Auræ* inſuflando, unde Philon, quem Judæorum Platonem vocant non male inferebat, Deum ſedem Animæ in Capite poſuiſſe, ubi præcipua ſunt ſenſuum organa, ac nervorum, & ſpinalis medullæ origo, quam ſub funiculi argentei ſymbolo nobis adumbravit Eccleſiaſtes, eleganti ſane vocabulo. Quid enim aliud Nervi è Cerebro prodeuntes, quàm argenteas chordas ad varias corporis partes protenſas referunt, unde tot admirandarum operationum tam ſuavis harmonia conſurgit.

Ad lampadem porrò vitalem ſuſtentandam, & ſingularum partium alimoniam idem Summus Artifex nectar vivificum Homini impertiit,

iit, cruorem ſcilicet, qui per ſuos Ductus continuò flueret, ac univerſum corpus perluſtraret, cujus liquoris quanta ſit dignitas, ex antiquæ Legis edicto ſatis conſtat, quo Iudæis vetitum erat, ne ſanguis animalium in eſcam cederet: *Cave, ne ſanguinem comedas, ſanguis enim pro Anima eorum eſt.* Hinc erui poteſt, quàm longè à vero aberrarent, qui ſanguinem in partium numero recenſendum nolebant, pars enim corporis potiſſima, & primarium Animæ inſtrumentum eſt ſanguis, cujus theſauri tam facilis, ac temeraria interdum eſt profuſio; de perenni verò ſanguinis in orbem motu, quem Medici paſſim deprędicant, ut nihil magis, quo ſcilicet perdurante perſtat vita, & quo ſublato temporis momento corruit, non adſpernandæ extant in Sacris Paginis conjecturæ, (*a*) ac præſertim apud Eccleſiaſtem, ubi ſanguinis circumrotatio adumbratur. *Quoniam ibit Homo in domum æternitatis ſuæ antequam rumpatur funiculus argenteus; & frangetur vita aurea & confringatur rota (b)*. Humani corporis itaque ſtructura ſolius Divinæ Sapientiæ eſt magiſterium, nec ſolum in Mundi exordio,

(*a*) *Cap.* 13. (*b*) *Vide Ioan. Smicht in Synopſi Criti. Pol. T.* 2. *& Ioan. de Mural. in Clar. Med.*

dio ; cum primum ex terræ limo conſlatu
eſt Homo, ſed hujuſmodi eſt, eritque ſempe
in continua, & ſucceſſiva hominum procrea
tione, divino illo Opifice *uſquemodo operante*
Neque hic in ſcenam advocatur Natura
quam Medici, & Philoſophi tanquam idolum
ſibi confinxere, ac tantopere admirantur
ubi res non ſatis intelligunt, purum enim
& purum nomen eſt, nullumque vocabulum
extat Deo magis injurioſum; nullam vocem
hebraicam propterea in Sacris Codicibus re
perire eſt, quam quis pro natura interpretari
poſſit, cum omnia ad ſolum Deum in omni
bus ſemper operantem, & omnia conſervan
tem referantur, niſi pro natura Deum ipſum
intelligendum velint. O quam egregiè i
hanc rem Seneca, *Eum naturam dicis, non
intelligis te nomen mutare Deo?*

Ad valetudinem verò tuendam, quæ bona
partium ab initio conſtitutionis, & juſtæ ad in
vicem habitudinis fructus jucundiſſimus eſt, ſa
luberrima documenta è ſacris Literis, ut potiſ
ſimum ab Eccleſiaſtico paſſim occurrunt, ut
quæ apud Hippocratem, Galenum, Cel-
ſum, alioſque, in hanc rem leguntur ſcri-
pta (a). *In multis eſcis eſt aviditas, & approtin-*
qua-

(a) *Eccleſiaſtes cap. 37.*

quabit uſque, ad choleram, qui autem abſtinens eſt, adiiciet vitam. In omnibus operibus eſto velox, & omnis infirmitas non occurrat tibi. Nonne id ipſum videtur, quod ſcripſit Hippocrates (*a*), *ſtudium ſanitatis eſſe non ſatiari cibis, neque impigrum eſſe ad laborem.* In recta etenim ratione victus, & moderata corporis exercitatione, ut inter utraque extrema non ſit unius ſuper alterum inſignis exceſſus, ex ejuſdem Hippocratis ſententia ſita eſt ſanitas. Siquidem cum victus ratio, & corporis exercitatio contrarias habeant vires, ut una impleat, altera extenuet, juſta inter ipſas commoderatio, & poſſibilis æqualitas bonæ valetudinis erit fundamentum, & baſis. Cum autem in hac humana ſocietate, niſi quis ruſticitatem profeſſus à civili vita abdicare ſe velit, non ſemper liceat tam exactum ſervare vivendi modum, & ad libellam, ut dici ſolet, cibum capere, ut aliquando poſt longam abſtinentiam, in conviviis aliqua non ſit à juſta moderatione exorbitatio, ne à ſanitatis ſtatu in ægritudinem corpus decidat, [*b*] ab Eccleſiaſtico tanquam ſingulare præſervativum prompta laudatur vomitio.

Etſi

(*a*) 3. *de Diæta.*
[*b*] *Cap.* 31.

Etſi coactus fueris in edendo multum, ſurge è medio, & evome, & refrigerabit te, & non abduces corpori tuo infirmitatem. Frequenter vomitum ciere ad ſanitatis tutelam Veteribus ſolenne fuit, eòque magis ubi in Cœnis ſuis opiparis, & collatitiis, ad mediam uſque noctem protractis, nimio cibo, ac potu aqualiculum oneraſſent, quod noſtra ætate familiare eſt, niſi ſponte prodeat vomitus, ubi ſola abſtinentia, & ſomnus pro crepalæ remedio eſſe conſueverunt, cum tamen conſultius ſit, ſi plus fuerit aſſumptum, quam quod concoqui poſſit, id, qua via primum expelli queat, ejicere, commodior autem, & expeditior per ſuperiora, quàm per longas inteſtinorum ambages, erit via. Sic Avicennas Arabum princeps quovis menſe duobus continuis diebus vomitum laudabat, quod ab Ægyptiis forſan didicerat, qui putantes morbos ferè omnes à ciborum copia ortum ducere, ſingulis tribus menſibus ventriculum à cruda eſculentorum ſaburra vomitu exonerabant.

Non exigua quoque pathologicæ doctrinæ ſeges ſe ſe offert, ad varias morborum naturas, & differenrias dies noſcendas. Pro cunctis tamen ſufficiat ſola Pſoræ, & Lepræ conſideratio, non multum immorabor, ut refe-

ſeram, quam grave munus ex Legis præcepto Sacerdotibus, [a] apud quos Medicina aſſervabatur tanquam res ſacra, incumberet, ſigna cuncta diagnoſtica, prognoſtica, patognomonica expendendi, ut ut Lepram, & Pſoram a reliquis affectibus cutaneis diſpeſcerent, & varios ejuſdem gradus, ac differentias, ex mutato cutis, pilorumque colore perſpectas haberent, & ad quot dies ſecluſas à reliquorum conſortio detinerent, quos hujuſce labis ſuſpectos habebant, & quando ſola ſufficerent lavacra, ut pro mundis haberentur, antequam decernerent, num quis verè immundus eſſet, & extra Urbem, vel Caſtra dimittendus, cuique enim perfacile eſt, Sacrum Textum adire, qui Lex Lepræ dicitur, ac advertere, quàm accuratum, quàm circumſpectum examen de hoc morbo ſoleret inſtitui.

Verùm à Theoriis ad Praxim, & particulares morborum curationes, quas in veteri Teſtamento habemus deſcriptas, non quidem ſine myſterio, & ope Divina, hoc enim diffiteri impium, nedum temerarium eſſet, remediis tamen naturalibus peractas, qualia tales morbi à bono Medico exigerent, ſi lubet, deſcen-

[a] *Levit. cap. 13.*

ſcendamus. Memoratu ſanè digna eſt cura
tio, qua Eliſeus Propheta ſimul, & Medicu
Principem militiæ apud Syriæ Regem Na
man gravi Lepra laborantem ſanavit, cu
ad tam diram labem evertendam ab Aulæ A
chiatris nihil opis Vir ille impetrare potuiſſe
à puella hæbrea, quam ſervam domi habe
bat, reſcivit, Prophetam in Samaria eſſe De
percarum, qui morbos quoſcumque prodigio
ſos ſanaret, quare nihil moratus cum magn
comitatu, & muneribus in Samariam venit
& cum ad Prophetæ hoſtium ſupplicantis i
morem ſtetiſſet, nuncium accepit, ut Jorda
nem adiret, ac ſepties in eo flumine ſe ſ
ablueret, ſic enim à Lepra ſanatum iri
Hoc audito non parum ſtomachatus eſt Prin
ceps ille, ægrè ferens, quòd ſe tanti no
minis, & auctoritatis in Syria ne adſpect
quidem fuiſſet dignatus, ac peſte a tam le
vi, tam vulgari remedio præſcripto dimiſiſ
ſet, putabat enim Vir ille Lepram, qua ope
riebatur, ad Eliſei pedes tanquam veſtimen
tum caſuram, reditum propterea in Syriam
parabat, cum à Servis perſuaſus, ut reme-
dium tam facile, ac innoxium experiretur, ac
pertentaret, num Divini aliquid hac in re ſub-
eſſet; ſepties in Jordane ſe lavit, ac velu-
ti

ex Sacro Textu *reſtituta eſt caro ejus, ſicut* *ıro pueri parvuli, & mundatus eſt* [a]. Haud ɔo inficias, quin in ſeptena illa ablutione, rcanum aliquod novæ Legis Sacramenta deġnans lateret, & curatio illa per miraculum ⁊eniſſe rectiſſime crederetur, remedium taıen à Propheta propoſitum naturale alioquin ııt, natum ſcilicet ad cutis defœdationes ınandas. Quid enim præſtantius in hujuſıodi affectıbus habet Ars Medica, quam ulcis aquæ lavacrum, ac præſertim fluvias, quæ ſalinas, & acres particulas cuti hæentes abſorbeat, & ſuo defluxu ſecum abpiat, recenti, & puriori ſubeunte (*b*). Utiam in cutis affectionibus crebrior eſſet loonum, & balneorum uſus, & minus freuentes tam prolixæ, tam moleſtæ purgatioes, & venarum exhauſtus [*c*]; ubi enim Pſoı, Lepra, Lichenes, Impetigo, aliique onſimiles affectus, ſolius cutis ſint morbi, ɔ corruptum illius fermentum, & non abeſſus, ſine interna viſcerum labe, piacuım eſt, tot catharticis, tot apozematibus orpora fatigare, cum ſalis topicis, herbaım ſuccis, & præcipuè balneo ſanitas impe-

(*a*) *Regum* 4. *Cap.* 5.
(*b*) *Vid. Helmon. in Tract. ſcabies, & Vſchel.*
(*c*) *Vid. Ballon. Lib. 2. Epid. Hiſt. 5.*

petrari poſſit. Erat autem, ut ex Sacro Te-
xtu, *Naaman vir potens robore, ſed leproſus*
certo nimirum indicio, talem affectum non
fuiſſe abſceſſum, hoc eſt humorum ab aliquo
interno viſcere malè affecto, ad ambitum
corporis rejectamentum, ac propterea la-
vationem à Propheta propoſitam proprium
& verum fuiſſe remedium à morbo indica-
tum, viſceribus innoxiis nihil repoſcenti-
bus, Jordanis aqua ad eam virtutem divi-
nitus elevata, ut ad tam fœdam peſtem
eluendam ſeptena ablutio ſufficeret. Hinc
perſæpè fit, quòd hujuſmodi animadverſio-
ne vel ignorata, vel neglecta pro curatio-
ne Pſoræ, quam *corporis turpitudinem potius
quam morbum*, vocavit Hippocrates (*a*), ope-
ram ludant Medici, & non ſolùm apud vul-
gus, ſed doctos quoque homines non rarò
malè audiant. Squallenti, & ferina ſcabie
tenebatur olìm Franciſcus Petrarca, cujus
clariſſimi Poetæ mortales exuvias tenent Eu-
ganei, cumque totum vernale tempus inter
ſolennis purgationis tœdia miſerè traduxiſ-
ſet, pruriginoſo affectu exaſperato potius
quàm remiſſo, Medicis, quibus ſe curan-
dum tradiderat, percunctatus, iiſque reſpon-
den-

[*a*] *De Affect. num.* 35.

dentibus, expectandam Æſtatem, quæ morbum abſumeret, Vir ille ſibi tanquam uni de trivio verba dari exiſtimans, totus iræ excanduit, atque uti ex ſua natura eſt genus irritabile vatum, Medicos diris inſpectari cœpit, ſic in quadam ad amicum Epiſtola: [a] Ego, inquit, *neque Medicis credo, neque ab Æſtate ſpero aliquid, ſed ab illo, de quo ſcriptum eſt, Ver, & Æſtatem tu plaſmaſti*. (b)

Quàm curioſa verò, & obſervatione digna curatio, qua idem Propheta Sunamitidis filium mortuum, ſeu pro mortuo habitum in vitam revocavit [c]. E Carmeli ſolitudine Matris precibus accerſitus Eliſæus, cum intraſſet cubiculum, ubi jacebat puer, omnibus, qui aderant, dimiſſis, & ipſa quoque Matre, Deum, à quo omnis medela, precatus, ſupra pueri corpus curvus incubuit, os ſuum, oculos, & manus ſupra os, oculos, & manus jacentis componens, cumque paulo poſt corpus pueri recaleſcere perciperet, inde exurgens per cubiculum curſitare cœpit, ut ex tali motu magis incaleſceret, ac rurſus, ut antea ſupra jacentem puerum ſe composuit, quo in cubatu aliquoties repetito puer ſep-

(a) *Epiſ. L.* 3 *Ep.* 4. (b) *Pſal.* 73.
(c) *Regum* 4. *cap.* 4.

ſepties oſcitavit, oculos aperuit, & in vitam revocatus eſt. Cum iis Interpretibus, qui puerum illum verè non fuiſſe mortuum perſuaſum habent, ſed potius Syncope, aut Catalepſi correptum, ut pro mortuo credi poſſet ſentire modo adlubeſcit, quamquam aliter ſentiant alii, & quidem verius, quibus ego ſubſcripſerim; paſſim enim proſtant exempla eorum, qui in ipſis funeribus revixere, quod non rarò in Mulieribus hiſtericis obſervatum eſt, in quibus hæc cautio adhiberi ſolet, ne tam properè tumulentur, uti cœtera cadavera. Veſalium celeberrimum Anatomicum, qui annum agens vigeſimum tertium primus in hujus Lycei Theatro publico ſtipendio Anatomen profeſſus eſt, nobilem matronam pro mortua creditam Anatomico cultro (*a*), ut mortis cauſam exploraret, ſubjeciſſe memoriæ proditum eſt, quæ mulier vix adacta in pectus ſeceſpita oculos aperuit, & paulò poſt cum gemitu Animam efflavit, quam ob cauſam à Matronæ cognatis Vir ille tantæ exiſtimationis in Judicium obtorto colo, ut dici ſolet, tractus eſt, & ad expiandam creditam impietatem pœna hieroſolimitanam peregrinationem ſuſcipiendi mul-

cta-

[*a*] *Vid. Huber. Languet. in Epiſ. ad Caſpar. Reveer.*

ctatus eſt, qua expleta, dum rediret, in Inſula Zacynthos in tuguriolo miſerè obiiſſe dicitur, Vir meliori fato mehercle dignus. Non abs re igitur Propheta nativo calore in illo puero ſyncoptico, aut cataleptico vitales ſpiritus extinctioni proximos, & diſperſos fovit, ac ad conſueta munia revocavit. In hujuſmodi enim affectibus, ubi ſumma eſt totius corporis perfrigeratio, ad vina generoſa, ad quintas eſſentias, ad elixiria, & ea quæ excalefaciunt, unicum eſt effugium. Quid autem innatæ caliditati magis affine eſt, quam ſani, & robuſti hominis vividus calor, & ab ore, ac præcordiis efflatus. Naturali itaque remedio, divina pietate adſpirante prodigioſam hanc curationem Eliſæus abſolvit.

Quam promptum autem ad ſubitos caſus, & quanta rerum naturalium peritia inſtructum Propheta iſte ſe præbuit; cum ingenti fame ob annonæ caritatem premeretur Judæa, uni ex ſuis pueris mandarat Eliſæus, ut Prophetarum Filiis grandem ollam pulmenti pararet (*a*). Puer autem in Agrum egreſſus colocyntidas imprudens collegit, & in ollam pro condimento conjecit; pulte igitur ſociis appoſita, ut comederent, ubi in-

[*a*] *Regum 4. cap. 4.*

ſignem amarorem percepere, non ſecus ac ſi venenum deguſtaſſent, clamitare cœperunt; *Mors in olla*, accurrens autem Eliſæus farinam pulti immiſcuit, quo pacto ingratum illum ſaporem emendavit, ſic ut pultis illa in bonum alimentum cedere potuerit. Nam vera colocynthis eſſet, an alia planta conſimilis, parum refert, ſatis ſit, quod remedium adhibitum propriis viribus non poterat, nec tam promptè, & ſine ope Divina acredinem illam abolere, naturale tamen erat, & ad munus ſenſim obeundum proprium, atque accommodatum. Farina quippe triticea, hordacea, atque ex aliis frugum generibus, lentore ſuo, & viſciditate nata eſt acres particulas, cuiuſcunque ſint indolis, involvere, & irretire. Sic ad acres fluxiones attemperandas, quæ in organa ſpirituum decumbant, & phtiſim minitentur, ad remedia ex amilo parata, ad ptiſanas hordeaceas, & ollam, ſeu ferculum Saxoniæ, celeberrimi olim in hac Univerſitate Profeſſoris, velut ad ſacram ancoram confugimus.

Aliæ quoque nec incelebres morborum curationes in Sacris Codicibus (a), remediis quidem naturalibus inchoatæ, ſed Divina virtu-

[a] *Regum 4. cap. 20.*

tute abſolutæ, qualis ea fuit, qua Ezechiam Regem ob pravum ulcus ad luctandum cum morte penè deductum Iſaias Propheta gravi periculo exemit, emplaſtro ex maſſa caricarum ulceri appoſito, ſeu medicatio illa, qua Tobiæ excœcato viſus eſt reſtitutus, ope ſcilicet fellis ex quodam piſce, quem Calionimum dicunt, quale remedium Archangelus Raphael Tobiæ puero indicarat (*a*), cujus piſcis meminit quoque Galenus, & fel commendat ad oculorum albugines, & craſſamenta obliteranda.

Aſt ad curationes verè admirandas à Medicorum ſcilicet maximo, Chriſto Servatore noſtro, dum viveret, factas, accedamus, idque ſit Medicinæ ſacræ, & Orationis meæ coronamentum. Chriſtum magni Prophetæ, & Filii Dei nomen ſibi aſſeruiſſe, deſperatas ægritudines, ut plurimum quidem ſolius vocis imperio, interdum etiam remediorum naturalium uſu, prodigioſè tamen ſanando, paſſim legimus, & apud Sacros Oratores audimus. Aliquot igitur ex hoc ſecundo genere ſeligamus, & ſumma cum veneratione expendamus. (*b*)Quomodo cœcum natum ocu-

(*a*) *Tobiæ cap. 2.*
[*b*] *Joan. cap. 9.*

lorum uſu Chriſtus donarit, facta ſcilicet illinitione ejuſdem oculis ex ſputo, ac terræ pulvere, & poſtea cœco illo ad natatorium Siloè dimiſſo, nemo fere eſt, qui literas didicerit, & hoc ignoret. Quo vitio laborarent oculi cœci illius, ſolus novit, qui illum ſanavit, non abs re tamen ex appoſito collyrio conjectare licet, tale vitium fuiſſe, quod remedium abſtergens exigeret, & craſſamentum aliquod viſum impediens tolleret. Neque putare fas eſt Sotyra neſtrum, qui ex ſua natura erat cordis mitiſſimi, tale remedium adhibere voluiſſe, quod oculum magis læderet, quam confortaret. Qua facultate polleat ſaliva humana in noſtris corporibus, & in rebus quoque externis, non vacat hic referre, ſatis ſit ſani, & jejuni hominis ſalivam inter ocularia remedia non poſtremum locum tenere. Quantæ verò efficaciæ fuiſſe cenſendum eſt puriſſimum illum laticem, qui de fontibus ſalivalibus oris Chriſti emanabat, cujus temperamentum adeò perfectum, & excellens erat, ut nullum illi par extiterit, nec eſſe poſſit. Cur autem ſalivam terræ permiſcere voluerit, quis potis eſt veram rationem proferre? Sciebat ille quidem, uti verè omniſcius, & à priori, ut cum Philoſophis

lo-

loquar, qualis virtus ad cœcitatem ſanandam ex hujuſmodi permixtione eſſet emerſura, noſtræ autem imbecillitati non niſi à poſteriori, & per experientiam, quæ dicitur *unicum mortalium argumentum*, datum eſt ſcire, quales virtutes acquirant nova concreta, quæ emergunt, ubi diverſæ indolis ſubſtantiæ ad invicem permiſcentur. Aquam verò natatoriæ Siloè, ubi cœcus ille oculos lavit, & abſterſo collyrio videns factus eſt, thermalem fuiſſe, & abſterſiva facultate præditam fas eſt aſſerere, de quo fonte ad radicem montis Sion poſito referunt Scriptores certis quibuſdam diei horis ebullire (a), atque ad hunc fontem Turcas, & Saraxenos turmatim confluere ad cutis defœdationes, & oculorum vitia curanda. Placuit tamen Servatori noſtro prodigioſam hanc curationem in cœco, cooperante fide, ocularibus remediis perficere, ut exemplo confirmaret Medicinam de Terra à Deo fuiſſe creatam, nec Viri prudentis eſſe ab illa abhorrere.

Eodem penè modò hominem ſurdum, & mutum audientem, & loquentem facit, immittendo nempè digitum in illius auriculas, ſic nimirum partem primariò affectam indigitans,

 dein-

(a) *Vid. Chriſ. Forer. in Itin. p. 18.*

deinde digito ſaliva imbuto linguam ejuſdem perfricando, & ſtatim, ut ex Sacro Textu: *Apertæ ſunt aures ejus, & ſolutum eſt vinculum linguæ*. Si ſurditas ab ortu contracta in cauſa eſſet, ut quis ſit anaudos, & mutus, ſublato aurium vitio per digiti in illarum cavitatem immiſſionem, non erat poſtea, cur digito ſaliva perfuſo muti hominis linguam perfricaret. Suſpicare itaque licet, imò aſſerere præter vitiatam aurium ſtructuram ab ipſis primordiis, aliquod etiam vitium in mutorum lingua latitare, quod Chriſtus ſuo contactu, & ſalivali ſucco ſuſtulit. Tantæ autem erat energiæ ſanatrix virtus, quæ è Chriſti Corpore aperiæ ad inſtar emanabat, ut beare poſſet, quos afficeret, eòque magis quos ſuo contactu dignabatur, veluti quando leproſum hominem tetigit, & extemplò mundatus eſt, & Socrum Petri, quæ magnis tenebatur febribus, illius manu apprehenſa ſanam fecit, alioſque quamplurimos, quos ſola thaumaturgicæ manus ſuæ impoſitione ſanos dimiſit.

Hujuſmodi autem virtus morbifuga Chriſti humanitati debita erat, & ſpecifica, nam ſi Torpedo marinus piſcis ſuo contactu piſcatoris brachium temporis momento ſtupefacien-

ciendi cum poſſidet, cumque naturale eſt, tur virtus, qua Chriſtus pollebat ad partium tonum infractum ictu oculi reſtituendum, naturalis ſpecifica, ſed illi ſoli proprio, in quo admirando nexu humana, & Divina jungebatur natura, non erit appellanda. Id autem Divino conſilio factum crediderim, ut hoc pacto ſoſpitator noſter ſe Deum verum eſſe, & verum hominem comprobaret.

Ut autem ab admirandis Chriſti curationibus documentum aliquod ad tutam, & Chriſtianam medendi rationem conducens, eliciam, recolamus quæſo hiſtoriam mulieris illius ſanguifluæ, quæ fama accepta, qua de Servatoris noſtri prodigiis Judæa tota perſonabat, tantum in ſinu ſuo concepit fidei, & firmiſſima perſuaſione crediderit, ſe in gratiam cum ſanitate redituram, ſi Medicis valere juſſis ſemel tantum Chriſti veſtem tangere potuiſſet, neque illam fides ſua fefellit; domo enim prodiens hominum turbæ ſe ſe immiſcuit, & obſtantes urgens, & clamitans tandem Servatoris Clamidem tetigit, & illicò ſana facta eſt, *exſiccatis ſanguinis fontibus*, ut Sacer Textus loquitur (a); duodecim annis, ut Scriptoris verba referam, fuerat hæc mulier in prufluvio

(a) *S. Marcus cap. 5.*

vio ſanguinis, *& fuerat multa perpeſſa à complurib. Medicis, & erogaverat omnia ſua bona; nec quidquam profecerat, ſed magis deterius habebat*. Hæc itaque infelix mulier, ut in prolixis, & contumacibus morbis fieri aſſolet, complurium Medicorum fortunam, ſive torturam fuerat experta, ſed fruſtrante diligentia, graviori in dies reddito affectu, quare quotidiana impenſa in Medicos, & medicamenta, paulatim ad extremam inopiam erat redacta, domeſtica ſupellectile paſſim divendita, paſſim opignerata. Quis non videt in hac hiſtoria Medicorum morem antiquum, ſed nullatenus antiquatum, imò in dies juveneſcente ſugillari, qui ad curandum evocati, ſit licet morbus de incurabilium cauſa, & ægrotantis res familiaris pertenuis, & anguſta, nihil intentatum, nihil inexpertum relinquunt, nec ceſſant, niſi exhauſtis una cum ægrotantis ſubſtantiis omnibus Medicinæ fontibus. Hinc poſtea populares audiuntur querimoniæ, dilapidari à Medicis pauperum facultates. Ubi ergo ſimiles occurrent caſus, Medicus prudens, cui cor ſaliat in pectore, verba Dei potius, quam pharmaca, pecuniam potius erogeт, quàm exigat; & quod ab ægris ditioribus pro ſoſtro acceperit, in pauperis ſinum

re-

efundat, & fœneret, quòd ſi ad aliquid agen-
um precibus urgeatur, morbo blandiatur po-
iùs, quàm curet, Hippocratis conſilium ſe-
utus, qui ſcripſit, *incurabilia quoque cognoſce-
e oportere, ut quàm minime lœdant.*

Non minus quoque ſalubre documentum
ractico Medico ſuggerit ea reſponſio, quam
abuit Chriſtus ad Centurionem pro puero ſuo
upplicantem. Magnis precibus clamabat ille,
*uer meus jacet in domo paraliticus, & male tor-
uetur*, cui reſpondit Chriſtus, *veniam, &
urabo eum (a)*. Poterat ſane, quod poſtea
ræſtitit ea poteſtate, qua Ventis, & Mari
mperavit, jubere quoque puerum illum ſa-
um eſſe, & Centurionem dimittere, atta-
nen curationem hujuſmodi præſentia ſua per-
cere ſe velle dixit, *veniam, & curabo eum*.
Hinc diſcant Medici, quam facile ludent de
umano corio, dum ægris algentibus reme-
lia magna præſcribunt. Non poſſe tuta reme-
lia ægris algentibus à Medico præſcribi, mo-
itum eſt Galeni in documento de puero Epi-
eptico. In hanc rem non minus doctè, quàm
leganter Seneca in quadam ad Lucilium ſuum
Epiſtola (b). *Non poteſt Medicus per epiſtolas ci-
i, aut balnei tempus eligere, vena tangenda eſt,
quid*

(a) *Matthæus cap. 8.* (b) *Epiſt. 21.*

quid fieri ſoleat, quid oporteat, & mandari poteſt & ſcribi. Tale conſilium non tantum a gentibus ſed etiam poſteris datur, illud alterum quand fieri debeat, & quemadmodum, nemo è longinqu ſuadebit.

Nimius eſſem, & extra ſuos fines me ſe ſ effunderet Oratio, provocante materia, hi enim non ad ſimplex ſpicilegium ſed ad me ſem uberrimam colligendam ampliſſimus pate ret campus. Mihi autem ſatis ſit, Ornatiſſim Philiatri Medicæ Praxi jam addicti, vobis ali quo incitamento fuiſſe ad ſtudium hujuſmod tam ſalubre, tam frugiferum capeſsendum Animos itaque, & vires intendite, *ſcrutam ni Scripturas*, &

- - - - - Exemplaria Sacra
Nocturna verſate manu, verſate diurna.

Illu-

Illuſtriſſimis, & Excellentiſſimis D.D.

PATAVINI ATHENÆI

MODERATORIBUS

D. FEDERICO MARCELLO

D. Marci Procuratori,

D. HIERONYMO VENERIO

Equiti, & D. Marci Procuratori;

D. MARINO GEORGIO

Bernardinus Ramazzini Felicitatem.

ORATIONUM mearum, quas in Patavino Lyceo occaſione anniverſariæ Studiorum inſtaurationis, hactenus habui, libello Vobis inſcripto, Illuſtriſſimi, & Excellentiſſ. Viri, additamento erit Oratio hæc mea nuper habita, cum primariam Practicæ Medicinæ Cathedram, cui ex ſingulari beneficentiæ veſtræ munere adiectum me video, primùm conſcendi. Quàm tenue illud eſſet, quod veſtrorum Nominum amplitudini offerre auſus fueram, agnoſcens, in ipſa nun-

nuncupatoria Epiſtola, proteſtatus fueram, Opuſ-
culo jam edito velle me quotannis adiicere quid-
quid in hoc genere è paupere meo penu prodire
poſſet, quod nunc præſto, ac lubenter preſtab-
cum mea plurimum interſit librum ita augeſcere
ut milleſima pagina ſurgat. Argumentum, quod
in hac mea Oratione tractavi, Sapientia veſtr-
forſan non indignum eſſet, ſi Vobis, quos publici
commodis Virtus veſtra perpetuò addixit, iſthæ
legere vacaret. Philoſophicè, & Medicè diſſe-
rendi anſam præbuit hyemalis hujuſce Anni Con-
ſtitutio tam algida, & communis, quæ Venetæ Ur-
bi obſidionali maris congelatione plus terroris, quam
ullus unquam hoſtis armatis navibus injecit. Hoc
igitur, qualecumque ſit, munuſculum ad Opuſculi
acceſſionem, & obſequii mei argumentum hilari
vultu, ut ſoletis, excipite. Valete diu ac pluri-
mùm, Mecœnates Ampliſſimi, ſic ut Heſiodi ſene-
cta Vobis contingat.

Patavii die 2. Junii 1709.

ORA-

ORATIO UNDECIMA

Hyemalis Conſtitutio Algidiſſima Anni 1709.

Habita die 13. *Maii MDCCIX.*

ETſi eorum quæ non niſi multo labore, & conatu ſuperata fuerint meminiſſe quoddam voluptatis genus dicitur, perpaucos tamen eſſe exiſtimo, qui ad illius loci conſpectum, ubi grave liquod diſcrimen aliquandò ſubjerint, non nhorreſcant; quomodocumque enim ſive forunæ beneficio, ſive redeunte in præcordia irtute quis evaſerit, locus tamen ipſe, ubi xacti periculi caſus incidit, oculos, qui primi n acie, ut dici ſolet, vincuntur, perſtringens, nimum ad horrorem aliquem concipienum facili negotio compellit. Id ipſum modò xperiri me fateor, nec pudet fateri, dum enim

enim

enim in hac Aula omnium ampliſſima, & ſu
per hanc Exedram me intueor, ubi novem
ab hinc annis tenuitatis meæ periculum feci,
ut de more ſolent omnes, cum ad publicè pro
fitendum in hoc Lyceo primùm accedunt
ſui ſpectaculum in hac arena præbendo, a
mentem ſubit recordatio, quantum expave
rim loci, & perſonarum dignitate deterritus
ut veritus fuerim, ne in ipſo Orationis limin
vox, & vires me deficerent, ac modò dum
video mihi demandatam provinciam, ut ho
ipſo in loco, & ab hoc Subſellio, ex qu
tanquam è tripode tot celeberrimi Profeſſo
res oracula ſua efudère, poſthac Practicam
Medicinam ſtudioſæ Juventuti tradere debe
am, novo horrore non poſſum non corripi
quem ſicuti longo uſu, & conſuetudine im
minutum iri non ſpero, ita vereor, ne in dies
augeſcat. Ita fermè evenire ſolet, ut nunquam
penſitemus quid ferre valeant humeri, quid re-
cuſent, neque cognoſcamus, quàm dura, quàm
oneroſa ſit aliqua provincia, niſi poſtquam fue
rit ſuſcepta. Iſthæc equidem multò antea me-
cum præſenſeram, ac tam gravi diſcrimini
opportunè me ſubduxiſſe arbitrabar, ſepoſi-
to res meas promovendi tentamine: Neque
enim indecorum putavi, imò ingenui pudoris
ple-

plenum opus eſſe credidi poſt honorum, ac dignitatum petitionem candidati ſpeciem interdum exuere, ac ſinere, ut is, quem te digniorem noveris, & in axe anteriori currentem, locum occupet, quem ſua virtute promeruerit. Rectè quidem, ac ſapienter hujus Cathedræ, quæ tam diu ſine ſuo Profeſſore ſquallebat, dignitati fuerat conſultum; aſt quàm grande ornamentum illi Fata invidere, è viventium ſtatione ſublato Illuſtriſſimo Comite Alexandro Borromeo, quem Practicæ Medicinæ primarium Profeſſorem Sapientiſſimi hujus Lycei Moderatores deſignarant. Verùm ſummo rerum omnium Moderatori, & Arbitro placuit Virum hunc claritudine generis, pietate, ac doctrina percelebrem, ad ſublimia Cœli ſubſellia evocare, ubi nunc ille humana deſpicit, ac ſollicitudines noſtras, ridet, qui tam clarum lumen huic Civitati, huic Lyceo, atque Ordini noſtro ademptum conquerimur.

Quoniam autem tanto Viro ſuffectum me volvere, Sapientiſſimi Moderatores, Ampliſſimus Senatus Venetus, & Sereniſſimus Princeps, quem nuper terris ereptum ingemiſcimus, & cœlo adſcitum colimus, ijſque placitum tam honorifico gradu ſenectam meam

decorare in titulum ſepulchri, me ipſum excutiam, & ſi qui ſunt in effœto jam corpore igniculi, eos extimulabo, & ad micationes aliquot identidem explicandas, ut ſolent morituræ faces, pro viribus compellam. Et ſi autem non ignoro, conatus meos tanto muneri ſuppares nunquam fieri poſſe, ut quod loci, & gradus ſublimitas expoſcunt, exæquent, onus tamen impoſitum detrectare nefas credidi; quod ſi expectationem veſtram non implevero, ut ut nervis omnibus connitar, conſcientia mea tamen contentus vivam, ut qui ſciam dignitatem hanc non ambitu, nec ullis artibus mihi quæſitam, ſed à ſola hujus Lycei Triumvirorum beneficentia promanaſſe, quibus neſcio quo pacto volupe fuit, eodem ferè tempore, ac tam raro exemplo tot commoda, tot beneficia, tot honores, in ſinum meum effundere, ut nihil ampliùs mihi ſuperſit, quod poſſim votis expetere, nec ipſis, quid valeant ulteriùs conferre. Jam video, quod munus mihi nunc incumberet, nimirùm, ut Panegiricum pro juſta gratiarum actione contexerem, ſed quemadmodum iis ingenii viribus haud quaquam inſtructum me agnoſco, ita temerarium opus cenſerem, tot ampliſſimorum Virorum merita, & laudes unica Oratio-

tione velle complecti; cum ad id ritè peragendum vix plures actiones ſufficerent; quando igitur verbis gratias agere nimis levidenſe officium eſt, & à referendis gratiis quàm longiſſimè abſum, conſultiùs facturum me arbitror sì tantumodò gratias habeam, easq; immortales, alta mente repoſitas, atque æternùm ſervandas. Quoniam autem huc conveniſſe vos ſcio, Auditores Ornatiſſimi, ut me de aliquo, quod profeſſorii muneris mei ſit diſſerentem audiretis, morem vobis geram, eòque libentiùs, quò argumentum nactus mihi videor, quod ob novitatem adhuc, ut puto, intactum, attentione veſtra non modò indignum non ſit, ſed quod propter multas difficultates, quibus involutum eſt, ingenia quoque veſtra exercere valeat. Argumento erit prægreſſa nuper hyemis algida, & nivoſa conſtitutio, quæ frigoris vehementia, atq; aſperitate non ſolùm Italiam, verum univerſam Europam tanta hominum, & omnium cujuſque generis viventium ſtrage malè mulctavit. Lubet itaque in hanc tam intempeſtam hujuſce hyemis tempeſtatem philoſophica, & medica indagine inquirere; quòd ſi tam portentoſi frigoris veram, & germanam cauſam in apricum eruere non dabitur, non abs re

forſan, neque ad ſanitatis cuſtodiam infrugi-ferum erit exquirere, quid mali hac proxima æſtate ex hac tam malè morata conſtitutione timeri poſſit.

Humanitate veſtra abuti mihi viderer A.O. ſi hyberni frigoris, quod annum hunc nefaſtum fecit, & ad multa Secula memorandum faciet, inclementiam non dicam, ſed inſolentiam longo verborum ambitu vellem deſcribere; quotus enim quiſque repertus eſt tam denſo corio, ac tàm forti à natura temperie donatus, qui non in cute ſolum, ſed intus quoque & intra ipſa præcordia, ubi veſtalis ignis nativos lares, & focum habet, ab algidiſſimi aeris inſpiratu noxam aliquam non perſenſerit? Magna ſunt, quæ vidimus, majora, quæ audivimus; vidimus, magna flumina tam arcto, tam alto gelu adſtricta, ut armentis plauſtris onuſtis, & ipſis quoque exercitibus tranſvehendis ſufficerent. Vidimus ad binos, & amplius menſes vim nivium immodicam è Cœlo non tacitè, ut ſolet, ad inſtar velleris labentem; ſed magno cum impetu in ſolum projectam, & quod magis mirere, ſub Æquinoctium ipſum, quod in hac Civitate prodigio par eſt. Vidimus in partibus Aedium interioribus, & in ipſis hypogæis fluida quæque congelari ſo-

li-

lidioribus vaſis ex opere figlino diſruptis, ac dum cibum capturi menſæ accumberemus, non procul à laculento igne vidimus fumantes epulas temporis momento gelaſcere. At vulgaria ſunt iſthæc, & fidem invenient. Urbem vidimus Adriæ Reginam, cui nullum unquam niſi navigiis cum terra fuit comercium continenti junctam, marinis aquis in marmoream duritiem ſolidatis, ut ad ſeptem paſſuum millia ultrò citroque longo agmine commearent Viatores, Veterinarii, & annonariæ gentes cum armentis, & gregibus, ut laboranti Civitati victuales ſuppetias ferrent. Quàm admiranda porrò, imò quàm miſeranda ſunt, quæ alibi facta accepimus, velut in Gallia, Anglia, Germania, ac tota Septentrionali plaga, non ſolum magnis fluminibus marinum æſtum pati ſolitis, ſed Oceano ipſo conglaciato, ut ſublatis commerciis centenæ hominum chyliades in civitatibus, in agris inter frigoris rabiem, & famis morſus miſerè perierint, ac ex iis, qui militiæ ſacramento erant auctorati longè plures in caſtris hyemando, quàm in acie pugnando in Orci familiam tranſierint. Profecto ſi cujuſque Regionis, Civitatis, atque Oppidi Necrologiam haberemus, in quibus eorum, qui è vita

deceſſerint, nomenclatura continetur, ac ratio iniri poſſet, quot hominum myriades, quorum vel trium menſium ſpatio in Libitinæ cenſum deduxerit intolerando ſuo frigore funeſta hæc hyems, nulla certè peſtis ut ut truculenta, & pernicialis, nec ea, quæ apud Hiſtoricos, & Poetas adeò pervulgata, quæ univerſam Græciam depopulata eſt algidiſſimè hujus conſtitutionis peſtis, ſi ita fas loqui, ullo pacto eſſet conferenda.

Aſt unde nam quæſo tam violenti frigoris petenda eſt origo? Si ab Aquilone frigoris Promocondo malum hoc venit, cur hoc Anno tam violentum, tam diuturnum, ut quotquot in viventium numero adhuc extant, provectioris ætatis homines; & ſilicernio jam proximi tam enorme frigus nunquam ſe perſentiſſe meminerint, nec ſcriptorum quiſquam prodigium hujuſmodi literis prodiderit. Scire optatis O. D. quam proportionem habuerit hujus anni frigus ad præcedentium octo annorum, quos in hac Civitate obſervare mihi datum, ſummum frigus? Pſicrometro teſte proportionem habuit ſeſquialteram, hoc eſt ut ternarium ad binarium. Is fuit hyberni frigoris hoc anno ſupra cæteros exceſſus, qui in regnum quoque vegetabile de-

ſæviens, non ſolum plantas, quæ hortorum ornamenta ſunt, ſed, quod dolendum, Oleas, & Vites ad internecionem uſque abſumpſit. Meherclè ſi in hujuſmodi tempora incidiſſet Cardanus eam, quam de frigoris natura opinionem mordicùs tenuit, dubio procul abiecisset; non eſſe frigus quid re vera ſubſiſtens, ſed ſimplicem caloris privationem, ventoſque omnes plùs minùs calidos eſſe inter ſuas ſubtilitates recenſuit Vir ille, quem cenſoria virgula ſugillans, ſeveriſſimus ille Cardanomaſtyx hiſce verbis ſic eum interpellavit. *Abjice ſoleas, ac pileum, Cardane, quo tempore ex Alpibus rhœticis urit vos Boreas; frigidus enim, & ſiccus eſt.* [*a*]. Hic autem mihi haud quaquam mens eſt, in frigoris naturam curioſius inquirere, neque quodnam primum ſit frigidorum, num Aqua, ut Ariſtoteles, an Terra, uti Parmenides, & num venti aerem comprimendo frigus efficiant, aut illius Vectores ſint, cujuſmodi quæſtiones Philoſophos tum veteres, tum recentiores exercuere, & adhuc exercent, ſed ſolùm in votis mihi eſſet, cauſam perſpectam habere, quæ hac hyeme tantum frigoris, ac tam ex improviſo exciverit. Jam præcedens brumale ſolſtitium exegiſſe

(*a*) *Scalig. Excr. 18.*

giſſe nos, & Annum cum ſatis placido aeris ſtatu clauſiſſe lætabamur, ut ſpes eſſet hyemis reliquum eodem tenore proceſſurum. Aſt tanto impetu naſcenti anno Janus fores aperuit, ut nobis ferale bellum indicere viſus fuerit; illico enim ex boreali plaga ventorum turbines biduo tanta vi efflarunt, ut omnibus horrori eſſent, illos acerrimo frigore comitante, & continuo nivium deſcenſu ſubſequente. Grande igitur aliquid in hyperboreis contigiſſe credendum eſt, quod tam ſubitam in aereo mari magno tempeſtatem excitarit? Anne magnum aliquem terræ hyatum ex improviſo apertum fuiſſe putandum eſt, unde unà cum ventis algidiſſimis tanta nitroſi ſpiritus copia eruperit, quæ totam atmoſphœram frigorificis particulis ad ſaturitatem uſque opplerit? Quanta vi polleat nitrum ad ſenſum frigoris inducendum, ſatis commonſtrat experientia, dum nivi, & glaciei commixtum illarum activitatem exacuit, ac in earum defectu nitri portionem in aqua diſſolvendo modum habemus, quo media æſtate vina, & frigidas potiones nobis comparemus, non aliunde autem quàm è terræ ſinu tam horrendi frigoris cauſam deducendam arbitror; ad tam ſubitam enim, & adeo turbulentam ventorum ir-

ſrruptionem locum aliquem in aerea regione
ntra polarem circulum fingere oporteret, in
quo ſpiritus adeò furentes concluſi eſſent, &
effracto carcere ſubitò erumperent, quod
tamen Poetæ, quibus quidlibet audendi da-
ta eſt poteſtas, auſi non ſunt, qui ventorum
turbam in antris terræ obſcurioribus abditam
eſſe voluerunt, ac inſuper Regem illi ſtatuere,
qui imperio premeret, & laxas ſciret dare
uſſus habenas. Minùs porrò rationi congruum
videtur cœleſtia illa corpora culpare velle,
quæ ſuo lumine, & afflatu in noſtram perniciem
conſpirarint. Quid novi enim in Cœlo à ſy-
deralis ſcientiæ peritis antea fuerat obſerva-
tum? Num ferales Cometæ viſi ſunt, aut alia
hujuſmodi portenta? Num Planetæ in cho-
reis ſuis agendis à præſcriptis ſibi legibus
exorbitarunt, ut novis ſyzigiis, & inſolitis
motionibus Cœleſtem illam harmoniam per-
turbarint, ut poſtea propter illorum aberra-
tiones nos plectendi eſſemus.

Sit quidem, ut ajunt, multum pollere lu-
nare Sydus ad perfrigerandum, ac illius lu-
men ad nos reflexum, licet à Sole prodeat,
actu frigidum eſſe, ſeu, ut alii putant, vi ma-
gnetica calorem terræ, & aeris ad ſe elicere,
ſicque frigefaciendi vim habere, at forſan
Lu-

Luna hoc anno propiùs ad nos acceſſit. Hauc ſum neſcius ab Aſtronomis, à veteribus Agri- colis, à Medicis quoque peritioribus, ut olim ab Hippocrate ad prænoſcendam futuræ hyemis indolem obſervari ſolitum plejadum occaſum [a], & ortum Arcturi, atque ut mo- nebat Virgilius

Frigida Saturni ſeſe quò Stella receptet? [b]

At iſthæc ſingulis annis obſervantur, & ad- ventantis hyemis ſigna ſunt potiùs, quàm cau- ſæ. E' magnæ Parentis utero itaque monſtro- ſum hoc frigus prodiiſſe à vero non prorſù- alienum videtur; Terra enim tota intus ca- vernoſa eſt, & non ſecùs ac animalium cor- pora ſuos habet ventres diſtinctos, & magna- cavitates in quibus non hoſpitantur tantumo- dò ſilentes umbræ, & ſegnis aer, ſed varia, & admiranda intercurrente ſpiritu exercentur opificia. Nuſquam certè operoſior Natura eſt, quàm in ſubterraneis officinis ad generatio- nem intenta tot pretioſorum lapidum, foſ- ſilium, mineralium, & metallorum, quæ ſi hominum avaritia potiùs quàm curioſitas, & abditiora quæquæ inveſtigandi cupido ſurri- piat efoſſis terræ viſceribus, non minùs na- tura ſollicita eſt in illis ſuo tempore reponen- dis, & damno reſarciendo. Hinc innumeri

pe-

[a] In 1. Epid. Sect. 1. (b) Georg. 1.

enè fontes è terræ ſcatebris erumpunt non
olùm aquarum dulcium, ſed medicatarum
uoque, quales ſunt ferratæ, eneæ, ſulphu-
eæ, aluminoſæ, nitroſæ, aliæque omnige.
æ. Cum autem borealis plaga in ſinu ſuo ni-
i multum recondat, quod ſatis norunt nitri
ollectores prò tormentario pulvere conflan-
o, qui è parietibus, & locis boream reſpi-
entibus longè plus nitri obtinent, quàm ab
s, qui Auſtrum, cur ſuſpicari non liceat in
egione illa inhoſpita, & Solis radiis ad plu-
es menſes inacceſſa ex ſubito, & præcipiti
nontis alicujus in magnas illas cavernas la-
ſu, ut in Appenino, & Alpibus aliquando
ontigiſſe legimus, portam ingentem algidiſ-
imis ventis, & nitroſæ exhalationi apertam
uiſſe, unde tam horrida tempeſtas hac hye-
me ortum duxerit? In Islandia magnam ca-
ernam eſſe referunt, ex qua venti frigidiſ-
imi exſpirent, qui glaciei fragmina identi-
dem in altum protrudant. In Hetruria penès
Lacum Vulſinenſium ad radicem cujuſdam
montis Boream verſus antrum extat, in cujus
atere rima viſitur, ex qua, æſtate præcipuè
ventus efflat adeò frigidus, ut ſine noxa per-
ferri nequeat, in quo ſpecu ſi vina reponan-
tur, ad pauca temporis minuta penè gelaſcunt
& fru-

& fructus pruinoſi educuntur, magnum utiqu
blandimentum ad exhilaranda convivia, qu
ab Indigenis illis, cum Procyon furit, cele
brari ſolent. In Peruvia duo Oppida Platan
& Potoſam deſcribit Acoſta, (a) quæ non mu
tum inter ſe diſtent, ac utraque in montan
locis poſita, quorum unum, Potoſa ſcilic
temperaturam hyemis habeat, Plata ver
vernali ſimilem, cujus prodigii in calidiſſim
regione cauſam in argenti fodinas referunt
& terræ ſpiracula, unde aura algidiſſima ex
piret. Quando igitur longè probabiliùs eſt
frigus ab imis terræ viſceribus in aerem e
ferri, quàm ab ætheræa regione in hæc infe
riora deſcendere, tam grandis Phœnomeni
quod hæc hyems præſetulit, & cui aliud ſi
mile ulla ætas non vidit, nullam aliam cauſa
comminiſci poſſum, quàm magnam terræ ſci
ſuram recens factam, paratum tamen me pro
teſtans ad expuendum ex animo meum ho
commentum, ſicubi aliqui feliciori ſorte me
liora proferant. Si ergo forte ita evenit
uti conjeci, tam horrendi frigoris, ac tan
tarum nivium deſcenſus, cauſam tenere mil
viderer; Nitroſa enim emanatio illa unà cu
ventis validiſſimis longè latèque diffuſa tan
ma-

(a) *V. Bachon. in Hiſt. Ventorum.*

ıag num algorem efficere, & vapores aquei
lementi ſobolem, in aere ſuſpenſos arripiens,
ſque ſe conſocians nivem conformare po-
ıit, atque illi ſuis capillamentis ſexangula-
em,& ſtellatam figuram impertiri. Non ad-
pernandam nitri portionem nivibus ineſſe
hymica enchiriſis oſtendit, qua nitrum in
nu nivis delitеſcens educitur, & Medicus
ſus comprobat, dum ex aqua nivis ratione
itri in illa contenti parantur remedia in æ-
tuoſiſſimis febribus exhiberi ſolita.

Verùm dictum illud è ſacris paginis mihi
orſan obtrudet aliquis. *Nunquid ingreſſus
s theſauros nivis (a):* tu qui adeò fidenter
modum tradis, quo in aere conflentur nives?
Jltrò fateor, A.O. non eſſe apud me ipſum
anti ponderis, quas produxi de nivis con-
formatione, & credito terræ hyatu conjectu-
as, ut veram, & germanam tam inuſitati
frigoris cauſam è Democriti puteo hauſiſſe
me perſuaſum habeam. Conjectoris tamen non
prorſus improbandi munus obiiſſe me arbi-
trabor, ſi in negotio tam abſtruſo ita fieri po-
tuiſſe naturæ legibus non repugnet, nil enim
ampliùs à rerum naturalium ſcrutatore in re
obſcura exigebat Peripateticorum Princeps.

Quid

(a) Job. cap. 38.

Quid ergo in quæſtione tam ardua, & imper via dicendum? Num ad effugium illud hiſtrio niam exercentibus adeò familiare recurren dum, qui ubi fabulæ negotium ita implexum & involutum eſt, ut nodo ſolvendo human ingenii acies non ſit ſatis, pro more habent Deum aliquem è machina in Scenam indu cere? ita ſane, Ut ergo aliquid proferam quod pro vero accipi poſſit, de hac tam hor rida Conſtitutione dicam, quod magnus Hip pocrates de morbis populariter graſſantibus ubi Phœnomena quædam apparerent, quo rum ratio in abdito eſset dicere conſueve rat; ἅμα δὲ καὶ εἴ τι θεῖον ἔνεστιν ἐν τῇσι νούσοισι (a) *conſiderandum, an ſit quid divinum in morbis*, il lud itaq; θεῖον apud Medicos tam in morbis quàm in remediis adeò celebre hic quoqu vim habuiſſe cenſendum eſt, ab ipſo De nimirum tam rigidam tempeſtatem fuiſſe ex citatam, ut corruptos Seculi mores, & viti novo, & inuſitato pœnæ genere expiaret Neque enim in ſuis armamentariis juſtiſſimum illum criminum vindicem ſolum ignem, & fulmina habere credendum eſt, quæ multo rum metu, & paucorum periculo jaculetur in terras, in iiſdem enim habet, *Glaciem*,

&

(a) *Hippocr. lib. 1. præn.*

nivem , quæ faciunt verba ejus [*a*] . Ille
t, qui , ut cecinit Regius Vates , de the-
uris ſuis ventos educit, qui temporis mo-
ento aerem non minùs , quàm maria in
agnas tempeſtates agant, & palam faciant,
i ſerviant, cui militent. Illud ſanè admi-
tioni fuit, quod toto eo tempore,quo à ſex-
Januarii uſque ad Æquinoctium ferè perti-
.ciſſimum perſtitit frigus, nunquam hiſce-
auſi fuerint auſtrales venti, quod in hiſce
gionibus perrarum eſt, cum vel media hye-
e rigidiori identidem caput efferre ſoleant
ora meridionali calidiores flatus, adeò ut
improviſo liqueſcant nives,& regelent flu-
ina ſi quæ priùs glacie erant adſtricta, ut
uandoque campos inundent , quaſi Deus
orealium ventorum miniſterio plectere nos
olens auſtrales flatus intra ſuos lares, unde
-tum habent,concluſos voluerit, ne blando
o tepore inflictæ pœnæ rigorem delinirent .
c eleganter non minùs, quàm ingenioſè Ovi-
ius Jovem, qui totum mortale genus aqua-
um eluvione perdere ſtatuerat, finxit repo-
uiſſe tela manibus fabricata Cyclopum, in
ntris autem æoliis Aquilonem, alioſque ven-
os nebulas fugare ſol itos clauſiſſe, emiſiſſe
au-

(*a*) *Pſal.* 134.

autem Notos, Euronotos, atque Auſtru
pluviarum pincernam.

Utinàm autem malorum finis fuerit, & h
juſce anni felicior ſit exitus, quàm fuit in
tium. Quàm infeſta, quàm pernicialis hum
no generi fuerit hyemalis hæc conſtitutio
& quænam morborum genera invexerit, nem
eſt, qui ignoret. Frequentiſſima fuere in h
Civitate, ut de aliis taceam, funera, ac nu
la penè domus viſa eſt, quæ pullam veſte
non induerit. Primò quidem teneros infa
tes, decrepitos ſenes, & valetudinarios f
rè omnes; mox juvenes, & robuſtiores v
ros, nec ſolum minutam plebem, ſed no
paucos quoque ex Procerum ordinibus hibe
ni frigoris violentia in Libitinæ cenſum ded
xit. Tuſſes, deſtillationes, plerutides, per
pneumoniæ, dyſpneæ, & morbi id gen
dominatum obtinuere. Rationi autem conſ
num fuit, ut hujuſmodi affectus popularit
graſſarentur; ſicuti enim auſtrina tempeſta
capiti infenſa eſt, ita Aquilonaris ſpiritalibu
organis eſt maximè infeſta. Poſſumus equ
dem adſcititiis comis, adverſus aeris inju
rias calvariam munire, ac bene chlamyda
ti, & palliolati corporis exſtima à frigori
rabie, & morſu poſſumus tutari; at quomod

vi-

viſceribus in pectoris cavea contentis ab aere rigidiori proſpici poteſt, ſi ab indeſinenti, & reciprocante aeris inſpiratu,& expiratu vitam precariam habemus? Non eſt ergo,quod miremur, ſi hæc hyems glaciali aura per oſtium patens thoracis penetralia ſubeunte, tam diram hominum, & cujuſque generis animantium cladem ediderit.

Verùm anne putandum,hanc malè moratam conſtitutionem totam ſævitiem ſuam explevisse, ut in noſtris corporibus labem nullam reliquerit, quæ nova morborum genera hac æſtate non poſſit arceſſere? Si Coi Senis, cui futurorum mens divinatrix divini nomen adſcivit, oraculum adeamus, reſponſa referemus, quæ non multum nobis arrideant. (a) *De temporibus*, ajebat ille, *ſi quidem hyems ſicca, & aquilonia fuerit, ver autem pluvioſum, & auſtrinum, neceſſe eſt, æſtate acutas febres fieri, lippitudines, & inteſtinorum difficultates*. Obſervatione profectò dignum eſt, quomodo Hippocrates, Vir in prædicendo alioquin cautiſſimus tam fidenter, & abſolutè pronunciarit, quòd ſi hyemem aquilonarem, Ver auſtrinum, & pluvioſum exceperit, ex neceſſitate ſubſequi debeant æſtate acutæ febres, & alui pro-

[a] 3. *Aphor. XI.*

fluvia. Aſt ratio ſic fieri oportere ſatis evincit; etenim ſi hyems plus æquo algida, & nivoſa ſit, parum perſpirant humana corpora; ac ea præſertim, quæ debiliora ſunt, unde ſeroſam colluviem cumulari neceſſe eſt, eamq; augeſcere, ſi ver pluvioſum ſucceſſerit, quæ poſtea per æſtivum calorem diffuſa, & in motum concita, acutæ febres, & alui fluxus oriantur neceſſe eſt. Nec quis putet, Hippocratem niſi experientia priùs edoctum tam grande effatum pronunciaſſe, in libris enim Epidemiorum Conſtitutionem habet, in qua pars hyemis poſterior; ut in noſtra evenit, aquilonaris fuit cum magno frigore, & nivibus, cui ver ſucceſſit pluvioſum, unde poſtea memorati affectus Æſtate, & Autumno apparuerint,

Ver equidem, quod modò excurrit, & cujus medium jam tenemus, atq; hyemi algidiſſimæ ſucceſſit, ſub initium viſum eſt pluvioſum propendere velle, non paucos tamen Aprilis menſe dies habuimus ſiccos, ſine ullis omninò imbribus, ſed ita calentes, ut à canicularium dierum æſtu parum differrent, ſub finem tamen menſis tam magna, ac ſubita facta eſt à calore ad frigus converſio, ut unica ferè die rariores ſyntheſes,

ſes, & holoſerica deponere neceſſe fuerit, ac è veſtiario pannoſas veſtes repoſcere, quam mutationem poſtea ſubſequutæ ſunt ingentes pluviæ. Quo tenore veris pars altera proceſſura ſit, ſolus novit, qui fecit tempora, dies, & annos. Id tamen certum eſt, hujuſmodi temporum anomalias, & à ſua temperie aberrationes ominoſas eſſe, & morborum mali moris, quod Superi avertant, prænuncias. Nam ex eodem Hippocrate, [a] *in legitimis temporibus, & convenientem ſervantibus temperaturam morbi legitimi, & boni judicii fiunt; in intempeſtivis autem non legitimi, & mali judicii.*

Sed quid frugis ex hujuſmodi apparatu datur colligere ad præcautionem, & ſanitatis cuſtodiam? Paucis dicam, quod ſentio. Adverſus temporum tam enormes intemperantias magnum erit præſidium temperantia, neque ſolum in victu, ſed in omnibus, quæ res non naturales vocant Medici. Non inopportunum tamen erit purgationes inſtituere, & ſi opus fuerit, ſanguinem mittere. (b) *Quibuſcumque convenit venæ ſectio, vel purgatio, hos Vere purgare, vel ve-*

(a) 3. *Aph. Aphor.* 8.
(b) 6. *Aph. Aphor.* 47.

nam ſecare oportet, ajebat idem Hippocr: tes. Magna certè animadverſione partici la illa disjunctiva digna eſt; Practicoru enim non pauci magnum piaculum commi: tere ſibi viderentur, ſi purgationem vern tempore inſtituentes venam ſimul non tu derent. Aſt quàm longè à divini Præce ptoris veſtigiis aberrent, nemo non vide Eſt, ubi tantum ſanguinem mittere opo teat, eſt, ubi ſolùm purgare liceat, eſt, u utrumque remedium conveniat. Si verò al quis ex memoratis affectibus hac æſtate p pulariter vagari incipiat, boni, & periti M dici erit non tam properè, & inauſpicat communibus remediis, ut in morbis ſpor dicis, curationes aggredi; rectè propterc Celſus de peſtilenti febre verba faciens aj bat (a), *ſanguinem non facilè mittere, alvum nc facile ducere*: ſuſpenſo pede igitur proceden dum erit, atque attentè obſervandum, qu methodo Natura morborum medicatrix i iis utatur, qui ſpontè, aut paucis remedi evadant; illa enim ſibi vias, & aggreſſione invenit, quas prænoſcere, & divinare no poſſumus; fateamur enim neceſſe eſt, quan docunque aliqua epidemica affectio ex im

pro.

(a) *Lib. 3. cap. 7.*

roviſo ſe prodat, eſſe nos juvenes, ac ty-
ones, licèt medendo ætatem triverimus,
leòque oportere, ut Naturæ, quam aucto
idacton, & doctam ſine Magiſtro Hippocra-
es dixit, nos erudiendos tradamus. [a]

Cum ergo propter prægreſſæ hyemis in-
emperantiam adeò enormem, & veris tem-
eriem hactenus non admodum laudandam non
rorſus inanis, & adſpernanda ſit ſuſpicio,
æ præ cæteris morbis acutæ febres (quod
men deſpuo) hac æſtate acutarum febrium
ubita tempeſtas ingruat, & buſta cumulent,
umque mihi hoc anno obtigerit de Febribus
universum ſtudioſæ Juventuti ſermonem
abere, propterea temporis reliquum, quod
upereſt, ad implendum tertium hoc, & poſtre-
num medici curſus ſtadium, circa acutarum
ebrium, quibus epidemici aliquid inſit, exa-
nen pro viribus totum impendam.

 ORA-

(a) 5. in 6. Epid.

ORATIO DUODECIMA

Medicinam cepiſse negligi, cum magis erat æſtimanda.

Habita Menſis Novembris MDCCX.

Ontemplanti mihi literarum non minus, quàm literatorum fata, & infortunia, ac diſquirenti, cur facultates, & Artes quædam ſummo in honore olìm habitæ, magniſque præmiis donari ſolitæ, è ſublimitatis ſuæ gradu tam miſerè deciderint, ut aliæ modò paucos cultores habeant, aliæ nullos, aliæ verò permultos, ſed neglectos, viſus ſum in quibuſdam ex iis rationem aliquam tenere, in aliis verò prorſus neſcire, cur tantam exiſtimationis ſuæ jacturam fecerint. Eloquentiam antiquitùs inter liberales Diſciplinas primas tenuiſſe, diuque magna in exi-

ſtimatione perſtitiſſe, Scriptorum monumenta, quæ extant, teſtantur. In Græcia primùm quidem floruit, ac tantum auctoritatis ſibi adſcivit, ut politicum Regimen penès illam eſſet, & in tyrannidem quandam degeneraverit, ubi autem Romanæ potentiæ ſervire coacta eſt Græcia, tunc Eloquentia unà cum bonis artibus, ſpretis Athenis, migravit in Latium, ubi maximè inclaruit, donec Reipublicæ dignitas, & cura ſtetit, quo tempore Hortenſii, Tullii, aliique clariſſimi Oratores, quanta eſſet Eloquentiæ vis, palam fecere. Cum verò ob temporum iniquitatem publica ſecuritas periclitari cepit, Profeſſoribus in exilium actis, ſeu peremptis, Eloquentiæ robur infractum, & nervatum apparuit, eòque magis cum in Italiam irrupit barbarorum illuvies, quæ latialis Eloquii puritatem incompto ſermone defœdavit. Quantùm autem vigeat vis Eloquentiæ, ubi apud Optimates ſumma regiminis eſt, & publicæ ſecuritatis cuſtodia, documento eſſe poterit Adriæ Regina Civitas, in qua Cives, ac præſertim Patricii videntur ad Eloquentiam prius nati, quàm inſtructi. Olim de cauſis corruptæ Eloquentiæ, quæſitum ſcimus, ac varias traditas fuiſſe

cau-

auſas ; nimirùm Juvenum deſidiam, Paren-
um negligentiam, & Præcipientium inſci-
iam, modò autem cauſas ab iis diverſas com-
niniſci licet, aliud nimirùm eſſe vivendi ge-
ıus, alia inſtituta, & in foro agendi cauſis,
ıt etiamſi egregii in Lyceis extent Profeſſo-
es, ac non deſint apta ingenia, non habe-
et Eloquentia, unde Sectatores ſuos aleret,
deòque ſuis rebus deſperans in Clauſtra,
& Religioſos cœtus, tanquam in Pritaneum
amdudum ſe receperit. Quare non eſt, quod
miremur, ſi à veteri ſuo ſplendore deſcive-
it, & paucos ſui cultores numeret. Aſtro-
ogiam quoque, quam Judiciariam vocant,
olìm apud Principes, & Literatos quoque
homines ſumma in veneratione habitam, &
excultam, ut quæ ex Aſtrorum poſitu, &
variam ad invicem configuratione hominum
fata, & fortunas prædiceret, ac venditaret,
eruditorum nemo non novit. Extant apud
Scriptores præclaræ, & glorioſæ prædictio-
nes, quæ ſi veræ ſunt, in ſummam admiratio-
nem rapiunt, qualis ea fuit, quam Spurina
Julium Cæſarem præmonuit, ut Idus Martias
caveret. Apud Ethnicos, quibus perſuaſum
erat, poſſe futura prænoſci, ac prædici,
ideòque nihil niſi auſpicatò aggrederentur
hoc

hoc divinandi genus à cœleſtium corporum luminibus, & influxu petitum maximè invaluit, & in Artis formam redactum, ut quivis vel mediocri literatura imbutus habito momento, quo infans aliquis in lucem prodiit, & puncto Signiferi, quod Horoſcopum vocant, cœleſtis figuræ conſtitutionem ſibi compararet, & juxta aphoriſmos, & Apotheleſmata, editi infantis temperiem, fortunam tùm bonam, tum malam, morbos, varios eventus, totius vitæ tenorem, & etiam modum exitus confidenter prænuncient. Multùm equidem Arti huic divinatrici de exiſtimatione, quam habebat detraxit Chriſtiana Religio, adhuc tamen multos habuit Patronos, & Clientes, donec tandem Joannes Picus Mirandulanus editis doctiſſimis Libris adverſus Aſtrologos Artis hujus inanitatem patefecit, & prorſus exautoravit. Quidnam verò de Medicina dicendum, quæ licèt tum vetuſtate, tum præſtantia, & uſu cæteris omnibus præſtet, & ubique gentium apud Principes, & vulgus quoque honores penè Divinos ſibi adſciverit, attamen hiſce temporibus, adeò neglectui ſit, ut inter honeſtas diſciplinas vix locum habeat? Cuinam vitio vertendum

in-

infortunium hujuſmodi ? Non equidem Parentum incuriæ, qui iniquis hiſce temporibus magno rei familiaris diſpendio liberos ſuos ad publica Lycea dimittunt, non Juventuti , quæ magno diſcendi deſiderio flagrat, non Profeſſorum inſcitiæ, quandonam etenim puriora dogmata Profeſſores ab Exedris ſtudioſæ Juventuti tradidere? Diſquiſitione ergo dignum eſt cauſam ſcrutari, quæ Medicam artem è dignitatis ſuæ faſtigio dejecerit , quum majorem venerationem debuit exigere, idque erit Orationis hujuſce meæ Argumentum.

Si Medicæ Artis veteres faſtus vellem recolere , ac memorare, quantum exiſtimationis , & dignitatis longo ſeculorum fluxu obtinuerit facultas hæc omnium antiquiſſima, ac præſtantiſſima, ac priora illa tempora cum noſtra hac ætate conferre, penè auſim dicere, aut aliam nunc omninò eſſe Artem, aut aliud Nominus genus, & alios mores . Dictitari olim ſolebat Medicinam eſſe Artium omnium imperioſiſſima , modò fateri neceſſe eſt , nullam Artium eſſe ad ſervitutem magis natam, quam medicam Facultatem. Ne pigeat quæſo A.O. formam, & verba ipſa audire, quibus olim Gotho-

rum

rum Reges, poſtquam in Italia rerum potiti barbariem exuere ceperunt, Archiatros ſuos creare conſueverunt. *Indulge Te Palatio noſtro, habeto fiduciam ingrediendi, quæ magnis ſolet pretiis comparari, nam licèt alii ſubiecto jure ſerviant, tu rerum domino ſtudio præſtanti obſerva; fas eſt tibi, nos fatigare jeuniis, fas eſt, contra noſtrum ſentire deſiderium.* En quantùm auctoritatis, & exiſtimationis in Aulis Principum obtinuit Ars iſta, quantùm autem venerationis privatis in domibus, & apud popularem gentem habuiſſe illam credendum eſt? Qualis nunc ea ſit, non eſt quod memorem, ne probra noſtra diſſimulanda potius, quam verbis exaggeranda in propatulo magis ponantur. Attamen ſi computemus, quantum ſeptuaginta plus minus annorum ſpatio profecerit, in Phiſiologicis, Pathologicis, in Therapeutica Methodo, in re Pharmaceutica, Botanica, Chirurgica quoque, ſi penſitemus quantum pomœria ſua ampliarit, multa dogmata è Statica, & Hydroſtatica in ſua jura transferendo, & quantum naturalibus ſcientiis contulerit ſuis experimentis, & obſervationibus, nt Philoſophiam à medicina ſanitati reſtitutam pronunciare liceat. Si hæc, multàque alia in

unum

unum conferantur in ſummo dignitatis, & exiſtimationis faſtigio jamdudum fuerat collocanda. Quidnam igitur illud fuiſſe cenſendum eſt, quod poſt tot conatus, poſt tot præclara geſta poſtremis hiſce temporibus à veteri gloriæ ſuæ, & honoris poſſeſſione tam ſubitò, tàm intempeſtivè deturbarit? Sentiat quiſque in hac re ut lubet, ego nullam aliam cauſam comminiſci poſſum, quam ipſorumet Artis Profeſſorum nimium ſtudium, nimiam perveſtigandi cupiditatem, nimium, quis credat, veritatis amorem. Paradoxa forſan videbuntur iſthæc, & ſi expendentur nimis vera eſſe deprehendentur.

Poſtquam enim ingenui Artis cultores, veternoſa illa conſuetudine excuſſa, aliorum opinionibus ſubſcribendi, in Mycrocoſmi naturam, non minùs quam Aſtronomi in antiquum Macrocoſmi Syſtema altius inquirere ceperunt, ac in humanis corporibus harmoniam, conſpectabilem quoque ſi labeat, demonſtrarunt, quæ ex perenni motu ſanguinis, lymphæ, chyli, bilis, nervei laticis, ſpirituum animalium, aliorumque fluidorum conſurgit, poſtquam principaliorum viſcerum, & vel minimæ partis

me-

mechanicum eſt patefactum Artificium, quo modò Cor motu ſyſtaltico, tanquam bonus diribitor ſingulis partibus alimoniam diſpenſet, quomodò cerebrum è puriori ſanguine arterioſo æthæreos ſpiritus chimico magiſterio eliciat, qui fibras inflando in corporis humani Machina tàm varios, ac diverſos motus efficiant, quomodò organa pneumonica veſtalem ignem in maſſa cruoris hoſpitantem follium adinſtar exacuent potius, quàm ſufflaminent, quomodò ſtomachus ingeſtum cibum in liquamen ptiſanæ cremori perſimile ad paucas horas diſſolvat, quod ad plures dies culinaris ignis præſtare non poſſet, quomodo jecur bilem, renes ſerum, lien peculiorem ſuccum, glandulæ ſuccos quoſdam è maſſa-ſanguinea ſecernant; quomodò fiat in utero muliebri conceptio, h.e. humanæ generationis ab ovo hiſtoria, ſummatim, poſtquam humani corporis vera, & naturalis œconomia antea ignota, & obſcura in apertiſſima luce apparere cœpit, tunc medicinæ ſplendor viſus eſt langueſcere.

Ubi ergo tot inventa, tot ingenioſa excogitata ad Medicam Praxim accommodari cepta ſunt, non tamen ſine jurgiis, & contentionibus inter medentes ipſos, tunc Viri erudi-

diti, ac docti, dum ægrotarent, aut aliquem è domeſticis decumbentem haberent, antea aſſueti Medicos audire, qui morbos quoſcumque, & remedia quoque ad primas illas, ut vocant, elementorum qualitates referrent, ac ſi quid abditum in morbis occurreret, ad publicum ignorantiæ aſylum, occultas ſcilicet qualitates, promptum haberent effugium, alexipharmaca cujuſque generis, ac ſine delectu exhibendo, & ſoliti audire, laborante capite ſecundam cephalicam, hepate baſilicam, affecto liene tundendam lienarem venam, ubi vires non ſatis conſtarent ſecandam ſalvatellam, ubi purgatione opus eſſet exhibenda pharmaca, quæ genio quodam hunc potiùs, quàm alium humorem elicerent, multùmque conſueſſent audire, de quibus ſuſpicari penè religio fuiſſet, ac poſtea cum ab ingenuis, & cordatioribus medicis intelligerent rem aliter ſe habere, ab aliis nimirùm fontibus, quàm à frigido, calido, ſicco, & humido derivandos, tùm morborum cauſas, tùm remedia in malignis morbis, niſi conſtet de natura humoris deleterii, num ſanguinem coagulet, ac diſſolvat, periculoſum eſſe tumultuarium alexipharmacorum uſum, pharmaca vi electiva non eſſe prædita,

nec

nec aliud , quam ſtimulorum munus præſta re, in phlebotomia , non ideò laborandu circa venarum delectum, perinde eſſe à ba ſilica , ac à cephalica ſanguis mittatur , ſalvatella plus ſanguinis arterioſi , quàm ve noſi educi , ideoque vires magis debilitari revulſionem per venam ſectam non eſſe tan tarum virium, ut olim creditum , ſed tandi perdurare cum vena ſit apertà, monument Scriptorum, magni alioquin nominis, à Juve nibus cautè legenda , ne falſis morborum theoriis imbuantur , nunc verè neceſſariu eſſe methodum vitandorum errorum , mult magis , quàm temporibus Sanctorii olìm ce leberrimi in hoc Gymnaſio Profeſſoris , mul tàque alia hujuſce generis ; tunc in ancipit docti homines quoque ceperunt eſſe an Me dicina revera exiſtat , aut Ars ſit illuſoria ſic quantum ficti, & fabuloſi Medicæ Arti e detractum, tantundem gloriæ, & exiſtima tionis illi eſt ademptum

Quid labor , aut benefacta juvant , quid i
abdita quoque
Naturæ feciſſe viam?

exclamare liceat cum Poeta , quid profui tot victimis ex unoquoque animantium gene re , magnis, parvis , minimis mactatis, ac rit

lu-

luſtratis veritati litaſſe, ut morborum curationes auſpicatius inſtitui poſſent. Non ità ſanè Navigatoriæ, & Militari Diſciplinæ evenit, quales Artes, ſi dubios eventus, quibus & ipſæ ſunt obnoxiæ, ſpectemus, Medicinæ valdè cognatæ ſunt. Navigatoria etenim ſola Magnetis ad Polum converſione, antea inobſervata magnum ſibi gloriæ Theatrum aperuit, Oceanum ſcilicet totum ad Indos utroſque extra anni, Soliſque vias magna felicitate peragrandum; Militaris autem Diſciplina tormentarii pulveris vi fulminante reperta ſummum gloriæ, & honoris culmen jam attigiſſe viſa eſt, adeò ut ſi egregiis Bellatoribus, qui olim in oppugnandi Arcibus, magna nominum ſuorum celebritate vixere, modò daretur reviviſcere, qualem Demetrium Poliorcetem propterea dictum fuiſſe prædicant, cujus Machinæ ob vim cuncta diruendi, & ob elegantiam quoque ipſis hoſtibus terrori, & oblectamento erant, ac modum, quo nunc bellum geritur, & Arces munitiſſimæ expugnantur, contemplari, ſuas Catapultas, Arietes, Vineas, aliaque machinamenta, ac ſimul Vegetium ſuum, alioſque Scriptores riderent. Solùm ergo Medicinalem Artem fatum iſtud manebat, ut poſtquam

quam fucos exuit, & ſimpliciori cultu, ac matronali facie in publicum prodire cæpit, vilior, & deſpicatior haberetur.

An ergo ſatius fuiſſet, ſi tot inventa, tam egregia, tam frugifera Orbi Literato nunquam innotuiſſent, ſeu qui primi perſcrutando illa obſervarunt, ea in ſinu ſuo taciti continuiſſent, ac moriendo ſecum contumulaſſent, ne Reipublicæ medicæ ſtatum ſatis quietum perturbarent. An conſultiùs egiſſet Galilæus Vir ſane Lynceus, ſi ſolus inter denſiores noctis tenebras ſuo Teleſcopio ſe beaſſet, novos Planetas nulli mortalium antea viſos, & minutam Syderum plebem, quæ Galaxiam efficiunt, contemplando, ac antequam è vivis excederet, tubum illum opticum in Cœlum inter Aſteriſmos transferri dignum in fruſta confregiſſet, ne vulgarem Planetarum Theoriam apud Aſtronomos everteret. At ſi qui annis mille ante nos vixere, ſuorum temporum inventis contenti degiſſent, nec quicquam novi perveſtigare, aut adiicere inventi non pertentaſſent, anne Artes adeò cultas haberemus, quales modò ſunt, & ex quibus tot confutanda, tot beneficia nobis proveniunt? O quam egregiè in hanc rem Venuſinus Poeta.

Quòd ſi tam Græcis novitas inviſa fuiſſet
Quam nobis, quid nunc eſſet vetus, aut quid haberet
Quod legeret tereretque viritim publicus uſus.

Haud ſum neſcius, novitate omnes qualeſcumque ſint vel ſolo nomine ſuſpectas eſſe, & malè audire tam in Phyſicis, quam in Politicis, ac preſertim ubi conſuetudinem aliquam, quæ ob temporis longitudinem in quamdam veluti naturam abjerit, infirmare, aut abolere valeat. [a] *Quæ ex longo tempore conſueta ſunt, etſi deteriora ſint, inſuetis minus moleſtare ſolent*, *ajebat Præceptor noſter*. Sic olìm Populo Iſraelitico in deſertis Arabiæ degenti manna, cibus æthereus gratiam quamcumque redolens, moleſtiam pariebat. Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leviſſimo, exclamabat gens illa Ægypti alliis, & cæpis aſſueta. Sed quid agendum, ubi parva incommoda beneficiis penſantur? Audendum eſt, & erroribus popularibus fortiter obſiſtendum, ſi tamen novitates, quæ afferuntur, ſolidis, & inconcuſſis rationibus, atque etiam experimentis ſint ſuffultæ, ſin verò dubiæ, & incertæ, tamquam peſtes reſpuendæ, ut quæ pu-

 bli-

(a) *Aphor. 50.*

blicam quietem evertant. O quam rectè in hanc rem Poeta Philoſophus. (*a*)

Deſine quapropter novitate exterritus ipſa
Expuere ex animo rationem, ſed magis acri
Judicio intende, & ſi Tibi vera videtur
Dede manus, aut ſi falſa eſt, accingere contra.

Cum autem celebriora recentiorum inventa, ubi primùm prodiere, tanquam eterodoxa, & monſtruoſa dogmata à magnis ingenijs excuſſa, & cribrata fuerint, ideòque extra omnem controverſiæ aleam ſint poſita, ut nullum oppugnatorem, qui ſapiat, amplius reperiant; mirari ſubit, cur medicina priſtino ſplendori nondum fuerit reſtituta, imò cur ſplendidior, & glorioſior, uti par eſſet, non emerſerit, ſed adhuc in ſuo ſquallore penès hominum opinionem neglecta. Verum in aures mihi inſuſurrari ſentio, Medicinam Theoricam, ut quæ Theoremata ſua Mathematicorum in morem demonſtrare poſſit, unà cum cœteris ſcientiis in decimo quarto gradu poſſe conſiſtere; Practicam verò utpotè incertam, ac dubiam in infimis ſubſelliis adhuc degere, magna jacta fuiſſe fundamenta, ſed tàm ſolidam Praxim non fuiſſe adhuc ſuperſtructam, ut medentes majo-
ri

(*a*) *Lucret. lib. 2.*

ri ſecuritate, quàm olìm morborum curationes ſuſcipiant, niſi forſan meticuloſiores ſint, ac ſibi, ſuiſque remediis magis diffidant. Magnam eſſe Praxis Medicæ inconſtantiam, ut ad ſingula ferè luſtra medendi modus, & remedia immutentur, poſt tot conatus, poſt tot exanthlatos labores adhuc pronunciari poſſe, quod olìm ſcripſit Celſus, nimirum quod cum in morbis multùm fortuna conferat, eademque ſæpè ſalutaria, ſæpe vana ſint dubitari poſſe, ſecunda valetudo medicinæ, an corporis beneficio contigerit. Verùm quam facilè prava quædam ingenia ad culpam, & vituperationem facilè detorquent ea, quæ erant commendanda; en quomodo prudentia, & matura deliberatio, quæ duo potiſſimùm in bono Medico deſiderantur ad timiditatem, & impotentiam traducuntur, majori utique ſecuritate morborum curationes aggredimur, quia magis cautè, quia minùs proſperè, quàm olìm. Anne dum agitur de humano corio, ludus eſt magna remedia adminiſtrare? anne idem eſt hominum, & talorum jactus. Non eadem certè, ac tanta eſt hiſce temporibus de remediorum vi, & poteſtate confidentia, & credulitas quanta olìm; norunt quippe horum temporum periti

Artifices, quantas ſubeant mutationes propinata remedia, & quàm variis, ac diverſis ſuccis permiſceantur, ex una in aliam Provinciam demigrando, antequam eò pertingant, ubi laboranti parti, cui deſtinatæ ſunt, ſuccurrant.

Sit autem, quod inficiari nefas eſſet, medicinam Theoricam admiranda præſtitiſſe, cum hominem homini oſtenderit antea ſibi ignotum, cum naturalem humani corporis œconomiam patefecerit, atque morborum theoriam maximè illuſtrarit, in hac tamen tam grandi rerum mutatione Practica Medicina ſibi non defuit, dum veram medendi methodum, & rectum remediorum uſum ad inventorum normam moderari, & aptare didicit. Quid enim profuiſſet, jacta fuiſſe tam fœcunda ſemina, niſi facultas extitiſſet, quæ ex illis uberrimam meſſem collegiſſet. Quantum ergo Theorica eloquio præſtat, tantum Practica opere excellit. Ego quidem purum, & putum Theoricum Philoſophum potiùs, quam Medicum appellarim. Vir quilibet doctus, & eruditus ſtans in littore de marini æſtus cauſis, & alterna fluctuum ſtatis horis reciprocatione, de ventorum poteſtate de turbinibus, ac procellis novit egregiè diſſe-

ſerere, anne propterea Nauta dicendi eſt? qui ſtans in puppi gubernaculum in mari medio tenens ingruente tempeſtate, remiges, & operarios ad fortiter remis incumbendum hortatur, qui maris, & Ventorum rabiem eludit, qui ſcopulos naufragiis infames, & Syrtes declinat, qui Navem licèt quaſſatam ſalvam tamen in portum adducit, hic verè Nauta eſt, ac dici meretur. Quàm levia porrò ſunt, quæ de remediorum incerto eventu, & Medicæ Praxis inconſtantia objectant? Vellent exigere id, quod Ars nulla præſtare poteſt, omnimodam nimirùm Operis certitudinem. Num qui cum hoſte confligit, de victoria ſemper eſt certus? num qui ſolvit e littore ſecurus eſt, ut Navem in portum adducat? Non habet meherclè Practica Medicina abſolutam certitudinem de remediorum felici eventu, certa tamen eſt de illo, quod in hoc, vel illo affectu agere, & tentare debeat, atque idipſum eſt, quòd ajebat Celſus, *nimirùm quod cum perpetuum ſit id, quod fieri debet, uſu tamen perpetuum eſt id, quod ſequi convenit.*

Quo ad medicæ Praxis inconſtantiam, & remediorum ad ſingulos luſtra mutationem attinet, Videte quæſo, opponunt, quod per-

fectionis argumentum eſt; mutantur perſæpè remedia, ſeu remediorum materia, quia ex Artificum uſu, & induſtria meliora, & tutiora ſuppetunt. Nonne hoc idem uſuvenit cunctis, & liberalibus diſciplinis, & mechanicis quoque, ut nova inſtrumenta ad operis, quod intenditur, majorem perfectionem obtinendam reperiantur.

Quamvis igitur Artis medicæ oſores, dum Theoricam adeò exaltant, ac de Practica tam humiliter ſentiunt, medicinam diſcerpere contendant, animum tamen, Generoſiſſimi Juvenes, deſpondeatis nolim, & in hoc ultimo ſtadio curſum remittatis, imò totis viribus in hac Palæſtra exerceri vos cupio, ſi ſtudiorum metam contingere, Laurea decorari, ſi Parentum veſtrorum vota implere optatis. Penſum verò meum, quod attinet, cum de morbis particularibus à Capite exordiendo agere debeam, in id potiſſimum connitar, ut Practicam medicinam rationalem vobis tradam. Quantum ad Artis decus, & boni Practici famam comparandam conferat apud Literatos, & eruditos homines, quibus poſtea vulgus auſcultat, promptas, ac in numerato, ut dici ſolet rationes eorum, quæ quis moliri intendat, habere, vix poteſt intelligi, neque ſatis

vo-

vobis commendare poſſum. Ariſtotelem, quum fortè ægrotaret, referunt, Medicum, quem acciri juſſerat, ut ab illo curaretur, pharmacum præſcribere volentem, nulla ratione allata, adducto ſupercilio hiſce verbis graviter increpaſſe: *Nunquid bubulco mederi te putas, rationem prius ediſſere, cur mihi neceſſe ſit pharmacum bibere, ſi me vis tibi facilem, & obſequentem habere*. Ea eſt apud Sapientem hominem vis rationis, ut ſubitos animi motus temporis momento componat, rectè propterea Divinus Plato rationem *incantamentum animæ* appellavit. Vos igitur, Studioſiſſimi Juvenes lectionibus, quas favente Deo ſumus habituri, frequentes, ac attentos peropto, atque expecto.

DE

DE CONTAGIOSA EPIDEMIA

Quæ in Patavino Agro, & tota ferè Veneta Ditione in Boves irrepſit

DISSERTATIO

SERENISSIMO VENETIARUM DUCI

JOANNI CORNELIO

DICATA.

N Unquam ſanè paucas haſce paginas Ampliſſimo Nomini Tuo, SERENISSIME PRINCEPS, fuiſſem auſus inſcribere, niſi credidiſſem, temerarium opus non eſſe, ſi, quod in hac Conſtitutione bubulo generi adeò infeſta, ac mortifera ab univerſo hujus Civitatis Medicorum Collegio exegiſti, privatus aliquis, ex eodem tamen ordine, idem præſtaret, & quod ſibi proprii ingenii tenuitas dictaſſet, SERENITATI TUÆ

ſpon-

ſpontè offerret. Nemo non novit, quàm magna & admiranda ſit benignitas Tua, quæ CORNELIÆ Domus propria eſt, & gentilitia, ſic ut nemo obſequia præſtandi cauſa ad illam accedat quin ſumma voluptate, & ampli patrocinii ſp cumulatus abeat. Diſſertationem hanc igitu meam, quam in Patavino Lyceo de hac Bour clade, nuper habui, Typis tradere, & SERENITATI TUÆ reverenter ſiſtere non dubitavi. In illa præter remedia, quæ tum ad curationem tum ad præſervationem ſalubria fore credidi, & quæ partìm etiam profuiſſe ſum expertus, Methodum aliquam pro illorum adminiſtratione propoſui ab acri judicio, quo polles, ut ſpero, non improbandam, ſi tamen TIBI in tam grandi rerum mole vocabit legere; ſed forſitan vacabit, quand non poſtrema cura TIBI eſt, Boum incolumitati hoc eſt publicæ felicitati, proſpicere. Quanti fa cerent Veteres Agrorum culturam, quæ ſine Boum labore ſtare nequit, ſatis loquuntur priſca monumenta. Primi Romanæ Urbis Conditores, deſignatis aratro mœnibus, amplificandæ rei, conſervandæque cauſa, cogitandum in primis duxerunt, de maritandis Ordinibus, ac de Bove aratore. *Sic illorum Nepotes, agricolationis adeò udioſos fuiſſe legimus, ut poſt debellatos hoſtes, poſt actos triumphos, à Curia ad Agros colendos*

ſe-

ſecederent, ubi eadem diligentia arva diſpo-
nebant, qua Caſtra, gaudente Terra laurea-
to Vomere, ac triumphali Aratore. *Poſtquam
autem res Romana ad ſummam potentiam de-
venit, & in cultu eſſe cœpit Ars regnandi: Con-
ſules, & Imperatores ex Arationis, & rei fru-
mentariæ procuratione ad frequentiſſimam Urbem
alendam ſibi, communes plauſus, & Nominis im-
mortalitatem captarunt, uti apud rei nummariæ
ſtudioſos videre eſt in C. Marii C. T. nummo,
in quo Boves juncti, atque in argenteis, ac æneis
Veſpaſiani jam Imperatoris, Coſ.* VIII. *in quibus
jugati Boves ſpectantur. Non minus autem SE-
RENITATI TUÆ, & Glorioſiſſimæ VENETÆ
REIPUBLICÆ, Romanæ Virtutis ſoboli, anno-
næ ſtudium cordi eſſe, quàm olìm priſcis Roma-
nis, palam faciunt tot edicta, ac tot Clariſſimi
Viri delecti ad coercendam feritatem, atque in-
ſolentiam hujuſce morbi, qui nullam Bobus ſecuri-
tatem, neque ſub ipſis Urbium mœnibus, nec intra,
vult paciſci, imò illos in ipſo Civium conſpectu
jugulat. Tam miſerandi excidii Spectatrix qui-
dem eſſe nequit Urbs Adriæ Regina (ut enim
Mundo ſingularis eſſet, Pomœria habere non debuit,
nec ut aliæ Civitates præfixos magnitudinis ter-
minos) hæc omnia tamen intelligit, doletque tam
graviter Continentem affligi, unde tanquam à
pe-*

penu uberrimo depromit, quæ Menſas optimas atq; hilares faciunt, ſed fidit, ſperatque cura ac ſo. licitudine Tua, PRINCEPS SERENISSIME voracem hanc flammam extinctam iri, & priſti nam felicitatem redituram. Sic TE diù, & plu rimùm ſoſpitet Summus temporum, bonorumque omnium Diſpenſator, nec TE ex hac mortali Vita revocet, niſi poſt longam annorum ſeriem, pu blicis rebus in ſumma proſperitate relictis.

SERENITATIS TUÆ

Dabam Patavii Die 12. Decemb. 1711.

Humillimus, Obſervantiſſimus, &
Addictiſſimus Servus, & Cultor
Bernardinus Ramazzini.

ORA-

ORATIO DECIMATERTIA

Habita Die 9. Novembris MDCCXI.

SI veri ſpeciem præfert, quod vulgò dici conſuevit, & apud Sapientes quoque receptum, Conſuetudinem vim quamdam legis obtinere, ut, qui illam violarit, ſi non plecti, laudari ımen haudquaquam mereatur, qualem mihi egem ipſemet impoſuerim, modò quamvis rò nimis agnoſco. Etenim cum annus iſte cundi Sexennii, ex quo in hoc celeberrimo yceo Practicam Medicinam profiteor, ſit omplementum, ac quotannis in ſolenni Stuiorum Inſtauratione, ut diù feriatam Juventem ad Studia capeſſenda allicerem, Oraone aliqua proludere conſueverim, nunc nihi jam effœtis corporis atque animi viriıus, quando ætas prædatrix omnia ſecum aufert, magnum onus incumbere video, ſi conuetudini meæ nondum interruptæ obſecundare

re velim, ac veſtram expectationem non omn
nò fallere. Audendum tamen ratus, in unu
coactis, qui ſuperſunt ſpiritibus, ita me com
paraveram, ut quod antea præſtiteram, hc
anno quoque pro viribus præſtarem. Po
aliquot igitur meditationes, argumentum no
incurioſum, ut reor, nactus fueram, circ
quod ingenii mei vires exercebam, cum præ
ſens hæc autumnalis Conſtitutio præter mc
dum inſolens, atque ominoſa, Opus, quo
moliebar, & ad umbilicum penè deduxeram
mihi è manibus excuſſit, & aliud argumen
tum à Medicis amœnitatibus longè diverſur
ſuſcipere coegit, veſtra tamen attentione A
O. non indignum. Nemo non novit, quàn
inopinatè, quam violenter Bubulum genu
dira Contagio pervaſerit, flammæ adinſtar
quæ ope nulla humana conſopiri, ne dum re
ſtingui potuerit. Hæc primùm quidem in Vi
centino Agro ſubobſcurè obſervari cępit, mo
in Patavinum tranſgreſſa, apertè ſe prodidit, a
longè latèque effuſa, uſque ad ipſa Urbis Po
mæria, tam magnam, ac horrendam Boum ſtra
gem edidit, ut tum Rura, tum Civitaten
mœrore, ac metu complerit. Mœret ruſtica
na Plebs, imò ſtupet attonita, dum ampl
Bovilia vacua, ac deſerta intuetur, dum quo

ti-

tidiè ferè Tumulos adſpicit, in quibus ſepulta ſunt Fortunæ ſuæ pignora, propriis natis forſan etiam cariora, dum Bobus extinctis, Equos ad Frumenti ſationem parum aptos cogitur ſufficere.

Quid labor, aut benefacta juvant, quid vomere terras
Invertiſſe graves?

Sic miſerandam Agricolarum ſortem deflere libet cum Poetarum Principe, qui tertio Georgicorum huic non abſimilem Boum cladem carmine deſcripſit. Mœrorem diſſimulare nequeunt Cives, & Nobiles Viri, dum Prædia ſua, & Villas, præcipuo ornatu, & patrimonio orbatas intelligunt, atque etiam vident. Triſtatur, ac dolet Plebs urbana, dum Annonæ, rerumque omnium, quæ ad victum ſpectant, charitatem brevi ſecuturam prænoſcit. Nemo eſt igitur, quæcumque ſit ejus conditio, qui damnum aliquod non ſentiat, & graviora quoque non timeat. De hac igitur tam portentoſa Boum clade hodierna hac mea Diſſertatione, ſeu potius prælectione, quam hoc Anno ad tractatum de Febribus, ac præſertim de Febre maligna, ac peſtilenti, ſum habiturus, verba facere conſtitui, hujus morbi Indolem, cauſas perveſtigando, & quibus

remediis illi obviam ſit eundum.

Nec obtrudat quiſquam, in hoc tam celebri Lyceo, ab hac Exedra, quæ ordinis ſui primatum obtinet, indecorum eſſe pro Hippocratica doctrina M. Varronis, Palladii, Columellæ, Vegetii, aliorumq; Veterinariæ Artis Scriptorum documenta tradere, regeram enim ego, magnum Hippocratem, cui nullius rei ſcientia vilis habita eſt, non puduiſſe de Boum morbis verba facere, in Libro enim de Articulis rationem adfert, cur Bobus tam facilè contingant femorum luxationes; Præterea ſi Congruentia, quæ omnibus in rebus momentum habet non leve, hic quoque ſuam meretur animadverſionem, tractatio de hac Boum Epidemia noſtri muneris eſt, Illuſtriſſimi, & Spectatiſſimi Profeſſores, Vobis quæſo ſuccurrat, quonam in loco nos ſimus; & profeſſorium munus exerceamus? Nonne in Lyceo, cui à Majoribus noſtris Bovis nomen eſt inditum? neque inauſpicatò, quando Bos iſte ſui mugitibus, hoc eſt Doctrinæ robore totum literatum Orbem implevit, ut nulla pars ſit tam longè diſſita, quæ ad illius celebritatem non reboet, ac ubi non colatur magis illius nomen, quàm olìm Serapis in Ægypto. Si ergo ſub ſigno Bovis mi-

militamus, ſi Bos iſte nos paſcit, quis erit tam vecors, ſeu tam malignæ Indolis, qui indecorum putet provinciam hanc ſuſcipere, quam detrectare velle impium, & nefas eſſet; eòque magis, quò ab Excellentiſſimo Magiſtratu, qui ſanitatis tutelæ Venetiis præſidet, ac poſtremò ab ipſo SERENISSIMO PRINCIPE demandatum eſt celeberrimo huius Civitatis Medicorum Collegio, ſeriò exquirere, quænam ſit huius morbi conditio, quæ cauſa, & quibus præſidiis ferocienti in dies malo poſſit occurri.

Affectionis genus, quod Bubulo generi bellum ad internecionem uſque videtur indixiſſe, ex frigore, rigore, horripilatione, mox ex calore acri, & vehementi per univerſum Corpus diffuſo cum pulſus frequentia, febrem eſſe ſatis liquet, malignam verò, exitialem, peſtilentialem etiam, ſi mavis, eſſe apertè teſtantur, quæ illam comitantur ſymptomata; qualia ſunt, magna anxietas, & gravis anhelitus, etiam cum ſtertore, & in principio febris, ſtupor, & ſpecies quædam veterni, continuus ex ore, & naribus graveolentis materiæ deſcenſus, fætidiſſima alvi proluvies, interdum etiam cruenta, anorexia, & abolita penitus ruminatio, puſtulæ quinta, vel ſex-

ta die per totum corpus erumpentes, ac tubercula variolarum ſpeciem referentia, communis tandem omnium eodem modo circa quintam, & ſeptimam interritus, cum Boves pauciſſimi evadant, iique ſorte potiùs quadam, quàm remediorum dynami. Hæc quidem ex ſe patent, quid verò intùs patiantur miſerandi Boves, cum jacent anxii, ac ſtertentes, ac dum ſtant immoti, capite uſq; ad terram demiſſo, conjectare quidem poſſumus, ſed ex mutis animantibus, quæ per nutus nihil ſignificare poſſunt, nil certi reſcire poſſumus, quod forſan in cauſa eſt, ut difficilior ſit curatio. Cauſam igitur hujuſce malignæ febris pro viribus perſcrutemur.

Omnibus epidemiis, ſi à ſporadicis affectibus differre debent, id peculiare ineſt, quòd communem cauſam habeant, ſive ab Aeris vitio, ſive à corruptis alimentis, aut ab aliquo contagioſo fomite prognata fuerit, qui ab uno corpore in aliud tranſmigret, illique eamdem labem communicet. Diſſimulare quidem non licet, tempeſtatum hujuſce anni non adeò legitimam fuiſſe temperiem, juxta illarum naturam, Æſtatis præſertim, quæ Veris ſpeciem præferre viſa eſt, non admodum latrante Syrio, nec Cicadis arbuſta rumpentibus

An-

Annus tamen in univerſum non inſalubris fuit, neque multum in quæſtu Medicis, ac Pharmacopolis, nec ſolùm in hac Civitate, ſed in aliis quoque, & in traſpadana regione, ut per literas accepi, ut parum verax viſus fuerit Hipocrates, quòd *cum æſtas veri ſimilis eſt, autumnales morbos expectare oporteat.* Nulla in aere à Meteoreleſchis portenta viſa ſunt, nulla in herbis, & frugibus apparuere rubiginis ſigna, quemadmodum Anno elapſo, quo carbunculari morbo laborarunt fruges, nec tamen noxam ullam perſenſere Armenta, & Pecudes; in fructibus tum Æſtivis, tum Autumnalibus, qui omnes ſerotini fuere, nullæ deprehenſæ ſunt notæ, quas nebularum uredo inuſſerit.

Cęlum equidem non conſului, ut viderem, num ex aliquo maligno aſtrorum influxu, peſtilentiæ bubuli gregis cauſam divinare liceret, ut ex Saturni cum Marte ſyzigia, in Tauri ſigno; quemadmodum olìm Marſilius Ficinus, in Conſilio quodam Thuſco Sermone edito, ut ab omnibus intelligeretur, Peſtis quæ Anno 1478. totam Hetruriam, ac precipuè Florentiam, depopulata eſt, cauſam retulit in conjunctione Martis cum Saturno in ſigno humano [quaſi Aſteriſmorum in

hæc inferiora virtus ab inditis nominibus eſſet petenda, ut ſi fortè hujuſmodi conjunctio obſervaretur in ſigno Arietis, aut Piſcium, poſſet aliquis ovilli generis, aut marini populi excidium prædicere] Sed poſtquam, cum Juvenis eſſem, Pici Mirandulani libros adverſùs Aſtrologos legi, Judiciariam à ſtudiis meis valere juſſi. Aerem itaque, & paſcua ab hoc crimine, quòd hujus morbi in cauſa fuerint, abſolvere fas erit. Quis enim unquam ſibi perſuadeat, campos, & prata, talem ab Aere humorem combibiſſe, qui ſolis Bobus tam dirum eſſet venenum, cœteris verò animantibus, quæ eaſdem herbas paſcerent, eſſet omninò innoxius? Aliam igitur cauſam comminiſci oportebit, quam nonniſi à contagioſo fomite licebit deducere, cujus rei non ſimplices conjecturas, ſed argumentum habemus apodicticum.

Jam ſatis conſtat, & in acta publica relatum, ex Boum turmis, quos è Dalmatia & conterminis regionibus, mercatores in hæc loca ſolent adducere, Bovem unum à cœteris receſiſſe, qui à Bubulco repertus, & perductus in latifundium Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi Comitis Trojani Borromæi, Ca-

no-

nonici Patavini, pro hoſpitio, eadem labe, qua erat infectus, hoſpites ſuos fœdavit, illo enim paucos poſt dies mortuo, paulatim eodem morbi genere omnes miſerè periere, uno tantùm ſuperſtite, cui in collo factum fuerat ſetaceum. Caſus iſte totam viciniam perterrefecit, ſed nulla juvit diligentia, ut domus ſuas, & caulas à flamma nimis vicina præſervarent. Iſthæc itaque contagio paulatim ſerpens, totam Patavini agri amplitudinem brevi pervaſit, quin poſtremò Padum tranſgreſſa, Æmiliæ Populis, idem minatur excidium.

Quoniam autem morboſi ſeminii ea eſt indoles, ut facilè ſoboleſcat, & in immenſum ſe propaget, ſi in ſubjectum proprium, & mumiatum, ut vocant, incidat, cujus rei ampliſſimum ſpecimen habemus in lue gallica, quæ ex Indiis occidentalibus, a paucis navigantibus ad nos delata, Italiam primò, mox univerſam Europam, fœdiſſima, & ineluibili labe citiſſimè inquinavit; Non eſt, quòd miremur, ſi per aporias, & effluvia, quæ ad modum atmoſpheræ expirant à Bobus Ægris, ab extinctis, à Stabulis, à Paſcuis, quæ ipſimet Boves paſcendo infecerint, promptiùs autem, & faciliùs ab ipſis Bubſe-

quis, & illorum veſtibus, (peſti enim volupe eſt, in lana molliter cubare) non eſt inquam, quòd miremur, ſi hæc contagio tam longè, latèque ſe ſe effuderit. Ubi igitur hæc Aura venenata ſubtiliſſima Bovem aliquem antea ſanum afflarit, ſpiritibus vitalibus, & ſeroſo latici ſe conſocians, dum in Orbem agitur, naturalem ſanguinis conſiſtentiam lædit, & viſcerum fermenta corrupit; quare naturales viſcerum functiones paulatim vitiari, & debitas excretiones coerceri neceſſum eſt, quod paulatim fieri fas eſt credere, non enìm ſubitò, ac Bos aliquis venenum iſtud hauſerit; vel quoquomodo illud ſuſceperit, non illicò inquam, virulentiam perſentit; ut qui à cane rabido commorſi fuerint, ad longum tempus ſibi ſani videntur, at poſtea ex improvisò, ad aquæ conſpectum palam faciunt, quàm dirum venenum intùs geſtarent. Natutalem ſanguinis conſiſtentiam ab hoc contagioſo fomite lædi paulò ante diximus, ſuppono etenim, imò pro certo habeo, venenum iſtud eſſe de illorum genere, quæ ſanguinem potiùs figant, & coagulent, quàm diſſolvant; id primum [illegible]teſtantur ſymptomata, quæ febrem co[illegible]antur, nempè anxietas, gravis anhelitus, ſtertor,
&

& ſtupiditas, ocularis quoque inſpectio, dum à Laniis Boves extincti diſſecantur, qui licèt adhuc calentes parum, aut nihil ſanguinis effundunt. Bos præterea piger, ac tardus ex ſua natura eſt, & Carnes habet duras, *& graves ad ſtateram*, ut ait Hippocrates, data nimirùm paritate molis ad carnes cœterorum Animalium, idcircò illius ſanguinem talem eſſe oportet. Taurinum ſanguinem inter venena recenſuit Dioſcorides eò quòd epotus ad coagulationem in ſtomacho ſit facilis (*a*), Prævotius autem propter flatulentiam: Themiſtoclem ſanguine taurino calido epoto ſibi mortem conſciviſſe, ex Plutarcho, in ejuſdem vita habemus. Mirùm itaque non eſt, ſi venenatus hic fomes in hujus animantis genere ſanguinem ex ſua natura craſſum coagularit. Hanc cruoris concretionem in malignis febribus obſervarunt Scriptores, uti Petrus Salius, qui refert in quadam ex maligna febre extincta repertum fuiſſe in Arteria magna ſanguinem ità concretum, (*b*) *ut præhenſo illius ſanguinis altero principio, totus ſanguis coaleſcens, ita integer eductus fuerit, perinde ac gladius è vagina extrahi ſolet*. Idem quoque

(*a*) *Lib. 6. cap. 25.*
(*b*) *De febre peſtil. & ſyncop. card. c. 4.*

que aliquando *in peſtilentiis accidere* teſtatur Richardus Lover in tractatu de corde (*a*) : Niſi autem talis eſſet in hac Epidemia ſanguinis conditio, non protraheretur ad tot dies febris ; ubi enim ſanguis eſt nimis diſſolutus & vis deleteria humorum corruptioni prævalet, febrilis calor eſt adeò mitis, ut ægri interdum ſe febrire non putent, ſed citiſſime intra unam, vel alteram diem occumbant. Poſtquam igitur fermentificus, & peſtifer hic fomes per venas, & arterias tanquam per cuniculos totum corpus peragrarit, tunc tanquam hoſtis ex inſidiis erumpens feritatem ſuam patefacit, febrem malignam excitando, quæ intra quintam, aut ſeptimam lanienam ſuam abſolvit, indiſcriminatim Boves aratores, Tauros, Vaccas, Juvencos, Vitulos jugulando.

Hujus autem Peſtis primam originem, num Bos ille peregrinus eam aliunde ſuſceperit, vel in ipſo primùm genita fuerit, exquirere ad rem noſtram parum refert. Neceſſe eſt enim quemadmodum in libro de Contagione tradit Fracaſtorius, ac pariter Joſeph Aromatarius in libro de rabie contagioſa, quòd ad aliquod Animal tandem ſit deveniendum, in quo pro-
du.

[a] *Cap. 2.*

luctum fuerit morboſum ſeminium. Extra nim controverſiam eſt, non ſolùm in Brutis, ed etiam hominibus per varios corruptionis gradus, generari poſſe venena, ac talis naturæ humores, qui ad alia corpora ſymbolica, & analoga facilè tranſeant: ſic qui tabe pulmonari laborant, conſanguineos ſuos facilè inficiunt, ſi cum illis conſuetudinem habeant; Lippitudinem contagioſam eſſe vetus eſt obſervatio.

Dum ſpectant oculi læſos, læduntur, & ipſi,
Multaque corporibus tranſitione nocent.

In Boum cadaveribus, quotquot Lanionum ecceſpitæ ſubjecta fuere coram Excellentiſſimis Anatomes Profeſſoribus D. Molinetto, & Viſcardo, id ſingulare in omnibus repertum eſt; in Omaſo nempè, corpus quoddam durum, & compactum, ventriculi parietibus fortiter adhærens, magnæ molis, & intolerandæ graveolentiæ; in aliis verò partibus repertæ ſunt hydathides, in cerebro, pulmonibus, ſicuti etiam ingentes veſicæ ſolo flatu plenæ, quæ diſſectæ diram Mephitim exhalarent, ulcera in radice linguæ, & ad illius latera veſiculæ ſero plenæ. Illud vero corpus durum, & compactum ad inſtar calcis, quod in Omaſo obſervatur, primùm productum eſſe

con.

contagioſi miaſmatis, pro certo habeo, du tacitè ſævitiem ſuam exercens, ſtomachicu fermentum labefactat, & corrumpit; no enim eſt credibile, poſt febrem excitatam co flari hoc corpus intra paucos dies, dum Bo ves, ubi primùm febrire cœperint, quo cumque alimentum averſantur, nec quidquam niſi liquidum per os infundi poteſt: cœte verò, quæ memoravimus, malignæ febr producta eſſe, facilè crediderim, ſed omniu Phœnomenorum exactam rationem adferre velle non patitur unius horæ ambitus; am pla enim materia ſuppeteret ad integrum tra ctatum conſcribendum.

Verùm ne amplius vos morer, A. O. ad e properabo, quæ ſuperſunt dicenda, conj ctando nempè, quem finem habitura ſit hæ contagio, & num aliquid gravius portendat ac quod magis refert, quid agendum. Qu ad primum in hac Epidemia, idem, quod i cœteris evenire ſolet, ſecuturum exiſtimo nimirùm quòd poſt tot tentamina, tot exp rimenta, ac præſertim poſt obſervatam me thodum, quam morborum Medicatrix Natu ra ſervat in iis Bobus ſanandis, quos malign febris non ſuſtulerit, felicior curatio poſſi inſtitui, ac forſan hujus veneni verum, &

ſpe-

pecificum remedium reperiri, quo malignum
ſtud miaſma penitùs extirpari poſſit. Levamen quoque aliquod expectare licet ab adventante Hyeme, ac à ventis aquilonaribus, qui tanquam Aeris ſcopæ auſtrales flatus, peſſimæ ſemper indolis, procul abigant, quales venti per totum Octobris Menſem dominatum obtinuere. Memoratu dignum eſt, quod de ventorum poteſtate ſupra humana corpora refert Vitruvius. (a) *In Inſula Lesbo* (inquit ille) *Oppidum Mitylene magnificentèr eſt ædificatum, & eleganter, ſed poſitum non prudenter. In qua Civitate Auſter cum flat, homines ægrotant, quando Corus, tuſſiunt, cum Septentrio, omnes in ſalubritatem reſtituuntur*. Quantum ſævierit Peſtis Octobris menſe, Auſtro, & Euronoto flantibus, ſatis vulgatum eſt, cum plures dies adeò nefaſti fuerint, ut neque quotidianis hecatombis, interdum etiam geminatis, furialis hæc, & execranda febris mitior fieri, nedum placari potuerit. Scio equidem, calori, & frigori morbos peſtiferos non admodum auſcultare, cum aliàs fuerit obſervatum, in ſummo æſtu, & ſummo frigore pariter ſæviiſſe hominum peſtem; attamen cum feralis hic morbus, qui celeris eſt motus, ortum habuerit

[a] *Lib. 1. cap. 6. de Archit.*

rit æſtivo tempore, incrementum, atque e
tiam ſuum acmin autumnali, ſperare licet
quod hyemali tempore finem, & ſui deſitio
nem, ope divina ſit habiturus.

Num autem hic Epidemicus Bovini popul
morbus longum in tempus perſeverans, hu
manis corporibus labem aliquam affricare va
leat, ut nonnulli ſuſpicantur, non alienum
eſt diſquirere. Si in morbis malignis, qui ra
tiocinia noſtra perſæpè eludunt, quidquam
ponderis habent rationum momenta, ſperare
licet homines intactos, & illæſos relicturum
eſſe; etenim ſi trium menſium ſpatio lues iſta
alia Ruminantia, & Cornigera non attigit
quamvis inter ea magnus ſit ſymboliſmus
nec Equos, Sues, ac alias Sylveſtres feras
hactenus quidquam læſit, non apparet ratio
cur homines, qui ab iſtis Animantibus tam
longè diſtant, debeat afficere.

Non ſum neſcius, inter futuræ peſtilentiæ
ſigna, quæ plurima ſunt, recenſeri ſolere
non Boum ſolumodò, ſed aliorumque ani
mantium ſtragem, qualis ea fuit, quæ Ægy
nam inſulam depopulata eſt, de qua Ovidius

Strage Canum primò, Volucrumque Avi-
umque Boumque. (a)

ac

(a) 7. *Met.*

: ea, quam memorat Livius, quæ in Sici-
a Romanum exercitum, & Chartaginenſem
enè delevit, de qua Silius Italicus (a)

Vim primi ſenſere Canes, mox nubibus atris
Fluxit deficiens, penna labente, Volveris. [b]

ui aliam non abſimilem refert Diouyſius Ha-
carnaſſeus [c], quæ *primò Equorum, Boumque*
menta invaſit, mox pecudes, & alia quadrupedia
greſſa eſt, deinde Paſtores, & Colonos attigit,
totum Romanum agrum pervagata, Vrbem in-
aſit. Aſt illorum temporum peſtilentiæ non
ſolis Bobus, ſed in omnibus animantibus,
: ipſis etiam Maris Piſcibus non parceret,
qualis ea fuit, quam Lucretius carmine de-
ripſit,) ſævitiem ſuam exercuere, ut quæ
› Aeris vitio ortum duxiſſent; de quo non
abemus, quòd ſuſpicemur; in ſolis enim Bo-
ıs, & facilius in iis, qui habitiores, & pin-
ıiores eſſent, quàm in gracilibus, hæc lues
imentum invenit, quo rabiem ſuam paſ-
:ret. Magna tamen cautione utendum eſt in
mulandis cadaveribus, terra altè defoſſa,
uemadmodum publica edicta præſcribunt, ſi
uid enim timendum, præcipuè à nimia ca-
ıverum copia, ex quibus minus aptè huma-
s, ac poſtea putrefactis, redeunte Vere,

pra-

(a) *Deca. 3. L. 5. c. 20.* [b] *Lib 14* [c] *Lib. 9.*

pravi halitus Aerem inquinare poſſint, bonu
autem eſſet, in loco inculto, ſeu in prati
quæ arationi non ſunt ſubjecta, cadavera h
mare. Ubi enim de morbo contagioſo agitu
nunquam ſatis cavemus, dum cavemus. Qu
niam autem, ſolutis in liquamen Cadave
bus, neceſſe erit, terram ſubſidere cenſerem
bonum eſſe, novam terram ſuperingerere,
illam coniiciendo graminis, aliarumque he
barum ſemina. [a] Refert Petrus Foreſtus, D
phis apud Batavos Peſte jam ſopita, & cœm
terio Templi vetuſti, cadaveribus oppleto h
bitam conſultationem inter medicos, num C
ce, aut Lapidibus illud cœmeterium eſſet o
ruendum, ac decretum fuiſſe, ut multa ter
ſuperinduceretur, atque in eam varia herbaru
ſemina coniicerentur, *ut creſcente gramine,*
clauſis ſpiraculis lues minus denuò ſuppularet

Silentio tamen præterire non licet, obſe
vatam aliquando peſtem in ſolis Bobus,
poſtea ſecutam hominum peſtilentiam; inte
dum etiam hominum Peſtem in Boves term
naſſe. Primum exemplum habemus ex Livi
qui ſcribit, peſtem magnam in Boves ingru
ſe, ſequenti anno ad homines vertiſſe [b]. S
cum.

(a) *Lib. 6. obſer. 25. in ſchol.*
[b] *Decad. 5. Lib. 1. cap. 21.*

cundum verò apud Ripamontium Chroniſtam Mediolanenſem, qui in Libro de Peſte, quæ anno trigeſimo exacti nuper ſeculi ciſpadanam, & tranſpadanam regionem peſſimè mulctavit, peſtilentiæ hominum, peſtem Boum ſubſecutam refert. Hiſce tamen duobus monumentis totidem habemus, quæ opponamus, nec longè petenda. (a) Primum à celeberrimo Fracaſtorio, qui in Opere doctiſſimo de Contagione ſcriptum reliquit, Anno decimoquarto ſupra ſeſquimilleſimum diram peſtem in ſolos Boves irrepſiſſe, quæ in tractu Forojulienſi primùm nata, exindè uſque ad Euganeos, poſtmodum in Veronenſem agrum, aliaſq; Venetæ Ditionis regiones delata, magnam Boum cladem ediderit eodem fermè modo, ac iiſdem ſymptomatibus, ut hæc noſtra illius ſoboles videatur. Alterum monumentum ſuggerunt nobis libri manuſcripti Artis Lanionum, quibus non eſt deneganda fides, quales libri in hac Civitate aſſervantur, in quibus ad poſterorum memoriam ab Antonio Faccio ſcriptum legitur, Anno nonageſimo nono ejuſdem ſeculi, quo vixit Fracaſtorius, adeò gravem in Boves peſtem graſſatam, ut publicis Auguſtiſſimi Senatus Veneti

[a] *Lib.1. cap. 12.*

neti Edictis vetitum fuerit, ne Caro Bubula, Caſeus recens, Butyrum, Lac ſub capitali poena in hac Civitate divendi poſſent, ſed ſolis carnibus Vervecinis veſci liceret; at tamen iis annis nihil ſiniſtri, præter rei familiaris damnum hominibus obtigiſſe, certo ſcimus; habemus igitur, unde ſpes noſtras alamus.

Utrum autem, graſſante hac Epidemia carnis bubulæ ſanæ creditæ adeò tutus ſit uſus, ut noxam ullam humanis corporibus non poſſit inferre, abs re non erit diſquirere. Res equidem ſuſpicione non vacat; etenim etiamſi Bos antequam ad lanienam ducatur fuerit obſervatus vegetus, atque hilaris, ac poſtea in illo jugulato, & excoriato, nullæ in viſceribus deprehendantur corruptionis notæ, quæ in cœteris, qui ex hoc morbo intereunt, deprehenduntur, attamen certi non ſumus, quòd Bos ille contagioſum fomitem non geſtaret, quod aliis etiam communicare poſſet; credibile eſt enim, paucos apud nos eſſe Boves, qui afflatum hunc malignum non perſenſerint, licet ſani degant: morboſi enim ſeminii ea eſt ſubdola malitia, ut hominum judicia non rarò fallat; perſæpe enim evenit, ut qui illud in ſe continet, &

ſe-

ſecum circumfert, læſionem nullam ſentiat, nec forſitan ſenſurus ſit, in alium tamen ejuſdem ſpeciei poſſit facilè transferre. Hujus rei exemplum habemus in gallico morbo; non rarò enim contingit, ut aliquis à muliere infecta luem ſuſcipiat, nec quidquam ſentiat, & Uxori poſtea eam communicet, ſic ut illa paucos poſt dies gonorrhæa, vel bubone corripiatur; ex quo fit, quòd non leves rixæ, & jurgia inter conjuges oriantur, & Uxor pudicitiæ ſuæ conſcia virum maledictis inceſſat, quòd ab illo tam fœda labe inquinata fuerit, ille autem, qui ſe perfectè ſanum agnoſcit, nec quidquam de infectione ſuſpicatur, de conjugis fide non parum dubitet (*a*)Qua de re legendus Paulus Zacchias, Mercurialis, Gaſpar à Rejes (*b*). Circa eſum carnis bubulæ memoratu dignum eſt, quod refert Theodoricus Skenkius in Hiſt. humor.gen.cap.2. his verbis *olim decertatum Venetiis, & Patavii inter Lanios, & incolas, quòd illi ex Hungaria Boves advectos, emptos & mactatos in Macello venditaſſent, quos tamen Cives lue quadam infectos fuiſſe noverant, cum fluxu alui cruento tentati plurimi periiſſent, translato nimirùm ab uni ad al-*

[*a*] *Quæſt. med. leg. Lib. 3. tit. 3. quæſt. 6.*
(*b*) *De Morb. Gal. Camp. Eluſ quæ.60 n. 12.*

terum contagio. Hac de re conſulti Medici Patavini, in ea ſuere ſententia, Carnes hujuſmodi eſui adhibitas innoxias eſſe, eò quòd eſſet contagium particulare, & ſpecificum, ac omnis malitia fuiſſet emendata, ac diſcuſſa à prævia agitatione gymnaſtica, antequam Boves mactentur. Contrariam opinionem ſuſtinuiſſe Medicos Venetos tradit Chriſtophorus Fridericus Garammannus in Opere ſuo eruditiſſimo de Mortuorum miraculis, eò quia carnes hujuſmodi eſſent contagioſæ, & cadaveroſæ. Fabius Paulinus Medicus Utinenſis controverſiam hanc dirimere aggreſſus eſt [a], ſuam enim ſententiam dixit, nimirùm ſi neceſſitas urgeat *in cibum carnes vocare, ſale, aut aceto prius probè eſſe macerandas, viſceraque cum aliis interraneis eſſe abiicienda, cum in iis cauſæ morbificæ focus, & Nidus exiſtat*, qualis cautio num ſufficiat, & omnem dubitationem tollat, liberum cuique eſto judicium.

Quid ergo agendum in tam exitiali morbo, qui bubuli generis extinctionem videtur interminari? In id unum incumbendum eſſe, perſuaſum habeo, ut per univerſalia alexipharmaca [quando particulare, & ſpecificum hujus Veneni remedium non habemus] miaſm

iſtud

(a) *Præl. Marciæ.*

iſtud peſtiferum extinguatur, aut ſaltem enervetur, ut natura roborata illud ad cutis ambitum ableget, atque extrudat, quando per ulcera, puſtulas, & tubercula in iis Bobus, qui evaſere, ſponte excitata ipſamet natura, nobis indigitavit, qua via ſit incedendum. Crediderim itaque, in curatione hujus malignæ febris ea Methodo procedendum, quæ à bonis Medicis ſervatur in curanda varioloſa puerorum febre, diſtinguendo tempus ebullitionis à tempore expulſionis; tempore nimirum ebullitionis erit cautè utendum remediis calidioribus, nè intendatur calor febris, & plus æquo effervеſcat maſſa ſanguinea, cui facilè ſuccedit perturbata coctio, quam Natura rectrix intendit, qua in re non leviter peccatum eſſe cenſeo, cum hujus febris initio ad calidiora cardiaca ventum fuerit, & præcipuè ad vina meraciora cum multa theriaca; quare præpoſterum remediorum uſum, ſtragem longè majorem edidiſse cenſeo, quàm febrem ipſam. Non deſunt Medicæ Praxis docti Scriptores, qui in varioloſis conſtitutionibus in principio febris præcipitantibus utendum eſse volunt. Dum hæc ſub prœlo eſsent, apud amicum ea legi, quæ Illuſtriſſimus D. Joannes Maria Lanciſius Clementis XI. P. O.

M. Archiater meritiſſimus, ac Intimus Cu-
bicularius perdoctè, & eruditè, ut ſolet in
omnibus, de hoc morbo conſultus, ſcripſit
nam inter varia monita, hoc habet, quòd
cardiacis acida ſint maritanda. In Febris ita-
que principio moderatè agendum per alexi-
pharmaca, in progreſſu verò morbi, & deſ-
pumationis, & expulſionis ſignis liberaliu[s]
Bezoarticis utendum.

Ut autem ad remediorum materiam de-
ſcendamus, quando id unum eſt, quod ex-
petitur, & à nobis exigitur, nequaquam ve-
rò nuda verba. Quoad præſidia externa, ſan-
guinis miſſio viſa eſt improſperè ceſſiſſe, id-
circò cœpta eſt omitti; nihil tamen ſævitiæ
ſuæ remiſit morbus, imò truculentior factu[s]
eſt. Equidem in omnibus Epidemiis ſuſpect[a]
eſt Phlebotomia, ſicuti purgatio, unde Cel-
ſus, *Sanguinem non facilè mittere, alvum non
facilè ducere* (a); in febre tamen varioloſa paſſim
mittitur ſanguis, in pueris bimis, aut tri-
mis per cucurbitulas ſcarificatas, & quibuſ-
dam in locis etiam per venam ſectam, in
principio tamen febris. In hac itaque Boun
febre, non ſalubrem tantùm, ſed neceſſariam
fore venæ ſectionem crediderim, ad ſarcinam

mi-

(a) *Lib. 2. cap. 9.*

minuendam, ut mitior fiat ebullitio totius maſſæ ſanguineæ, & per ſua vaſa circulatio. Cum enim, ut diximus, Bovis cruor ex ſua natura ſit valdè craſſus, & ad facilem concretionem pronus, atque venenum iſtud de illorum ſit genere, quæ maſſam ſanguineam coagulandi vim habent, quo, precor, remedio laboranti Bovi, & anhelanti ob ſanguinis concretiones in vaſis ſanguifluis, in pulmone, in Corde, quàm per ipſam ſanguinis miſſionem promptius, & faciliùs poterit ſuccuri? Animadverſione dignum eſt, quòd lues iſta Boves robuſtos, & valdè obeſos faciliùs corripiat, macilentos verò, qui vix oſſibus hæreant, prætergrediatur; propterea in hac febre, quæ non abſimilis eſt iis, quas appellant inflammatorias (quales ſunt, quæ in pleuritide, peripneumonia, angina obſervantur) ſanguinem in fervorem actum, & alioquin ad coagulationem aptum, detrahere, ſalutare conſilium erit. Clamitet autem ad ravim uſque contra hanc operationem, quiſquis velit, non enim video [ſi tamen per analogiſmum in curanda hac febre licet procedere, ut in curatione febris peſtilentis, quæ homines corripit] ego, inquam, non video, cur miſeranda hæc Animalia, dum fe-

 briunt,

biiunt, & oculis lacrymantibus, opem aliquam quodamodo implorant, hoc magno remedio debeant deſtitui, morbi enim magnitudo, plethorica diſpoſitio, ob paſcua hoc Anno ſolitò uberiora, phlebotomiam manifeſtè expoſcunt, in principio tamen febris, dum vires validæ permittunt, quam doctiores Medici in febre peſtilenti, uti, Senertus, Septalius, Antonius Ponce, Sancta Crux, Fracaſtorius, & alij graviſſimi Scriptores admittunt. Certè vires horum animalium, in ipſo etiam vigore morbi ſatis validas eſſe obſervavi, è ſtabulis enim educti, & per campos circumducti experiundi cauſa, num herbam aliquam velint paſcere, robuſtè incedunt, & ſuæ libertati relicti, ad ſtabula promptè recurrunt. Circa porrò venarum delectum, non adeò laborandum; ubi enim ad vaſorum plenitudinem tollendam mittitur ſanguis, parum refert, an ab hac, vel illa vena mittatur.

Inuſtiones quoque lato ferro candenti faciendæ in collo utrinque, ſublata enim eſchara, apparebunt ulcera, quæ veſicantium loco eſſe poterunt; aures quoque rotundo ferro perforandæ, indita poſtea radice hellebori, ut Veterinarij Scriptores ſuadent; ſimiliter ſub mento perforanda palearia, injecto po-

ſtea

ſtea funiculo, quem ſetaceum vocant, indiget enim Natura aliquo emiſſario, per quod venenum iſtud exanthlet; nulli enim comperti ſunt evaſiſſe Boves, niſi per puſtulas in cute excitatas, multum craſſæ, ac fœtidæ materiæ fundentes, nec Bovem ullum, qui ſic purgatus fuerit, recidivam paſſum fuiſſe adhuc accepi; nam ex Hippocratis oraculo in ſexto Epidemiorum(a); *Quidquid ſuppuratur, non revertitur; ipſa enim maturatio, & judicatio ſimul, & abſceſſus*. [b] Obſervatione dignum eſt, quod refert laudatus Fracaſtorius, ait enim, *eos Boves, quibus labes à faucibus ad armos deſcendebat, & inde ad pedes, ſanatos fuiſſe, quibus autem hæc permutatio non fiebat, ut plurimùm interiiſſe*. Linguam, & palatum, aceto, & Sale colluere ſæpiùs oportebit; frictiones pluries in die faciendæ ad faciliorem perſpiratum obtinendum, ac ut cutis paratior ſit ad accipienda rejectamenta nervorum, & arteriarum in glandulas. Cum perſæpè in faucibus generentur tumores, & cruſtæ, uti fit in variolis, ut nihil per os poſſit infundi, compertum eſt baculum ſalignum viridem Butyro inunctum, longitudinis ulnæ, & amplius per os inditum, valdè contuliſſe ad im-

[a] *Sect. 3.* (b) *Lib. 1. cap. 12.*

impedimentum illud tollendum.

Quoad præſidia interna, hæc è triplici re-gno erunt petenda. E' vegetabili plantas mul-tas habemus cardiacas, quarum magna eſ ſupellex; Decoctio itaque in aqua fieri po-terit ex foliis Scordii, Cardui Benedicti, Di-ctami Cretici, Centaurii, Radicibus Gentia-næ, Tormentillæ, Scorzoneræ, & ſimilibus quibus addi poterunt cicoracea ad illarum calorem temperandum, quæ decoctio bis vel ter in die per os infundi poterit ad duas vel tres libras. Cum verò febris ad ſtatum per-venerit, decoctio iſta ex prædictis plantis de-bebit eſſe ſaturatior ad expulſionem promo-vendam. Camphora quoque magnum anti-peſtilentiale, accenſa, & in aquam conjecta potionem efficiet aptam ad peſtiferum Miaſ-ma perdomandum, & Diaphoreſim promoven-dam. Pulveres quoque ex iiſdem plantis pa-rati, & in aqua cardiaca diſſoluti, exhiberi poterunt.

Ut autem præter univerſalia alexipharma-ca, quæ pro malignæ febris curatione à ve-getabilium claſſe abundè ſuppetunt, aliquo ſingulare proponamus, placet expendere num ſolenne illud antipyreticum, h. e. cor-tex peruvianus, vulgò China Chinæ, ad ma-

li-

lignam hanc febrem expugnandam ſalutare remedium eſſe poſſit. Equidem hoc præſidii genus in febribus periodicis miranda præſtat, ac præſertim in tertianis intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis, ægros interdum necant, quarum febrium in Conſtitutionibus meis epidemicis Mutinenſibus mentionem habui; hoc enim febrifugum fermentum illud malignum, ſive penitùs reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipſo febris acceſſu intereat; aſt in febribus continuis, & inflammatoriis, perraró ex corticis peruviani uſu, febrem ſolutam obſervavi; ſi tamen habenda fides Richardi Mortoni rationibus, & experimentis, qui in quacunque febre venenum quoddam ſpiritibus vitalibus hoſtile agnoſcit, cur in hoc Bovini generis morbo experiri non licebit hujus febrifugi virtutem? Iſthæc enim Boum febris continua, & acuta, à febribus continuis ab aliqua inflammatione comitatis, quæ homines corripiunt, nullatenus differt; (a) licet Joſeph Aromatarius ex Antiquorum doctrina differentiam aliquam ſtatuat inter febres brutorum, & febres hominum, ut brutorum febris *χραύρος*, hominum verò *πυρετός* vo-

(a) *Pao. pr. parti. 11. de rab, Contag.*

vocitetur . Poſſent itaque unciæ tres pulveris Chinæ Chinæ [quando hujus remedii largior doſis eſſe cœpit, quàm olìm] infundi in libris decem vel duodecim aquæ cardiacæ, ſeu vino non admodum generoſo, quæ infuſio inſervire poterit pro quatuor, vel quinque doſibus, bis illam in die exhibendo in febris tamen principio, cum primùm Bos ægrotare cœperit.

Sua quoque remedia ſuppeditabit regnum animale; Cornu Cervi primas tenebit, infuſio itaque, ac decoctio, & quæ ex eo parantur remedia erunt ex uſu. Pulvis viperinus qui febrilem calorem non adeò intendet, bis in die exhiberi poterit ad drachmam unam, in aqua cordiali tepida pariter diſſolutus; efficacior tamen eſſet vipera una, vel altera in aqua cordiali decocta, febris enim iſta intra paucos dies curſum ſuum abſolvit. Quoniam autem inter cœtera ſymptomata, gravi anhelitu, & ſtertore Boves premuntur, ſpermaceti tanquam remedium aptum ad diſſolvendas ſanguinis concretiones, & in aſthmate uſurpari ſolitum, præſcribi poterit ad drachmas duas in vino tepido diſſolutum. Mineralia quoque, ut quæ non tam facilè à calore nativo, & digeſtiva facultate alterantur,

tur, uti vegetabilia, & animalia, ſed integris viribus corpus pervadunt, ſymbolum ſuam conferent. Antimonium diaphoreticum, paratu facile, & exiguæ impenſæ, quod nihil aliud eſt, quàm Antimonii crudi in pulverem contriti, cum æquis partibus Nitri in crucibulo, vel mortario æneo per carbonem ignitum, aut bacillum ferreum candentem conflagratio, ter, vel quater repetita, addita ſemper novæ conflagrationi æquali portione ſalis nitri, erit proficuum remedium ad obtinendam illam, quæ expetitur, expulſionem diri veneni ab intimis ad extima. Quoniam verò repertos, ajunt, eſſe lumbricos, & Aſcarides in inteſtinis, quod perfacile eſt credere, cum etiam in peſtilentiis hominum obſervari ſoleat verminatio, non ſolùm in ventriculo, & inteſtinis, ſed etiam in aliis partibus, quod in ſcrutinio Peſtis tradit, Pater Athanaſius Chircher è S. J. & animatam putredinem appellat, ad remedia anthelmintica erit confugiendum; Mercurii infuſio, ad libram ſemis ſuper cineres calidos, in aliqua ex prædictis aquis optimum erit remedium, cæteris, quæ decantantur, præferendum; quando enim inter helminticos ſcriptores diſputari ſolet, num acida, an dul-

cia

cia ad vermes necandos ſint uſurpanda, Mercurium, licet inſipidum, id valenter præſtare, & frequenti in uſu eſſe, pro certo habemus. Idem quoque efficiet Mutinenſis Agri petroleum; præter enim id, quod vermes enecat, putreſcentiam quoque corriget, & diaphoreſeos erit ſtimulus. Noſtrates ruſtici, cum vitulos habent verminantes, quò facilè deprehendunt ex odore, quem Vitu expirant, cum lacte exhibent iſtud petroleum, ad guttas aliquot per os infundendum.

Quoad alimentum, potiones parari poterunt, ex farina hordei, tritici, panis contriti ad inſtar ptiſanæ. Pro potu laudatur fœni puri, odorati, menſe Maii collecti, in aqua Maceratio, quod potionis genus hiſce animalibus gratum eſſe obſervavi. Externorum quoque habenda eſt ratio. In loco calido Boves detinendi, & cuſtodiendi ſtragulis cooperti, cavendo, quantùm licet, ab Aere frigido: quotidie ſtabulum ſuffumigandi ex baccis Juniperi, Galbano, & ſimilibus.

Atque hæc quidem ad Therapœiam, modò pauca quædam documenta pro hujus meæ prælectionis Coronide, in prophilaxeos gratiam lubet proponere, quando longè præſtantius

eſt

eſt præſervare, quàm curare, ſicuti ſatius eſt tempeſtatem prævidere, ac illam effugere, quàm ab ipſa evadere. Cum igitur Boves ab agris poſt labores in ſtabulum ad hyemandum jam ſint deducti, ut milites ad caſtra hyberna, magna diligentia ſtudendum erit, ut ea loca, in quibus Boves ſani degere debeant, munda ſint, quantum fieri poteſt, ac ſæpè ſuffumiganda, quæcunque animalia, ut ſues, Oves etiam ab illis arcendo. Solent ruſtici, ut ſtabula hyeme ſint calidiora, fimum, & excrementa Boum in iis cumulare, ſed ſatius ſi quotidie alvinas fœces aliò adſportent. Conſilium ſalubre erit, parietum cruſtas abradere, eo modo,(a) quo Judæi ex legis edicto jubebantur cubiculorum, in quibus leproſus aliquis habitaſſet; parietes cruſta denudare, & flore calcis obducere, ſolùm autem in hoc caſu muros eradere ſufficiet; timere enim licet, ne recentis calcis odor hyemali tempore Bobus nibi concluſis poſſit officere. In id quoque erit incumbendum, ut pura, & munda ſint illorum alimenta, cavendo, ne fœnum, paleæ, & alia, à pluviis, & illuvionibus fuerint inquinata; parciùs quoque erunt alendi, ne plus æquo pingueſcant; non enim hoc anno

po-

(a) *Lev. cap. 14.*

polyſarcia, ſed ſanitas procuranda. Æſtat
quidem, quo tempore, in frugum tritura
aratione, & plauſtrorum vectura exercentur
ac multum eſt, quod diflatur, plenius ſunt a
lendi; aſt hyeme, hoc anno præcipuè, qu
ſuſpecta eſt ſaginatio, & macies tutior viſ
eſt, moderata diæta in iis nutriendis erit uten
dum.

Frictiones pluries in die adhibendæ no
ſolùm manu, ſed ſtrigilibus quoque, multu
enim conferent ad ſanguinem in ſua fluiditat
continendum, ſimulque ad ſuperfluitatem ex
hauriendam, ſi præſertim frictiones ſint va
lidæ: habet enim hoc præſidii genus varia
facultates, modò implendi, modò extenuan
di. Celſus ex Hippocrate ſcripſit, *Friction
ſi vehemens ſit, durari corpus, ſi lenis, molliri,
multæ minui, ſi modica, impleri* (a). Si nim
pingueſcant, quandoquidem hoc anno copio
ſa erit bubuli generis annona, poſſet etian
inſtitui phlebotomia, ſed diæta ſi fuerit con
veniens, venæ ſectionis, atque etiam pur
gationis erit vicaria. Poſtremò cum ex obſe
vatione Boum, qui in hac tempeſtate evaſe
rint, ſatis conſtet, naturam per cruſtas, &
ulcera excitata in corporis ambitu, & mu
tam

[a] *Lib. 2. cap. 14.*

tam ſaniei expurgationem, morboſum illud miaſma, luem hanc expugnaſſe, ſanum conſilium foret, emiſſarium aliquod in bobus ſanis aperire, per quod ſi qua ſint veſtigia morboſi ſeminii, illa ſenſim extrudantur. Aureum documentum habemus ex Hippocrate in 6. Epid. ad rem noſtram accommodandum, hiſce verbis. *Decubitus quidem, in quibus facta tollit, hæc ante facta probibet*, Locus quidem ſubobſcurus eſt, uti ſunt Hippocratis Oracula,[a] ſed illum egregiè explicat Valleſius, ait enim, decubitus à natura factos, *qui ſunt aliorum morborum medela, eosdem morbos antevertere, & præſervare, ſi tales decubitus arte procurentur, non ſimpliciter tamen, quemcumque decubitum, ſed illum, qui facta tollit*. Non inutile igitur foret ſanis Bobus, palearia ſub mento candenti ferro perforare, atque funiculo indito apertum illud diù ſervare, ut per illud paulatim egerantur impuritates illæ, quæ hujus contagioſi fomitis ſunt ſoboles, & in capite potiſſimùm acervari ſolent.

Sed cur ingenii mei tenuitatem fruſtror, ac divexo, ut morbi hujus Naturam, & cauſas explorem, ac Medicinæ præcepta ad veterinariam traducam? Jamdudum veram,

(a) *Section. 3. ex Valleſio.*

& immediatam hujus ferini morbi cauſam agnovit, ac patefecit Purpurati Principis, ad hujus Urbis incolumitatem cœlitus demiſſi admiranda pietas, & ſollicitudo: nullam aliam ſcilicet eſſe cauſam, quàm Deum juſtiſſimum criminum vindicem, nobis iratum; ſicuti etiam idem ipſe unicum, & verum aperuit antidotum, decretis ad plures dies ſupplicationibus ad cœleſtem iram placandam. Magna ſanè frequentia clauſis ubique Officinis, ad excelſam hujus Urbis Baſilicam concurſum eſt, ut nunquam aliàs tantus in unum populi conventus fuerit obſervatus, nec tanta erga Superos reverentia, ac pietas. Neque verò fervor hujuſmodi poſtea refrixit, ut aliquando fieri conſuevit, ſed perſtitit, magno ad alia celebriora Urbis Templa Populi confluxu, quin cœteris Civitatibus, quæ eodem malo premuntur, exemplo fuit, ut ad divinam opem implorandam publicis precibus confugerent. Hæc tam ſubitò mutata rerum facies, & recens nata hìc, & alibi pietas, quam graviorum malorum metus expreſſit, in mentem revocant magnam illam Romanæ Urbis conſternationem(*a*), quam Livius hujus Civitatis immortale Decus, tam egre-

(*a*) *Decad 3. lib.6. cap.6.*

egregiè deſcripſit, quando nimirum Annibal, fuſis, ac deletis Romanis exercitibus, ex improvisò Romam petiit, ac illam tam arcta obſidione preſſit, ut trepidantis Civitatis clamores audiret, ſubito enim terrore perculſus Romanus Populus ad Templa,& Aras Deorum turmatim concurrebat,ut victimas mactaret,& pro publica ſalute vota conciperet; viſebantur mulieres paſſis crinibus, effuſæ in lacrymas, cum parvis liberis ad Templa convolantes, ac ibi ad Simulacra Deorum armillas, anulos, aurea monilia appendere, ferreas ſcilicet Pœnorum catenas, & aſperrima vincula metuentes. Hanc eandem conſternationem eleganti carmine deſcripſit Silius Italicus. Lubet hic Carmina hujus Poetæ verè aurea ad rem noſtram apponere. [a]

Tanta adeò, cum res trepidæ, reverentia Divum
Naſcitur, & raræ fumant felicibus aræ.

Num hiſce temporibus congruant hi duo verſus, Vobis A. O. Judicandum relinquam.

(a) Lib 7.

ORATIO DECIMAQUARTA

Medicum valetudinarium aptiorem eſſe ad Medicinam faciendam, quàm alterum inculpata valetudine degentem,

Habita Die 6. Novembris MDCCXII.

QUamvis Scientiarum omnium, bonorumque artium, quarum præſidio civilis vita regitur ac perſtat, magna, ac admiranda ſit conſenſio, & nunquam una alteri adverſetur, ſed omnes ad invicem propter commune cognationis vinculum porrectis manibus choreas quodamodò agant, quaſdam tamen ex iis eſſe conſtat tam arcto nexu inter ſe devinctas, ut Sorores potius, quàm comites ad publicam felicitatem videantur prognatæ. Eæ ſunt Judiciaria, & Medicina, Fá-

cultates ambæ nobiliſſimæ, ac vetuſtiſſimæ, quarum tamen decus, & formam ætas nulla dederit, ſed potius emendat; ac perficit. Ab ipſis autem ferè Mundi primordia, poſtquam homines: qui antea per agros errabundi in venatu, & paſtoricio munere exercebantur, & victitabant, Oppida, & Civitates condidere, in quibus ſocialem vitam degerent, caput extulerunt hæ principes diſciplinæ, corrupta ſiquidem ob miſerum Protoplaſti lapſum hominis natura, animi vitia non minus, quàm corporis in hominum genus irrepere cœperunt, quare ad corporis tum civilis, tum naturalis integritatem, quantum liceret, ſervandam, haſce humanæ felicitatis Præſides adeſſe oportuit, quantum una mores in officio contineret, ut depravatos caſtigaret, altera corporis humores inter ſe diſſidentes componerent. Juris peritia itaque in Mundum invecta eſt, ſic conditæ ſunt Leges, conſtructa Fora, erecta Tribunalia, conſtituti Magiſtratus, & Judices, qui cuique jus ſuum diſpenſarent. Haud aliter ob cœli, & forſan magis ob victus intemperantiam, alioſque fortuitos caſus, morbis, ſeu gregatim, ſeu ſporadicè homines infeſtantibus, reper-

ta

ta Medicina eſt, ſimplex quidem ab initio, ut pote paucarum cognitione herbarum contenta, poſtea in Artis formam redacta, conſtructis publicis Gymnaſiis, Pharmacopoliis apertis, in quibus proſtarent parata medicamenta in ſuis pixidibus cum titulo recondita, quibus ſanitas humanis corporibus poſſet vel conſervari, vel inſtaurari, quotieſcumque à naturali ſtatu decederet. Hinc nullam videre eſt Civitatem, nullum Oppidum, quòd Judices, & Medicos non habeat, ad quos tanquam tutelaria Numina cuique aliqua premente neceſſitate, liber non pateat aditus. Neque verò ad facultates ipſas ritè exercendas, quilibet, ut ut ingenuis moribus ornatus, variaque rerum doctrina inſtructus tam aptus cenſendus eſt, ut aliquid tum in Judice, tum in Medico deſiderari non poſſit. Curioſum equidem eſt, ac multò plus animadverſione dignum, quod apud Platonem in utroque optabat Socrates (a), *Judicem nempe*, ajebat, *oportere ſenem quidem, & juſtum, ſed multos homines malos in Juventute fuiſſe expertum, qui ſerò, quale quid injuſtitia fuerit, didicerit, tanquam qui non propriam in animo ſuo eam ſenſerit, ſed alienam in alienis animis*

 lon-

(a) 3. *de Repub.*

longo tempore noverit. Medicum præſtantiſſimum evadere ſcripſit, *ſi ab ineunte ætate præter diſcendæ Artis ſtudium apud plurimos corpore malè affectos conſuetudinem habuiſſet, ipſeque omni morborum genere laboraret*. Secundum hoc igitur pro hodiernæ hujuſce Orationis meæ argumento demonſtrandum ſuſcepi, Medicum nempe Valetudinarium ad Medicinam ritè faciendam aptiorem eſſe, quàm Medicum robuſtum, & inculpata valetudine degentem.

Difficilem ſanè Provinciam A.O. ſuſcepiſſe me video, adeò ut verear, ne in ipſo propoſiti mei articulo quis fortè paradoxologum me vocitarit, ac quemadmodum Platonis Reſpublica, quæ nihil aliud niſi purum putum ingenii commentum fuit, ita rationum momenta, quæ pro aſſerti mei demonſtratione ſim producturus, non niſi imaginaria, & commentitia cenſeri poſſint. Verùm ſi aures veſtras benignè, ut ſpero, commodaveritis, facilem aſſenſum propoſito meo impetraturum me confido. Primò itaque ſi in bono Medico nihil magis expetitur, quàm experientia, quæ vulgò rerum magiſtra audit, imò Artium tùm Mechanicarum, tum liberalium repertrix, unde Manilius

Per

Per varios caſus Artem experientia fecit.
Exemplo monſtrante viam. [a]

Quis, precor, Medicum verè expertum eum non appellabit, qui valetudinarius ſit, variis morbis obnoxius, ac re ipſa, & in ſe ipſo expertus, quid ſit, in acutis morbis cum morte luctari, quid in chronicis ad plures menſes lectulo, aut ſellæ affigi, in Arthritide articulos contorqueri, in Rheumatiſmis artus convelli, in Colica viſcera diſrumpi, quàm intolerandus ſit aurium, & oculorum dolor, quale tormenti genus calculum habere in Renibus defixum, aut in Veſſica oberrantem, quid ſit, in gallico morbo dies, noctesque mulctari. Neque enim monſtro par eſſet, Medicos praxi addictos videre celtica lue reſperſos, qui pro ſoſtro, ac ſuorum laborum honorario, venereum aliquod munus reportarint, homines enim, & ipſi ſunt, neque humani aliquid alienum à ſe putant, noſtra præſertim ætate, qua Gallicus morbus olim advena, & peregrinus, utpote è barbaris regionibus in Europam devectus, modo Civitate donatus eſt, ac à celeberrimo Fracaſtorio Philoſopho, Medico, ac Poeta inſigni eleganti Poemate ſub nomine Siphilidis nobilitatus.

(a) *Aſtron*, 8.

Hæc

Hæc vera eſt, & numeris omnibus abſo-
luta experientia, non conjecturis aliunde pe-
tita, ſed ſcientifica ſui ipſius notione com-
parata, ut Medicos hujuſmodi, quibus alio-
quin conſociata ſit peritia, & ſolida Do-
ctrina, hos verè experientiſſimos appellari
liceat. Quis enim rectius, & cautius ægri
adminiſtrabit Artis adeò decantata præſi-
dia, quàm qui non ſemel, nec in uno tan-
tùm morbi genere, illa vel inefficacia, ve-
noxia, interdum etiam ipſo morbo pejora
deprehenderit, ut ſæpènumerò evenit in
pharmacis quibuſdam ex variis rebus, ii-
que inter ſe pugnantibus conflatis, ut poſt-
quam fuerint aſſumpta, neceſſe foret aliud
habere paratum remedium, quod illa è cor-
pore citiſſimè exhantlaret. Ingreſſus olim
Diogenes Thermas, ut inibi pro more tem-
porum lavaretur, balneum adſpiciens ſor-
didum, ac putidum, balneatorem interro-
gavit, dicens, *qui hic lavantur, ubi lavantur?*
Cur non idem quoque dicendum de quibuſ-
dam remediis, quæ nimia credulitas, & ar-
tificioſa ſyntheſis magnæ virtutis deprædi-
cat, odore tamen, & adſpectu totam Animæ
ſenſitivæ ſyſtaſim evertere apta, dici poſſet:
qui ſic purgantur, quo remedio purgantur?

Me-

Medico autem valetudinario non tam facile hiſce erroribus teneri, aut fallere, aut falli, ut qui in ſe ipſo perſenſerit, quàm graves turbas interdum excitent hæc remedia, quæ quo ſpecioſiori nomine ſunt donata, eò periculoſiora ſunt, & naturæ magis infeſta, quæ ſicuti ſimplici victu delectatur, & fruitur, ita remediorum ſimplicitate facilius reſtauratur. Neminem igitur fore arbitror, qui mecum non ſentiat, Medicum valetudinarium aptiorem eſſe ad Medicinam faciendam, ut qui non alieno, ſed proprio periculo edoctus, non ignarus malorum miſeris ſuccurrere diſcat.

Medicam operam (ſi tamen nobile miniſterium vili officio componere) medicam inquam operam obſtetricio muneri comparare ſoleo, parienti mulieri, ſeu parturienti, partum favente Lucina, ſupra puerperialem ſellam jam poſitæ, magnoque niſu connitenti, ut fœtum excludat, clamantique *Superum Regina fer opem*, aſſidet prona, & prompta obſtetrix fœtum manibus expanſis exceptura, laborantem mulierem ad dolores fortiter tolerandos exhortans, partum, inquiens, naturæ, & fœtus exitum affectantis eſſe opus, ejulatu, ac clamoribus fruſtrari ſpiritus, ac

vi-

vires, expectandos majores conatus, qu
fructum maturum excutiant, manus non ni
ſi extrema cogente neceſſitate, & fœtu jam
mortuo admovendas, ſic partim verbis, par
tim illinitionibus ad Uterum, & ſinum pu
doris emolliendum, bona Obſtetrix puerpe
ræ blanditur. Aſt, precor, A.O. mulieri inte
haſce anguſtias poſitæ, ac ejulanti, quam
nam Obſtetricem opportuniorem eſſe cenſe
bitis, num ſterilem, quæ nunquam Uter
geſtarit, nunquam pepererit, an eam potius
quæ fœcunditate donata plurimos ediderit
fœtus, & in obſtetricandi officio conſenuerit
Nullus dubito, quin indicaturi ſitis, ham
potius, quàm alteram ad ſuccurrendum puer
peræ aptiorem eſſe, rectè quidem, ac ſapien
ter, id enim rationi ita conſonum eſt, ut an
tiquitùs teſte Platone in Theæteto, lege ve
titum eſſet, ne mulier ulla ſterilis obſtetri
candi munere fungeretur, *humana etenim na
tura*, verba ſunt Platonis in memorato loco
*imbecillior eſt ad Artes rerum, quas nunquam
experta eſt*. Cur non idem quoque de Medic
valetudinario dicendum, qui non rarò in ſ
ipſo fuerit expertus, morborum curationem
naturæ potius, quàm medicamentorum pr
ductum eſſe, qui noverit expectandam hu
mo-

norum maturitatem, ut morboſæ fœturæ
xcludantur, non eſſe antevertendas, nec
ervertendas criſes, ſummatim Medicum,
uem varia morborum genera exercuerint,
utodidactum eſſe, h.e. à ſe ipſo tanquam præ-
eptore inſtructum, reliquis præcipuis Medi-
inæ partibus præferendum, ac præſertim
n Therapeutica methodo, ut qui norit, quæ
emedia, qua quantitate, qua menſura, &
uod rei caput eſt, quo tempore ſint exhi-
enda, cum intempeſtiva Medicina nihil ſit
ericuloſius. Omittam referre, quanta comi-
ate, quàm ſingulari pietatis officio Medicus
aletudinarius erga ſuos ægros ſe gerat, quàm
acilè illos ſibi obſequentes reddat, ubi ex
dverſo Medicus benè ſemper valere ſolitus,
imis aſperè, ac imperioſe, cum ſuis ægrotan-
ibus ſe habet, illos interdum objurgando,
i fortè pharmacum ad fœces uſque non po-
arit, ſi cibum ad præſcriptum horæ quadran-
em non ſumpſerit, ſi omnia imperata ex aſ-
e non implerit, unde fit, ut non rarò decum-
entis animum, & morbum ſimul exaſperet.
Mirum eſt autem, quantum animi, quantum
pei concipit, dum ſecum reputat, ſe ſub eo
Medico eſſe, qui non ſolus ſpectator, ſed
anquam fortis gladiator in arena cum variis

mor-

morborum monſtris conflictarit. Quàm liben-
ter illum audiet referentem, quomodo ex
hoc, vel illo morbo emerſerit, nempe ſuſti-
nendo, & abſtinendo, valere juſſis, tot me-
dicamentis, & Medicorum multitudine, æ-
gris ferè ſemper ominoſa.

Scio equidem perdifficile, vulgò non di-
cam, ſed viris etiam ſapientibus veritatem
hanc perſuadere, qui ubi in Medicum inci-
dunt, vultu ſermone, inceſſu, quandoque
etiam dextram ſubeunte bacillo, qualis ſit
ſe prodentem, riſum vix tenent, ineptum
putantes ad opem aliis ferendam, quam ſi-
bi non poſſunt, idcircò ubi ægrotant. Me-
dico bene colorato, auſarcho, toroſo, ro-
bur ſuum oſtentanti, ut olim apud Maronem
Dares contra Entellum, oſtendens latos hu-
meros, altetnaque jactans bracchia, ſalutem
ſuam fidentius concredunt, quàm Medico
lubricæ valetudinis, exhauſto, ſtrigoſo, co-
loris muſtellini, quaſi contra vim morbi cor-
poris viribus potius, quàm animi ſit pugnan-
dum, ſi tamen rationes non audire tantùm,
ſed auſcultare velint, non vereor, quin in
meam ſententiam ſint venturi, ſciant enim
oportet, eam ſanitatem, quam in Medico ad-
ſpiciunt, & admirantur, non eſſe Artis
quam

uam exercent, & tam exactæ vivendi nor-
ıæ productum, ſed temperamenti, & bo-
i habitus, quam à primordiis, atque à ſa-
iis parentibus fuerit ſortitus, ac pariter con-
inuæ exercitationis, quam Medica Praxis
xigit, malam verò habitudinem, quam in
ledico valetudinario vident, & commiſe-
intur, norint, ſobolem eſſe malæ conſtitu-
ionis ab ipſis Parentibus malè affectis dedu-
æ, ſive intemperantiæ in ſtudiis, & vigi-
tis ad pluteum noctibus, quibus ſenioris
ledicinæ ſtudioſi ſeipſos abſumunt, fieri
nim nequit, uti rectè ajebat Plato, *ut eſ-
preſcat vis animi, niſi vis corporis defloreſcat*,
nde macies, & pallor, Stomachi imbecillitas,
: complures aliæ ærumnæ eos facilè comi-
intur, qui ſtudiis totos ſe devoverint, uti
idere eſt in religioſis cœtibus, quos non je-
inia, nec crebræ flagellationes, ſed ſola ſtu-
ia macerant, atque conficiunt. Verùm Pla-
onis doctrinæ ipſum Medicinæ parentem Hip-
ocratem, opponet aliquis, aſſerentem opor-
ere Medicum ſui ipſius curam gerere, ut *bè-
è coloratus ſit, & bona, ac carnoſa corporis ha-
itudine præditus, juxta naturam in ipſo exi-
entem*. Scripſit id equidem Hippocrates,
ed nemo æquus rerum æſtimator ex his in-

ferre,

ferre poterit, ablegandos à Morborum cura-
tione Medicos valetudinarios, tanquam a
Medicinam faciendam ineptos. Cur enim it
ſcripſerit divinus Senex, rationem affert ſub
dens, *vulgus enim*, inquit ille, *exiſtimat eos*
qui non ſat benè diſpoſitum corpus habent, nequ
aliis benè poſſe proſpicere. Vulgi ergo opini
hæc eſt, non eorum, quibus cor ſapiat. A
aucupandam itaque popularem auram, & de
clinandam vulgarem illam calumniam, quo
Medici ſæpè ægrotare ſoliti ad Medicina
adminiſtrandam ſint inidonei, ſuadebat Præ
ceptor, ut quiſque ſtuderet ſanus videri,
boni habitus. Documentum itaque Hippocra
tis politicum eſt, neque Platonis ſententia
quidquam infirmat, ſemper enim licebit a
ſerere, Medicum valetudinarium, cœter
paribus prærogativam habere, non invider
dam tamen; ut magis idoneus ad curand
morbos, quàm Medicus firmæ, & robuſtæ v
letudinis. Imò ſi coniectari licet, qualis eſſ
hac in re mens Hippocratis, auſim dicere i
lum potius meæ ſententiæ, quam contrari
favere. Quo enim præceptore uſus eſt Hi
pocrates, quam Herodico? Huic ſe erudie
dum tradidit, atque dubio procul illi etia
ſe curandum tradidiſſet, ſi morbo aliquo fui
ſet

ſet detentus. Aſt Herodicus, ut eruditi omnes norunt, pro exemplo hominis valetudinarii traducitur.

Riſum vix teneo, cum ſcomma illud antiquum è Poeta quodam proverbii loco deductum, audio, Plutarcho teſte, ut eos eludent, qui aliis, ſed ſibi non ſapiant, [a] *aliis medens, ipſe ulceribus ſcatens*, ut hoc pacto Medicos variis morbis affligi ſolitos à ſui curatione ablegent, ſuam enim inſcitiam produnt, qui ſic loquuntur (b). Sufficiat dictum illud Divini Præceptoris *Fiſtulæ aliorum medela*. An non Medici peritiores ulcera in corpora malè affecta inducunt, ac diu aperta aſſervari volunt, tum ad curationem, tum ad præſervationem à gravioribus morbis? & quid magis verentur, quam interceptas ſolitas evacuationes, uti ulcera antiqua, vel ſponte, vel à Medico imperito ſanata, Medici itaque valetudinarii, qui ſuorum affectuum indolem norunt, abſolutam curationem negligunt, ne gravioribus premantur; curant tamen ſeipſos in acutis morbis, niſi arcem palladis malum obſederit, non enim tam bardi ſunt, ut cum decumbunt Medicorum turbæ ſe con-

(a) *De dignoſ. adſcen. ab amico.*
(b) *3. in 6. Epid.*

credant, norunt enim, quale ſit commune ferè Medicorum fatum, ubi enim fama vulgarit, Medicum aliquem decumbere ex gravi morbo, non pauci hujuſce ordinis, vel officioſitatis, vel curioſitatis gratia ad illum accurrunt, aliquo remedio propoſito, donec miſero decumbenti inter Medentium diſſidia ſit occumbendum, curant inquam ſe ipſos, & longævitatem perſæpè conſequuntur, uti modò laudatus Herodicus, qui Gymnaſticæ artis ope, cujus fuit primus inſtitutor, vitæ lineam uſque ad integrum ſeculum produxit, quòd ſi morboſas radices evellere nequeant, veluti podagricam, nephriticam, aſthmaticam diathesim, aliaſque conſimiles labes, non rarò quoque hæreditarias, quas neque Apollo ipſe cum undecim Diis ſanare poſſet, id Artis vitio nequaquam vertendum, ſed Artis, quæ ſupra activitatis ſuæ ſphœram agere non poſſit, multum eſt enim, ſi germina, quæ ab hujuſmodi radicibus pullulant, poſſint abſcindere.

Nimius eſſem ſi cuncta, quæ ad aſſertum ſtatuminandum occurrunt, recenſere velim; liceat tamen pro coronide Orationis meæ hoc unum adiicere, Medicum valetudinarium non ſolùm ad medendum, ſed etiam ad ſcribendum aptiorem eſſe, quàm pancraticè valen-

tem,

rem, & duro de robore natum. Quis enim pugnam inteſtinam inter naturam, & morbum rectius exponet, & chartis mandabit, quam qui intra corporis ſui caveam pugnam hujuſmodi, ſi non oculis ſpectarit, ſaltem ſentientis animæ damno perſenſerit. Proſper Alpinus, cujus mora Cayri in Ægypto ad aliquot annos cum Veneto Conſule Medicam Rempublicam egregio illo Opere de Medicina Ægyptiorum ditavit, gravi, ac penè abſoluta ſurditate contracta, ut ne maximos ſtrepitus audiret, cum eſſet Patavini Horti Præfectus dicere ſolebat, nullum hactenus Medicorum affectionis hujuſmodi naturam fuiſſe aſſecutum, nec aſſequi poſſe, niſi eum, qui ſurditate laboraret, idcircò ajebat, ſe meditari opus de hujuſmodi effectus natura, ſed mors illum prævenit, nobiſque tam ingenioſi fœtus editionem incudit (*a*). Falloppius in celeberrimo Lyceo Profeſſor, ut ipſemet in ſuis Operibus refert, in quodam affectu, cujus nomen non memorat, hyberno tempore morem aliorum ſecutus aquas aquarianas bibit, ſed cum nec per urinarias vias, neque per ſeceſſum illas redderentur, crurum convulſione correptum ſe ait, quod itidem poſtmodum aliis contigiſſe obſer-

[*a*] *Vid. Linden. de Scrip. Med.*

vavit, hanc ob cauſam ſui ipſius experientia edoctus, hyberno tempore thermalium aquarum uſum omninò improbavit, aureum documentum adiiciens, nimirum epiphlebis, h. e. quibus eſt venarum latitudo, tutius exhiberi minerales aquas, quàm quibus anguſtæ ſunt venæ.

Quem porrò Scriptorem Marcello Malpighio celebriorem habuit ætas hæc noſtra? Aſt qui eum novere, ſatis ſciunt, illum parum firma valetudine vixiſſe, imò ipſum non puduiſſe apud amicos ingenuè fateri, ſe variis affectibus vexari ſolitum. Ad cuncta igitur Medicæ Artis munia exercenda, Medicus valetudinarius, variiſque morborum generibus exercitus, alias tamen doctus, & prudens, ſupra cœteros artifices, quibus ſingulari beneficio datum eſt benè ſemper valere, ſervata utrobique ſolidæ doctrinæ paritate, ut bonus Theoricus, ut melior Practicus, atque ut optimus Scriptor ſemper excellet.

DE

DE PESTE VIENNENSI DISSERTATIO

Illuſtriſſimis, & Excellentiſſimis D.D.

PATAVINI GYMNASII MODERATORIBUS

D. FRANCISCO LAUREDANO Equiti, ac D. Marci Procuratori,

D. JOANNI FRANCISCO MAUROCENO Equiti,

D. ALOYSIO PISANO Equiti, ac D. Marci Procuratori.

Bernardinus Ramazzini Felicitatem.

SI munera, ut ut vulgaria, apud eos, quibus offeruntur, ſatis gratiæ dicuntur habere, ſi tem-
eſtiva ſint, ac opportuna; Diſſertationem hanc
neam, quam de Peſte Vienneñſi in Lyceo nuper
abui, favorem veſtrum promeri turam eſſe con-
do, Illuſtriſſimi & Excelentiſſimi Patavini Athæ-
ei MODERATORES. Cum enim Excellentiſſi-
um SENATUM VENETUM viderem nulla

graviori cura premi, quàm ut à finibus ſuæ Ditionis, quantum humanis viribus datum, Peſtem arceat per Germaniam divagantem, rem non ingratam, nec inutilem facturum me credidi, ſi de illa verba facerem, ac aliis incitamento eſſem ad evolvenda ea, quæ extant de hoc malo omnium peſſimo, Scriptorum monumenta. Etenim cum Peſtis non ſit omnium annorum morbus; uti febres, & alii particulares affectus, ſed longa plerumque interlabantur tempora, interdum etiam integra ſecula, ut nulla occurrat peſtilentia, non raro fit, ut ſi ex improviſo peſtifer aliquis morbus caput exerat, Medici, quorum præcipuum ſtudium circa eos morbus verſatur, qui annum quæſtuoſum reddunt, ea in re novi ſint ac hoſpites, unde poſtea graves inter ipſos oriantur diſceptationes non ſine Artis dedecore. Diſſertationem hanc itaque meam, qualiſcunque ea ſit, in obſequii argumentum Ampliſſimis Nominibus Veſtris dicatam volui Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi VIRI. Ita Vos ad publicam literarum felicitatem ſoſpitet Deus Optimus Maximus, detque diu ac plurimùm valere.

Patavii Die 15. Decembris 1713.

ORA-

ORATIO
DECIMAQUINTA

Habita Die 20. Novembris MDCCXIII.

NUnquam ſanè A. O. ex quo in hoc Celeberrimo Lyceo profiteri mihi datum, tam gravi curarum æſtu laboraſſe me fateor, quàm hujus Anni Scholaſtici accedente principio, mecum ſcilicet reputans, quàm imparatus in hac ſolenni Studiorum inſtauratione Cathedram hanc eſſem conſcenſurus, ex qua aliàs me non omninò illaudatum deſcendiſſe memineram. Cum hactenus mihi pro more fuerit quotannis Oratione aliqua Jatrici argumenti proludere, idem quoque hoc Anno facturum mihi blandiebar, ſed neſcio quo fato per totam Æſtatem, præſertim Procyone furente, mihi cum meis malis luctandum fuit, nec ſine metu, num eſſem evaſurus, idcircò aliæ mihi fuere curæ, alia ſollicitudo, quàm de Oratione conflanda. Impetratis tandem, fa-

vente Deo, à morbo induciis, mihi tamen ſemper infidis, ſeriò cogitare cœpi de Argumento aliquo ſeligendo, quod expectationem veſtram non omninò falleret, nec mihi laborem redderet injucundum. Mente igitur per amœniora Medicinæ loca diſcurrens, attentè perquiſivi, num quidquam reperire poſſem, quod votis reſponderet; ſed neſcio quomodo cuncta mihi ſicca, & ſquallida apparebant, ſi enim veteres Medicæ Artis campos pervagabar, nihil novi occurrebat, quod in antehabitis Orationibus non pertractaſſem, aut ſaltem non delibaſſem; ſi verò Recentiorum culta Novalia perluſtrabam, non niſi minuta ſeges ſeſe offerrebat, ſic quaſi deſperans quidquam eſſe me reperturum, quod genio ſatisfaceret, non parum animo angebar, dum interim viderem inutiliter labi dies, & rem ad ultimum vacationum menſem deductam. Ne itaque fruſtrante diligentia, animi & corporis vires ſimul attererem, ad curioſorum pabulum diverti, ad legenda nimirum novarum in Europa geſtarum commentaria, ſingulis hebdomadis ad nos deferri ſolita, quæ dum legerem, animo tamen compoſito, & nullo partium ſtudio infatuatus, mecum ipſe contemplabar, num poſt

tam

tam magnas rerum viciſſitudines, quas pau-
corum annorum ſpatio vidimus, & mirabun-
tur poſteri, ullo unquam libramento res ita
componi poſſent, ut ſolidam, ac duraturam
pacem ſperare liceret; ſed in hoc rerum ſta-
tu obfirmatis utrinque animis ad fortunam
armorum experiundam, inanem omninò hu-
juſmodi ſpem agnoſcebam; potiſſimùm autem
Galliæ proſperitatem admirabar, quæ an-
tea tot cladibus afflicta, ut pacem videretur
depoſcere, modò in eam fortunam ſit erecta,
ut belli & pacis jura, ſi quæ ſunt, potius ad-
miniſtrare velle, quàm accipere videatur.
Nec minori admirationi erat Anglia, quæ li-
cèt toto Orbe diviſa eò venerit, ut pro lu-
bitu Orbem dividat, Regnorum facta diſpen-
ſatrix, Ubi verò ad acta Germaniæ ventum
eſt, cum primùm audivi, Viennæ adhuc Pe-
ſtem graſſari, tunc veluti è gravi ſomno ex-
citus, en quomodo, mecum dixi, mihi aliud
agenti præ manibus naſcitur, quod tam an-
xiè quæſieram, dicendi argumentum? Quid
Auditorum meorum attentione dignius opta-
re poteram, ſi id ipſum eſt, quod à SERE-
NISSIMO PRINCIPE, quod ab AUGU-
STISSIMO SENATU tantam exigit animi at-
tentionem, cogitationem, ac vigilantiam,
ne

ne Italas oras tam dira lues inceſtet? Puduit, fateor, A. O. quòd tam læva mens mihi fuerit, ut ad ea, quæ de hujus morbi principio, & progreſſu plures legeram, ac alios differentes audieram, tam ſerò adverterim, ſi enim attententior fuiſſem, paulò paratior huc forſan acceſſiſſem; mihi enim, nec in robuſtiori etiam ætate, licuit eſſe tam beatum, ut quæ mente conciperem, tam citò conformare poſſem, nunc autem multò minus mihi ſeni jam facto; pro viribus tamen contendam de hujus Febris natura, ac indole notionem aliquam tradere, ut ſi unquam ad fines noſtros [quod omen deſpuo] auſit accedere, nec novus, nec ignotus hoſtis accedat. Hæc ergo purpurata Febris, maligna Myſoptoca, mihi hodierna luce proprium, & opportunum erit dicendi Argumentum.

Mirabitur fortè quiſpiam, cur purpuratam hanc Febrem novo, & inſolito vocabulo Myſoptocam dixerim, non potius acheronticam furiarum de genere prognatam; aſt is ſciat, me appoſitè hac voce uſum fuiſſe, ut illius indolem, ac mores deſignarem, hæc enim Febris in miſeram, & egenam plebem peculiari odio deſæviit, in hanc ferinam rabiem eſt depaſta, Neque id novum eſt, nec par

pro-

prodigio habendum, annotavit hoc olìm magnus Hippocrates acuratiſſimus rerum omnium Obſervator, in Libris enim Epidemiorum mentionem habet de morbo quodam, qui ſolos ſervos, & ancillas malè plecteret, intactis Proceribus, Ingenuiſque omnibus. In iiſdem quoque Libris morboſi affectus memorantur; qui Artifices quoſdam, Fullones dictos, plebejum hominum genus emaculandis veſtibus addictum graviter infeſtarent. Mihi quoque olìm in Mutinenſi Agro obſervare contigit Ruralem Febrium tertianarum Epidemiam, in qua omnes ferè Ruſtici eodem tempore decumbebant, ſana ac integra Civitate; ſequenti verò anno alteram Febrium Epidemiam, quæ ſolos Urbanos afflixit, Ruſticana Gente benè valere permiſſa. Memoratu quoque dignum eſt, quod refert Cardanus de Peſte Baſilienſi, quæ Urbem illam Civibus penè depopulata eſt, Italos verò, Hiſpanos; & alios quoſcunque nationis exteræ, qui tunc aderant, haud quaquam attigit; Hanc nimirum habent Epidemici Morbi naturam, ut eos, quibus eadem humorum prava diatheſis, quæcunque ſit cauſa, ſive ab aere, ſive ab aquis, aut alimentis vitiatis ortum habuerint, facili negotio corri-

ripiant. Scio equidem in communibus populorum ærumnis Plebem, cujus major, quàm Civium eſt numerus, eam eſſe, quæ graviora ſuſtineat pondera, ſcire tamen licet, minutam plebem ob inopiam peſſimo victu nutriri ſolere, ideòque in locis, ubi Peſtis caput exerat, ob humorum corruptelam ad luem concipiendam magis idoneam eſſe, quàm cœteros. Peſtis ac Fames, ſeu neceſſitas utendi peſſimis cibariis ob inopiam, apud Græcos eadem voce appellantur, per ſolam Dipthongum diſtinctæ; λοιμός enim Peſtem ſignificat, λιμός Famem, ut aliquando Fames ſolius Peſtis fuerit productum.

Non abs re igitur Febrem hanc in Viennæ Suburbiis apud plebejos hoſpitantem, Myſoptocam dixi, quæ nimirum in hiſce infimæ ſortis hominibus ſuam ingluviem depaſcat, illi tamen fidere non oportet, ut poſtquam hoc cibi genere ſatura fuerit, meliorem eſcam aliquando non appetat. Licet enim humanitatis aliquid habere viſa fuerit, ad Urbis interiora haud quaquam accedere auſa, forſan Sacram Ceſaream Majeſtatem Caroli VI. reverita, ab illa tamen cavendum tanquam hoſte vaferrimo, cui proprium eſt per inſidias humanum genus ad internecionem uſque a-

do-

doriri. Non ſum neſcius, ab initio de hujus Febris geneſi ac indole in Foro Medico fuiſſe diſceptatum, ſed hujuſmodi lites ipſamet citò diremit, purpura enim poſita, nigram veſtem induens; ſat claris indiciis, qualis revera ea eſſet, ſe prodidit. Quid enim peticulæ è purpureo in atrum colorem permutatæ, quid anthraces h. e. carbunculi, quid vibices, & liventes maculæ, quid bubones, aliaque caracteriſtica ſontici morbi, & necroſeos ſigna indicare poterant, quàm Febrem de peſtilentium genere ab Orco in terras projectam?

Mirum eſt ſanè A. O. ſi Scriptorum monumenta evolvere placeat, mirum eſt inquam, unde fiat, quòd Peſtis quæcunque in primo ſui exortu tot Fautores, & Patronos habeat, & quod magis mirandum, ipſos quoque Medicos, donec pedem fixerit. Infortunium hujuſmodi experta eſt olìm Adriæ Regina Civitas, quæ, ut refert Riccobonus in Gymnaſio Patavino, Anno ſeptuageſimo ſexto ſupra ſexquimilleſimum poſt graves contentiones inter Medicos, num Febris, quæ populariter cum ſtrage non modica vagabatur, peſtilens eſſet, nec ne, acciri juſſit Capivaccium, & Mercurialem Clariſſimos in Patavino Gymna-

ſio Profeſſores, qui cum Febrem illam à peſtilentium crimine abſolvere tentaſſent, Patavium poſtea redire coacti, ut evidenti periculo ſe ſubducerent. In ea quoque Peſte, quæ anno præcedentis Seculi 29, Ciſpadanam, & Tranſpadanam Regionem devaſtavit, Mediolani eædem controverſiæ inter Medicos auditæ, Doctiſſimo Septalio referente, qui cum apertè profiteretur peſtiferum eſſe morbum, aliis in adverſum ad ravim uſq; reclamantibus, hancque ob cauſam cum ingenuus Profeſſor malè audiret, parum abfuit, quin, ut ipſemet refert, à Plebe lapidibus obrueretur. Cum igitur in hac Peſte quæ modò Viennam infeſtat nullus amplius ſit diſceptationi locus, hujuſce Myſoptocæ Febris ſimulata pietas, & reverentia erga Viennenſes Cives deſpuenda, ac horrori cane pejus, & angue, ut dici ſolet, habenda. Agitur enim de morbo, qui citam mortem adfert, qui nulli remediorum generi auſcultat, qui Urbem premit diuturna, ac dira obſidione, Turcica longè pejori, contra quam armis pugnari ſaltem poterat, & à fœderatis Principibus, uti poſtea evenit, auxilium aliquod opperiri; at contra peſtiferum hunc cacodœmonem non niſi votis, ac preci-

bus

bus pugnare licet, non ſecus ac contra Dœmonium illud, quod Apoſtoli ejicere non poterant, de quo Salvator dixit, eſſe de illorum genere, quæ non ejiciuntur niſi Oratione, & Jejunio.

Sed quid dicendum de hujus Febris peſtiferæ ad algentes Aquilonis flatus, & largum nivium deſcēſum ſubitò miteſcentia, ut Viennenſi Civitati ſpes non parva cœperit albeſcere, quòd morbus hic obſidionem deſerere quàm primùm velit. Quid dicam, niſi quòd huic Urbi, unico Chriſtiani Orbis propugnaculo, totus Mundus gratulabitur, gaudebitque, ſi audiat, Febrem hanc inter nives torpeſcere, ut Phlegetontem, unde prodiit, cogatur repetere. Hic autem peſtilentiæ mos eſſe conſuevit, ut ad Anni tropas, h. e. ad utraque Solſtitia, mutata inſigniter aeris temperie, ipſa quoque mutationem aliquam ſubeat, ſive in melius, ſive in deterius, ut plurimùm tamen facilius miteſcit, cum aer à ſummo æſtu ad frigidum tranſit, ſic Cayri, teſte Proſpero Alpino, Peſtis in ſummo fervore hominum vitas largè demetit, in primo autem Nili incremento ferociam deponit. Cum autem in æſtivo Solſtitio jam prægreſſo, Febris hæc ſuæ feritatis in miſeram plebem acmin pertigerit, rationi

non

non incogruum eſt, ſpem concipere, quòd in
proximo hyemali Solſtitio, ad quod annus
jam vergit, vel in malam crucem abeat, ve
nivibus obruta omninò diſpereat, eodem pla
nè modo, ac Anno 79. exacti Seculi Peſtis al
tera, quæ Viennam afflixit, æſtate potiſſi
mùm, die prima Novembris memoratur extin
cta, qualis dies etiamnum pro gratiarum a
ctione liberatæ Urbis magna celebritate coli
tur. Huic præconceptæ ſpei tam proſperi e
ventus annuant Superi, dentque, ut Anno
huic, Viennenſi Civitati adeò nefaſto, An
nus candidior ſuccedat.

Aſt jam diu à Viennæ Suburbiis peſtifer hi
morbus quaquaverſum longè latèque in va
rias Civitates ſeſe effudit, ut Germaniam to
tam pervagari velle videatur, huc & illu
avolans tanta pernicitate, ut verè dici poſſ
hoc eſſe *malum, quo non aliud velocius ullum*
quod ſua mobilitate magis vigeat, *vireſqu
acquirat eundo*, ut de Fama Virgilius. Nec ve
rò terras ſolùm peragrare, & cuncta pro lu
bitu ſtragibus opplere contentus eſt, jam Ba
thicum navigare incipit, pyraticam quoqu
exercendi cupiditate flagrans, ut maritim
Prædonis congruum ſibi adſciſcat titulum.

Num autem peſtifer hic morbus iis i
lo-

locis, ac Civitatibus, quas occupavit ſub eodem adſpectu purpuratæ Febris miſeram, & egenam plebem exerceat, ut in Viennæ Suburbiis, cum memoratis ſymptomatibus carbunculorum, & bubonum, an diverſo pœnarum genere, tam plebem, quàm Cives in libitinæ cenſum deducat, ignorare me fateor, cum hac de re nil certi habeatur, hoc unum tamen ſcio, Peſtem belluam eſſe multiformem, ac verſipellem, *cui nomina mille, mille nocendi artes*, ut de Alecto Furiarum peſſima cecinit Poetarum Princeps. Peſtis enim morbus non eſt particularis, ſed univerſalis, excors, exlex, nullam categoriam agnoſcens, cum nulla adhuc poſt tot ſeculorum fluxum habeatur vera Peſtis Definitio, multò minus verum remedium. Peſtis ſiquidem cuilibet morbo, magno, parvo, cujuſcunque generis conſociare ſe pro more habet, ut facilius illudat, nam non ſolùm Febribus continuis, ſed etiam interpolatis ſociam ſe jungit; Febrem quoque Ephemeram, quæ apud omnes ſecuriſſima audit, Peſtis ſuo contubernio infamem reddidit. In peſtilentibus conſtitutionibus obſervantur vagari non rarò particulares morbi, uti anginæ, pleuritides, peripeneumoniæ, diarrheæ,

dyſenteriæ, ſed cum manifeſtis virulentiæ no-tis. In Libris Epidemiorum Hippocrates Con-ſtitutionem quamdam refert, in qua, ut ipſe ait, *omnes ſuſtulit alui profluvium*. Huc ſpe-ctat Monitum illud ejuſdem Hippocratis, quo dicere ſolebat, obſervandum, *an ſit, quid divinum in morbis*. Quid verò intelligendum ſit per iſtud θεῖον Divini Præceptoris, inter Me-dicos non ſatis convenit; ſapientiores tamen judicant per Divinum iſtud nil aliud intelligi, niſi aliquod abditum, quod humanum ſupe-ret captum, uti Fernelius de Abditis rerum cauſis, ſed præ cœteris punctum forſan tu-lit Doctiſſimus Sennertus, qui divinum iſtud ad Febres Peſtilentes referendum voluit. Pe-ſtis ergo morborum Proteus eſt ſub variis adſpectibus illudens, modò atra veſte, mo-dò purpurea, modò polymita, ut in Febre Ungarica, apud Scriptores ſatis memorata. In qualibet ergo conſtitutione, in quocunque loco, ac Civitate, in quam primò Peſtis pe-dem intulerit, ſingularitate ſemper aliqua di-ſtingui, ac notari gaudet. Pragam cum pri-mùm, ut ex poſtremis literis accepimus, in-greſſa eſt Peſtis, in Hebræorum Septo hoſ-pitium ſibi delegit, ubi maximam dicitur edi-diſſe ſtragem, Myſoptocam naturam nondum

for-

forſan oblita, plebs enim recutita ut plurimùm miſera eſt, ac paupertina, cui nimirum *tophinus, fœnumque ſupellex*, peſſimo victu nutriri ſolita. Talis autem natio ad luem concipiendam, eamque aliò aſportandam propter emptitias veſtes, præcipuum illius mercimonium, apta eſt, & hanc forſan ob cauſam, ut ex publicis literis accepimus, in variis Germaniæ locis, ac præſertim apud Helvetios, Hebraicæ Genti atteſtationum Sanitatis nullus eſt uſus, ſed, huc & illuc vagari omninò interdictum.

At quorſum hæc inquiet aliquis, niſi ad prophylaxim à tam dira lue aliquod proponatur remedium & præcautio. Juſta quidem, ſed rei perdifficilis poſtulatio, ſi in Pharmacopœorum Narthetiis, aut Chymicorum officinis quidquam eſſet, quod cunctis venenis poſſet obſiſtere, hoc verè illud eſſet, quod expetitur, remedium; talis eſt enim peſtilentiæ natura ac indoles, ut venenorum omnium ſit compendium, &, ut ita dicam, extractum, aſt hujuſmodi alexicacon, quod cuncta venena perdomandi vim habeat; mente potius fingi, quàm arte conflari poſſe, facilè crediderim. Num Theriaca, quæ cuicunque venenorum generi adverſari creditur, ut pote

ex tot ſimplicibus medicamentis de Alexiteriorum genere, ut excogitata luxuriæ compoſitio à Plinio dicta fuerit, num forſan iſtud, quod exquiritur remedium eſſe poſſit, cuique liberum eſto judicium. Ut, quod ſentio, proferam, illud unicum perplacet, quod vulgò de tribus compoſitum appellatur, h. e. de celeri fuga à loco infecto, de profectione ad longinquas regiones, ac tarda reverſione, quo remedii genere ſapientiores quoque Medici uti conſuevere.

Quoad præcautiones, quæ hiſce in caſibus humana ſolertia adhibere ſolet, eas provido conſilio præoccupavit SERENISSIMUS SENATUS VENETUS, ubi enim primùm de populari Febrium malignarum Epidemia, quæ Viennam infeſtaret, rumor Adriam pervaſit, illicò plurima ſanxit decreta, quibus jubebatur, ut terra, marique ad fines, & loca ſuſpecta mitterentur, qui ſolitis cautionibus ad rem tanti momenti invigilarent: item edixit, ut in ſingulis ſuæ Ditionis Civitatibus, & Oppidis, Portis adſtarent Cives, & Nobiliores Viri, ne cuiquam ſine datis Sanitatis Vadibus permitteretur ingreſſus; Nec ſatis cautum exiſtimans, non multò poſt cum externis, atque etiam finitimis

mis Civitatibus commercia intercepit, non tanti faciens commoda, & beneficia, quæ ex libero Mercaturæ commercio omnibus Civitatibus proveniunt, quanti publicam populorum ſalutem. Inſtitutæ quoque eodem tempore publicæ preces ad iram Supremi Numinis placandam, non intermiſſa quicquam edictorum fideli, ac plena executione, nam ut vetus fert Adagium, *Dii facientes adjuvant*.

Tanta equidem diligentia ab initio adhibita, tanquam juſto timori impar, apud quoſdam non benè audiebat, dum adhuc ſub Judice lis eſſet, num Febris illa purpurata de Peſtilentium proſapia cenſeri poſſet, ſed poſtea in dies ingraveſcente morbo, ac palam ſævitiem ſuam prodente, tunc ſat claris indiciis patuit, quanta, & qualis eſſet Excelſi Senatus Veneti prudentia, & quàm ſalubria fuerint, quæ à tam altis Mentibus emanarunt, decreta. Si enim ulla in re Plautinum illud monitum, *qui cavet, ne decipiatur, vix cavet, dum etiam cavet*, verum deprehenditur, maximè quidem in ſola etiam Peſtis ſuſpicione.

Grande igitur, & ſingulare eſt illorum beneficium, quibus datum eſt ſub hoc Sereniſſimo Cœlo Natales ſortiri, ac vivere; hic enim felix ævum tranſigitur, hic placidos ſo-

mnos captare licet, dum tot Excellentiſſimi Senatores, imò tanquam Patrii Indigetes ad publicam felicitatem pervigilant. Jam ſatis fuimus experti, quàm facilè, & quàm exiguo labore in tanto, ac tam longo per totam Italiam armorum fremitu, Subditis ſuis pacem, & imperturbatam quietem, ſibique Auctoritatem integram ſervarit SERENISSIMUS SENATUS, armatus tamen, dum interim tota penè Italia gemeret convulſa, exteris militiis commeatus, ſtipendia, & quidquid ad magnos Exercitus alendos eſt neceſſarium, ſuppeditare coacta. Quòd ſi aliquibus locis Sereniſſimæ Ditionis ex tranſitu tot Copiarum incommodum aliquod, ac damnum obvenit, illud etiam quoquomodo penſavit magna vis auri à militibus in ſui alimoniam, & in reficiendo commeatu diffuſi. En modò quanta attentione, quanta animorum ſollicitudine, noviſque in dies meditationibus idem Senatus connititur, ne per eos, quos natura oppoſuit, Montes aura ulla peſtifera à locis infectis, per aliquam ſecretam viam regiones has perflet, & inficiat.

Laborabat olim rubigali morbo, Diogene Laertio referente, Agrigentinus Ager, adeò ut fruges omnes media æſtate à ventis qui-

buſ-

buſdam peſtiferis è ſeptentrionali plaga, afflatæ peſſum irent, cui malo, quomodò poſſet obſiſti, prorſus ignorabatur, quis enim modum norit contra ventos pugnandi; Aſt Empedocles Civium ſuorum malam ſortem miſeratus, quibus annonam pro victu ſuffurabantur venti, acri, quo pollebat, ingenio facile reperit remedium, juſſit enim ad Colles, & Montium vertices, per quos flabant venti, utres, & animalium coria tanquam propugnacula admoveri, quo remedii genere, licèt vili, & abjecto, ventorum ferociam compeſcuit, ac eluſit, unde poſtea à proſpero tei eventu Philoſophus ille à ſuis Civibus Κωλυσανέμας eſt dictus, h. e. ventorum frænator, ac domitor. Modò, memorando ſanè exemplo, ad Alpes Rhætias, quæ Germaniam ab Italia diſterminant, generoſa ſua Pectora oppoſuit Veneta Nobilitas, ut malum hoc, quod nobis ab Aquilone imminet, arceat, ac repellat. Tam inſignibus, ac piis Conatibus pro publica ſoſpitate ſuſceptis ſolus ille, qui omnibus unicus eſt, & idem Soter benignus aſpiret.

ORATIO
DECIMASEXTA

Medicam Peregrinationem, ſi non neceſſariam, ſaltem per utilem ad Artis peritiam, & nominis exiſtimationem comparandam.

Habita Menſis Novembris MDCCXIV.

SI veri ſpeciem præfert, A. N. quod pro mortalitatis noſtræ documento legimus, atque etiam audimus, nempè hanc, quam in terris ducimus, vitam nihil aliud eſſe, quàm quoddam peregrinationis genus, donec Cœleſtem Patriam, undè noſtri pars melior effluxit, tandem repetamus, mirari haudquaquam convenit, ſi cuique ferè mortalium indita ſit peregrinandi cupido, & perviſendi, qualis ſit Orbis terrarum facies, ut non pauci ſint, qui Patriæ commodis valere juſſis

per

per mare, per terras, longas, & difficiles peregrinationes ſuſcipiant. Duplex autem hominum genus, qui hujuſmodi cupiditate flagrant, obſervare mihi contigit; unum eorum, quibus unius finis eſt varias regiones percurrere obſervandi cauſa, quidquid in iis magnificum eſt, veluti Templa, Theatra, Armamentaria, Cimelia Principum, Simulacra, Picturas, & alia hujuſcemodi, aliud verò hominum genus eſt, qui peregrinationes ſuas inſtituunt, ut homines potiùs, quam ſtatuas, & Opera Artificum obſervent. Utroſque commendatione dignos exiſtimare fas eſt, cum hoc pacto prudentiam, & omnigenam rerum cognitionem ſibi comparare valeant, eos tamen magis laudandos crediderim, qui peregrinationem ſuſcipiunt, ut homines doctos, & ſapientes conveniant, & admirentur. Hujus ſecundi generis ſingulare habemus exemplum, quod memorare lubet ad glorioſiſſimæ hujus Civitatis immortale decus. Nemo ferè inter eruditos eſt, qui aliquando vel non legerit, vel non audierit hominem fuiſſe, qui Titi Livii Patavini fama permotus à Gadibus extremis per Gallias Romam uſque venerit, ut tam egregium Scriptorem latialis eloquii promocondum inviſeret, quo viſo

de-

debitiſque obſequiis præſtitis, nullius alterius rei curioſus obſervator, in Patriam ſollicitè repedarit. Tantus in homine illo fuit amor, & reverentia virtutis, ut quem nec Cæſaris Auguſti gloria, nec Roma tunc temporis Mundi miraculum potis fuit allicere, unius tantùm docti, & ſapientis Viri fama pertraxerit. Quàm uberes fructus ex hujuſmodi peregrinatione liceret colligere, ſatis norant priſcis temporibus Philoſophi, Poetæ, Oratores, aliique liberalium diſciplinarum ſtudioſi, qui patriis laribus relictis longa itinera capeſſere non verebantur, non ut ſimpliciter quemadmodum Gaditanus ille Sapientum Virorum externam faciem more Pictorum contemplarentur, ſed ut animi dotes introſpicerent, & cum iis mutua commercia inſtituerent.

Septem Græciæ Plantæ h. e. ſeptem illos ideò memoratos Græciæ ſapientes, quorum nomina Æternitati fama ſacravit, incertis ſedibus vagantes omnes errores fuiſſe, è Scriptorum monumentis ſatis conſtat. Præter laudatos ſapientes alii quoque in Græcia Scientiarum Parente,& Altrice, licèt nati, & enutriti hoc pruritu peregrinandi urebantur, experiendi cauſa, qualis eſſet extra atticos fines

nes

nes Sapientum doctrina. Hanc ob cauſam olim celebres erant in Ægypto apud Memphim, & Eliopolim Sacerdotes, & Aſtronomi, in Gallia Duridæ, in India Brachmanes, & Gymnoſophiſtæ. Ipſi quoq; Romani poſtquam ruditate depoſita Liberales diſciplinas Civitate donarunt, quamvis in Urbe Græcos homines publicis in Scholis docentes haberent, ut nonulli Græcam Urbem ferre non poſſent, Græciam tamen perveſtigandi genio quodam ferebantur M. Tullium Athenas conceſſiſſe, ibique ad aliquod tempus commoratum, ſuæ Eloquentiæ græco ſermone periculum feciſſe, ut prædictum fuerit, Eloquentiam ſpretis Athenis migraturam in Latium. Virgilium, Horatium atque alios clariores Poetas in Græciam navigaſſe, ut ex ipſis muſarum fontibus ſuavius potarent, nemo eſt, qui non novit. Eodem quoque ſtudio peregrinandi tenebantur olim antiquiores Medici, imo ipſi Medicinæ Parentes, ut ex eorum ſcriptis ſatis liquet, quod itidem noſtra quoque ætate pro more habent Germani, Ungari, aliorumque Nationum Juvenes e ſuis Academiis dimiſſi, quos non piget, pedeſtri etiam itinere clariores Italiæ Urbes, & Lycea perviſere, & quos audierint, vel legerint, fama vel ſcriptis clariores medicos

dicos officioſè convenire, cujus rei teſtes vos appello, quotquot adeſtis, Profeſſores ſpectatiſſimi. Ex hac igitur perantiqua, & nunquam ſatis laudabili conſuetudine peregrinandi argumentum pro hodierna hac Oratione mihi ſelegi, ut ſtudioſæ Juventuti rationibus, & exemplis oſtenderem, Medicam peregrinationem, ſi non neceſſariam, ſaltem eſſe perutilem ad Artis peritiam, & nominis exiſtimationem comparandam.

Non inconſultò Peregrinationem, quæ Medicum apta ſit perficere, eumque ſupra vulgarem cæterorum ſortem attollere, Medicam eſſe debere aſſerui, quæcumque enim alia ad curioſitatis gratiam ſuſceptam, eſſet omninò infrugifera, imò peregrinantem à Medicinæ ſtudio potius averteret, quàm illum inſtrueret, talem itaque eam eſſe oportet, qualis Mercatorum, quorum itinera, & navigationes pro unico fine lucrum habent, & commercium. Sicubi ergo quis hujuſmodi peregrinationem animo decreverit, ut hujuſmodi provinciam prudenter, & cum laude ſuſcipiat, antequam viæ ſe dedat, inſtructus ſit oportet de natura Locorum, Urbium, ac Regionum, quas velit percurrere, atque apud ſe nomenclaturam habeat præſtantiorum in

Ar-

Arte Profeſſorum, quos in ſingulis Urbibus adire debeat, & alloqui, nec non ut literis commendatitiis alicujus Nobilis, & potentis Viri ad alios huiſce ordinis in aliis Civitatibus hoſpitantes ſe ſe communiat, hujuſmodi enim Literæ fœcundæ ſunt, & alias ſubindè pariunt magno uſui futuras ad fortuitos caſus, qui peregrinantibus perſępè obvii fiunt. Extat in hanc rem elegantiſſimus libellus de medica peregrinatione,quem Thomas Bartholinus ad Gaſparum filium Italiam pervagantem miſit, in quo illum admonet, quomodò gerere ſe debeat, quas Urbes, quæ Lycea quas Bibliotecas, quæ Cimelia, quos doctos Viros convenire debeat, & parentis nomine ſalvere. Quis autem non videt, peregrinationem hoc modo ſuſceptam perpetuam, & accuratam eſſe in rei Medicæ Studio exercitationem? ut qui eam ritè adminiſtret in adverſariis ſuis diligenter ad notando, quæ ab hoc, vel illo Profeſſore decerpſerit, de ſe affirmare poſſit, nullam ferè diem perdidiſſe.

Conferamus, quæſo. A. O. progreſſum, ac Doctrinæ incrementum, quod quis jam Medicus Practicus in Patria Urbe per annum integrum facturum ſperet, ægros quotidie inviſendo, & quandoque cum doctioribus con-

ſul-

ſultando, cum eo progreſſu, quem à Medica Peregrinatione eodem temporis ſpatio alter ſtudioſus impetrare poſſit. Neminem fore arbitror, qui mecum non ſentiat, longè majorem profectum conſecuturum à Peregrinatione, quàm à Studio accurato, ſed in patria Urbe intra domeſticos parietes, qualem modò delineavimus, & quò longiùs à patriis ſedibus proficiſcatur, eò majore rerum cognitionem prudentiam, ac famam acquiſiturum, more ſcilicet fluminum, quæ quò longiora itinera procul à ſua origine emetiuntur, per varios terrarum tractus diſcurrendo, nova aquarum acceſſione ampliora fiunt, veluti Iſter in Europa, Nilus in Africa, qui

Æthiopum per mille ruit nigrantia regna

donec in Mediterraneum procurrens in ſeptem cornua diviſis aquarum copiis, Mari bellum potius indicere, quàm tributum offerre videatur.

Sed forſan opponet aliquis, Medicum peregrinantem, & errabundum, non poſſe multùm proficere, propter librorum defectum, quum nonniſi paucos intra ſuas ſarcinas poſſit deferre, quos etiam ſi velit legere, tempus commodum non habeat, quod potius impendere neceſſe ſit ad corporis defatigati vires

ci-

cibo, & ſomno reſtaurandas, quàm ad men-
tem jejunam librorum lectione recreandam,
ubi Medico in Urbe aliqua ſtatio variam vi-
tam degenti magna ſuppetat librorum copia
ut quidquid novi in medica, & Literari:
Republica quotidiè eveniat, facilè perdiſcer
poſſit. Num Medico utilius ſit, grandem, no
bilem habere Bibliothecam libris, quæ a
Jatricam Facultatem, & alias quoque perti
nent, inſtructam, & variorum in Arte Medi
corum imaginibus inſignitam, & ſpluteun
Archetypum Hippocratem ſemper apertu
ad oſtentationes ſervantem, an potius ex
pediat, paucos habere libros, ſed ſelectos
quos diurna, & nocturna manu verſet, hic m
hi diſquirere non vacat, tamen proferre l
ceat, quod de Librorum copia, & quoru
dam vanitate ſenſerit Seneca. *Diſtrahit*, i
quit ille, *turba librorum, non inſtruit, & cu
legere non poſſis, quantùm habueris, ſatis eſt h
bere, quantùm legas.*

Verum largiamur, Medico otio urbano ga
denti libros non defuturos, ex quibus var
in dies documenta poſſit perdiſcere, aſt Libr
ut vetus fert adagium *muti ſunt Magiſtri*, ſ
ut Socrates apud Platonem ajebat dubitant
non ſatis commodè reſpondent, ubi Medicu
qui

qui peregrinatur, tot magiſtros ſortitur, ſed loquentes, & dubia diſſolventes, quot reperit doctos, & expertos Viros in ſingulis Urbibus. Quantùm polleat viva vox dicentis, ut altius imprimantur in mente audientis ea, quæ fuerint prolata, nemo non in ſe ipſo experitur. Eadem enim eſt vivæ vocis virtus, ac vis percuſſionis, de cujus admiranda poteſtate tàm egregiè ſcripſit Borellus. Quàm facilè ictu mallei in ære imprimatur imago æternùm duratura, oſtendunt antiqua Cæſarum Numiſmata. Si ergo peregrinanti Medico non tàm facilè eſt lectioni incumbere, perfacilè eſt doctos, & eruditos homines audire, nec paucos, nec rarò in hac, vel illa Civitate veluti expertos Clinicos, Anatomicos, Chimicos, Botanicos, Chirurgos, Lithotomos, ac interdum in Aulis Principum Archiatros, quos Æſclepiadum familia prognatos ſupponere æquum eſt, quibus nempè Regum & Imperatorum concredita eſt ſolus.

Quod verò hac in re animadverſione dignum eſt, peregrinantem Medicum hujuſce exercitationis numquam capit faſtidium: loci enim permutatione, novum ſemper invenit curioſitati ſuæ pabulum, non ſecus, ac ſi ad nova convivia identidem accedat: hoc pacto doctrinarum novitate, eruditione, rerum peri-

tia mentem replebit , ac ut ità dicam ſe infar-
ciet. Exiguo igitur labore, ſolà nimirum offi-
cioſitate, Viros doctos compellando, ac ſciſci-
tando de iis, quæ inter Medicos diſquiruntur;
amplum ſibi patrimonium, & Medicam Ency-
clopædiam comparare poterit.

Nimius eſſem, ſi cuncta beneficia, & com
moda, quæ ex peregrinatione, tanquam e
fonte uberrimo promanant, recenſere vellem
vereri enim poſſem, ne nimis longè peregrina
rentur aures veſtræ. Id unum tantummod
adnotare liceat, Medicum peregrinantem i
Patriam rediturum non ſolùm in re Medica
ſed in Hiſtoria naturali inſtructiſſimum, ſi at
tentè obſervet, quæ in itinere paſſim occur
runt, & ad ſui contemplationem nolente
etiam advocant: & quod rei præcipuum prom
ptè, & ſine mora in ſchedula, aut Hematit
adnotet, quæ obſervatione digna crediderit
Plinii Naturalis Hiſtoriæ conditoris exem
plo, qui, ut in quadam Epiſtola refert Piniu
junior, in itinere ad latus Notarium habe
bat, cum libro & pugillaribus; ne illum ca
peret oblivio, quæ poſtea cum ad hoſpitiu
divertiſſet in commentaria referebat. Haben
ſingulæ Urbes admiranda quędam, non ſolù
exterius ſed intimius quoque obſervatione d

gna,

gna, aliæ quidem mineralium, foſſilium, Sulphurum, ſalium lapidum, marmorum bituminorum, aliæ verò in genere aquarum, in quibus tàm varios naturæ luſus admiramur, ut eodem tractu ſcateant aquæ calidæ, frigidæ, ſalſæ, dulces, nitroſæ, graveolentes, lapidificæ, mortiferæ, qualis erat aqua ſtigia apud Nonaerim in Arcadia, graves & ponderoſæ, qualis apud Lacum Aſphaltitem in Judea, in qua nullum animal mergi poterat. Extant in Civitatibus quibuſdam, apud doctos Viros muſea, in quibus varia naturæ prodigia, & luſus in quocumque genere, tum mineralium, tum animalium ſpectantur, in quibus ſceleta tum magna, tum parva, tum minima inſectorum cujuſque generis, ac ſi placet ipſius quoque acari ſceleton, ſummatim peregrinanti Medico videndi nuſquam non occaſio præſto eſt, ut facili negotio, ac brevi temporis intervallo polymathes dici poſſit, & mereatur. Atqui ſi iſthæc vera ſunt, quis mecum non fateatur, Peregrinationem multum pollere ad peritiam in Arte Medica, & nominis exiſtimationem comparandam, ut qui illam ritè abſolverit, poſtea redux in Patriam cæteris emineat Elogio illo Homerico dignus.

Unus homo Medicus multis æquandus honore eſt.

Si verò rationum momento, quas pro noſtro aſſerto in medium protulimus, exemplis quoque pondus aliquod adiicere volumus; quot profectò egregia, & quanta nobis exempla ſuppetterent, tum vetera, tum nova, quæ ſi vellemus recenſere, nimis in longum protraheretur Oratio: lubet tamen pauca quædam memorare, ut plane conſtet, quantum utilitatis conferat Medica Peregrinatio. Pro veterum exemplo Galenus Medicorum Coryphæus unus ſufficiat. Hic Pergamo Civitate Aſiæ, ubi natales ſuos ſortitus eſt, relicta, totam Græciam perluſtravit: in Cyprum navigavit, ubi fodinas vitrioli ingreſſus eſt, ut geneſim obſervaret: mox in Paleſtinam abiit, & exinde Romam pedeſtri itinere, ut ipſe refert profectus eſt: indè in Macedoniam, & Thraciam pedeſtri pariter itinere tranſiit: indè in Lemnium Inſulam, ut terræ lemniæ compoſitionem perdiſceret, & in has quoque Regiones Venetæ ditionis venit Germaniam viſurus: ſed Aquilejæ ſubſtitit per integram hyemem Comodum Imperatorem ab expeditione germanica redeuntem opperiens, ac in illa Civitate Librum, qui Ars parva dicitur, compoſuit. Proſper Alpinus Maroſticenſis inter recentiores olim in hoc Lyceo Profeſſor celeberrimus;

vi-

vidit olim, & audiit Virum hunc doctiſſimum Civitas hæc in Horto ſedentem, magnà Juvenum, & profeſſorum coronà præcinctum Vegetabilis Regni divitias explicantem, tàm ingenti confluxu, ut nunquam majorem Auditorum frequentiam Patavinus Hortus adſpexerit. At quomodò tantùm venerationis, & famæ illum ſibi adſciviſſe credendum eſt, num in Urbe aliqua Medicinam factitando, ſive in aliquo Lyceo profeſſorium munus exercendo? haud quaquam. Soli navigationi in Ægyptum cum Gregorio Hemo Patricio Veneto nominis ſui celebritatem refert acceptam. Cairi enim Urbis populoſiſſimæ ad plures annos commoratus, earum gentium mores, morbos, medendi methodum, & varia remediorum genera commodè obſervavit, & in commentaria ſua rettulit: poſtea in Patriam, & ad hanc Urbem redux, peregrinis mercibus onuſtus edito elegantiſſimo Libro *de medicina Ægyptiorum & Plantis Ægypti*, Horti Pæfecturam navigationis ſuæ portum, ac pritaneum, magno cum plauſu obtinuit.

Duo clariſſime Bataviæ lumina præterire non liceat, Guglielmum Piſonem, & Carolum Bontium; quo ſtudio in cenſu illuſtrium Virorum nomina ſua repoſuerint ſatis loquuntur

egre-

egregia, quæ reliquere nobis monumenta ſuarum peregrinationum, prior quidem *De Indiæ utriuſque re Naturali, & medica*, alter verò *Hiſtoriam Naturalem, & medicam Orientalis Indiæ*; ex quibus quamplurima medicamenta, quæ ad nos aſportantur, licet eruere ad Europeorum morbos ſanandos.

Quid verò de clariſſimo Turnefortio, quem è vivorum ſtatione nuper ſublatum dolent Botanici & Litteratores, referam? Quanta indagine magnus iſte peregrinator per Europam, Aſiam, & fines terrarum extremos abditiora loca in Sylvis, Vallibus, & præruptis montiùm jugis penetrarit, & novis, & ignotis Plantis Botanicam dittarit, palam faciunt elegantiſſima illius opera, tam bellè, tàm decorè conſcripta, & delineata, ut non minus oculos, quam mentem oblectent. Antequam Turnefortii nomen clareſceret, quis non putaſſet ex laboribus tot illuſtrium Virorum omninò, & ex aſſe abſolutam Plantarum Hiſtoriam, ut indagini nullus amplius eſſet locus; nec aliud Botanicis agendum eſſet, quam ut confuſam Plantarum ſupellectilem in ſuas claſſes digererent. Antea ſi quis fortè herbulam unam, vel alteram reperiſſet, quàm in cæterarum ſerie reponere non eſſet tam

fa-

facilè, quantùm ſibi plaudebat; modo poſtquam Vir iſte laudatiſſimus ſpartam hanc tàm egregiè exornavit, ac millenis Plantis Botanicam auxit, ſatis oſtendit, magnam eſſe vegetabilis regni amplitudinem, non minus quàm mineralis, & Animalis. Non eſt ergo quòd naturalium rerum ſcrutatores, qui plurimi ſunt, paſſim conquerantur, occupatum eſſe veritatem, nec habere circa quod induſtriam ſuam exerceant, niſi circa res leviculas, ac nullius uſus, cum ingens pateat campus de medica Republica, tum in Practicis, tum in Theoricis benè merendi mille modi, ac præſertim ſi frequentior ſit peregrinatio. De hoc itaque tam magno, tam celebri peregrinatore, qui ſibi tantum famæ aquiſivit eundo, proferre liceat quod de Ulyſſe ſcripſit Ovidius

Si minus erraſſet, notus minus eſſet Ulyſſes.

Agite ergo Studioſiſſimi Juvenes, vobis enim ſuaſoriam hanc conſcripſi, agite inquam, & animos intendite, vos non pigeat, poſtquam Doctorali Laurea decorati penes doctum aliquem, & eruditum Profeſſorem medicam Praxim delibaveritis, ne pigeat peregrinationem aliquam ſuſcipere, ſi non à Gadibus uſque ad Auroram, & Gangem, ſaltèm Italiam noſtrã perluſtrare, & in ſingulis Urbibus quos acce-

ceperitis doctrinà, & experientià excellere adeundo, & ab iis aliquid de re medica ſiſcitando: ſic enim Vobis arduum non erit magnam præceptionum, & remediorum meſſem colligere, quæ poſtea ubi in Patriam redieritis magno uſui futura ſit. Quod ſi ob rem domi anguſtam, ac temporum iniquitatem omnia commoda ad iter capeſſendum pro nominis veſtri dignitate non ſuppettant, ne pudeat Galeni exemplo pedeſtrem peregrinationem ſuſcipere, ſive durum, & reprehenſione dignum vobis non videatur, aliquid de patrimonio convellere. Id enim non eſſet rem familiarem prodigere, ſed fœnerari quantum enim ex illo fuerit abraſum, tantundem, imo longè plus ſuo tempore reponet medica Peregrinatio.

F I N I S.